

ULUSLARARASI GAZİANTEP TARİHİ SEMPOZYUMU MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE GAZİANTEP

2017

*Gaziantep
Aşkıyla!*

ULUSLARARASI GAZİANTEP TARİHİ SEMPOZYUMU

(Millî Mücadele Döneminde Gaziantep)

ONURSAL BAŞKANLAR

Fatma ŞAHİN Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı

Prof. Dr. Ali GÜR Gaziantep Üniversitesi Rektörü

SEMPOZYUM KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR Gaziantep Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR (Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet GÜNDÜZ (Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Zeynel ÖZLÜ (Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Abdurrahman UZUNASLAN (Gaziantep Üniversitesi)

Prof.Dr. Hülya ARSLAN EROL (Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Ayhan DOĞAN (Gaziantep Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr. Celal PEKDOĞAN (Gaziantep Üniversitesi)

Yrd.Doç.Dr.Murat ÇELİKDEMİR (Gaziantep Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ (İstanbul Üniversitesi Üniversitesi)

Dr. Samet BAYRAK

Bekir Sıtkı SEVEROĞLU (Gaziantep Turizm Derneği Başkanı)

Fikret Murat TURAL (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreter Yardımcısı)

Hülya YILDIZ (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanı)

Murat DAĞ (Gaziantep Büyükşehir Belediyesi)

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ayhan ÖZTÜRK, (Cumhuriyet Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Cezmi ERASLAN, (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Erdal AÇIKSES, (Fırat Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Faruk SÖYLEMEZ, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Haluk SELVİ, (Sakarya Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. Hikmet ÖKSÜZ, (Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. İbrahim SOLAK, (Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Türkiye)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN, (Nevşehir Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU, (Marmara Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Kenan OLGUN, (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mehmet ÖZ, (Hacettepe Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK, (Fırat Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Olena BAÇINSKA, (Odesa Ulusal Meçnikov Üniversitesi, Ukrayna)
Prof. Dr. Osman AKANDERE, (Selçuk Üniversitesi, Türkiye)
Prof. Dr. Osman KÖSE, (Polis Akademisi, Türkiye)
Prof. Dr. Tofiq MUSTAFAZADE, (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Azerbaycan)
Doç. Dr. Ayhan DOĞAN, (Gaziantep Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Bilal ÇELİK, (Sakarya Üniversitesi, Türkiye)
Doç. Dr. Ferhad TURANLI, (Kyiv-Mohıla Akademisi, Ukrayna)
Doç. Dr. Liliana Elena BOŞCAN ALTIN, (Bükreş Üniversitesi, Romanya)
Doç. Dr. Masoumeh DAEI, (Tebriz PayameNoor Üniversitesi, İran)
Doç. Dr. Naile ASKER, (Azerbaycan Milli İlimler Akademisi, Azerbaycan)
Yrd. Doç. Dr. Krzysztof BORODA, (InstytutHistoriiNaukPolitycznych, Polonya)
Yrd. Doç. Dr. Nurdin USAEV, (Kırgız-Türk Manas Üniversitesi, Kırgızistan)
Yrd. Doç. Dr. Ramazan Erhan GÜLLÜ, (İstanbul Üniversitesi, Türkiye)

SEKRETERYA VE İLETİŞİM

Bilimsel Konular

- Arş. Gör. Selim OSRAK (Gaziantep Üniversitesi)
Arş. Gör. Mustafa ASLAN (Gaziantep Üniversitesi)
Arş. Gör. Özgür YÜCEL (Gaziantep Üniversitesi)
Arş. Gör. Seher PARLAK(Gaziantep Üniversitesi)
Arş. Gör. Yunus MERCİMEK (Gaziantep Üniversitesi)

İdari Konular (Ulaşım, Konaklama vb.)

- Murat DAĞ

Tlf.

- Gaziantep Büyükşehir Belediyesi: **0342 211 12 00/1305**
- Gaziantep Üniversitesi Tarih Bölümü: **0342 317 18 79/87**

E-mail:

gaziantepsempozyumu@gantep.edu.tr

Adres:Gaziantep Üniversitesi, Şehitkâmil, Gaziantep/ Türkiye

İçindekiler

İçindekiler

AYINTAB AYANINDAN BATTALZADE MEHMED AĞA'NIN MUHALLEFATI	14
Ahmet GÜNDÜZ.....	14
Murat ÇELİKDEMİR	14
OSMANLI İDARİ TAKSİMATINDA ANTEP'İN SANCAK OLMASI	16
Ahmet OĞUZ	16
ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE GAZİANTEP VE ÇEVRESİNDE “KAÇAKÇILIK”	18
Alev GÖZCÜ	18
SURİYE’NİN İŞGALİNDEN SONRA ANTEP’E GELEREK DİRENİŞ MÜCADELESİNE İŞTİRAK EDEN POLİSLER	20
Ali DİKİCİ	20
ANTEP HARBİNDE KADIN VE ÇOCUKLARIN ROLÜ.....	24
Arzu DEREKÖYLÜ	24
GAZİ AYINTAP GAZETESİ’NDE MAARİFE DAİR HABERLER (1930-1938) ÜZERİNDEN BİR YEREL EĞİTİM TARİHİ OKUMASI	27
Ayhan DOĞAN	27
Eyüp CÜCÜK.....	27
GAZİANTEPLİ KARİKATÜR SANATÇISI İSMAİL GÜLGEÇ ve İNCE MEMED ÇİZİMLERİ.....	30
Ayhan ÖZER	30
HATIRATLARDA ANTEP HARBİ ve ANTEP’E GAZİ ÜNVANININ VERİLMESİ.....	32
Ayşegül CAN	32
Sultan ERGE	32
I. DÜNYA SAVAŞI’NDA ANTEP’E MUHACİR İSKANI	34
Burcu Kurt.....	34
ANTEP’İN KURTULUŞ MÜCADELESİNİN İKİ ÖNEMLİ İSMİ KARAYILAN VE ŞAHİN BEY’E EDEBİYAT PENCERESİNDEN BİR BAKIŞ	36
Bülent ARI	36
Ömer Faruk KADAN	36
AYNTÂB SAVUNMASI İLE İLGİLİ GERÇEKLEŞTİRİLEN ALGI OPERASYONLARI	38
Celal PEKDOĞAN.....	38
AYNTÂB HARBİ ESNASINDA BİR YEREL GAZETE: “AYNTÂB HABERLERİ”	41
Celal Pekdoğan	41
MUSTAFA KEMAL PAŞA’NIN GÜNEY SİYASETİ ve ANTEP	43
Cengiz MUTLU	43

GAZİANTEP MUTFAĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ	45
Ceyhun UÇUK	45
OSMANLI'NIN SON ZAMANLARINDAN CUMHURİYET TÜRKİYE'SİNİN İLK YILLARINAGAZİANTEP'TE TOPLUM VE EKONOMİ ÜZERİNE TESPİTLER	46
Cihan ÖZGÜN.....	46
GAZİANTEP AĞZI VE BU AĞIZ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....	48
Prof. Dr. Ercan ALKAYA.....	48
19. YÜZYILDA AYINTAB'DA İHTİDA EDEN GAYRİMÜSLİMLER.....	50
Enver DEMİR.....	50
XIX. YÜZYILDA ANTEP ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İLLET -İ KOLERA İLE MÜCADELE.....	52
Ercüment TOPUZ.....	52
ABD İSTİHBARAT BELGELERİNDE GAZİANTEP'İN SESİ "GAZİ SANCAK" GAZETESİNDEN SESLENİŞ	54
Esat ARSLAN	54
ANTEP SAVUNMASI KAHRAMANI KARAYILAN'IN KİMLİĞİ VE FAALİYETLERİ	56
Faruk SÖYLEMEZ.....	56
ADANA YEREL BASININA GÖRE, GAZİANTEP MİLLİ MÜCADELESİ VE GAZİANTEP'İN KURTULUŞU	58
Okt. M. Fatih SANSAR.....	58
ANTEPLİ TARİHÇİ EL-AYNÎ'NİN MEMLÛK DEVLETİ'NDEKİ YERİ VE ÖNEMİ	60
Fatma Akkuş Yiğit	60
CUMHURİYET DÖNEMİ(1923-1940) ANTEP VE ÇEVRESİNDE SALGIN-BULAŞICI HASTALIKLAR VE SOSYAL HAYATA YANSIMALARI	62
Ferah AYYILMAZ ARAS.....	62
ANTEP SAVUNMASINDA SAĞLIK HİZMETLERİ	65
Ferhat TOK.....	65
19. YÜZYIL SONLARINDA MİSYONER BİR HEMŞİRENİN AYINTAB HASTANESİ ANILARI.....	67
Fettah KUZU	67
GAZİANTEP FOLKLORU, MİTOLOJİSİ.....	69
Fidan Gasımova	69
PROTESTAN MİSYONERLİĞİ ANTEP'TE NASIL TEŞKİLATLANDI? AMERİKAN BOARD'UN HAZIRLADIĞI BİR RAPORUN ANALİZİ.....	72
Fikrettin YAVUZ	72
AMERİKALI KADIN MİSYONER MYRA A. PROCTOR'UN AINTAB (ANTEP) FAALİYETLERİ.....	74
Fusun Çoban DÖŞKAYA.....	74
GAZİANTEP TÜRKÜLERİNİN SÖZEL İNCELEMESİ	77
Gülhan METİN	77
SAKLI KONAK BAKIRCILAR MÜZESİ VE MÜZEDE YER ALAN OSMANLI DÖNEMİ ESERLERİN SANAT TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ	79

H. Kâmil BİÇİCİ	79
ANTEP KARANTİNA TEŞKİLATI VE TEŞKİLATIN UYGULAMALARINA GÖSTERİLEN TOPLUMSAL TEPKİLER	83
Hakan HASAN	83
DİMOSÂT-I AYNTAB MUKATAASI ÖRNEĞİNDE XVIII. YÜZYILIN İLK YARISINDA AYNTAB (ANTEP) SANCAĞI'NDA MALİKÂNE SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ (1712-1730).....	85
Hakan DOĞAN	85
Ahmet DEMİR	85
İSLAHİYE KAZASI VE SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI.....	88
Halil AYGAN	88
BUGÜNKÜ TİYATRONUN YÜZYILLIK SENARYOSUNDAKİ USTA OYUNCULARINDAN GERTRUDE BELL'İN GAZİANTEP VE ÇEVRESİNDEKİ FAALİYETLERİ	90
Halil ERDEMİR*	90
Hatice PALAZ ERDEMİR	90
GAZİANTEP'E DEĞER KATAN BİR ŞAHSİYET: I. DÖNEM TBMM ANTEP MİLLETVEKİLİ MEHMET YASİN SANİ KUTLUĞ BEY VE FAALİYETLERİ	93
Hande KONCA.....	93
OSMANLI DEVLETİ'NİN 17. YÜZYILDA AYNTÂB SANCAĞI'NDAN TALEP ETTİĞİ AVARIZ-I DİVANIYE TÜRÜ YÜKÜMLÜLÜKLERDEN AVARIZ AKÇESİ	96
Hasan ARSLAN	96
AKCHA OF AVARIZ FROM EXTRAORDINARY LEVIES DEMANDED BY OTTOMAN STATE FROM THE AINTÂB SANJAK IN THE 17TH CENTURY	97
ANTEP SAVUNMASI'NIN HALK DİLİNE YANSIMASI.....	98
Hasan KARACA.....	98
AYINTAB ÖRNEĞİNDE İMPARATORLUĞUN SON DÖNEMİNDE ERMENİLERİN SOSYAL GELİŞMELERİNİN AYRILIKÇI EĞİLİMLERE ETKİLERİ.....	99
Hasip SAYGILI.....	99
MÜMBİT HİLAL'İN YILDIZI KARKAMIŞ'TA ARKEOLOJİK KAZILAR VE YURTDIŞINA KAÇIRILAN KALINTILAR	101
Hatice PALAZ ERDEMİR	101
Halil ERDEMİR.....	101
Sicil-i Ahval DEFTERLERİNe Göre Ayntablı Memurlar.....	103
Hilmi BAYRAKTAR	103
49 NUMARALI ANTEP ŞER'İYYE SİCİLİ(H. 1109/M. 1697-1698).....	105
İbrahim SOLAK.....	105
Betül ÇİFTÇİ	105
GAZİANTEP'E DEMİRYOLUNUN GELİŞİ	107
İhsan Seddar KAYNAR.....	107

BEDREDDİN MAHMUD EL- AYNÎ'NİN AYINTAPLA İLGİLİ NOTLARI.....	109
İlyas GÖKHAN	109
17. YÜZYILDA AYNTÂB'DA AİLE	111
İsmail KIVRIM.....	111
ANTEP'İN İŞGALİ VE KURTLUŞUNA DAİR BAZI GAZETELERDE YAYINLANAN HABERLERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER.....	113
İsmail ÖZÇELİK	113
BİR KENT, İKİ SALGIN: ANTEP'TE 1848 ve 1890 KOLERA EPIDEMİLERİ.....	116
İsmail YAŞAYANLAR	116
BİR ANTEP SAVUNMASI MÜCAHİDİ PORTRESİ : LEBLEBİCİ BALLI ALİ.....	118
İsmet SARIBAL	118
MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE GAZİANTEP RUS TARİHÇİLİĞİNDE	119
Javid QASIMOV	119
Bekir KOÇLAR.....	119
TÜRKİSTAN'DAN GAZİANTEP'E YER ADLARININ GÖÇÜ	121
Kürşat YILDIRIM	121
GAZİANTEP FOLKLORUNUN ÖZELLİKLERİ VE TÜRK DÜNYASINDA ÖNEMİ.....	122
Leyla KERİMOVA.....	122
GAZİANTEPLİ BİR OLAN BEDRÜDDİN EL-AYNÎ'NİN İTİKADÎ GÖRÜŞLERİ.....	126
Mahmut ÇINAR.....	126
GAZİANTEP İLİ OĞUZELİ İLÇESİ ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI	128
Makbule EKİCİ.....	128
AMERİKAN MİSYONERLERİNİN ANTEP'TEKİ FAALİYETLERİ	130
Mehmet Bicik	130
GAZİANTEP ŞEHRİNİN GELİŞİM SÜRECİNDE SİYASET KURUMUNUN ETKİSİ.....	132
Mehmet BİÇİCİ.....	132
SERBEST CUMHURİYET FIRKASI GAZİANTEP TEŞKİLATI VE FAALİYETLERİ	134
Mehmet PINAR.....	134
XVI. YÜZYILDAN XX. YÜZYILA GAZİANTEP'TEKİ YER ADLARINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER	138
Mehmet Salih ERPOLAT.....	138
Özet	138
Bu bildiride Gaziantep'e (Ayntab)ait tahrir defterlerinde yer alan mahalle, köy, mezra ve mevki adları tespit edilecek. Bunlardan hangilerinin günümüze ulaştıkları gün yüzüne çıkarılacaktır.	138
1954 SEÇİMLERİ ÖNCESİNDE GAZİANTEP'TE MUHALİF BİR GAZETE: IŞIK.....	140
Mehmet Serkan ŞAHİN.....	140
OSMANLI SON DÖNEMİNDE HALEP VİLAYETİNDEKİ ÖĞRETMEN OKULLARI: ANTEP ERKEK ÖĞRETMEN OKULUNUN DURUMU	142

Memet YETİŞGİN	142
Sevim CEYLAN DUMANOĞLU	142
GAZİANTEP'İN 1880'li YILLARINA AİT BAZI TESPİTLER.....	144
Mehmet Zahit YILDIRIM	144
CUMHURİYETDÖNEMİNDEGAZİANTEP'EYAPILANYATIRIMLAR	146
(1927-1950)	146
Metin KOPAR	146
ANTEP'İN VERDÜN İLE MUKAYESESİNE DAİR BATILI BİR ESER	148
Muhittin ELIAÇIK.....	148
GAZİANTEP'E İSTİKLAL MADALYASI VERİLMESİ VE TBMM'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR	150
Mukaddes ARSLAN	150
1889-1920 ARASI ANTEP POLİS TEŞKİLATININ GENEL DURUMU	153
Mustafa ASLAN.....	153
II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİNDE ALMANYA'NIN YAPTIĞI ARKEOLOJİK KAZILAR: ISLAHİYE BÖLGESİ	155
Mustafa ASLAN.....	155
Muzaffer ORHAN	155
HASIRCIZÂDE MUSTAFA FEHİM EFENDİ'NİN RISÂLE-I FÎ TA'RİF-I KAZA-I AYNTÂB ADLI ESERİNE GÖRE AYNTÂB EKONOMİSİ.....	156
Mustafa CAN.....	156
I. DÜNYA SAVAŞI VE İŞGAL YILLARINDA ANTEP'TE AMERİKALI MİSYONERLERİN FAALİYETLERİ.....	160
Mustafa ÇABUK	160
FRANSIZ BASININDA İŞGALDEN KURTULUŞA GÜNEY CEPHESİYLE İLGİLİ ALGI DEĞİŞİKLİĞİ	163
Mustafa KIRIŞMAN	163
18. YÜZYILDA ANTEP VE ÇEVRESİNDE EŞKİYALIK OLAYLARI	165
Mustafa ÖZTÜRK*	165
MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE GAZİANTEP ve ÇEVRESİNDE HİLÂL-i AHMER CEMİYETİ'NİN FAALİYETLERİ (1919-1923)	168
Mustafa SARI	168
BATI VERSİYONU İÇERİSİNDE ANTEP VE MARAŞ AĞZI KÖROĞLU DESTANI	171
Naile ASKER	171
GAZİANTEP TARİHİ KUTNU KUMAŞININ GELENEKSEL KULLANIMI	174
Nazan Avcıoğlu KALEBEK	174
Şerife UZER	174
Dilan OĞRAK	174
Özet	174
RESMİ BELGELERE (1904-1905-1906 DOĞUMLULAR) VE ŞEHİTLİKLERDEKİ LEVHALARA GÖRE İSTİKLAL HARBİNDE ŞEHİT DÜŞEN ÇOCUKLAR(GAZİANTEP ÖRNEĞİNDE)	176

Necat ÇETİN	176
İNGİLİZ SEYYAH MARK SYKES'İN GÖZÜYLE HALEP VE ÇEVRESİ	178
Doç. Dr. Nejla GÜNAY	178
EVLIYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİNE GÖRE AYINTAB'TA SOSYAL- KÜLTÜREL HAYAT	180
Nurettin GEMİCİ	180
1940-1951 YILLARI ARASINDA GAZİANTEPTE AÇILAN HALKODALARININ OKUMA-YAZMA FAALİYETLERİ	182
Nuri YAVUZ	182
Abdullah KARA.....	182
KENT DİNAMİKLERİNİ SOSYAL MEDYA VERİLERİ İLE ANLAMAK: GAZİANTEP ÖRNEĞİ.....	184
Bayram Oğuz AYDIN	184
İbrahim YILDIZ	184
ANTEP'İN FRANSLAR TARAFINDAN İŞGALİNE MUSTAFA.....	186
KEMAL PAŞA VE HEYET-İ TEMSİLİYE'NİN TEPKİLERİ	186
Osman AKANDERE*	186
GAZİANTEP'İN UNESCO KAPSAMINDA YARATICI ŞEHİRLER AĞINA SEÇİLMESİNDE ETKİLİ OLAN GASTRONOMİ DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ	188
Oya ÖZKANLI	188
ANTEP ve URFA'NIN KURTULUŞ MÜCADELESİNİN AKTARIMINDA TÜRKÜ VE AĞITLARIN YERİ	189
Ömer Faruk KADAN Bülent ARI	189
ATATÜRK'ÜN GAZİANTEP ZİYARETİNİN BASINDAKİ YANSIMALARI.....	190
Özlem TAŞKIRAN	190
DR. FAHRI CAN VE ANTEP MILLİ MÜCADELESİ'NDEKİ FAALİYETLERİ	193
Ramazan Erhan GÜLLÜ	193
CUMHURİYET'İN İLK ON BEŞ YILINDA GAZİANTEP'TE TRAHOM VE MÜCADELE FAALİYETLERİ	194
Sadet ALTAY.....	194
DARÜLEYTAMDAN ŞEHİR YATI MEKTEBİNE ANTEP'TE YETİMHANELER.....	197
Safiye KIRANLAR	197
GAZİANTEPLİ BİR ERMENİ'NİN I. CİHAN SAVAŞI DÖNEMİ HATIRALARI	199
Salim CÖHCE	199
MEMLÛKLULAR DEVRİNDE AYNTÂB ŞEHİRİ	202
Seher PARLAK	202
ANKARA İTILAFNAMESİ'NİN TÜRK BASININDAKİ YANKILARI	203
Selim OSRAK	203
TARİHİ ROMAN PENCERESİNDEN GAZİANTEP TARİHİNE BAKMAK.....	205
Serap TAŞDEMİR.....	205

AYNTÂB'DA XVIII. YÜZYIL SONUNDA MEYDANA GELEN SÂDÂT İSYANI	207
Seydi Vakkas TOPRAK	207
MEMLÛK HÂKİMİYETİ, GAZİANTEP'İN SOSYA EKONOMİSİNE ETKİSİ	209
Sinan DOĞAN.....	209
GAZİANTEP VALİSİ AKİF İYİDOĞAN'IN 1934 YILINDA ANTAKYA ZİYARETİ	211
Süleyman HATİPOĞLU	211
AL KIZI VEYA ALKARISI - GAZİANTEP VE AZERBAYCAN HALK İNANÇLARINDA.....	213
Şebnem HÜSEYNOVA	213
GAZİANTEP'TE 19. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE GERÇEKLEŞTİRİLEN ARKEOLOJİK ÇALIŞMALAR.....	215
Timur DEMİR	215
MILLİ MÜCADELE'DE ANTEP ETRAFINDAKİ MÜCADELENİN TARINI KÖKENLERİ ÜZERİNE	216
Tuncer Baykara	216
TÜRK MÜZİK DEVRİMİNİN DUAYENLERİNDEN ALAATTİN YAVAŞÇA'NIN SANAT YAŞAMI	217
Türkan BAŞYİĞİT	217
KIBRIS'TAN ANTEP'E KURULAN ŞER VE İHANET KÖPRÜSÜ; FRANZIZ ÜNİFORMALI ERMENİLER	219
Ulvi KESER.....	219
16. YÜZYILDA AYINTAB'DA TÜKETİLEN GIDA MADDELERİ	221
Ümit EKİN	221
1927 NÜFUS SAYIMINA GÖRE GAZİANTEP'İN NÜFUSU ve NÜFUS ÖZELLİKLERİ.....	223
Ünal TAŞKIN.....	223
1919 YILINDA KUZEY AZERBAYCAN VE DOĞU ANADOLU'DA ERMENİ MEZALİMİ	225
Vidadi UMUDLU.....	225
MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ GAZİANTEP'TE FRANZIZLAR NEZDİNDE BULUNAN ESİRLER VE ŞEHRE YAPILAN YARDIMLAR.....	228
Volkan AKSOY	228
1935 NÜFUS SAYIMINA GÖRE GAZİANTEP VİLAYET MERKEZİ'NİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ	229
Yalçın DOĞAN	229
GAZİANTEP SAVUNMASINDA KUVAY-I MİLLİYE'NİN NİZİP'TEKİ FAALİYETLERİ	230
Yaşar BÜYÜKOĞLU*	230
Selim OSRAK**	230
GİRİT SEFERİ'NİN AYNTAB SANCAĞI'NA YANSIMALARI	232
(1645-1669)	232
Semiha Zehra ÖZHARAT	232
1849 TARİHLİ ANTEP İCMAL NÜFUS DEFTERİ VE ANTEP'İN NÜFUSU	233
Yılmaz KURT.....	233
EYYUBİLER DÖNEMİNDE AYINTAB	235

Yunus Emre TANSÜ.....	235
Özgür YÜCEL	235
ANTEP ve OSMANLI ŞEHİRLERİ ARASINDAKİ KONUMU (1516-1700): TOPLUMSAL-MEKANSAL BİR YAKLAŞIM	236
Yunus UĞUR	236
AYINTAB MEVLEVİHANESİ VE ŞEYHLERİ	238
Yüksel BAYIL.....	238
MİLLİ MÜCADELE'DE ANTEP VE SAVUNMASI: I. TBMM AÇIK CELSELERİNDEN YANSIMALAR	239
Zeki ÇEVİK.....	239
Yücel YİĞİT	239
CUMHURİYETİN İLK YILLARINDAGAZİANTEP'TE SOSYO-EKONOMİK DURUM.....	242
Zeynel ÖZLÜ.....	242
GAZİANTEP'İN ARABAN-BEYDİLLİ KÖYÜ'NDE.....	244
YAŞAYAN AİLELER	244
(19. YÜZYIL ORTALARINDA)	244
Zeynel ÖZLÜ.....	244
MİSYONER PENCERESİNDEN ANTEP'E BAKMAK: AMERİKAN BOARD VE MISSIONARY HERALD DERGISİ	246
Zeynep İSKEFİYELİ.....	246

AYINTAB AYANINDAN BATTALZADE MEHMED AĞA'NIN MUHALLEFATI

Ahmet GÜNDÜZ*

Murat ÇELİKDEMİR**

ÖZET

Ayıntab'da 18. yüzyılda önemli bir aile dikkat çekmektedir: Battalzâdeler. Ailenin en tanınmış üyesi Battal Seyyid Hacı Mehmed Ağa'dır. Seyyid bir aileden gelmekte olup, babası Seyyid Mehmed Ağa'dır. Doğum tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Haziran 1765 tarihinde vefat etmiştir.

1737-1738 yıllarında Maraş valisi Süleyman Paşa'nın, 1740 yılında da Rakka valisi Ahmed Paşa'nın kethüdalığını yapmıştır. Ayrıca, idarî-malî sorumluluğu olan voyvodalık görevi de üstlenmiş, Kilis ve Ayıntab sancaklarında voyvodalık yapmıştır. Bu iki komşu sancaktaki voyvodalık görevleri, onun bölgedeki siyasî nüfuzunu arttırmıştır. Battal Ağa'nın Kilis ve Azaz voyvodalığı 1754 yılı Ekim ayı ortalarına, Ayıntab voyvodalığı ise ölüm tarihi olan 1765 yılına kadar devam etmiştir.

Ayıntab'da birçok tımar ve zeamet tasarruf eden Mehmed Ağa ve kardeşleri zamanla büyük nüfuz sahibi olmuşlardır. Nitekim kardeşlerinden Seyyid Ebubekir Ağa, Seyyid Mehmed Emin Ağa ve Seyyid Ali Ağa uzun süre Ayıntab kalesi dizdarlığı yapmışlardır.

Ayıntab sancağındaki vergilerin tahsilinde, kimi zaman mültezim, kimi zaman âyân veya kethüda ya da voyvoda olarak görevli olması hasebiyle büyük nüfuz ve servet sahibi olmuştur. Mukataa, zeamet ve vakıf gelirleri servetini daha da arttırmıştır. Battal Mehmed Ağa'nın serveti ve aile durumu hakkındaki en önemli kaynağımız ölümünden sonra şer'iyeye siciline kaydedilen tereke kayıtlarıdır. Bu kayıtlardan, onun hayat stratejisini, uğraştığı işleri, ev eşyalarından borçlarına kadar her türlü servetini ve aile durumunu öğrenmemiz mümkündür.

Öldüğünde Ayıntab voyvodası ve çeşitli mukataa ve zeametlerin mültezimidir. Şer'iyeye Siciline Battal Seyyid Hacı Mehmed Ağa'ya ait iki tereke kaydedilmiştir. Bu tebliğde, Battal Mehmed Ağa'nın 1765 tarihindeki terekesi 113 no'lu Ayıntab Şer'iyeye Sicilindeki tereke kayıtlarından hareketle ortaya konulacak ve dönemin şartları dikkate alınarak değerlendirilmesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Battal Mehmed Ağa, Muhallefat, Ayıntab, Voyvoda, Kethüda.

* Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. agunduz@gantep.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü. celikdemir@gantep.edu.tr

INHERITANCE OF BATTALZADE MEHMED AGA FROM AINTAB NOTABLES

An important family had stood out in Aintab during 18th. century: Battalzedeler. The most known member of the family was Battal Seyyid Hacı Mehmed Aga. He came from a sayyid family and his father's name was Seyyid Mehmed Aga. There has not been any information about his birth date. He died in June 1765.

He served as a steward in the years between 1737-1738 for Suleyman Pasha who was governor of Marash and in 1740 for Ahmed Pasha who was governor of Rakka. Besides, he performed the mission of voivodeship which has an administrative and financial responsibility in Kilis and Aintab sanjaks. His voivodeship missions in those two adjacent sanjaks had increased his political influence in the region. Kilis and Azaz voivodeship of Battal Aga continued until mid-October of 1754 whereas Aintab voivodeship kept on until 1765 which was the year of his death.

Mehmed Aga and his brothers who had saved up lots of fiefs had been quite influential in time. Thus some of his brothers named Seyyid Ebubekir Aga, Seyyid Mehmed Emin Aga and Seyyid Ali Aga had worked as castle wardens for a long period.

Since Mehmed Aga served as sometimes tacksman sometimes notable or steward or voivode in collecting the taxes within Aintab sanjak, he acquired great prestige and wealth. Feaf and charitable foundation revenues further increased his assets. The most important resource about the property holding and family status of Battal Mehmed Aga has been the register of heritage, recorded in court records after his death. It is possible to learn his life strategy, occupied jobs, any kind of assets from household goods to debts and family status from these records.

He was Aintab voivode and tacksman of various feafs when he died. Two heritages were recorded in court records belonging to Battal Seyyid Hacı Mehmed Aga. In this work,

heritage of Battal Mehmed Aga in 1765 is to be put forth depending on the registers of heritage in Aintab court record numbered 113 and it will be evaluated being considered the conditions of the period.

Key Words: Battal Mehmed Aga, Inheritance, Aintab, Voivode, Steward.

OSMANLI İDARİ TAKSİMATINDA ANTEP'İN SANCAK OLMASI

Ahmet OĞUZ*

ÖZET

Sultan II. Mahmut'tan itibaren merkeziyetçi bir yapı oluşturmaya çalışan Osmanlı Devleti, vilayetlerin kontrolünü sağlamak vilayetleri için peyder pey küçültme yoluna gitmiştir. Güvenlik ve kontrolün sağlanabilmesi, hizmetlerin istenilen ölçüde ve eşit bir şekilde ulaştırılabilmesi için organize ve küçük vilayetler şeklinde bir idari taksimatın yapılması gerekmektedir. Tanzimat ile beraber vilayet ve sancaklarda meclisler oluşturularak bu hedeflere kısmen de olsa varılmak istenmişti. Ardından Mithat Paşa ile beraber Tuna Vilayet Nizamnamesi ve 1871 düzenlemesiyle daha etkili bir idari mekanizma oluşturulmak istemiş, 1876 yılında da vilayetlerle ilgili yeni düzenlemeler yapılmıştır. Devlet toprak kaybettikçe de düzenlemeler güncellenmiştir. Bu güncellemeler genelin dışında da devam etmiştir. İhtiyaca binaen zaman zaman yeni sancak ya da kazalarda kurulmuştur. Örneğin Suriye Vilayeti 1876 idari taksimatından sonra birkaç defa bölünmüştür.

1876 idari taksimatında Halep'e bağlı iken Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde gösterdiği gelişme dolayısıyla sancak statüsüne çıkarılmıştır. Şöyle ki; Antep'in Halep'ten ayrılıp Kilis, Birecik ve Rumkale kazalarının da Antep'e bağlanarak üçüncü sınıf bir liva olması için Dâhiliye Nezareti'ne H. 18-1-1328/M. 30 Ocak 1910 tarihinde bir tezkere gönderilmiştir. Ancak Antep'in Halep'ten ayrılması H. 11-6-1328/M. 20 Haziran 1910 tarihinde Dâhiliye'den gelen bir yazıyla uygun görülmemiş ve aynı şekilde idare edilmesinin gereği hatırlatılmıştır. Ancak Antep'in Halep'ten ayrılma ısrarı devam etmiş uzun yazışmalar sonucunda Dâhiliye Nezareti'nden ilgili karar çıkmıştır. Kilis, Birecik ve Rumkale Antep'e bağlanmıştır. Aynı zamanda Urfa da liva yani sancağa dönüşmüştür. Karar Meclis-i Mebusan'da da oylanarak Antep'in sancak oluşu kesinleşmiştir. Ancak Kilis daha sonra Halep'e yakınlığını öne sürerek Antep'ten ayrılıp tekrar Halep'e bağlanmıştır. Daha sonra sınır düzenlemeleri de yapılmıştır.

Antep, Cumhuriyet'e kadar bu şekilde gelmiş ve sancak olan yerlerin il statüsüne geçirilmesinden sonra il olmuştur. Kurtuluş savaşında gösterdiği yararlılık dolayısıyla "Gazi" unvanıyla taltif edilmiştir.

Anahtar Kelimeler; Sancak, Osmanlı İmparatorluğu, Gaziantep, Halep.

* Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen Edebiyat Fak. Tarih Bölümü. ahmetoguz@navsehir.edu.tr

HOW WAS THE PROVINCE OF ANTEP CITY IN THE OTTOMAN ADMINISTRATION

Since the time of Sultan Mahmut, The provinces of the Ottoman Empire gradually went to shrink. In order to ensure your safety, an administrative division in the form of small provinces was required. Together with the Tanzimat, assemblies were formed in the provinces and provinces. Mithat Pasha applied the ordinance of the province of Tuna in 1871. As the state loses ground, new laws have been issued. As the need arises, it has been established in new starboards or on wrecks. For example, the province of Syria was divided several times after the administrative order of 1876.

Antep was a province in 1876 due to the development it showed while connected to Aleppo. Namely; Antep applied for the Ministry of Interior in order to leave Aleppo and become a third class province. In 1310 Kilis, Birecik and Rumkale also joined Antep. In June 1910, it was not deemed appropriate to leave Antep with a letter from the inside. However, Antep's separation from Aleppo continued. Kilis, Birecik and Rumkale are bound to Antep. The same year, Urfa was a province. The decision was voted on in the parliament, and Antep's sanctioning became final. But Kilis was later bound to Aleppo.

Antep came up to the Republic and became a province. Due to its usefulness during the War of Independence, it was named after "Gazi".

Key Words; Province, Ottoman Empire, Gaziantep, Aleppo.

ERKEN CUMHURİYET DÖNEMİNDE GAZİANTEP VE ÇEVRESİNDE “KAÇAKÇILIK”

Alev GÖZCÜ*

ÖZET

Türk Dil Kurumuna göre kaçakçılık “Bir devletin yasalarına karşı gelerek yapılan ticaret, gizli olarak, sezdirmeden kaçırma işi”dir. Kaçakçı ise yine aynı kurumun yaptığı tanımlamaya göre; “Vergi vermeden, yasalarca alım satımı yasak edilen nesnelere yurda sokma, yurttan çıkarma, gizlice alıp satma ve bundan bir kazanç sağlama” ve ya “yasal olmayan gizli yollardan ve herhangi bir vergi ödemediği ülke dışından ülkeye mal sokulması” eylemişeklinde tanımlanmaktadır. Söz konusu eylem bir ülkeye gayri yasal yollardan bir ticari malın getirilmesi kadar; aynı zamanda insan taşınması şeklinde de olabilmektedir. Kaçakçı insan taşıdığı vakit şüphesiz onun gözünde insan da bir ticari meta haline gelmektedir. İnsanın yasal olmayan tüm eylemleri gibi kaçakçılıkta tarih boyunca dünyada insanın var olduğu hemen her yerde ve dönemde yaygın bir eylem olarak gerçekleşmiştir. Günümüzde de devam eden bir eylem olmayı sürdürmektedir.

Osmanlı Devleti’nin ardılı olarak onun var olduğu toprakların en önemli parçası olan Anadolu’da kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti, bulunduğu coğrafya itibarıyla tarih boyunca (ve hiç şüphesiz bugün dahi) sınırlarında kaçakçılığın görüldüğü bir devlet olmuştur. Anadolu yarımadası iki kıtayı birbirine bağlayan bir köprü olarak her çeşit ticari faaliyetin merkezi olduğu gibi kaçakçılık açısından da bir merkez olmaktan kurtulamamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti de tıpkı kendisinden önceki Osmanlı Devleti gibi topraklarında ve sınırlarında kaçakçılığı önleyebilmek için kurulduğundan beri resmi olarak mücadele etmektedir.

Bu bildiri de Erken Cumhuriyet yıllarında dönemin resmi belgelerinden hareketle Gaziantep ve çevresinde kaçakçılık faaliyetleri ve devletin bölgede kaçakçılığı önlemek için aldığı önlemlerden hareketle sözü geçen dönemde Türkiye’de kaçakçılık olgusunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Gaziantep, Kaçakçılık, Kaçakçı, Ticaret,

* Doç. Dr. Alev GÖZCÜ Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü Öğretim Üyesi
(alev.gozcu@deu.edu.tr)

"SMUGGLING" IN GAZIANTEP AND ITS SURROUNDINGS DURING THE EARLY REPUBLICIAN PERIOD

According to the Turkish Language Institute, smuggling is "*a trade done contrary to the law of a state, the act of transferring secretly, surreptitiously*".

The same institution defines the smuggler as a person who commits "*the act of secretly importing, exporting, buying and selling goods illegal to be traded and benefiting the same without paying any tax*", or the act of "*importing goods into the country through illegal secret routes and without paying any taxes*". The act in question can be committed in the form of bringing commercial goods into country illegally or as human trafficking. When the smuggler traffics humans, it is certain that in his eyes, human becomes a commodity. Like all illegal acts of human beings, smuggling has also always been a common practice in almost every place and period in the world where human beings existed throughout history. Today it is still an act committed continuously.

The Republic of Turkey, which was founded in Anatolia, the most important part of Ottoman territories as the successor of the Ottoman Empire has been a state where smuggling has been committed throughout its history (and undoubtedly today as well) due to its geography. Being a center of attraction that connects the two continents, Anatolian peninsula could not escape from becoming a center for smuggling as it is a center for any commercial activities. Since the day it was founded, Republic of Turkey has been officially fighting against smuggling on its territory and borders just like its predecessor, the Ottoman Empire.

This paper aims to evaluate the phenomenon of smuggling in Turkey during the early Republican period, on the basis of the official documents from the era in question, the smuggling activities in Gaziantep and its surroundings and the measures taken by the state to prevent smuggling in the region.

Keywords: Turkey, Gaziantep, Smuggling, Smuggler, Trade.

SURİYE’NİN İŞGALİNDEN SONRA ANTEP’E GELEREK DİRENİŞ MÜCADELESİNE İŞTİRAK EDEN POLİSLER

Ali DİKİCİ*

Özet

Birinci Dünya Savaşı nedeniyle Osmanlı Devleti tarafından seferberlik ilan edilmesi üzerine pek çok rütbeli ve rütbesiz polisin bu çağrıya uyarak ordu saflarına katıldığı ve başta Çanakkale olmak üzere çeşitli cephelerde bilfiil çatışmalara iştirak ettikleri görülmektedir. İlke olarak polislerin genel seferberlik gibi zorunlu haller olmadıkça askerlikten muaf tutulmasına ve kendisi gönüllü olmadıkça askere alınmayarak asli görevlerinde bırakılmalarına karşın, birçok polis askere alınmak için gönüllü olarak başvurmuş ve bu polislerin bir kısmı cephelerde bilfiil iştirak ettikleri çatışmalarda hayatını kaybetmiş, yaralanmış veya esir düşmüşlerdir. Savaş yıllarında Suriye’de görevli polislerin de bu çatışmalara katıldıkları görülmektedir. Bu polislerin arasında birçok Antep doğumlu polis de bulunmaktadır.

Gerek savaşa bilfiil iştirak eden, gerekse polislik görevlerini sürdüren birçok polis, buldukları bölgeler düşman tarafından işgal edilince Anadolu’ya gelerek görevlerine devam etmiş ve Milli Mücadele’ye bilfiil iştirak etmişlerdir. Bu bildiriye bahsi geçen bütün bu polislerin biyografilerinden yola çıkılarak, Antep savunmasında görev yapan polislerin içerisinde özellikle Suriye’de görev yapmakta iken, burasının işgal edilmesi üzerine Antep’e gelerek mücadelelerine devam eden ve birçoğu da Antepli olan bu polislerin hayat hikâyeleri ele alınacaktır.

Osmanlının Birinci Dünya Savaşından yenik olarak çıkması ve Mondros Mütarekesinin imzalanmasından sonra, işgal edilen bölgelerde görev yapmakta olan birçok polisin tekrar görev almak için hükümete başvurmadığı ve bu nedenle müstafi işlemi yapılarak polis teşkilatından kayıtlarının silindiği görülmektedir. Oysa tüm olumsuz şartlara rağmen Osmanlı yönetimi, işgal edilen bu topraklardan kaçarak yeniden görev almak için müracaat eden polisleri imkânlar ölçüsünde istihdam etmeye çalışmıştır. Bu çerçevede birçok polisin kaybedilen topraklardan Anadolu’ya gelerek, önce Osmanlı Hükümetinden daha sonra da TBMM Hükümetinden görev talebinde bulunduğu, bunun üzerine tayin edildikleri yeni kadrolarında görev yapmaya devam ettikleri görülmektedir. Bu polislerden bazılarının hayat hikâyeleri, kaybedilen vatan topraklarından anavatana dönüşün hüznü birer tablosu olarak karşımıza çıkmaktadır. Balkan Savaşlarından sonra Balkanlardan Anadolu’ya doğru yaşanan bu dönüş, bu sefer de Suriye, Filistin, Mısır ve Lübnan’ı içine alan coğrafyadan Anadolu’ya göç şeklinde gerçekleşmiştir.

* Emekli Emniyet Mensubu

Bu polisler de herkes gibi savaşın getirdiği sıkıntılarını yaşamışlar, savaştan sonra kaybedilen vatan topraklarının acısını yaşamışlardır. Özellikle kaybedilen vatan topraklarını bırakarak Anadolu'ya gelen ve görevlerine devam eden polisler, bu acıyı daha derinden hissetmişlerdir. Bu muhacir polislerin birçoğu Suriye vilayetinin işgali üzerine görev yaptıkları Halep ve şam gibi şehirlerden ayrılarak Antep'e gelmiş ve Antep savunmasına bizzat iştirak ederek, Antep'in düşman işgalinden kurtarılması için yararlı çalışmalar yapmışlardır. İşin ilginç tarafı Antep doğumlu olmamakla birlikte Mondros'tan sonra Antep'e gelerek hem polislik görevini sürdüren hem de Antep Direnişine destek veren birçok polis de mevcuttur. Cumhuriyet'in ilanından sonra Milli Mücadele'deki gösterdikleri yararlılıklardan dolayı İstiklal Madalyası verilen polislerin içerisinde en kalabalık grubu Antepli polislerin oluşturması, bu polislerin mücadelelerini göstermesi açısından anlamlıdır.

Bu polislerin hayat hikâyeleri için bu dönemle ilgili yapılmış çalışmalar, polis dergileri, konu ile ilgili gazete haberleri ve diğer yayınlara yanı sıra özellikle Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından başarılı polislerle ilgili 2004 yılında tek cilt halinde yayınlanan (Eyüp şahin, *Türk Polis Teşkilatının şanlı Geçmişinde ve Cumhuriyete Giden Yolda İz Bırakan Polisler*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayın No: 371, Ankara 2004) ve 2012 yılında beş cilt halinde yayınlanan (Eyüp şahin, *Türk Polisinden Seçkin Biyografiler*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 1., 2. ve 3. Cilt, Ankara 2012; Zafer Tunç, Rahmi Tre, Hüseyin ztrk, Bilal Kağan Türkarslan ve Uğur Akıl, *Türk Polisinden Seçkin Biyografiler*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 4. ve 5. Cilt, Ankara 2012) biyografi çalışmalarından yoğun bir şekilde yararlanılmıştır. Emniyet Genel Müdürlüğü personel özlük dosyalarından ve Emniyet Sandığı Genel Müdürlüğü emeklilik dosyalarından yararlanarak hazırlanan bu iki kaynakta yer alan yaklaşık 1050 polisin biyografileri tek tek taranmak suretiyle, Birinci Dünya Savaşında Suriye'de grev yapan ve Mondros'tan sonra Antep'e gelerek işgale karşı yürütülen mücadeleye destek veren polisler ve mcadeleleri incelenmiştir.

POLICE OFFICERS WHO CAME TO ANTEP AFTER THE OCCUPATION OF SYRIA AND PARTICIPATED IN THE RESISTANCE AGAINST THE FRENCH OCCUPATION

After the declaration of mobilization by the Ottoman State due to the First World War, it was seen that many police chiefs and police officers participated in the army and they actually participated in conflicts on various fronts, especially in Çanakkale. In principle, although police officers were exempted from military service unless they were forced by mobilization rules or they volunteered, many police officers voluntarily applied for the recruitment as soldiers, and some of these police officers participated in the army and lost their lives, were injured or captured in the conflicts. Similarly police officers in Syria during the war also seem to have participated in these conflicts. Among these police officers are many police officers born in Antep.

Many policemen either participated in the war or carried out their police duties came to Anatolia after the lands where they work were occupied by English army and they participated in the National Struggle in Anatolia. In this article, the biographies of all these policemen will be used to clarify the life stories of the police officers who came from Syria and participated in the Antep resistance against French occupation.

After the defeat of the Ottoman Empire in the First World War and the signing of the Mudros Armistice, many police officers who had been working in the occupied Ottoman territories did not resort to a sentence for re-employment, and thus their records from the police department were deleted. However, despite all the negative conditions, the Ottoman administration tried to employ the police applied for the re-employment by escaping from the occupied lands. Many police officers came to Anatolia from the lost lands and they continued to serve in the new positions they had been appointed first by the Ottoman Government and then by the Government of the Turkish Grand National Assembly. The life stories of some of these police officers who migrate to Anatolia stand as a tragic picture. The return from the Balkans to Anatolia after the Balkan wars is similar to one from the region including Syria, Palestine, Egypt and Lebanon to Anatolia. Those policemen, like everyone else, faced the troubles brought by the war as well as they suffered due to the lost lands. Particularly police officers who left their territories and came to Anatolia felt this pain more deeply. After the invasion of Syria, many police officers born in Antep and currently working in Aleppo and Damascus moved to Antep, then they participated in the defense activities of Antep personally and made useful work to save Antep from French occupation. The interesting thing is that many

other police officers born in other cities than Antep have come to Antep after the Mudros and continued the policing mission and supported Antep resistance. It is significant that the most crowded group among the police given the Medal of Independence because of the usefulness in the National Struggle is the one from Antep showing their contribution to the struggle.

For the life story of those police officers, some police biographies published by the Turkish National Police Organization (Eyüp Şahin, *Türk Polis Teşkilatının Şanlı Geçmişinde ve Cumhuriyete Giden Yolda İz Bırakan Polisler*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayın No: 371, Ankara 2004 and Eyüp Şahin, *Türk Polisinden Seçkin Biyografiler*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 1., 2. ve 3. Cilt, Ankara 2012; Zafer Tunç, Rahmi Töre, Hüseyin Öztürk, Bilal Kağan Türkarıslan ve Uğur Akıl, *Türk Polisinden Seçkin Biyografiler*, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, 4. ve 5. Cilt, Ankara 2012), in addition to the studies related to that period, police journals, newspapers and other publications related to the subject were used. The biographies of 1050 police officers in those books drafted by using their personal archive records, is scanned one by one and the contributions and challenges of police officers who support the resistance against the French occupation by coming to Antep after the fall of Syria.

ANTEP HARBİNDE KADIN VE ÇOCUKLARIN ROLÜ

Arzu DEREKÖYLÜ*

Özet

Mondros Mütakeresinin ardından Güney Anadolu önce İngilizlerin sonra da Fransızların işgaline uğramıştır. 15 Ocak 1919'da İngilizler tarafından işgal edildikten sonra 29 Ekim 1919'da Fransız işgaline terk edilen Antep'in işgal süreci 8 Şubat 1921'e kadar sürmüştür. Antep'e "Gazi" ünvanı verilmesine vesile olan bu süreçte yediden yetmişe bütün fertleriyle eş görülmemiş bir bağımsızlık savaşı verilmiştir. Antep halkı, yoksulluğa ve düzenli bir ordunun olmamasına rağmen kadınıyla erkeğiyle, yaşlısı ve genciyle bir var olma mücadelesi ortaya koymuştur. Çalışmamın amacı bu dillere destan bağımsızlık savaşında kadın ve çocuk kahramanlarımızın verdiği mücadeleyi anlatmaktır. Bu mücadelede kadınlar ve çocuklar destan yazdılar. Antep'li Kebapçı Sait Ağa'nın oğlu Mehmet, Şahin Beyin oğlu Hayri, Şehit Yolağasının oğlu Mehmet Ali, Arzuhalci Ali Efendinin oğlu İsmail, Tilki Mehmet'in oğlu Şerif bu kahraman çocukların en meşhurlarıdır. Bu çocuklar 11-12 yaşlarında olmalarına rağmen üstlendikleri görevler yaşlarından kat kat büyüktür. Bu kahraman çocuklar yeri geldiğinde Kuvay-ı Milliye'ye katılmışlar ve çatışmalarda görev almışlar, yeri geldiğinde ise istihbarat hizmetlerinde bulunmuşlardır. İsmail ve Mehmet adındaki çocuklar bu istihbarat hizmetinden dolayı Fransız askerlerine yakalanmışlar ve canları pahasına görevlerinden vazgeçmemişlerdir. Bunun sonucunda düşman askerleri tarafından kasten ateş edilerek vurulmuşlardır. İsmail hastanede şehit düşerken, Mehmet'in ayağı kesilerek kurtarıldı. 14 yaşındaki Mehmet Kamil'de annesinin namusunu korumak için kendini siper etmiş ve düşman askerleri tarafından şehit edilmiştir. Antep Savunmasının ilk şehidi olarak tarihe geçmiştir.

Savaşın her döneminde olduğu gibi Milli Mücadele döneminde de kadınlar hem cephe önünde hem de cephe gerisinde büyük çabalar göstermiştir. "Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyeti" ve "Kadınlar Cemiyeti" bu dönemde kurulmuştur. Bu kapsamda kurulan "Kastamonu Anadolu Kadınları Müdafaa-i Vatan Cemiyet-i" mitingler düzenleyerek Mondros Mütarekesinden beri Türk Milletinin maruz kaldığı haksızlıkların giderilmesini istemişlerdir. Antep, Maraş, Urfa ve İzmir'in işgallerini protesto eden telgraflar çektiler. Antep savunmasında kadınların simgesi olan Gaziantep'li Yirik Fatma düşman kuvvetlerine karşı oluşturulan çeteye katılmış, Akıncılarla birlikte iki gün iki gece düşman yolunu beklemiş ve gece nöbeti bile tutmuştur. Daha adını bilmediğimiz pek çok kadın bu savunmada yer almıştır. Dönemin gazetesi Hâkimiyet-i Milli'ye baktığımızda Antep'in düşman işgalinden kurtulacağına dair

*Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Doktora Öğr., derekoylu.arzu@gmail.com

büyük bir inanış ve muhteşem direnişin kararlılığını görürüz. Bu çalışmamın amacı böylesine zor geçen bu savunmada kadın ve çocukların rolünü iyi anlamak ve anlatmaktır.

Anahtar Sözcükler: Antep, İşgal, Kadın, Çocuk, Milli Mücadele, Hâkimiyet-i Milli Gazetesi, Kadın Cemiyetleri.

THE ROLE OF WOMEN AND CHILDREN'S IN ANTEP WAR

Following the Armistice of Mondros, Southern Anatolia was occupied by Britain and then by the French army. The occupation process of Antep, occupied by the English on the 15th January 1919 and then French occupation abandoned Antep's occupation period continued until on the 8th February 1921. During this process which was given of "veterans" to Antep were given an unprecedented war of independence by seventy of seven with all their members. Although Antep People are not poverty and regular army, women, men, elderly the youngsters were produced struggle for existence. The aim of this research work is to tell the struggle of women and children heroes in the epic a fairly tale independence war. Women and children wrote epic in this struggle. Antepi Kebab Shop Sait Gent's son Mehmet, Şahin Gent's son Hayri, Martyr Yolağası's son Mehmet Ali, Arzuhalci Ali Gent's son İsmail, Fox Mehmet's son Şerif are the most famous of these heroic children. Although these children are 11 to 12 years old, the tasks they undertake are many times larger than their age. When the place comes, these hero children joined Kuvay-ı Milliye and took part the conflict. When the place comes, they took part intelligence service. Children named İsmail and Mehmet were caught by French soldiers due to this intelligence service and they did not give up at the risk of their life. As a result, they were deliberately shot by enemy soldiers. İsmail was rescued by cutting his leg when Mehmet martyred in hospital. The- 14 year -old Mehmet Kamil shielded herself to protect her mother's honour and martyred by enemy soldiers. He passed into history as the first martyr of Antep Defences.

As in every period of war, in the period of national struggle women showed great effort both on front of the front and behind the front. "Anatolian Women Müdafaa-i Homeland Society" and "Women's Society" were established in this period. Established in this context, the "Kastamonu Anatolian Women's Müdafaa-i Homeland Society" organized meeting and they wanted elimination of the unfairness of Turkish nation since Armistice of Mondros. They send a telegram protesting Antep, Maraş, Urfa and İzmir occupation. Gaziantep's Yirik Fatma, who is the symbol of women in defense of Antep, participated in the gang against the enemy forces and she waited for two nights in the night with the enemy and kept the night duty. Many women we have not known yet have taken part in this defense. When we look at the newspaper

of that period, we see great belief get rid of the Antep's enemy occupation and determination of resistance. The aim of this work is to explain and understand the role of women and children in such a difficult defense.

Key Words: Antep, Occupation, Woman, Child, National Struggle, Hakimiyet-i Milli Newspaper, Woman Societies.

GAZİ AYINTAP GAZETESİ'NDE MAARİFE DAİR HABERLER (1930-1938) ÜZERİNDEN BİR YEREL EĞİTİM TARİHİ OKUMASI

Ayhan DOĞAN*

Eyüp CÜCÜK*

Özet

1930 yılında Ferit ARSAN sahipliğinde yayın hayatına başlayan “Gazi Ayıntap Gazetesi”, Gaziantep’te yerel siyasi ve iktisadi konularda yayın yapan bir gazetedir. Başlangıçta haftada üç gün yayımlanan bu gazete, 1932-40 yılları arasında Ali Nadi ÜNLER öncülüğünde çıkarılmıştır. 1940 yılında Hüseyin BAYAZ tarafından satın alınarak kapatıldığı tarih olan 1948’e kadar aynı kişi yönetiminde kalmıştır. Bu araştırmanın amacı; Gazi Ayıntap Gazetesi’nin 1930-1938 yılları arasında çıkarılan tüm sayılarının incelenerek özellikle Gaziantep eğitim tarihi araştırmaları açısından ne ölçüde istifade edilebilir bir kaynak olduğunu ortaya koymaktır. Aynı zamanda özellikle Atatürk Dönemi Gaziantep’in eğitim tarihinin aydınlatılmasına yönelik olarak söz konusu gazetenin içerik analizi yapılarak ehemmiyeti haiz ne tür bilgiler içerdiği, haber başlıklarının en çok hangi konular üzerinde yoğunlaştığı araştırılmak istenmiştir. Bu amaçla Gaziantep İl Halk Kütüphanesi’ndeki gazete koleksiyonu üzerinde yapılan araştırmalar sonucunda, Gazi Ayıntap Gazetesi’nin 1930-1938 yılları arasında yayımlanmış olan tüm sayılarına ulaşılmıştır. Akabinde, söz konusu yıllar arasında yayımlanan tüm haberler incelenerek şehrin eğitim tarihini ilgilendiren konularla ilgili 277 haber bir araya getirilmiştir. Sonrasında bu haberler, konu bütünlüğü içerisinde yeniden bir okuma ve inceleme tabi tutularak yapılarak tasnif edilmiştir. Bu işlem çerçevesinde yapılan kodlamalar neticesinde maarife dair haberler, 22 farklı tema alanında bir araya getirilerek sınıflandırılmıştır. Araştırma sonucunda en çok haberin yer aldığı temaların sırasıyla şunlar olduğu ortaya çıkmıştır: *halkevleriyle ilgili haberler, okullardaki sosyal ve kültürel faaliyetlere ilişkin haberler, şehirdeki genel maarif haberleri, eğitimin denetimi ve teftişine dair haberler, öğrencilerin okullara giriş sınavları, mezuniyet sınavlarıyla ilgili vs. haberler, şehirdeki eğitim kurumlarıyla ilgili çıkan haberler, ülkede kapsamında yükseköğretim faaliyetlerine dair haberler, diğer şehirler hakkında eğitime dair haberler, öğretmen maaş ve terfi haberleri, millet mekteplerine dair haberler, maarifle ilgili yeni çıkan kanun, yönetmelik vb. resmi metinlere dair haberler, büyük tarih kongresine dair haberler, Gaziantep’te eğitime hizmet etmiş insanlarla ilgili çıkan*

*Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Gaziantep Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü,

ayhandogan@gantep.edu.tr

*Araş. Gör. , Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, cucukeyup@gmail.com

haberler, kırsal kesimlerdeki eğitimin durumuyla ilgili haberler, ulusal ölçekli genel maarif haberleri, Türk dilinin sadeleşmesine yönelik haberler, şehrin eğitime yönelik ihtiyaçlarıyla ilgili haberler vd. Buradaki tema başlıklarından da anlaşılacağı üzere söz konusu gazetede çıkan haberlerden, Gaziantep'in eğitim tarihine dair önemli ipuçları bulmak, şehirdeki eğitim hayatının tarihi gelişimini izlemek mümkündür.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Tarihi, Gaziantep, Gazi Ayıntap Gazetesi.

THE TERRITORIAL REVIEW OF HISTORY OF EDUCATION BASED ON THE EDUCATIONAL NEWS IN THE GAZI AYINTAP NEWSPAPER (1930-1938)

"The Gazi Ayıntap Newspaper", which was started broadcasting in 1930 by Ferit ARSAN, is a newspaper about political and economic issues in Gaziantep on a territorial base. The newspaper, originally published three times a week, was published in 1932-40 with the leadership of Ali Nadi ÜNLER. It was bought by Hüseyin BAYAZ in 1940 and was led by him until 1948, when it was closed. The purpose of the study was to reveal to what extent "The Gazi Ayıntap Newspaper" was a useful resource in terms of research on educational history in Gaziantep through examining all the issues between 1930 and 1938. Besides, it was aimed to investigate what kinds of information the news headlines contain and which issues were concentrated on exclusively for the illumination of the educational history of Gaziantep in the period of Atatürk through analyzing the content of aforementioned newspaper. With this purpose in mind, all the issues of The Gazi Ayıntap Newspaper published between 1930 and 1938 were reached as a result of the investigations on the newspaper collection of Gaziantep Public Library. Then, 277 news stories on the issues related to the educational history of the city aggregated through an analysis of all the news published during aforementioned period. Subsequently, these news stories were categorized by subjecting them to a holistic re-reading and re-examination. As a result of the coding made in this framework, the news about education were classified under 22 distinct theme areas. It was revealed that the following themes were the most popular ones: news about community centers, news about social and cultural activities in schools, educational news in the city in general, news on supervision and inspection of education, students' entrance exams to different schools, news related to graduation exams and etc., news related to the city's educational institutions, news about higher education in the country, news about education in other cities, teacher salary and promotion news, news about the nationwide education institutions (for illiterate adults), new laws and regulations etc. about the education, news about the Grand Congress on History, news about the people who served

in educational affairs in Gaziantep, news about education in rural areas, nationwide education news in general, news about the simplification of Turkish language, news about the city's educational needs and so on. As can be understood from the headlines of these themes, it is possible to find vital clues from the news in the aforementioned newspaper about the educational history of Gaziantep and to observe the historical development of the educational life in the city.

Key Words: History of Education, Gaziantep, The Gazi Ayıntap Newspaper.

GAZİANTEPLİ KARİKATÜR SANATÇISI İSMAİL GÜLGEÇ ve İNCE MEMED ÇİZİMLERİ

Ayhan ÖZER*

Bu çalışma, çizerlik kariyerinde yerelden ulusala ve ulusaldan evrensel bir zemine yükselen İnce Memed adlı çizgi romanın çizeri olan Gaziantepli İsmail Gülgeç'in şahsiyeti ve çizerlik özelliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. İsmail Gülgeç (d. 27 Şubat 1947-ö.15 Şubat 2011), Gaziantep'te dünyaya gelmiştir. 20 yaşındayken başladığı Yeni Asır gazetesinde çizgi roman alanında kariyerine başlamıştır. Birçok dergide karikatür çizimleri yer alan Güleç, 1975-1980 arasında ise Milliyet Gazetesinde çizerlik yapmış, Milliyet Çocuk dergisinde yayımlanan 'Ormangiller' çizimleriyle çocuklara hitap etmiş bir karikatüristtir. Çizerin, 1979'da Yaşar Kemal'in başyapıtı İnce Memed'in çizgi roman haline gelmesinde önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu yapıtta sanatçı, Çukurova'nın toplumsal ve kültürel yapısına, hatta bitki örtüsüne kadar incelemeler yaparak çizgi romanın inandırıcılığı yönünden başarılı bir eser ortaya koymuştur. İsmail Gülgeç ayrıca Ahmet Ümit'in "Çiçekçinin Ölümü" kitabı için de resimlemeler yapmıştır. Tarihi olaylardan esinlendiği "Memo", günlük yaşamdan derlenen "İnsanlar", toplumsal hadiseleri kendi yorumuyla aktardığı "Hayvanlar" isimli karikatür serileri üzerinden çizerin diğer eserleridir. Bu çalışmada, çizerin sanat kariyerine kısaca değinilecek ve eserleri arasından İnce Memed çizgi romanı edebi bir zemin içinde incelenecektir. Bu çalışmanın sonucunda Gaziantepli bir çizerin edebi bir metni İnce Memed örneğinde nasıl görselleştirildiği ortaya konulacaktır.

CARTOON ARTIST ISMAIL GÜLGEÇ FROM GAZİANTEP and İNCE MEMED DRAWINGS

This study aims to reveal the personality and plot characteristics of Ismail Gülgeç who is from Gaziantep, an artist of a comic book called İnce Memed, rising from local to national and universal level in his cartoon career. İsmail Gülgeç (b. February 27, 1947-d. February 15, 2011), was born in Gaziantep. He began his career in comic book area in Yeni Asır newspaper, which he started when he was 20 years old. Güleç, who has drawn many cartoons in many magazines, has been a drawer for Milliyet Gazette between 1975 and 1980. He was a caricaturist addressing children with 'Ormangiller' drawings published in Milliyet Çocuk magazine. In 1979, the artist has an important role in making a comic book based on İnce Memed which is Yaşar Kemal's masterpiece. The artist had analyzed Çukurova's social and cultural structure

* Gaziantep Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü

and even plant coverings for this comic book and has revealed a successful work in terms of the credibility of the comic book. Culture and Tourism Minister Ömer Çelik emphasized the importance of the artist in the message he published for the second death anniversary of cartoonist İsmail Gülgeç. İsmail Gülgeç also made paintings for Ahmet Ümit's book "Death of the Florist". "Memo" inspired by historical events, "İnsanlar" compiled from everyday life, "Hayvanlar" based on his own interpretation of social events are other artifacts of the artist. In this study, the artist's career is touched upon and among his works the Ince Memed is examined in plastic criteria and literary background. As a result of this study, it has been revealed how a cartoonist from Gaziantep visualized a literary text in the example of Ince Memed.

HATIRATLARDA ANTEP HARBİ ve ANTEP'E GAZİ ÜNVANININ VERİLMESİ

Ayşegül CAN*

Sultan ERGE*

Özet

Tarih alanında yapılan araştırmaların yazılı kaynaklara dayandırılması ve objektif bir şekilde değerlendirilmesi, araştırmanın güvenilirliği açısından oldukça önemlidir. Yazılı kaynaklar arasında hatıratlar, bir döneme şahitlik eden kişiler tarafından kaleme alınmasından dolayı araştırmacıların sıklıkla başvurdukları kaynaklar arasında yer alır. Türk Tarihi ile ilgili başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Milli Mücadele döneminde aktif olarak rol almış pek çok kişi daha sonradan bu dönemle ilgili görüşlerini ifade eden hatıratlar kaleme almışlardır. Hatıratların popüler olanları tarihe ilgi duyan hemen herkes tarafından okunabilmekteyken pek tanınmayan kişiler tarafından kaleme alınanları sadece alanın uzmanları tarafından bilinir ve okunur. Ancak genellikle bu eserleri okuyan kişiler konuları itibarı ile bunları birbirleri ile bir kıyaslamaya tabi tutmazlar. Nitekim bu çalışmanın amacı o döneme bir şekilde şahitlik etmiş asker, memur, halk vs. ayrımı yapılmaksızın farklı gözlerden yararlanarak Antep savunmasını değerlendirmektir.

Mondros Mütarekesi'nden sonra savaş sırasında yapılan gizli antlaşmaların gereği olarak işgal edilen bölgeler arasında Antep de yer almaktadır. Güney Cephesi içerisinde Antep Harbi Milli Mücadele'nin önemli safhalarından birini teşkil etmektedir. Bu çalışmada genelde Güney Cephesi özelde ise Antep'te Fransız ve Ermenilere karşı yürütülen mücadeleler ve Antep'e Gazi unvanının verilmesi hatıratların bakış açısı ile değerlendirilmiştir. Hatıratların kişisel görüşleri yansıtmasından dolayı konu ile ilgili farklılıklar ve çelişkiler de araştırmanın içerisinde belirtilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antep, Gazi, Milli Mücadele, Güney Cephesi.

ANTEP WARFARE IN MEMORIES AND GIVING OF GHAZI DEGREE TO ANTEP

It is very important in terms of the reliability of the research that the researches do in the field of history are based on written sources and evaluated objectively. Reminiscences among written sources are among the sources that researchers often refer to because they are

*Okutman Aksaray Üniversitesi, Ortaköy MYO

*Öğr. Gör. Selçuk Üniversitesi, Akşehir MYO

retained by those who testify. Many people who actively participated in the National Struggle period have written remembrances expressing their opinions about the Turkish history, especially Mustafa Kemal Atatürk. While popular reminiscences can be read by almost everyone who is interested in history, but those written by unfamiliar people are known and read by experts in the field. However, those who read these works generally do not compare them to each other. Hence, the purpose of this study is to evaluate the Antep defense by making use of different eyes from soldiers, officers and folks witnessed that period.

Antep is among the occupied territories as a result of secret agreements made during the war after the Mondros Armistice. Within the Southern Front, Antep Harbi was one of the important stages of the National Struggle. In this work, in general the Southern Front, especially in Antep, the struggles against French and Armenian and the giving of Ghazi degree to Antep were evaluated from the point of view of reminiscences. Differences and contradictions related to the subject are also mentioned in the research because reminiscences reflect personal opinions.

Keywords: Antep, Ghazi, National Struggle, Southern Front.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA ANTEP'E MUHACİR İSKANI

Burcu Kurt*

Özet

I. Dünya Savaşı Osmanlı İmparatorluğu ve Anadolu coğrafyası için yalnızca siyasi bir felaket olmamıştır. Savaş esnasında çeşitli nedenlerle birçok insan topraklarından ayrılarak yer değiştirmeye mecbur kalmıştır. Bu karmaşık siyasi gelişmeler içerisinde Balkanlardan Osmanlı topraklarına kaçan Arnavutlar, 1915 ve 1916 senelerinde yoğunlaşan Rus işgalleri (ki bunlar daha sonra yerini bölgede bir Ermeni kontrolüne bırakmıştır) nedeniyle Doğu Anadolu'da topraklarından ayrılmak zorunda Türk ve Kürt mülteciler, gene Rus işgali nedeniyle Kafkaslardan Osmanlı topraklarına sığınan kitleler, Arap isyanı nedeniyle bu bölgeden ikinci defa göçe tabi kalan Çeçen ve Çerkezler ile içeride yaşanan isyanlar ve çatışmalar (Kürt, Ermeni vs.) nedeniyle yurtlarını terk etmek zorunda kalan gruplar mağdur olan halk kitlelerinden sadece bir kısmıdır. Osmanlı İmparatorluğu, içerisinde bulunduğu savaş ortamına rağmen dış ve iç göçlerle yakından ilgilenmiş ve muhacirlerin iskanı için büyük çaba sarf etmiştir. İşte bu I. Dünya Savaşı boyunca göç etmek zorunda kalan halkların iskan edildiği bölgelerden bir tanesi de Antep ve çevresi olmuştur. Büyük oranda Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nden elde edilen belgelere dayanan bu tebliğde I. Dünya Savaşı sırasında Arnavutlar, Türkler, Kürtler, Çerkezler, Çeçenler gibi çeşitli etnik grupların farklı gerekçelerle Antep şehri ve çevresine iskanı mercek altına alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: I. Dünya Savaşı, Antep, muhacir, iskan, Balkanlar, Kafkasya, Doğu Anadolu, Arap İsyanı.

IMMIGRATION TO ANTEP IN WORLD WAR I

World War I was not only a political disaster for the Ottoman Empire and Anatolian geography. During the war, many people were forced to leave their territories for various reasons. The Albanians who fled from the Balkans to the Ottoman lands, Turkish and Kurdish refugees who had to leave their lands in Eastern Anatolia due to the Russian occupations concentrated in the years 1915 and 1916 (which later give way to an Armenian control), the masses who took refuge in the Ottoman lands from the Caucasus again due to the Russian occupation, Chechens and Circassians who were seconded to this area due to the Arab uprising and groups that are forced to leave their country due to internal riots and conflicts (Kurdish, Armenian etc.) are only a fraction of the people who are victims in these complex political

*Doç. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, kurtburcu@yahoo.com

developments. Despite the war environment, the Ottoman Empire was very interested in external and internal migration and made great efforts for the immigration of the refugees. One of the regions where the people who had to migrate during the First World War was Antep and its environs. In this paper, which is mostly based on the documents obtained from the Ottoman Archives, settling of various ethnic groups such as Albanians, Turks, Kurds, Circassians and Chechens on the Antep city and its surroundings for different reasons will be under the spotlight.

Key Words: World War I, Anteb, immigrant, the Balkans, Caucasia, Eastern Anatolia, the Arab Revolt.

ANTEP'İN KURTULUŞ MÜCADELESİNİN İKİ ÖNEMLİ İSMİ KARAYILAN VE ŞAHİN BEY'E EDEBİYAT PENCERESİNDEN BİR BAKIŞ

Bülent ARI*

Ömer Faruk KADAN*

Özet

Bildiriye Antep'in Kurtuluş mücadelesinin iki önemli ismi Karayılan ve Şahin Bey'inkısaca tanıtıldığı; onların Antep'in kurtuluşunda neden önemli oldukları ve bu önemin hangi edebi türlerde ön plana çıktığı ve çıkarıldığı üzerinde durulan bir giriş bölümü ile başlanacak. Söz konusu edebi türlerden de kısaca bahsedilecek; sonrasında Karayılan için söylenmiş 3 türkü ile Şahin Bey'in arkasından yakılan ağıt ve Nazım Hikmet Ran'ın Kuvayı Milliye destanında Karayılan'ın nasıl karşımıza çıktığının işlendiği ve bu örneklerin sırasıyla verildiği bir gelişme bölümü ile bildiriye devam edilecektir.

Bu bölümlerin akabinde ise elde edilen tespitlerin ortaya konulduğu, değerlendirildiği bir sonuç bölümü ve yararlanılan kaynakların soyadına göre sıralandığı bir kaynakça bölümü ile bildiri sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Karayılan, Şahin Bey, Ağıt, Türkü, Destan

A VIEW OF KARAYILAN AND ŞAHİN BEY, TWO IMPORTANT NAMES OF LIBERTY STRUGGLE OF ANTEP, FROM THE POINT OF LITERATURE

The paper will start with an introduction section in which Karayılan and Şahin Bey, two important names of liberty struggle of Antep, will briefly be introduced, and the reason of their importance in the liberty of Antep will be highlighted and in what kind of literary genres were they prominent will be revealed. Additionally, these literary genres will be explained briefly. Then, the paper will be continued with the body section where 3 ballads sung for Karayılan and a lament for Şahin Bey will be discussed, and how Karayılan appeared in Nazım Hikmet Ran's "National Forces Epic" will be mentioned. These examples will be given respectively.

Finally, the paper will be completed with a conclusion section where findings obtained will be revealed and evaluated, and with a section for references in which sources referred are sorted by their surnames.

* Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, bulentari01@gmail.com

* Okutman, Mustafa Kemal Üniversitesi, farukkadan@hotmail.com

Keywords: Antep, Karayılan, Şahin Bey, Lament, Ballad, Epic.

AYNTÂB SAVUNMASI İLE İLGİLİ GERÇEKLEŞTİRİLEN ALGI OPERASYONLARI

Celal PEKDOĞAN*

Özet

Ayntâb savunması esnasında, İngiliz ve Fransızların zulüm, işkence ve propagandalarından hiç söz edilmeyerek, "...Bazen açlık, bazen çaresizlik, bazen isyan, bazen yaralı çığlıkları, yürekten gelen bir haykırıyla kalemden kâğıda dökülmüştür. Savunmayı idare eden asker ve milis kuvvetlerinin haykırımlarını duymamak mümkün değildir" diyerek sadece savunma esnasındaki Mustafa Kemal yönetimi ve Türk askerî komuta kademesi ile ilgili eleştirilerin ve tartışmaların gündeme getirilmesi çok düşündürücüdür. Ayntâb savunmasını, "cephanesizlik ve erzaksızlık", "açlık", "feryad", "açlığın günlüğü", "bir şehrin feryadı" kelimeleri ile niteleyenler, iddialarının dayanaklarını ortaya koyarak neden ve gerekçelerini açıklamak zorundadırlar.

Ayntâb'ın işgali döneminde, Fransız propagandalarına baktığımızda, Fransız komutanların, "Mustafa Kemal ve Kuvâ-yı Milliye eşkiyadır, çetedir, onlar size hiçbir yardım yapmıyorlar, yapmayacaklar. Kenan Bey'in askerleri ve Maraş'tan imdadınıza gelen askerler firar ettiler, asker yok, top yok, tüfek yok, cephane yok, erzâk yoktur. Bakın Mustafa Kemal, açlığınızı, feryadınızı ve çığlığınızı duymuyor. Bu eşkiyalar sizi aç ve açıkta bıraktılar. Bunlar, soyguncudur. Şu an burada savaşıyorlar, Halife-i Müslimine, Padişaha karşı gelmiş olan çapulculardır, bölgede korku salarak insanları zorla silâh altına alıyorlar, halk beyaz bayrak asmak istiyor, Mustafa Kemâl'in çeteleri bırakmıyor. Kemalistler, erzâklara el koyuyorlar ve evleri yakıyorlar. Mustafa Kemâl ve arkadaşları, 'muharrirler'dir" şeklindeki propagandaların iyi irdelenmesi gerektiği kanısındayım. Bunlar irdelenmeden yapılan tek taraflı değerlendirmeler sakat bir tarih görüşünü de beraberinde getirir.

Ne var ki bütün bu belgelerin varlığına rağmen, onları "transkripsiyon" adı altında "tahrîf" ederek Türk millî tarihini, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş felsefesini, "algı operasyonları" ile ortadan kaldırmaya çalışan, Mustafa Kemâl'i öteleyen, yok sayan, Ayntâb savunmasında, "asker yoktu, top yoktu, tüfek yoktu, mermi yoktu", "yardım istendi hiç kimse gelmedi", hatta yardım isteme amacıyla haykırdılar, ağladılar, sızlandılar, çığlık attılar, "feryâd" ettiler yine de kimse gelmedi, hiçbir yardım yapılmadı, "açlıktan öldüler" "açlıktan

* Y. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. pekdogan@gantep.edu.tr

teslim oldular” gibi gerçek dışı beyanlarla, Mustafa Kemal’i, Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümetini ve Türk Silahlı Kuvvetlerini suizan altında bırakan, Türk halkını vicdansız ve acımasız olarak niteleyenler, çalışmalarına aralıksız devam ediyorlar. İddia edilenlerin aksine, vatan, bayrak ve namus için gerçekleştirilen bu savunma, “Ayntâb Savunması Günlüğü”, “Vatan Savunması Günlüğü”, “Bir Şehrin Direnişi” idi. Çünkü Mustafa Kemal’in dediği gibi, “Türk’ün haysiyeti, onuru ve şerefi çok yüksek ve çok büyüktür”.

Anahtar kelimeler: Ayntâb, Kemalist, Mustafa Kemal, algı operasyonları, savunma.

PERCEPTION OPERATIONS RELATED TO AYNTÂB DEFENSE

During Ayntâb's defense, the British and French have never been talked about persecution, torture and propaganda, "sometimes hunger, sometimes helplessness, sometimes rebellion, sometimes scarred, are poured out from the pen with a cry from the heart. It is not possible not to hear the shouting of the military and militia forces who administer defense, saying it is very engrossing that the criticism and discussions about Mustafa Kemal administration and the activities of the Turkish soldiers who commanded during the defense. Those who are characterized by Ayntâb's defense as the words of "no ammunition and no victuals", "hunger", "scream", "diary of hunger" and "scream of a city" have to explain the reasons and justifications of their allegations.

During the occupation of Ayntab, when we look at the French propaganda, the French commanders say, "Mustafa Kemal and Kuvâ-yı Milliye are bandit and gang. They do not make any help to you. Soldiers of Kenan Bey and soldiers came to from Marash that they run away, no soldiers, no guns, no rifles, no ammunition and no supplies. Look, Mustafa Kemal does not hear your hunger, your shriek and your scream. These bandits abandon you unemployed and hungry. These are plunderer. The people who are fighting here opposed to the Caliphate Muslim and the Sultan that they are raider. They are bringing people under arms by raising fear in the region, people want to hang white flag, they are blocked by Mustafa Kemal's gangs. The Kemalists burning houses and by seized to victuals. Mustafa Kemal and his colleagues, I believe that the propaganda in the form of "instigating" must be examined well. These unilateral assessments made without scrutiny are accompanied by a distorted history view.

Despite the existence of all these documents, them falsified under the name of "transcription" who tried to remove the Turkish national history and the philosophy to set up of the Republic of Turkey with "perception operations", which has shifted and ignored Mustafa Kemal, in the defense of Ayntâb, "no soldier, no gun, no rifle, no bullet", "it was requested help,

but no one came", they even cried for help, cries, whimper, "scream",starved to death", "Mustafa Kemal", the Grand National Assembly of Turkey and the Turkish Armed Forces under the abandonment of the Turkish people who are considered unscrupulous and cruel, continue their work without interruption. Contrary to what is claimed, this defense for the homeland, flag and honor was "Ayntâb Defense Diary", "Homeland Defense Diary", "Resistance to a City". Because, as Mustafa Kemal said, " the dignity of the Turk, honor and glory of the Turk is very high and very great".

Key words: Ayntâb, Aintab, Kemalist, perception operations, defense.

AYNTÂB HARBİ ESNASINDA BİR YEREL GAZETE: “AYNTÂB HABERLERİ”

Celal Pekdoğan*

Özet

Ayntâb Haberleri gazetesinin imtiyaz sahibi Kethüda-zade Hüseyin Cemil (Göğüş)'tür. İdarehanesi Eski Hükümet Civarında Havadis Matbaası. Aylık abonesi 1 mecrediye olan gazete, Aralık 1918 tarihinde İngilizlerin Ayntâb'ı işgali arifesinde yayınlanmaya başlamıştır. Ocak 1921 tarihine kadar yayınlanan bu gazete, önceleri İngilizlerin işgaline rağmen açıkça yayına devam etmiş, Kasım 1919'da Fransız işgali üzerine gizlice basılarak dağıtılmıştır. Nisan 1920 tarihinden sonra Ayntâb harbi esnasında, Millî Mücadelenin programı hakkında, halkı aydınlatma ve yönlendirme konusunda, çok önemli bir görevi yerine getiren gazete, 22x32 cm boyutlarında ve genellikle iki sayfa olarak yayınlanmıştır.

Önemine binaen tüm araştırmalarımıza rağmen gazetenin koleksiyonuna ulaşılamamıştır. Elimize geçen birkaç nüsha, savaş dönemi ile ilgili genel resmi ortaya koymaktadır. Mahzenlerde tozlar içerisinde bulunan ve tarihe tanıklık eden bu belgeleri, üşenmeden, büyük bir emekle toparlayıp bu güne ulaştıranlara müteşekkirimiz.

Elimizdeki mevcut sayılar, Haziran, Temmuz, Ağustos 1920 yılına, yani Gaziantep savunmasının gerçekleştiği sıcak savaş günlerine aittir. Gazetenin bazen üç günde bir yayınlamış olduğu görülse de genelde günlük olarak yayımlandığı görülmektedir.

Gazetede ki başyazılarıyla işgal güçlerini eleştiren ve dönemin gündemini elinde tutan M.T. kimdir? M.T.'nin, Ayntâb/Gaziayntâb/Gaziantep'in siyasal ve sosyal hayatındaki yeri ve katkısı nedir?

Anahtar kelimeler: Ayntâb, Gaziayntâb, Gaziantep, basın, Ayntâb harbi.

A LOCAL NEWSPAPER DURING THE AINTAB WAR:

"AYNTÂB HABERLERİ"

It is Kethüda-zade Hüseyin Cemil (Göğüş), who owns the Ayntâb Haberleri newspaper. Administration House Havadis Printing House in Old Government Area. The newspaper, which is a monthly subscriber 1 mecrediye, began publishing on the eve of the British occupation of Aintab on December 1918. This newspaper, published until January 1921, was openly circulated despite the occupation of the British prior, and was secretly published and

* Y. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü. pekdogan@gantep.edu.tr

distributed in November 1919 on the French occupation. After April 1920, during the Aintab War, the newspaper, which fulfilled a very important task in terms of illuminating and directing the public about the program of the National Struggle, was published in 22x32 cm dimensions and generally in two pages.

Despite all of our research on the importance of the collection of the newspaper was not reached. A few copies of our hand reveal the general picture of the war period. We are grateful to those who have gathered these documents, which are in the dusts of the cellars and witnessed the tarihe, with great effort and comfort. The numbers available in our possession belong to June, July, August 1920. These days are the period of warm battle that Aintab's defense has done. Although the newspaper sometimes appears to be published every three days, it appears to be published daily. Who is M.T.? What is the place and contribution of M.T. in Aintab / Gaziyantâb / Gaziantep's political and social life?

Key words: Aintab, Gaziyantâb, Gaziantep, press, Aintab War.

MUSTAFA KEMAL PAŞA'NIN GÜNEY SİYASETİ ve ANTEP

Cengiz MUTLU*

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasıyla 17 Aralık 1918'de İngilizler Antep'i işgal etmişlerdi. Bir yıl süren İngiliz işgalinin ardından İngilizlerin Musul üzerindeki Nezaret Hakkı'ndan vazgeçmeleri ile önce Suriye daha sonra Antep, Urfa ve Maraş boşaltılmıştır. Bunun ardından Fransızlar 29 Ekim 1919'da Kilis'i, 5 Kasım 1919'da Antep'i işgal ettiler. Antep başta olmak üzere Güney illerimizde Fransızlara karşı direniş başlamıştır. Mustafa Kemal Paşa'nın Milli Mücadele'deki ana hedefi tam bağımsızlığı sağlayarak Misak'ı Milli'yi gerçekleştirmekten ibaretti. Amaca ulaşmak için topyekün bir mücadele verilmesi zorunlu olduğu gibi, savaşın sürdürülebilmesi için ihtiyaç duyulan cephaneye ve diplomatik desteğin sağlanması kaçınılmazdı. Mustafa Kemal Paşa bir taraftan Ruslarla ilişkileri iyi tutarken diğer taraftan İtilaf Devletleri arasındaki çıkar çatışmalarından azami faydalanma yolunu tutmuştu. İtilaf Devletleri kanadında kendine en uygun gördüğü ülke Fransa olmuştu. Çünkü Fransa'nın hem Suriye'deki sıkıntıları, hem de başta Antep olmak üzere Türkiye'nin Güneydoğu'sunda karşılaştığı direnişten ötürü yığın bir hale gelmesi, buna bir de İngiltere ile yaşadığı çıkar çatışmaları eklendiğinde Ankara-Paris ilişkileri yumuşama temayülüne girmişti. Türkiye için Fransa'nın İtilaf Devletleri bloğundan ayrılması demek Güney Cephesi'ndeki birlik ve cephanenin Batı Cephesi'ne kaydırılması anlamını taşımaktayken, Fransa için ise uzun süren savaşların Fransız ekonomisine getirdiği yükün azaltılması manasına gelmekteydi. Ankara Antlaşması ile Fransızlar Antep'i boşaltırken Ankara Hükümetine silah ve cephanenin yanısıra uçaklarını da satmaya başlamıştı. Yardımın yapılabilmesi için ara bir formül bulunmuştur. Kilikya'da Türklere bırakılacak top, silah, üniforma, at, araba vb. malzemenin Fransız tüccarlar eliyle Ankara Hükümeti'ne satılmasına karar verilmişti. Özel şirketlerin satışı gerçekleştirmesi daha evvel alınan karara ters düşülmemesine yardımcı olacaktı. Böylelikle 1921 Ağustos ayında Fransa'da alınan, İtilaf Devletleri'nin Yunan ve Türklere silah satılmaması kararı çiğnenmemiş olacaktı. Ankara Antlaşması ile 25 Aralık 1921'de son Fransız askeri Antep'ten ayrılmıştır. Bu arada Fransızlar Anadolu'dan ayrılırken 60 bin Hristiyan da onlarla beraber göç etmiştir. Fransızların Anadolu'dan ayrılmasıyla Milli Mücadele'yi yürüten heyet tüm gücünü Yunanlıların üzerinde toplamıştır.

MUSTAPHA KEMAL PASHA'S SOUTH POLITIC AND ANTEP

*Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, cengizmutlu@sakarya.edu.tr

With the signing of Mudros Armistice, Britain occupied Antep on 17 December 1918. After British Occupation, which was continued a year, Antep, Urfa, and Maraş was evacuated with the British giving up their claim over Musul. France occupied Kilis on 29 October 1919 and Antep on 5 November 1919. Resistance was began against French in south of Turkey especially in Antep. Mustapha Kemal Pasha's main goal was to realise Misak-i Milli by getting national independence. To achieve this goal, it was necessity to hold a full-scale campaign along with political supports, and sustain ammunition for ongoing war. On the one hand, Mustapha Kemal Pasha was improving his ties with Russian on the other hand he was taking and advantage of allies clashing of interests. He targeted on France among the allies because of its trouble both in Syria and especially in Antep. Also, the resistance in southern Turkey weakened France, and this was adding more clashing of interests Britain and France. All these made both Turkey and France came closer. Pulling France from out of allies means ammunition and soldiers could be sent from south front to west front, and the ending of war mean for France is that the emancipation of financial burden. With Ankara Agreement, France were quitting Antep and began to sell its ammunition and aircraft to Ankara Government. Temporary solution was found to assist this agreement. It was decided to sell arm, uniform, horse, vehicle etc. to Turks with the help of French merchant. Thereby in 1921 August a decision which was made in France, including not selling weapons both Turkey and Grecee was abide. With the Ankara Agreement on 25 December 1921 last French soldier left Antep. By the way, during the evacuation from Antep, 60.000 Christian was migrated with the French. With French evacuation from Anatolia, Turkish military commander in chief summon up its whole strength against Greeks

GAZİANTEP MUTFAĞININ TARİHSEL GELİŞİMİ

Ceyhun UÇUK*

Özet

Yemek tüketmenin insanlar için temel fizyolojik bir gereklilik olmasının yanında, günümüzde birçok farklı gereksinim doğrultusunda çeşitli şekillerde tüketildiği bilinmektedir. Yemeğin tarihsel süreç içerisinde birçok evreden geçerek günümüzdeki şeklini almasında, insanların farklı tüketim alışkanlıklarının olmasının yanında; mevcut koşulların, kültürel farklılığın, coğrafi yapının, iklimin, toplumun bir bölümünü ya da tamamını etkileyen kitlesel olayların, ulaşım ve transfer imkanlarının, inançların, etnik çeşitliliğin ve daha birçok unsurun etker olduğunu söylemek mümkündür. Çalışma ile Gaziantep mutfağının tarihsel süreç içerisinde geçirdiği evrelere gastronomik bir bakış açısı ile ışık tutmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda nitel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemi uygulanarak, Gaziantep mutfak kültürünün geçmişten günümüze tarihsel gelişimine ilişkin veriler ortaya konulmaya çalışılmış, özelde Gaziantep mutfak kültürünün genelde ise Türk mutfak kültürünün gelişimi ve tanıtımına katkı sunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Gaziantep Mutfağı, Gaziantep Tarihi, Gaziantep Gastronomisi.

HISTORICAL DEVELOPMENT OF GAZİANTEP CUISINE

In addition to being a fundamental physiological requirement for people, consumption of food is known to be consumed in various forms according to many different needs today. Besides to having different consumption habits of people, it is possible to say that the existing conditions affect the cultural diversity, the geographical structure, the climate, the mass events affecting a part of the society or the whole, transportation and transfer facilities, beliefs, ethnic diversity and many other factors. The study tried to shed light on the gastronomic viewpoint of Gaziantep cuisine during the historical process. In this context, by using the screening method of qualitative research methods, it is tried to put forward the data about the historical development of Gaziantep cuisine culture past, especially the Gaziantep cuisine culture and in general the contribution to the development and promotion of Turkish cuisine culture.

Key Words: Gaziantep, Gaziantep Cuisine, History of Gaziantep, Gaziantep Gastronomy.

* Öğretim Görevlisi, Gaziantep Üniversitesi, ceyhunucuk@gmail.com

OSMANLI'NIN SON ZAMANLARINDAN CUMHURİYET TÜRKİYE'SİNİN İLK YILLARINAGAZİANTEP'TE TOPLUM VE EKONOMİ ÜZERİNE TESPİTLER

Cihan ÖZGÜN*

Özet

Ayıntab ya da *Gazi Ayıntab*'ı, kozmopolit sosyal yapısı, stratejik konumu, uygun iklim ve toprak varlığı ile Osmanlı dünyasının ve Yeni Türkiye'nin en canlı ve sürekli değişime açık kentlerinden biri olarak değerlendirmek mümkündür. Bu nedenle Antep'in Osmanlı devletinin son yüzyılında Halep Vilayetinin ikinci büyük şehri olarak karşımıza çıkması hiç de şaşırtıcı değildir. Bu çalışma, Osmanlı'nın son zamanlarından Cumhuriyet Türkiye'sinin ilk yıllarına kadar geçen süreçte, yer altı ve yer üstü zenginlikleri ve doğal kaynaklarının varlığından coğrafi yapısına; ziraat, sanayi ve hizmet sektörlerinden, kent toplumunun gündelik hayat değerlerine kadar, Gaziantep'in toplum ve ekonomisi üzerine değerlendirmelerde bulunmayı hedeflemektedir. Çalışmanın kaynakları arasında döneme ilişkin resmi yayınlar, Osmanlı ve Cumhuriyet arşivinden elde edilen belge ve defterler ile konuyla ilgili araştırma ve inceleme eserleri yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Osmanlı, Türkiye, Toplum, Devlet, Ekonomi.

DETECTIONS ON SOCIETY AND ECONOMY IN GAZİANTEP FROM THE LAST DAYS OF THE OTTOMAN EMPIRE TO THE EARLY YEARS OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Ayıntab or Gazi Ayıntab can be regarded as one of the most vibrant and continuously changing open cities of the Ottoman world and of New Turkey with its cosmopolitan social structure, strategic location, suitable climate and soil existence. For this reason, it is not surprising that Antep emerged as the second great city of Aleppo in the last century of the Ottoman state. This study was carried out from the last days of the Ottoman Empire until the first years of Republican Turkey, geographical structure from the existence of underground and aboveground riches and natural resources; from agriculture, industry and service sectors to the everyday life values of the urban community, to evaluate the society and economy of Gaziantep. Among the sources of the work are official publications about turning around, books, articles

*Doç. Dr., Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Yakınçağ Tarihi Ana Bilim Dalı Öğretim Üyesi, cihan.ozgun.ege@gmail.com

and documents from the Ottoman and Republican archives, and research and investigation works related to the topic.

Key Words: Gaziantep, Ottoman, Turkey, Society, State, Economy.

GAZİANTEP AĞZI VE BU AĞIZ ÜZERİNE YAPILAN ÇALIŞMALAR ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. Ercan ALKAYA *

Özet

Ağız, "bir şive içinde mevcut olan ve söyleyiş farklarına dayanan küçük kollara, bir memleketin çeşitli bölge ve şehirlerinin kelimeleri söyleyiş bakımından birbirinden ayrı olan konuşmalara verilen addır" diye tanımlanmaktadır. Her ülkenin yazı dili mutlaka bir bölgenin ağızına dayanır. Yazı dili durumuna gelen ağız, diğer ağızlardan çeşitli unsurlar alarak gelişir ve güçlenir. Yazı dilinin zengin bir ifade gücüne sahip olması, bağlı olduğu lehçenin diğer ağızlarının da iyice işlenerek ortaya konulmasıyla mümkündür.

Türkiye ağızları içerisinde Erzurum, Elazığ, Kayseri, Malatya, Sivas, Trabzon ile birlikte üzerinde en çok çalışılan ağızlardan birisi de Gaziantep ağızıdır. Çeşitli özel çalışmalar olmakla birlikte, Gaziantep ağızı üzerine yapılan çalışmaların büyük kısmı üniversitelerin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümlerinde tez olarak gerçekleştirilmiştir.

Bu bildiriye Gaziantep ağızının Türkiye Türkçesi ağızları içindeki yeri belirtilerek Gaziantep ağızı üzerine yapılan çalışmalar ana hatlarıyla ele alınıp tasnif edilecek ve değerlendirilecektir. Bundan hareketle Gaziantep ağızının ses bilgisi ve söz varlığı yanında, şekil bilgisi özellikleri bakımından da karakteristik özellik taşıyan unsurlarına değinilecektir. Ayrıca Türkiye Türkçesi ağızlarının sınıflandırılmasıyla ilgili çalışmalar yapan A. Caferoğlu, T. Banguoğlu, L. Karahan gibi bilim adamlarının Gaziantep ağızının Türkiye Türkçesi ağızları içindeki yerine değinen sınıflandırma çalışmalarına ve değerlendirmelerine de yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep ağızı, Türkiye Türkçesi ağızları, ağız, ses bilgisi, şekil bilgisi

* Prof. Dr., Fırat Üniversitesi, alkaya16@gmail.com

THE DIALECT OF GAZİANTEP AND AN EVALUATION ON THE STUDIES ABOUT THIS DIALECT

Abstract

A subdialect is defined as “small branches based on pronunciation differences found in a dialect, diversified speeches in terms of pronunciation in a district or city of a country. Literary language of a state bases necessarily on a subdialect. The subdialect, which has become the literary language, borrows elements form other subdialects, and this cause its flourishing. In order for a literary language to have a clear expression quality, the other subdialects to which the literary language is related should be analyzed in details.

The most studied and analyzed subdialects are Erzurum, Elazığ, Kayseri, Malayta, Sivas, Trabzon and Gaziantep subdialects. Apart from specific ones, most of the studies as to the Gaziantep subdialect are dissertations fulfilled in Turkish Language and Literature Departments.

In this presentation, the position of Gaziantep subdialect in the subdialects of Turkey Turkish and the studies on it are classified and evaluated with the main lines. Based on this, the characteristic elements of Gaziantep subdialect in terms of morphology, apart from phonetics and vocabulary, are referred. Moreover, the classifications and evaluations of scientists such as A. Caferoğlu, T. Banguoğlu, L. Karahan as to Gaziantep subdialect are also included in the study.

Key Words: Gaziantep subdialect, Turkey Turkish dialects, subdialect, phonetic, morphology

19. YÜZYILDA AYINTAB'DA İHTİDA EDEN GAYRİMÜSLİMLER

Enver DEMİR*

Özet

Altı asrı aşan bir sürede, üç kıtaya yayılmış bir coğrafyada Müslüman ana unsurun yanı sıra çeşitli ırk, din, dil ve örf âdete sahip unsurları ahenkle bir arada tutmayı başaran Osmanlı Devleti'nin, İnsanlığın birlikte yaşama kültürüne olan katkısı Türk ve dünya tarihi açısından önem taşımaktadır. Osmanlı Devleti'nde yaşayan gayri Müslimler hakkında genel yargılara sahip olmak, Osmanlı kentlerinde yapılacak olan bölgesel çalışmalarla mümkün hale gelecektir. Bu bakımdan, farklı dini toplulukların bir arada yaşamış olduğu kent olan Antep ile sınırlandırılmış olan bu çalışmamızın, Osmanlı genelindeki gayri Müslim toplumunu anlamaya katkı sağlayacağı muhakkaktır. Osmanlı Devleti'nin diğer şehirlerinde olduğu gibi Ayıntab'da da aynı şehri paylaşan Müslüman, Yahudi ve Hristiyan topluluklar, inanç ve insani münasebetler bakımından birbiriyle irtibatlı, iç içe geçmiş bir hayat yaşamışlardır. Çalışmamızda ihtida kavramının anlamı ve tarihçesinin yanı sıra Ayıntab Şer'iyeye Sicilleri ışığında Ayıntab'da ihtida eden gayri Müslimler ve bu kişilerin İslam dinini seçtikten sonra aldıkları yeni isimler hakkında bilgilendirme yapmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Ayıntab, Şer'iyeye Sicilleri, Gayrimüslim, İhtida.

NON-MUSLIMS CHANGING RELIGION IN THE AYINTAB (19TH CENTURY)

Enver Demir*

The Ottoman Empire's contribution to the cultural life of mankind has been important in terms of Turkish and world history, managing to keep the fact of different races, religions, languages and customs together in addition to the main facts of Muslims in a geographical area spreading over three continents in a period more than six centuries. Having general nations about non-Muslims having lived in the Ottoman State will make be possible with the local

* Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, MEB Öğretmen, Gaziantep/demirenver74@gmail.com, 0505 7266419.

Bu bildiri, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı doktora öğrencisi Enver DEMİR tarafından hazırlanmakta olan "Osmanlı Toplumunda Gayrimüslimler Gaziantep (Ayıntab) Örneği" (1785-1864) adlı doktora tezinin bir bölümüdür.

* Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yakınçağ Tarihi Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, MEB Öğretmen, Gaziantep/demirenver74@gmail.com, 0505 7266419.

Bu bildiri, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı doktora öğrencisi Enver DEMİR tarafından hazırlanmakta olan "Osmanlı Toplumunda Gayrimüslimler Gaziantep (Ayıntab) Örneği" (1785-1864) adlı doktora tezinin bir bölümüdür.

studies to be carried out in the Ottoman cities. From this point of view, it is obvious that our study, limited to Antep in which various religious communities lived together, will contribute to the comprehensions of non-Muslim in the Ottoman tradition. In Aintab Muslims, Jews and Christian communities sharing the same city lived with connectedly in terms of beliefs and human relations as in the other cities of the Ottoman Empire. In our study, in addition to the meaning and the roots of idol, we'll try to inform you about non-Muslims and their new names after having adopted to "islam" thanks to the Aintab Şer'iyeye Records

Keywords: Ottoman State, Ayıntab, Şer'iyeye Records, Non-Muslim, Changing Religion

XIX. YÜZYILDA ANTEP ÖRNEĞİ ÜZERİNDEN İLLET -İ KOLERA İLE MÜCADELE

Ercüment TOPUZ*

Özet

İnsanlık tarihi siyasi çalkantılardan içtimai çelimsizliklere iktisadi istikrarsızlıklardan askeri ihtilallere kadar çeşitli etkenlerin etkisiyle şekillenmiştir. Bu sürecin şiddetini belirleyen faktörlerden biri de salgın hastalıklardır. Salgın hastalıklar umumiyetle bu sürece etki eden etkenlerin ya sebebi yada sonucu olarak ortaya çıkmıştır. İktisadi doyumsuzluğunu tatmin etmek amacıyla sömürge imparatorluğu peşinde koşan Britanya Krallığı, XVIII. yüzyıl sonunda Hindistan'dan kendi coğrafyasına zenginlik ihraç ettiği gibi kolera hastalığını da Avrupa kıtasına hediye etmiştir. XIX. yüzyılın başından itibaren Avrupa coğrafyasını ve ikinci yarısının hemen evvelinde Osmanlı Devletini esir alan kolera salgını bu tespitin somut tezahürlerinden biridir.

Osmanlı Anadolu'sunda çok hızlı yayılım gösteren Kolera salgına ilk kez 1821-22 yıllarında rastlanılmıştır. Bu tür salgın hastalıkları kontrol altına almak ve tedavi sürecini hızlandırmak maksadıyla yine ilk kez modern anlamda karantina usulü bir devlet politikası olarak bu dönemde yürürlüğe konulmuştur. Devletin toplum sağlığına yönelik tehditleri tenkil etmek ve bu mücadeleyi daha etkin kılmak adına kolera hastalığında mahir mütehasşislar yurt dışından davet etmiş ve hastalık hakkında birçok risale tab' edildiği gibi farklı dillerde kaleme alınmış eserler de Türkçeye çevirtmiştir.

İllet-i Mahufe olarak zikredilen kolera, epidemi formunda Ayntab'da Hicri 1264 (1848) ve Rumi 1306 (1890) yıllarında zuhur etmiştir. Hastalığın tedavisi için merkezi irade koordinatörlüğünde yürütülen mücadele dönem sıhhi normlarının paralelinde bir seyir takip etmiştir. Diğer taraftan yerel dini dinamiklere istinat eden toplumun belli bir kısmı ise dua seansları tertip ederek hastalığın def'i için zımnî olarak modern mücadele yöntemlerine karşı muhalefet etmişlerdir. Hatta bu muhalefetleri Hicri 1264 (1848) tarihinde karantina müdürü şahsında sistemin varlığına yönelmiştir.

Bu çalışma, XIX. yüzyıl Osmanlı Anadolu'sunda yaşanan kolera salgınlarını ve bu salgınların siyasi ve sosyal akıl üzerinde ne tür modern ve muhafazakâr reflekslere yol açtığını Antep örneği özelinden araştırmaktadır. Çalışmada arşiv kaynakları başta olmak üzere hastalığa ilişkin kaleme alınan risaleler ve daha sonra bu konuda telif edilmiş eserler kullanılacaktır.

* Yrd. Doç. Dr., Yüzüncü Yıl Üniversitesi, ercumenttopuz@yyu.edu.tr

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Kolera, Antep, Epidemi, Pandemi.

FIGHTING WITH CHOLERA DISEASE OVER ANTEP'S CASE IN THE 19TH CENTURY

The history of humanity has been influenced by various factors from political swahs to social weakness, from economic in stability to military revolutions. One of the factors determining the severity of this process is epidemic diseases. Epidemic diseases are usually the result of the factors that affect this process or the end result. The Kingdom of Britain, pursuing a colonial empire to satisfy the economic insatiability, presented cholera disease to Europe as well as exporting wealth from India at the end of the 18th century. At the end of the 19th century, he exported wealth from India to his geographical area, as well as giving cholera disease to Europe. The cholera epidemic that captured Europe's geography from the beginning of the 19th century and then the Ottoman Empire is one of its concrete manifestations.

The first episode of the cholera epidemic, which spread very rapidly in the Ottoman Anatolia, was found in 1827. In this period, epidemic diseases have been controlled and put into effect for the first time as a state policy of quarantine method in the modern sense in order to speed up the treatment process. In order to defend the threats to public health and to make this struggle more effective, the state has invited foreign experts from abroad to treat cholera and translated them into Turkish.

The cholera mentioned in *Illet-i Mahufe* appeared in Ayntab in the form of Epidemic in Hijri 1264 (1848) and Rumi 1306 (1890). The course of the struggle to be carried out by the central coordinator for the treatment of the disease followed a course parallel to sanitary norms. On the other side, a certain part of the society, which relies on local religious dynamics, opposed modern methods of struggle for the development of the disease by organizing prayer sessions. In fact, these oppositionists turned to the existence of the system in the form of quarantine manager.

The purpose of this study is to investigate XIX. Century Anatolian cholera epidemics and what kind of modern and conservative reflexes these outbreaks have on political and social reason. In the study, the treaties on the disease, especially the archival resources, and the works that are copyrighted in this subject will be used later.

Key words: Ottoman, Cholera, Antep, Epidemic, Pandemic.

ABD İSTİHBARAT BELGELERİNDE GAZİANTEP’İN SESİ “GAZİ SANCAK” GAZETESİNDEN SESLENİŞ

Esat ARSLAN *

Özet

Milli Mücadelede Gaziantep kenti iki bahtsızlığı birbiri peşi sıra yaşamıştır. Bunlardan birincisi ve de en önemlisi Gaziantep kenti Mondros Bırakışması hilafına işgal edilmiştir. İkincisi ise Antep Sancağının hem İngiliz işgali, hem de Fransız işgali bahtsızlığını birlikte yaşamış olmasıdır. Bu kadersizlikler ulusal basına yansıdığı gibi Gaziantep’in yerel basınına da yansımıştır.

Bu bildiri kapsamında ABD Washington D.C. Ulusal Arşiv Dairesi (NARA) istihbarat belgelerinden elde edilen Fransızların Antep’i tahliyesinden on bir sonra 28 Kasım 1922 tarihinde ABD Halep Konsolosu J.B. Jackson’un ABD Dışişleri Bakanlığına göndermiş olduğu dört sayfalık bir yazı ve yazı ekindeki Gaziantep’te yayınlanan görevdeyken vefat eden ABD’nin 29. Cumhurbaşkanı Warren G. Harding’e sunulan “**Gazi Sancak**” Gazetesinin 9 Kasım 1922 tarihli “**Uzak Olsunlar**“ başlıklı makalesi irdelenecek ve çıkarımlarda bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: ABD, Gaziantep, Gazi Sancak Gazetesi, Ulusal Arşiv Dairesi(NARA), Uzak Olsunlar.

ADDRESS FROM“GAZİ SANCAK”LOCAL NEWSPAPER, VOICE OF GAZİANTEP, IN USA’S INTELLIGENCE DOCUMENTS

During the Turkish National Struggle, Gaziantep city had lived two lap-streaked unfortunates. The first and most important of those, the city of Gaziantep was occupied contrary to articles of the Mudros Armistice Agreement. The second, one is that Antep Sancak lived together with both the British occupation and the French occupation. These fallacies are reflected in the national-wide press as well as in the local newspapers of Gaziantep.

In the context of this paper, four-page document and annex were obtained from the National Archives Office (NARA) intelligence documents in USA Washington D.C. on November 28, 1922, eleven months later from the release of the French Antep. They were sent by the United States Aleppo Consul J.B.Jackson, This document entitled "Far Away" ,dated November 9, 1922 by Gazi Sancak Local newspaper, which was presented to the 29th US President of the

*Prof.Dr.,Çağ Üniversitesi İİBF Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Adana-Mersin KY 30.Km. 33800, Yenice-Tarsus/ Mersin ; e-posta: esat@cag.edu.tr

United States, Warren G. Harding, which was sent to the US Department of State will be investigated and found in inferences.

Keywords: USA, Gaziantep, Gazi Sancak National Archives Office (NARA), Far Away.

ANTEP SAVUNMASI KAHRAMANI KARAYILAN'IN KİMLİĞİ VE FAALİYETLERİ

Faruk SÖYLEMEZ*

Türkiye'nin Milli Mücadele tarihinde Antep önemli bir yere sahiptir. Antep'in düşmana karşı verdiği mücadelenin başarıya ulaşmasında bazı şahısların önemli katkıları olmuştur. Bu kahramanlardan birisi de "Karayılan" olarak şöhret bulan Molla Muhammed'dir. Bu bildiride Molla Muhammed'in kim olduğu hangi aşirete mensup olduğu üzererinde durulacaktır. Zira Karayılan ile ilgili çeşitli rivayetler bulunmaktadır. Bunun nedeni böyle bir kahramanın bir çok aşiret ve belde halkı tarafından kendilerine maledilmesidir. Ayrıca bir kısım rivayetlerin kaynaklardan ziyade halk arasındaki söylentilere dayanmasıdır. Bu görüşlerden birisi Molla Muhammed'in Rişvan Aşireti'nin Kabalar Oymağı'na mensup olduğu halde bunun Atmalı Aşireti'ne mensup olduğunun iddia edilmesidir. Bu görüşte olanların bir kısmı Atmalı Aşireti'nin de Rişvan Aşireti'nin bir kolu olduğunu ileri sürmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu konuda ileri sürülen görüşler zikredilerek bir sonuca ulaşılmaya çalışılacaktır. Bunun yanı sıra Molla Muhammed'in Malatya ile Pazarcık yolu üzerinde yaptığı eşkıyalık ve soygunlarla halka büyük eziyetlerde bulunan Bozo Çetesi ile mücadelesi ve bu çeteyi dağıtarak halkın mal ve can emniyetini sağlası Molla Muhammed'in halkın taktirini kazanmasına yol açmıştır. Böylece Molla Muhammed Malatya-Pazarcık yolunun güvenliğini sağladıktan bir süre sonra Antep'in Fransızlar tarafından işgal edildiği haberlerinin gelmesi üzerine adamları ile Antep'i düşmandan temizlemek üzere Antep'e hareket etmiştir. Antep savunmasında Fransızlara karşı verdiği kahramanca mücadele onun Türk İstiklal Savaşı'nda Karayılan lakabıyla şöhret bulmasına ve gösterdiği büyük fedakârlıklar ve kahramanca çarpışması sonucunda şehadet mertebesine ulaşarak tarihin altın sayfaları arasında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Karayılan , Rişvan, Kabalar, Fransız

THE IDENTITY AND ACTIVITIES OF KARAYILAN-THE HERO OF ANTEP'S DEFENCE

Antep has an important place in the history of Turkey's National Struggle. Some people had an important contribution in success of Antep's struggle against the enemy. One of these heroes was Mulla Muhammad, who found fame as "Karayılan". In this paper, it will be emphasized to which tribe Mulla Muhammad belonged. There are various stories about Karayılan. The reason for this is that such a hero is arrogated to oneself by many tribes and

* Prof. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, fsoylemez@ksu.edu.tr

townspeople. Also, some of the stories are based on stories among the people rather than sources. One of these views is that Mulla Muhammad is claimed to belong to the Atmalı Tribe, although he is belong to Kabalar Oymak of the Rishvan Tribe in deed. Because it is claimed that Atmalı Tribe is a part of the Rishvan Tribe, some of these ideas stem from this. It will be tried to get result by mentioning these opinions. In addition to this, Mulla Mohammad won public's approval by reason of activities carried out by him such as distributing Bozo Gang, whose were banditries and robberies on the way to Malatya and Pazarcık and protecting the property and life of public. So, after Mulla Muhammad had secured the safety of the Malatya-Pazarcık route, he was informed that Antep was occupied by the French and he moved with his men to Antep to clear Antep from his enemy. His heroic struggle against the French in Antep's defense provied him to find fame as Karayılan in the Turkish Independence War. Also, because of reaching the level of martyrdom as a result of his great sacrifices and heroic fighting, he took place among the golden pages of history.

Key Words: Antep, Karayılan, Rishvan, Kabalar, French.

ADANA YEREL BASININA GÖRE, GAZİANTEP MİLLİ MÜCADELESİ VE GAZİANTEP'İN KURTULUŞU

Okt. M. Fatih SANSAR*

Fransız işgaline karşı Güney illerinde başlayan kurtuluş mücadelesi, bir taraftan Mersin-Adana-Kahramanmaraş-Gaziantep-Urfa illerinin kurtuluşunu sağlamış, diğer taraftan ise Milli Mücadele'nin topyekûn kazanılmasına büyük katkı sağlamıştır. İki komşu şehir olan Gaziantep ve Adana, aynı günlerde işgal edildiği gibi, aynı günlerde işgalden kurtulmuştur. Ankara Antlaşması sonrası Fransa ile yapılan çekilme planına göre; Gaziantep 25 Aralık 1921'de, Adana ise 5 Ocak 1922'de resmen teslim alınarak bağımsızlığına kavuşmuştur.

Gaziantep ile Adana bölgesi, Milli Mücadele döneminde aynı cephe hattında bulunduğu için, iki taraftaki her gelişme birbirini etkilemiştir. Gaziantep-Kahramanmaraş-Adana hattındaki milli kuvvetler, yer yer birbirine yardım etmiş, silah, erzak, araç gereç desteği yapmışlardır. Gaziantep'teki işgal güçleri Adana tarafından destek almak istediklerinde, bu sevkiyatı engelleyen Adana bölgesi Kuvay-i Milliye birlikleri olmuştur. Gaziantep'in muhteşem savunması, Adana tarafında büyük heyecana sebep olmuş, milli ruhun canlanmasına katkı sağlamıştır.

Gaziantep ve Adana arasındaki bu kader birliği, Adana yerel basınında da kendini göstermiştir. Milli Mücadele döneminde Adana'da basılan ve Kuvay-i Milliye'nin gür sesi haline gelen Yeni Adana Gazetesi, Gaziantep milli mücadelesini yakından takip etmeye çalışmış, önemli gelişmeleri okuyucularına duyurmuştur. Kurtuluştan sonra Adana'da yayınlanan birçok gazete ve dergide de Gaziantep Milli Mücadelesi hakkında haberler yapılmış, hatıralar yayınlanmıştır.

Tebliğimizde, başta Yeni Adana Gazetesi olmak üzere, Adana'da yayınlanan gazete ve dergilerde Gaziantep milli mücadelesinin nasıl yer aldığı üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeni Adana Gazetesi, Adana, Gaziantep, 25 Aralık, Milli Mücadele.

ACCORDING TO ADANA LOCAL PRESS, GAZİANTEP'S NATIONAL STRUGGLE AND NATIONAL SOVEREIGNTY

The war of independence against French that began in the South of Turkey not only enabled the cities such as Mersin, Adana, Kahramanmaras, Antep, Urfa get their sovereignty but also contributed a lot to win the war of independence. Two neighbour cities Gaziantep and

* Çukurova Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, fatihsansar@yahoo.com

Adana both were occupied on the same days and they were also rescued from occupation on the same days. According to the withdrawal plan that was made with French after Ankara Pact, Gaziantep got its independence on the 25th of December, 1921 and Adana gained its independence by taking over it officially on the 5th of January, 1922.

As Gaziantep and Adana regions were at the same front, the movements of both sides affected each other. National forces at the fronts of Gaziantep, Kahramanmaras and Adana often helped and supported every other in the aspects such as weapon, food and tools supplement. When the occupation forces in Gaziantep asked for Adana's support, Turkish Nationalist Forces were formed to block this shipment. The magnificent defence of Gaziantep caused great excitement and contributed to revival of national spirit again.

Gaziantep and Adana sharing a common fate showed itself in the local press of Adana. "Yeni Adana" Newspaper, which was published in Adana during the period of National Struggle and become a strong voice of Turkish Nationalist Forces, tried to follow closely Gaziantep's national struggle and announced important developments to the public. After Antep's gaining independence, several newspapers and magazines in Adana made news and published memories about this success.

In our notification, it is underscored how Gaziantep's national struggle was overviewed in the newspapers and the magazines that were published in Adana mainly in "Yeni Adana" Newspaper.

Keywords: Yeni Adana Newspaper, Adana, Gaziantep, 25 December, National Struggle.

ANTEPLİ TARİHÇİ EL-AYNÎ'NİN MEMLÛK DEVLETİ'NDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Fatma Akkuş Yiğit*

1361 Gaziantep (Ayntab) doğumlu olan Bedreddin el-Aynî Türk asıllı olup, babasının kadı olması sebebiyle ilmi bir çevrede büyüdü ve iyi bir eğitim aldı. Arapçaya vâkıf olmasının yanında anadilinin Türkçe olması sebebiyle Memlûk Devleti sultanları ile yakın iletişim kurmuş, onların meclisinde bulunmuş, itibar görmüş bir âlim ve devlet adamı idi. Öyle ki Arapça kitapları Türkçeye aktararak sultanlarla sabahlara kadar sohbet ederdi. Onun Türkçe konuşması sebebiyle sultanlara olan bu yakınlığı çağdaşı Memlûk tarihçisi el-Makrîzî'nin de kıskançlığına sebep olmuştur. Memlûk Devleti hizmetinde hanefî başkadılığı, muhtesiblik ve evkaf nazırlığı gibi üst düzey devlet görevlerinde bulunmuştur. İyi bir diplomat olması sebebiyle el-Aynî, Memlûk sultanı Şeyh el-Mahmudî tarafından Karamanoğulları Beyliği'ne elçi olarak da gönderilmiştir. Bunun yanında Sultan Barsbay'ın Âmid (Diyarbakır) seferine de katılmıştır. Bu bildiride Antep'te doğmuş, XV. yüzyılın ilim merkezi Kahire'de yaşamış olan el-Aynî'nin âlim kimliğinin yanında diplomatlığı ve devlet adamlığı, tarih alanında kaleme aldığı 'Ikdu'l-Cuman fî Tarihi Ehli'z-Zeman adlı eseri ile Memlûk sultanlarına dair biyografi çalışmaları olan er-Ravzu'z-Zâhir fî Sireti'l-Meliki'z-Zâhir Tatar ve es-Seyfü'l-Muhenned fî Sireti'l-Meliki'l-Müeyyed Şeyh adlı eserleri ile İbn Tagribirdî ve es-Sehâvi gibi tarihçilerden istifade edilerek ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: el-Aynî, Antep, Kahire, Memlûk Devleti, devlet adamı, tarihçi.

THE PLACE AND IMPORTANCE OF HISTORIAN EL-AYNÎ OF AINTAB IN THE MAMLUK STATE

Badr al-din al-Ayni was of Turkish origin, and born in Aintab in 1361. He grew up in a scholarly environment and had a good education as his father was a kadı. He was a well-known scholar and statesman who communicated closely with the sultans of the Mamluk State and attended their circles because of the fact that his native language was Turkish as well as he knew Arabic well. He had such a good knowledge of Arabic that he conversed with the sultans until the morning by translating Arabic books into Turkish. His closeness to the sultans due to his speaking of Turkish led to the jealousy of Mamluk historian al-Makrîzî who lived contemporaneously. al-Ayni had served in the higher echelons of state service, such as the chief

* Yrd. Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü.
fatma.akkus.yigit@ikc.edu.tr

Hanafi qadi, muhtasib (overseer of sharia in the marketplace) and nazir al-awqaf. Due to his qualities as an accomplished diplomat, he was sent on a diplomatic mission by the Mamluk Sultan Sheikh al-Mahmoudi to the Principality of Karaman. Furthermore, he participated in Sultan Barsbay's Amid (Diyarbakır) campaign. In this presentation, we'll focus on the scholarly, diplomatic and official career of el-'Aynî who was born in Aintab and lived in Cairo, the scientific capital of the fifteenth century. His career will be evaluated through the lens of his own historical work 'Iqd al-Jumân fî Ta'rikh Ahl al-Zaman and his biographic studies of the Mamluk sultans entitled al-Ravd al-Zâhir fî Sîrat al-Malik al-Zahir Tatar and al-Sayf al-Muhannad fî Sîrat al-Malik al-Mu'ayyad along with the works of historians such as Ibn Tagribirdi and as-Sahawi.

Keywords: el-Aynî, Aintab, Cairo, Mamluk State, statesman, historian.

CUMHURİYET DÖNEMİ(1923-1940) ANTEP VE ÇEVRESİNDE SALGIN-BULAŞICI HASTALIKLAR VE SOSYAL HAYATA YANSIMALARI

Ferah AYYILMAZ ARAS*

I. Dünya Savaşı ve Milli Mücadele Dönemi'nin ağır koşullarına maruz kalan Anadolu, bu savaşlardan yorgun olarak çıkarken sözü geçen savaşlar; ekonomik ve sosyal açıdan çöküşü de beraberinde getirmiştir. Bu süreçte adı geçen coğrafyada sağlık hizmetleri de aksadığı için savaşın yaratmış olduğu kötü koşullar yüzünden birçok salgın ve bulaşıcı hastalık baş göstermiştir.

Anadolu'da, halkın içinde bulunduğu fiziki şartların yetersizliği ve çevresel faktörlerin yaratmış olduğu olumsuzluklar kadar, toplumun okuma yazma oranının düşük olması, kötü beslenme koşulları ve çalışma şartları da salgın ve bulaşıcı hastalıkların yayılmasında önemli rol oynamıştır.

Salgın ve bulaşıcı hastalıklar, Türkiye'de toplumun sosyal ve gündelik hayatını olumsuz yönde etkilemiştir. Özellikle savaş süreçlerinde etkileri daha da artan salgın ve bulaşıcı hastalıklar, toplumun fiziksel ve ruhsal sağlığının bozulmasında birinci derece rol oynamıştır. Toplumda huzurun bozulmasında savaşın meydana getirdiği ölüm, yaralanma ve sakatlıkların yanı sıra salgın ve bulaşıcı hastalıklar da son derece büyük yer almıştır. Salgın ve bulaşıcı hastalıklar ayrıca görüldükleri yerlerde büyük ekonomik kayıplara da neden olmuştur. Bir yandan hastalıkların yaratmış olduğu iş gücü açığı, diğer yandan da hastalıklarla mücadele ve tedavide sürecinde devletin yapmış olduğu büyük harcamalar; Türkiye'de savaş dönemlerinde ülke ekonomisinin etkilenmesinde önemli rol oynamıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılması ve Milli Mücadele sürecinde yaşanan bu sıkıntılar, 1923'te kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ne bir miras olarak kalmıştır. Bu bağlamda yeni kurulan Cumhuriyet'in ilk yapacağı işler arasında toplum sağlığının iyileştirilmesi yer almıştır.

Antep ve çevresinde Cumhuriyet'in ilk yıllarında görülen ve sonraki yıllarda da etkisini devam ettiren salgın ve bulaşıcı hastalıklarla etkin bir şekilde mücadele edebilmek için yeni kurulan devlet birçok önlem almıştır. Cumhuriyet Türkiye'sinde devlet, toplum sağlığını iyileştirebilmek aynı zaman da salgın ve bulaşıcı hastalıklarla etkin bir şekilde mücadele edebilmek adına yoğun bir mesai harcamıştır. Bu doğrultuda yetkili kurum ve kişiler aracılığıyla hastalıkların ortaya çıkış ve yayılış sebepleri ile ilgili raporlar hazırlanmış ve bunların ortadan kaldırılabilmesi için çeşitli tedbirler alınmıştır.

*Araş. Gör. , Dokuz Eylül Üniversitesi, ferah.ayyilmaz@hotmail.com

Bu araştırmanın amacı, Başbakanlık Cumhuriyet Arşivinden elde edilen resmi belgelerin ışığında sözü geçen dönemde başta Antep ve çevresi olmak üzere ülkede salgın ve bulaşıcı hastalıkların mücadele süreçlerinin toplumun gündelik ve sosyal hayatı üzerindeki etkileri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Salgın ve Bulaşıcı Hastalık, Sosyal Hayat, Mücadele, Savaş

EPIDEMIC-CONTAGIOUS DISEASES IN ANTEP AND ITS SURROUNDINGS DURING THE REPUBLIC PERIOD (1923-1940) AND THEIR REFLECTIONS TO SOCIAL LIFE

Ferah AYYILMAZ ARAS

Having been exposed to the severe conditions of the I. World War and the Period of Independence War, Anatolia came out of these wars tired and the said wars brought the economic and social collapse along. Within that period, as the health care services were also hindered in the said geography, many epidemic and contagious diseases appeared due to the bad conditions caused by the war.

In Anatolia, insufficiency of the physical conditions the people had and problems caused by the environmental factors as well as low rate of literacy, malnutrition and working conditions played a significant part for the spread of epidemic and contagious diseases.

The epidemic and contagious diseases negatively affected the social and daily of the society in Turkey. The epidemic and contagious diseases, the effect of which further increased particularly during the wars, played the leading role for the impairment of physical and mental health of the society. Besides death, injuries and disabilities caused by the war, the epidemic and contagious diseases also took a great place for the breakdown of peace in the society. The epidemic and contagious diseases caused also big economic losses in the places where they were observed. The workforce gap created by the diseases on one hand, and the great expenses made by the government during the period of fighting against the diseases and of treatment on the other hand had a big role for the impact on the national economy during the war periods in Turkey. The fall of the Ottoman Empire and these problems encountered during the period of Independence War were the inheritance to the Republic of Turkey which was founded in 1923. In this regard, healing the community health was among the works to be realized first by the newly founded Republic.

The newly founded state took many precautions in order to effectively fight against the epidemic and contagious diseases which were observed during the first years of the Republic in Antep and its surroundings and which continued its impact also in the later years. In the

Republican Turkey, the government intensively worked in order to heal the community health and also to effectively fight against the epidemic and contagious diseases. Accordingly, reports were issued by the authorized bodies and persons about the reasons for appearance and spread of the diseases, and various measures were taken to remove those reasons.

The purpose of this research is to address the impacts of the periods of fighting against the epidemic and contagious diseases on the daily and social life of the society within the country and particularly in Antep and its surroundings during the said period in the light of the official documents obtained from the Republican Archive of the Prime Ministry.

Keywords: Epidemic and Contagious Disease, Social Life, Fight, War

ANTEP SAVUNMASINDA SAĞLIK HİZMETLERİ

Ferhat TOK*

ÖZET

Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yer alan Antep şehri Anadolu'nun güneye açılan kapısı konumunda olduğundan dolayı önemli bir yere sahiptir. Müttefikleriyle beraber Birinci Dünya Savaşına katılan Osmanlı Hükümeti, Bulgaristan'ın savaştan geri çekilmesiyle 30 Ekim 1918'de savaştan çekilmek zorunda kaldı. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere ve Fransa, Ortadoğu'daki ekonomik hedeflerini gerçekleştirmek amacıyla her türlü dinî ve etnik ayrımcılığı yaptı. Orta Doğu'daki sorunlara son vermesi beklenirken Batılı devletler arasında yapılan bir dizi gizli görüşmelerden sonra antlaşmalara ve mücadelelere sahne oldu. Mütareke'nin ardından İngiltere'nin bölgeyi işgal etmesiyle başlayan ve daha sonra Fransızlara bırakılan Antep ve havalisinde sıkıntılı bir süreç yaşanmaya başlandı. Fransızların Antep'i işgali sonrasında Fransız istihbarat güçleri tarafından tutuklanan 13 subay ve 5 sivil, Amerikan Kolejinin alt katında gözetim altında idi. Diğer 78 esir asker ise yine Amerikan Kolejine beş dakikalık uzaklıkta ki bir mağarada tutulmaktaydı. Türk Kızılay Arşivinde yapılan araştırmalar neticesinde: esir asker, tutuklu subay ve sivillerle ilgili hususi bilgilere ve yaşadıkları sıkıntıları yansıtan, farklı dilde yazılan iki belgeye ulaşıldı. Söz konusu Antep savunmasının askeri ve siyasi açıdan perde arkasındaki sağlık hizmetlerinin rolü büyüktür. Savunma sırasında cephe arkasında sağlık hizmetlerinin yanında eczacılık faaliyetleri de tıbbi yardımlar kadar önemli idi.

Anahtar Kelimeler: Antep, Kızılay, Sağlık hizmetleri

ABSTRACT:

Antep city located within the borders of the Ottoman Empire has an important place because it is the gate to the south of Anatolia. The Ottoman government, which joined the First World War together with its allies, had to withdraw from the war on October 30, 1918, when Bulgaria withdrew from the war. After the First World War, Britain and France made every kind of religious and ethnic discrimination in order to realize their economic goals in the Middle East. It was expected to end the problems in the Middle East, but after a series of secret talks in Western countries, the treaty and the fights became the scene. After the Armistice, England began to occupy the region and then to the French, Antep and his airports started to have a troublesome process. Thirteen officers and five civilians, who were arrested by French intelligence forces following the occupation of Antep by the French, were under detention at

* Araştırmacı-Tarihçi-Yazar, ferhattok02@gmail.com

the lower level of the American College. The other 78 captive soldiers were held in a cave five minutes away from American College. As a result of the researches carried out in the Turkish Red Crescent Archive, two documents written on different occasions were reached, reflecting the issues about the captive soldiers, prison officers and civilians and the distresses they experienced. The role of health services in the military and political context behind Antep defenses is great.

Keywords: Antep, Red Crescent, Health services.

19. YÜZYIL SONLARINDA MİSYONER BİR HEMŞİRENİN AYINTAB HASTANESİ ANILARI

Fettah KUZU*

Özet

Antep Amerikan hastanesinde görevli Elizabeth Trowbridge adlı Amerikalı bir hemşirenin 1898 yılında kaleme aldığı “A Year’s Work in Aintab Hospital” başlıklı, hatırat niteliğindeki mektubu özelde Antep (Ayıntab) genel anlamda ise Osmanlı Devleti için dönemin sosyal, ekonomik, tıbbi durumu hakkında birtakım bilgiler vermesi açısından önemli bir belge hüviyeti taşımaktadır.

Özellikle günümüzde toplumun inanç ve değerleri için ciddi bir tehlike teşkil eden misyonerlik faaliyetlerinin geçmişi, söz konusu misyonerlik faaliyetlerinin hangi şartlar altında ve ne şekilde gerçekleştirildiği gibi hususlar çalışmaya konu olan mektubu daha önemli kılmaktadır. Diğer taraftan 19. yüzyıl sonlarında Antep ve çevresindeki demografik yapı, azınlıkların durumu, sağlık hizmetleri ile ilgili verilen birtakım temel bilgiler Antep tarihi ile ilgili yapılacak araştırmalara katkı sağlayacak veriler sunmaktadır.

Bu tebliğde hatıra niteliğindeki özel bir mektup, farklı disiplinlerde çalışan sosyal bilimciler için ihtiva ettiği bilgiler noktasında destekleyici bir tarihi belge olması bakımından incelenmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ayıntab (Antep), Ayıntab Hastanesi, Misyonerlik, Elizabeth Trowbridge

MEMORIES OF A MISSIONARY NURSE ABOUT AINTAB HOSPITAL IN THE LATE 19TH CENTURY

The letter called “A Year’s Work in Aintab Hospital” in form of a memory written in 1898 by an American nurse named Elizabeth Trowbridge who was in charge of Aintab American Hospital is an important document in terms of its containing certain information about social, economic and medical situation of the period for Antep in particular and Ottoman State in general.

The matters such as the past of missionary activities which especially nowadays constitutes a serious danger for the believes and values of the society, how and in what conditions those activities had been fulfilled, increase the importance of the letter. On the other hand, some basic information related to demographic structure, situation of minority groups

*Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, fettahkuzu@hotmail.com

and medical services in the end of the 19th century, presents data which can contribute to researches to be realized about Antep history.

In this paper, a private letter in the form of a memory is tried to be analysed with reference to its being a supportive historical document thanks to its contents for social scientists working in different disciplines.

Key Words: Aintab (Antep), Aintab Hospital, Mission, Elizabeth Trowbridge.

GAZİANTEP FOLKLORU, MİTOLOJİSİ

Fidan Gasımova*

Özet

Dünya halkları kültürünün en önemli bölümünü ümumtürk kültürü oluşturmaktadır. Bunu inkişafın çeşitli dönemlerinde Türk halklarının yarattığı kültür örnekleri kanıtlıyor. Ümumtürk kültürü ve folkloru yoğun şekilde birbiri ile bağlıdır. Ortak Türk yaratıcılığının ürünü olan mitler, çeşitli folklor örnekleri aynı zamanda önemli kültürel yapılardır. Öyle ki, eski mitler yüzyıllar boyu nesillerden-nesillere geçerek gelişir, zenginleşir, tayfaların veya etnosun kolektif deneyimini, onun bakış açısını, hayat ve maneviyat konusunda tasavvurlarını kendinde biriktiriyordu. Mitolojik dönem kendi ömrünü esasen tamamladıktan, mitolojik şuurun yerini tarihi ve henüz çok zayıf olan bilimsel düşünce tarzı tuttuktan sonra da mitin insanlara duygusal etkisi büyüktü. Uzun yüzyıllar boyunca mitolojik karakterler ve süjetler halkların kültürünün ve sanatının gelişimine büyük etki göstermiş, şair, ressam ve müzisyenlerin ilham kaynağı olmuştur. Eminlikle diyebiliriz ki, eski Türk mitolojisi çağdaş Türk halklarının zengin manevi kültürünün çok önemli ve gerekli unsurlarından biridir.

Kendine özgü folklor örnekleri ile Gaziantep yöresi de eski Türk kültürünün bir göstergesidir. Gaziantep folklorunun incelenmesi ile bu bölgenin tarihi, folkloru, etnografyası, kültürü vb. hakkında ayrıntılı bilgi edinmek mümkündür. Buraya ait folklor örnekleri içerisinde eski Türklerin kosmogonik, zoomorfik, etnogonik, animistik tasavvurlarını yansıtan örnekler yeterince vardır.

Gaziantep'e ait atasözü ve deyimlerde halk hayatının, tarihinin tüm dönemlerine ait belirtiler yaşamaktadır. Bu örnekler arasında ortak türk kökenli olanlar da çoktur: *Ağrımaz başını ağrıya sokmak, Ağzı kulağına değmiş, Boynunun kökünü görmek, Çirkin bürünür güzel görünür, El eli yur elde döner yüzü yur, Acından garnı gurlar, başında nergis parlar* ve s.

Gaziantep'e özgü düğün, doğum, sünnet, ölümle ilgili gelenek ve inançlarda da türk kültürünün izlerine rastlanmaktadır.

Gaziantep efsanelerinde de eski türk mitolojisinin süjet, obrazlarını göre biliriz. Mesela, "Aşık taşı" efsanesi ve başka efsaneleri buna örnek göstere biliriz. Nitekim bu efsanenin içeriğine bir çok türk halklarında rast gelinir, aynı zamanda Azerbaycan efsaneleri içerisinde de bulunmaktadır. Mevzu olarak da efsaneler çok çeşitlidir.

* Doç. Dr., Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü

Halk geleneklerini, göreneklerini, inançlarını, törenlerini vb. kapsayan Gaziantep folkloru bugün de faaliyetini devam ettiriyor ve halk kültürü, milli değerlerine ait yeni konular, metinler oluşturur.

Makalede Gaziantep'e ait atasözü, deyim, masal, efsane, ninni, mani, inanç vb. folklor örneklerini incelemek, onlarda eski Türk folkloru, mitolojisinin izlerini belirlemek tasarlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Türk, Folklor, Mitoloji, Tarih, Kültür.

GAZİANTEP FOLKLORE, MYTHOLOGY

The most important part of the cultures of the world's peoples is the common Turkish culture. This proves culture examples created by the Turkish people at various periods of development. Common Turkish culture and folklore are connected with each other intensively. Myths, the products of common Turkish creativity, various folklore examples are important cultural structures at the same time. The ancient myths grew and prospered for generations through generations for centuries, accumulating the collective experience of the spectacles or the ethnos, the conception of its point of view, life and spirituality. Once the mythological period has essentially completed its life, mythological consciousness is great in its emotional impact on mythical people after its history and its very weak scientific thinking. Over the centuries, mythological characters and sweets have been a source of inspiration for poets, painters and musicians. We can safely say that ancient Turkish mythology is one of the most important and necessary elements of the rich spiritual cultures of contemporary Turkic peoples.

Gaziantep region with its unique folklore samples is a sign of old Turkish culture. With the examination of Gaziantep folklore it is possible to obtain detailed information about folklore examples about the history of this region, folklore, ethnography, culture and so on. There are sufficient samples that reflect the cosmogonic, zoomorphic, ethnogonic, animistic conception of ancient Turks.

Gaziantep's proverbs and idioms live in the signs of the people's life and history. Among these examples, there are also many common Turkish descents: *Painful head to the pain, Touch to the mouth, To see the roots of boredom, Ugly impression looks beautiful, Hand gesture rotates round face, stomach roars from being hunger, Glorious daffodil.*

The traditions and beliefs related to wedding, birth, circumcision and death specific to Gaziantep are also followed by traces of Turkish culture.

In the legends of Gaziantep, we obey the objects of old Turkish mythology. For example, the legend of "The Stone of Love" and other legends exemplify this. As a matter of fact, the

content of this myth is encountered in many Turkish peoples and also in the legends of Azerbaijan. As a matter of fact, legends are very diverse.

Gaziantep folklore that covers folk traditions, customs, beliefs, ceremonies, etc. continues its activity today and creates new topics and texts about folk culture, national values.

It is designed to examine folklore samples such as proverbs, sayings, narrations, legends, lullabies, mania, beliefs and others belonging to Gaziantep, and to designate the traces of ancient Turkish folklore and mythology.

Key words: Gaziantep, Turkish, Folklore, Mythology, History, Culture.

PROTESTAN MİSYONERLİĞİ ANTEP'TE NASIL TEŞKİLATLANDI? AMERİKAN BOARD'UN HAZIRLADIĞI BİR RAPORUN ANALİZİ

Fikrettin YAVUZ*

19. yüzyılın başından itibaren birçok Hıristiyan misyoner grubunun Osmanlı toprağında faaliyet göstermeye başladığı görülmektedir. Bu gruplar içerisinde en faal olanı Amerikan Protestan misyonerleriydi. 1810'lı yıllarda Amerika'nın en önemli misyoner örgütlerinden biri olan American Board of Commissioners for Foreign Missions'ın öncü misyonerlerinin Osmanlı toprağına ayak basmasıyla Protestanlığın tohumları atılmıştır. Adı ABCFM ya da BOARD şeklinde kısaltılan bu misyoner örgütü Amerika'daki misyoner örgütleri arasında en etkili ve önde gelenlerindendi. Board misyonerleri, Anadolu'yu tanıma turlarını müteakip, asıl faaliyet alanlarını belirleyip, bütün faaliyetlerini Gregoryen Ermeniler üzerine yoğunlaştırmışlardı. Bunların çalışmaları neticesinde kısa sürede Osmanlı toplumu içerisinde bir Protestan Ermeni cemaat oluştu. Bilhassa İngiliz ve Amerikalıların baskısı neticesinde, bu cemaat 27 Kasım 1850'de Sultan Abdülmecid tarafından verilen bir fermanla resmen tanındı.

Osmanlı ülkesinin birçok yerinde okul, kilise ve hastaneler kurarak faaliyet gösteren Board teşkilatının önem verdiği şehirlerden biri de Antep olmuştu. Misyoner merkezi olarak belirledikleri Antep'te çok yoğun bir faaliyet içerisine giren misyonerler, okul, kolej ve hastane kurdular. Misyonerlerin Antep'teki bu çalışmaları buranın misyonerler için örnek bir merkez olarak görülmesini sağladı. Bu çerçevede Protestan misyonerlerin Antep'teki faaliyetlerine ne zaman başladıkları ve nasıl teşkilatlandıkları konusunda literatürde muhtelif çalışmalar olduğu dikkati çekmektedir. Bu bildiri de Protestan misyonerlerin Antep'te teşkilatlanma safhaları, gözden kaçtığı düşünülen ve bizzat Board teşkilatı tarafından hazırlanan bir raporla birlikte diğer birinci elden kaynaklar üzerinden değerlendirilecektir. Bu değerlendirme neticesinde Amerikan Board teşkilatının Osmanlı toprağındaki teşkilatlanmasının genel mantığının anlaşılmasına da katkı yapmak hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Antep, Misyonerlik, Protestanlık, Amerikan Board, ABCFM, Rapor.

HOW WAS THE PROTESTANT MISSIONARY ORGANIZED IN ANTEP? ANALYSIS OF THE REPORT PREPARED BY THE AMERICAN BOARD

From the beginning of the 19th century, many Christian missionary groups began to seen in the Ottoman lands. The most active of these groups was American Protestant

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, fyavuz@sakarya.edu.tr

missionaries. In the 1810's, the seeds of Protestantism, when protestant missionaries set foot on the Ottoman land, were laid by the leading missionaries of the American Board of Commissioners for Foreign Missions, one of the America's most important missionary organizations. This organization, abbreviated as ABCFM or BOARD, was among the most influential and leading missionary organizations in America. Board missionaries, following their tours of Anatolia, determined their main fields of activity and concentrated all their activities on Gregorian Armenians. As a result of their workings, a Protestant Armenian community formed within the Ottoman society in a short time. Especially on the occasion of the pressure of the British and Americans, this congregation was officially recognized with an edict given by Sultan Abdulmecid on November 27, 1850.

Antep was one of the cities, the Board organization placed a particular importance, which engaged in establishing schools, churches and hospital in many places of the Ottoman lands. The missionaries who designated Antep as the missionary centre and worked in intensively there, established school, college and hospital. In this frame, it is noteworthy that there are several studies in the literature about when the protestant missionaries started their activities and how they were organized in Antep. In this study, it is evaluated the organizational phases of the Protestant missionaries in Antep by considering a report, which is considered to have been ignored, prepared by the Board organization itself and with other primary sources. As a result of this evaluation, it is aimed to contribute to the understanding of the general meaning of the organization of the American Board organization in the Ottoman lands.

Key Words: Antep, Missionary, Protestantism, American Board, ABCFM, Report.

AMERİKALI KADIN MİSYONER MYRA A. PROCTOR'UN AINTAB (ANTEP) FAALİYETLERİ

Fusun Çoban DÖŞKAYA *

27 Haziran 1810 yılında kurulan Amerika Yabancı Misyon Temsilcileri Birliği (American Board of Commissioners for Foreign Mission) kısaca ABCFM veya Amerikan Bord olarak bilinmektedir ve Amerikan Protestan misyonerlik teşkilatıdır. ABD'deki en büyük Protestan misyoner örgütü olan bu teşkilat, kuruluşundan itibaren dünyanın dört bir yanına misyonerler göndermiştir. Amerikan Bord Osmanlı Devleti'ne misyoner göndermeye karar verdiğinde, Osmanlı Devleti dünyanın en büyük güçleri arasındadır. Bord Müslümanları Protestanlaştıramayacağını anlayınca kendisine hedef kitle olarak gayri-müslimleri seçmiş ve çoğunlukla Ermeniler üzerinde çalışmıştır.

Amerikan Bord'un Anadolu'daki misyonerlik faaliyetleri, 1860 yılında Harput'ta yapılan yıllık toplantıda, "Batı Türkiye", "Merkezi Türkiye" ve "Doğu Türkiye" olmak üzere üç çalışma misyonuna bölünmüştür. Yönetimde kolaylık sağlaması için misyonlar da istasyonlara ayrılmış ve yapılanmanın alt basamaklarında ise uç/dış-istasyonlar yer almıştır.

Aintab (Antep), Bord'un "Merkezi Türkiye Misyonu"nun (eski adıyla Güney Ermenistan) merkezidir ve Bord için büyük öneme sahiptir. Bord misyonerlerinin Antep'teki faaliyetlerinin artmasının bir sonucu olarak Ermenilerin ayaklanmaları ve bağımsızlık istekleri artmıştır. Amerikalı misyonerlerin açtıkları okullarda eğitim konusu üzerinden Osmanlı Devleti aleyhine düşüncelere sahip Ermeniler yetiştirme politikası, faaliyet gösterdikleri diğer tüm bölgelerde olduğu gibi Antep'te de etkisini göstermiştir.

Bu çalışma ABCFM'nin kadın misyonerlerinden olan ve 1859-1885 yılları arasında Antep'te faaliyet göstermiş olan Myra Allen Proctor (1834-1914) hakkındadır. Bu çalışmanın amacı, 19. yüzyılın ikinci yarısında Antep'te Ermeni nüfusun ayaklanmasını sağlamak için faaliyet gösteren Myra A. Proctor'un rolünü göstermektir. Proctor'un eserlerinin analizi ile o dönemdeki Türkler ve Ermeniler arasındaki ilişkilerin Amerikan bakış açısı ile nasıl sunulduğu incelenecektir.

Bu çalışmada Bord arşivlerindeki yıllık faaliyet raporlarında yer alan Myra A. Proctor'un yazışmaları (v.3, 68. Reel: 640-675) ve kaleme almış olduğu 1900 yılında basılan *Held by His Hand: The Story of Sister Varteni of Aintab, Turkey* (Onun [Tanrının] Eliyle Kurtulan: Antep, Türkiye'den Rahibe Varteni'nin Hikâyesi) isimli eseri kullanılacaktır. Bu kitap 101 yaşında ölen Antepli Protestan Ermeni rahibe Varteni'nin Amerikan misyonerlerinin

* Yrd. Doç. Dr., DEÜ Edebiyat Fak. Amerikan Kül. ve Edeb. Böl., fcdoskaya@hotmail.com

arasında geçen hayatı ve başarılarını anlatan Kongre Kütüphanesi'nde (Library of Congress) kaydı olmayan çok nadir bir kitaptır. Bir başka kadın misyoner olan ve 1858'den 1868'e kadar şahsen rahibe Varteni ile ilişkili olan Bayan B. Elizia E. Schneider, kitabın yazarı Myra Proctor'a Varteni için "Mary Lyon Amerikalı kadınlar için nasıl bir esin kaynağı ise, rahibe Varteni'de 'Merkezi Türkiye Misyonu' kadınları için öyledir" demiştir (*Life and Light for Woman*, 1900:517). Bu metinlerin analizi ile 1895 Ermeni isyanında ve sonrasında yaşananlarda rolü olan Proctor'un maksadı ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Myra A. Proctor, Amerikan Bord, Antep, Kadın Misyonerler, Osmanlı Devleti, Ermeniler.

AMERICAN MISSIONARY WOMAN MYRA A. PROCTOR'S ACTIVITIES IN AINTAB

27 Haziran 1810 yılında kurulan Amerika Yabancı Misyon Temsilcileri Birliği (American Board of Commissioners for Foreign Mission) kısaca ABCFM veya Amerikan Bord olarak bilinmektedir ve Amerikan Protestan misyonerlik teşkilatıdır. ABD'deki en büyük Protestan misyoner örgütü olan bu teşkilat, kuruluşundan itibaren dünyanın dört bir yanına misyonerler göndermiştir. Amerikan Bord Osmanlı Devleti'ne misyoner göndermeye karar verdiğinde, Osmanlı Devleti dünyanın en büyük güçleri arasındadır. Bord Müslümanları Protestanlaştıramayacağını anlayınca kendisine hedef kitle olarak gayri-müslimleri seçmiş ve çoğunlukla Ermeniler üzerinde çalışmıştır.

Amerikan Bord'un Anadolu'daki misyonerlik faaliyetleri, 1860 yılında Harput'ta yapılan yıllık toplantıda, "Batı Türkiye", "Merkezi Türkiye" ve "Doğu Türkiye" olmak üzere üç çalışma misyonuna bölünmüştür. Yönetimde kolaylık sağlaması için misyonlar da istasyonlara ayrılmış ve yapılanmanın alt basamaklarında ise uç/dış-istasyonlar yer almıştır.

Aintab (Antep), Bord'un "Merkezi Türkiye Misyonu'nun (eski adıyla Güney Ermenistan) merkezidir ve Bord için büyük öneme sahiptir. Bord misyonerlerinin Antep'teki faaliyetlerinin artmasının bir sonucu olarak Ermenilerin ayaklanmaları ve bağımsızlık istekleri artmıştır. Amerikalı misyonerlerin açtıkları okullarda eğitim konusu üzerinden Osmanlı Devleti aleyhine düşüncelere sahip Ermeniler yetiştirme politikası, faaliyet gösterdikleri diğer tüm bölgelerde olduğu gibi Antep'te de etkisini göstermiştir.

Bu çalışma ABCFM'nin kadın misyonerlerinden olan ve 1859-1885 yılları arasında Antep'te faaliyet göstermiş olan Myra Allen Proctor (1834-1914) hakkındadır. Bu çalışmanın amacı, 19. yüzyılın ikinci yarısında Antep'te Ermeni nüfusun ayaklanmasını sağlamak için faaliyet gösteren Myra A. Proctor'un rolünü göstermektir. Proctor'un eserlerinin analizi ile o

dönemdeki Türkler ve Ermeniler arasındaki ilişkilerin Amerikan bakış açısı ile nasıl sunulduğu incelenecektir.

Bu çalışmada Bord arşivlerindeki yıllık faaliyet raporlarında yer alan Myra A. Proctor'un yazışmaları (v.3, 68. Reel: 640-675) ve kaleme almış olduğu 1900 yılında basılan *Held by His Hand: The Story of Sister Varteni of Aintab, Turkey* (Onun [Tanrının] Eliyle Kurtulan: Antep, Türkiye'den Rahibe Varteni'nin Hikâyesi) isimli eseri kullanılacaktır. Bu kitap 101 yaşında ölen Antep'li Protestan Ermeni rahibe Varteni'nin Amerikan misyonerlerinin arasında geçen hayatı ve başarılarını anlatan Kongre Kütüphanesi'nde (Library of Congress) kaydı olmayan çok nadir bir kitaptır. Bir başka kadın misyoner olan ve 1858'den 1868'e kadar şahsen rahibe Varteni ile ilişkili olan Bayan B. Elizia E. Schneider, kitabın yazarı Myra Proctor'a Varteni için "Mary Lyon Amerikalı kadınlar için nasıl bir esin kaynağı ise, rahibe Varteni'de 'Merkezi Türkiye Misyonu' kadınları için öyledir" demiştir (*Life and Light for Woman*, 1900:517). Bu metinlerin analizi ile 1895 Ermeni isyanında ve sonrasında yaşananlarda rolü olan Proctor'un maksadı ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Myra A. Proctor, Amerikan Bord, Antep, Kadın Misyonerler, Osmanlı Devleti, Ermeniler.

GAZIANTEP TÜRKÜLERİNİN SÖZEL İNCELEMESİ

Gülhan METİN*

Türküler, duyguları dile getirmesinin yanında, söylendiği dönemi yansıtmaları, yöre insanının günlük yaşayışı, adetleri, inanışları, sosyal ve ekonomik yapılarıyla ilgili bilgi vermeleri açısından da önemli görevler üstlenmektedir. Gaziantep yöremizde kurtuluş mücadelesi yıllarında kahramanlıklar gösteren isimler, mücadele yöntemleri, birlik ve beraberlik duyguları bazen duygusal, bazen epik olarak türkülere yansımıştır. Barak Havalarıyla ünlü bölgemizde insanların genetik yapı olarak tiz sese sahip oluşu , türkülerin de tiz seslerle başlamasına ve iki oktav civarında bir genişliğin eserlerde çokça kullanılmasına imkan vermiştir. Çalışmamızda yöreye ait örnek türküler sözleriyle incelenerek coğrafi, sosyal yapı, ekonomik durum, sevginin yansıtılması araştırılarak döneme ışık tutulmasına çalışılmıştır. Bu çalışmada milli mücadelenin, kederin, hüznün, sevincin, aşk ve sevdanın yöre türkülerimize nasıl yansıdığı incelenmiş olup; yaşanan hikayelerine ve kaynak kişilerden alınan nota örneklerine de yer verilerek araştırmamız çok yönlü olarak gerçekleştirilmiştir. Türkülerde savaş nedeniyle ailelerin parçalanışı, sadece savaşa gidenin değil, geride kalan evladın ve aile fertlerinin de duyduğu acı mısralara tüm gerçekliğiyle yansımıştır. İşgale başkaldıran kişilerin sosyal konumları ve toplumu etkileme biçimleri gözlemlenmiştir. İncelemelerimizde Nitel Araştırma Yöntemi kullanılmıştır; „neden bu mısralarda bu kadar acı, öfke ve kahramanlık duyguları yoğun bir şekilde işlenmiştir?“ sorularına cevap aranmıştır. Kütüphane Araştırma Yöntemi ile yazılı kitaplar taranarak bilgi edinilmiş olup; İçerik Analiz Yöntemi ile bulunan tüm kaynaklar içerdikleri mesaj, karakterlerin duygusal yapıları, kullanılan simgeler,...şeklinde detaylı incelenmiştir.

Dinleyicinin eseri dinlerken sözlerin anlamına, içeriğine, duygusal yapısına dikkat edebilmesi, dünden bugüne yöre türkülerinin unutulmaması, aktarımı ve kültürünü tanınması açısından önemlidir. Çalışmamız bize insan ilişkilerinin, duygularını aktarma şeklinin günümüz toplumundan farklarını da türküler aracılığı gözlemlene fırsatı vermiştir. Öğretmen çağın gereksinimlerine uygun öğrenci yetiştirmekle görevli olduğu gibi, kültürel değerleri tanıtmaya, dün ve bugün arasında bağ kurma, anlamaya yönelik bakış açısı geliştirme sorumluluğuna da sahip olmalıdır. Bu çalışmanın, müzik öğretmenlerine repertuar çalışmaları yaparken yol gösterici nitelik taşıdığı da düşünülmektedir.

AnahtarKelimeler: Gaziantep, Gaziantep Folklor Şarkıları.

* İzmir İl Millî Eğitim – İzmir Toki Karşıyaka Belediyesi Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, gulhanmetin35.5@hotmail.com

THE VERBAL EXAMINATION OF GAZİANTEP FOLK SONGS

Folk songs not only explain the feelings but also reflect the period they are song and they undertake tasks which give informelner about the mily life of local people, their customs beliefs, social and economical issues. In Gaziantep the names who show heroism the independence years, methods of struggle, unity solidarity are sometimes reflected in emotional sometimes epic folk songs. The fact that people have genetically tremendous sounds in our region which is famous for their Barak, allows them to start with high-pitched tones and to use a wide area around two octaves in many works. In our work, the sample folk songs which are belong to the region are examined with their lyrics and we tried to look at the geography, social structure, economic situation and love reflection. The fragmentation of the families in the folk songs do to the year was reflected not only to the people who joined the war but also in the whole reality of the suffering of the child and the family members. The social positions of the people who rebel the occupation and the way they affect the sociaty have been observed. Qualitative Resporch Method is used in our reviews. “why are the feelings of pain, anger and heroism intensively processed in these lyrics?” The answer of this question was researched. Library books were scanned though the research method and information was obtained. The contents analyzed by the content analysis method have been examined in detail in the form of messages, emotional structures of characters and the symbols which are used.

It is important for listeners to pay attention to the meaning, content and emotional structure of words while listening to the works, in order not to forget the local folk songs, to transfer and to understand the culture. Our work gives us the opportunity to observe the differences of human relations, the way of conveying their feelings from today’s society, through the local folk songs. Teachers must be responsible for educating students in accordance with the requirements of the age as well as promoting cultural values, establishing relationships between the past and the present, and developing the perspective of meaning. It is also thought that this work is a guide for music teachers while making repertoire.

Key Words: Gaziantep, Gaziantep Folk Songs, Local Melody, Tonal Melody, Song Stories.

SAKLI KONAK BAKIRCILAR MÜZESİ VE MÜZEDE YER ALAN OSMANLI DÖNEMİ ESERLERİN SANAT TARİHİ AÇISINDAN ÖNEMİ

H. Kâmil BİÇİCİ*

Gaziantep'in Kalealtı semtinde 2010 yılında Koleksiyoner Ali Atalar tarafından satın alınan bu tarihi iki ayrı binadan oluşmaktadır. Binanın restorasyonu yapıldıktan sonra müze haline getirilip, 2011 yılında ziyarete açılmıştır. Müzesi'nin kurucusu ve sahibi Ali Atalar Saklı Konak Bakır Eserleri Müzesi, bakırcılık sanatını bu müzeyle birlikte şehrin tarihi bakır eserlerini dünyaya tanıtmaya çalışmaktadır. Müzede kaybolmaya yüz tutmuş bakır kullanım eşyalarının sergilendiği, çoğunlukla Osmanlı döneminde yaşamış bakır ustalarına ait sanat eserleri toplumun geçmişle gelecek arasında bir bağ oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı bir özel teşebbüs olarak eski Gaziantep kültürünü yaşatma gayesiyle kurulan bu müze açıldıktan sonra bir kaç yıl boyunca yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmiş ama son yıllarda Gaziantep'te olan, ülkemizi yasa boğan bazı menfur hadiseler neticesinde müzeye ziyaret neredeyse hiç olmamaktadır. Müze kendi giderlerini karşılayamamakta ve müze satlığa çıkmaktadır. Gaziantep'in özverili insanları olarak bir Gaziantep sevdalısı olan Ali Atalar'ın müzesi "Saklı Konak Bakırcılar Müzesi'ne" sahip çıkalım, sesimizi ilgililere ve insanlarımıza duyuralım. Müzede bulunan eserlerin kendi geçmişimizden gelen tarihin sessiz tanıkları olduğunu hiç bir zaman unutmayalım.

Gaziantep'te toplumun kültür, sanat ve sosyal yaşantısını gündelik kullanım eşyalarıyla anlatan, tanıtan kendi halinde ama büyük bir özveriyle kurulmuş şirin bir müze olarak karşımıza çıkmaktadır. Gaziantep bakır eşya üretiminin ve bakır işlemeciliğinin merkezi konumunda bulunduğu için bu müze önemli bir ağı kapatmaktadır. Ali Atalar tarafından 38 yıldan beri Gaziantep başta olmak üzere Türkiye'nin tüm bölgelerinden toplanan eserler Saklı Konak denilen binada sergilenmektedir. Müzede bulunan bakır eserlerin çoğu 1700-1800 yıllarına aittir. Müzede Cumhuriyetin ilk dönemi hariç olmak üzere çok az örnek dışında yakın tarihli bir malzeme veya eşya yoktur. Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından kalma radyo, dikiş makinesi ve mobilyalar göze çarpmaktadır. Türkiye'nin ilk ve tek bakır eserleri müzesi olma özelliğini taşıyan müzede isteyen ziyaretçilere bakırcılık konusunda bilgiler de verilmektedir. Saklı Konak'ta sergilenen eserler arasında anahtarlar, çanlar, , çeşitli esnaf aletleri, dikiş makineleri, hamam takımları, havanlar, ibrikler, kantarlar, kazanlar, kevgirler, makaslar, nakış ve örtüler, satıllar, süzekler, tabaklar, tavalalar, tepsiler, teraziler, takılar, silah bölümünde tüfek,

* Yard. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, hurkamil@gazi.edu.tr

tabanca, kama, kılıç, süngü ile top mermileri bulunuyor. Osmanlı dönemine ait nakışlar sergilenmektedir. Bu teşhir bölümünde, altın tel, gümüş tel, sırma işlemler, bohçalar, seccadeler, örtüler , yatak odası takımları, oda takımları ve diğer nakışlar vardır. Saklı Konak'ta nakışların yanı sıra mühürlü, yazılı ve özel işlemeli bakır malzemeler, el yazma kitaplar, Osmanlı mühürleri, ev kullanım aletleri, ahşap eserler, terazi ve ağırlık aletleri, gümüş takılar, anahtar ve kilitler, şifa tasları, kapı tokmaklarının sergilendiği görülmektedir.

Günümüzde de olduğu gibi geçmişin Gaziantepli ustaları ev yaşam alanlarında kullanılan bakır eşyalara ayrıntılı dekoratif süslemelerin ve kompozisyon işlenmesinde uzmanlaşmıştır. Bakır eşyada ürüne şekil çizildikten sonra sıra çekiç ve kalemle kompozisyon işlenmeye başlanır. Kompozisyon ve motifleri işleme, ürünün sade veya zengin ayrıntılı özelliklerine göre kısa veya haftalarca devam edebilir. Gaziantep bakırcı ustası adeta ürünlerini benzersiz nakış desenleri yapan kişiler gibi bakırın üzerine sabırla adeta ilmek ilmek işler. Gördükleri her kompozisyonu taklit edebilen veya kendi beğenisiyle birlikte onu sentezleyerek bakır ürünü yorumlayabilen ustalar çoğunlukla tarihin Selçuklu, Osmanlı dönemlerine ait motifleri özenle bakır eşyaları süslerler. Bitkisel unsurlar, Gaziantep bakırcılığında en fazla kullanılan motiflerdir. Başak, haşhaş, nar dalları, kıvrım dallar, selvi, yaprak, lale, kır çiçekleri, kıvrık dallar, papatyalar, rozet çiçekleri, serviler, zeytin ağacı ve sarmaşık motiflerinin tek başına ya da bir arada görüldüğü eşyalar bulunur. İslam maden sanatında en fazla kullanılan figüratif örneklerden, kuş figürleri ve balık figürü de Gaziantep bakırcılığında en fazla rastlanan hayvan içerikli işlemlerdir. Ayrıca aslan, boğa, ejderha, geyik, horoz-tavuk, kartal, kaplan, kelebek, yılan figürleri de karşımıza çıkmaktadır. Baklava dilimleri, bal peteği, burma, daireler, güneş, haç, hilal, madalyonlar, Mühr-ü Süleymanlar, rumi, su yolu, zincir motiflerde geometrik süslemeler de kullanılır. Bakanlarda hayranlık uyandıran işlemler büyük oranda dikkat, sabır ve özellikle de tecrübe gerektirir. Bakır eserler üzerinde görülen yapım teknikleri ise; dövme tekniği, döküm tekniği, birleştirme tekniğidir. Süsleme teknikleri de; boyama, kazıma, kakma, çalma, delik işi, aplike, balmumu ve asitle yakmadır. Müzede gerek bakır, gerek diğer madeni eserlerde, ahşapta, nakışta rastladığımız kompozisyonlar, motifler, usta isimleri, damgalar, uyum ve armoni, estetik, zerafet, müslim ve gayri müslim ustalarının geçmişten günümüze Gaziantep Bakırcılığına yapmış olduğu katkıyı, zirveyi işaret etmekte ve bizleri kendi kültürümüze sahip çıkmayı öğretmektedir.

THE SAKLI KONAK MUSEUM AND COPPER WORKS, OTTOMAN PERIOD THE IMPORTANCE OF WORKS OF ART HISTORY

This history, which was bought by Ali Atalar in Gaziantep's Kalealtı district in 2010, consists of two separate buildings. After the restoration of the building, it was turned into a museum and opened in 2011. The founder and owner of the museum, Ali Atalar Saklı Konak Copper Works Museum, is trying to introduce copper art to the world with this museum. Let's never forget that the works in the museum are witnesses of history from my own past. In Gaziantep, it presents itself as a charming museum with its own but a great self-sacrifice, which explains the culture, art and social life of the society with its daily use. This museum is an important closure as Gaziantep is the center of copper production and copper processing. This building is composed of two mutual buildings. Most of the copper works belonging to the museum belong to the years 1700-1800. Among the works exhibited at Saklı Konak are the keys, bells, various craft tools, sewing machines, bath sets, mortars, ewers, weighers, boilers, sieves, scissors, embroidery and coverings, guns, rifles, pistols, wedges, swords, bayonets and ball marmes. In this display section, gold wire, silver wire, serration, bohzer, corsets, cover, bed room sets, room suits and other embroidery attract attention. In addition to embroideries, there are embroideries, stamped and custom embroidered copper materials, handwritten books, Ottoman stamps, home use tools, wood works, scales and weight tools, silver jewelery, keys and locks, healing stones and door knockers are exhibited in the Saklı Konak.

As it is nowadays, Gaziantep masters of the past have specialized in detailed decorative ornamentation and composition processing of copper furniture used in the living spaces of the home. After the shape is drawn on the copper alloy, the composition is started to be processed with the hammer and the pencil. The compositions and motifs can be processed for a short or a week depending on the simple or rich specification of the product. The copperman of Gaziantep masters the products like unique embroidery designs, stitches on copper, and stitches. The masters who can imitate every composition they see or interpret their copper product by synthesizing it with their own liking often decorate the Seljuk, Ottoman period motifs with careful look. Herbal elements are the most used motifs in Gaziantep Copper. There are goods that can be seen alone or in combination of spike, poppy, pomegranate branches, crimson branches, cypresses, leaves, tulips, wildflowers, curls, chamomiles, rosette flowers, servants, olive trees and ivy motifs. Among the most used figurative examples in Islamic mine art, bird figures and fish figure are the most common animal-related processes in Gaziantep copper. In addition, lion, bull, dragon, deer, rooster-chicken, eagle, tiger, butterfly, snake figures are also emerging. It is also used for geometrical ornamentations in diamond motifs, honeycomb, burma, circles, sun, crucifix, crescent, medallions, Seal, rumi, waterway, chain motifs. Treatments that inspire ministers require great care, patience and especially experience. The

contribution that the masters of past, present and future Gaziantep Copper works, the compositions, motives, masters names, stamps, harmony and harmony, aesthetics, elegance, muslim and non-muslim masters we encountered in wood, embroidery in copper and in other metal works, point to the summit, teaches to take possession.

ANTEP KARANTİNA TEŞKİLATI VE TEŞKİLATIN UYGULAMALARINA GÖSTERİLEN TOPLUMSAL TEPKİLER

Hakan HASAN*

Hayvandan, topraktan, sudan veya insandan insana geçen çeşitli salgın hastalıklar insanlığı etkileyerek demografik, sosyal ve ekonomik sıkıntılar doğurmuş, geçici ve daimi göçlere neden olmuştur. Salgın hastalıklara karşı dünya milletlerinin bir takım tedbirler aldığını görmekteyiz. Hastalıklarla mücadelede çeşitli yollar araştırılmakla birlikte asıl büyük ve modern gelişmeler XIX. yüzyılın ilk yarısından itibaren ortaya çıkmıştır. Bu gelişmelerden Osmanlı Devleti de faydalanmış ve gerekli çalışmaları imkânları ölçüsünde yapmaya gayret göstermiştir. Osmanlı Devleti koleraya anında müdahale etmek için karantinalar oluşturmuş, kara, deniz ve demir yolları üzerinde hastalığın yayılmasını önlemek için tahaffuzhaneler kurmuştur. Karantina bölgelerine doktorlar acilen gönderilmiş, tedavide kullanılmak üzere ilaç ve çeşitli makineler ulaştırılmıştır. Bununla birlikte Müslümanlar arasında karantinaya riayet etmelerinin caiz olmadığı yönünde söylentiler dolaşmaya başlamıştır. Ancak salgınlarda çok fazla kişinin ölmesi üzerine, bilimsel esaslara dayalı karantina teşkilatı ve karantina uygulamaları ivme kazanmıştır.

Planlanan çalışmamız iki aşamadan oluşacaktır. Birinci aşamada Antep karantina teşkilatı, bu teşkilatta görevlendirilen memurlar ve söz konusu teşkilatın çalışmaları incelenecektir. İkinci aşamada ise Antep karantina teşkilatının uygulamalarına gösterilen toplumsal tepkiler irdelenecektir. 1840'lı yıllarda Antep'te uygulanan karantina, planlanan çalışmamızın temelini oluşturacaktır. Ahali ve bazı memurlar karantina kalmadıkça kolera illeti def olmaz ve “*karantina istemezük*” diyerek karantinahaneye saldırmışlar ve karantina müdürünü öldürmek istemişlerdir. Söz konusu tepkilerin boyutları detaylı olarak incelenecektir.

Bu çalışmada; Osmanlı Devleti'nin o dönem içerisinde tutmuş olduğu ve bugün Osmanlı Arşivlerinde bulunan belgelerden, Antep karantina teşkilatı ve teşkilatın uygulamalarına gösterilen toplumsal tepkiler irdelenerek değerlendirilme yapılacaktır. Ayrıca söz konusu dönemde ve sonraki dönemlerde kaleme alınmış tetkik eserlerden yararlanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Karantina, Teşkilat, Tepki, Kolera.

THE SOCIAL REACTIONS SHOWN IN THE ORGANIZATIONAL PRACTICES AND ANTEP QUARANTINE ORGANIZATION

* Dr., Dicle Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, hakan.asan@dicle.edu.tr

Various epidemic diseases that are caused by human, animal, soil, water or human has created demographic, social and economic strains by affecting humanity and caused temporary and permanent migrations. We observed that the world nations have taken some measures against epidemics. The main big and modern developments along with researching various ways of struggling with diseases, has emerged since the first half of the XIX century. The Ottoman Empire also benefited from these developments and strived to do the necessary studies within the bounds of possibility. The Ottoman State, in order to intervene in the cholera immediately, established quarantines and constructed quarantine station to prevent the spread of disease on land, sea and railways. Doctors were sent urgently to the quarantine areas, and medicines and various machines were delivered for used in the treatment. However, among the Muslims, rumors began to circulate that it was not permissible to comply with the quarantine. However, upon the death of too many people in epidemics, quarantine organization and quarantine practices based on scientific principles have gained momentum.

Our planned study will consist of two phases. In the first phase, the Antep quarantine organization, the officers assigned to this organization and the work of the said organization will be examined. In the second phase, the social reactions shown to the practices of the Antep quarantine organization will be addressed. Quarantine applied in Antep in the 1840s will form the basis of our planned study. Unless the population and some officials remain in quarantine, the cholera illness will not be eliminated and by saying the "*We don't want to Quarantine* " attacked the quarantine station and wanted to kill the officer of quarantine. The subjected dimensions of the reaction will be examined in detail.

In this study; An evaluation will be made, by examining social reactions shown to the antep quarantine organization and the implementations of the organization from the documents that were kept in the Ottoman State during that period and which are now in the Ottoman Archives, In addition, it will be used for work examinations that have been written in the subjected period and the following periods.

Keywords: Antep, Quarantine, Organization, Response, Cholera.

DİMOSÂT-I AYNTAB MUKATAASI ÖRNEĞİNDE XVIII. YÜZYILIN İLK YARISINDA AYNTAB (ANTEP) SANCAĞI'NDA MALİKÂNE SİSTEMİNİN İŞLEYİŞİ (1712-1730)

Hakan DOĞAN*
Ahmet DEMİR**

Özet

XVII. yüzyıl boyunca meydana gelen siyasî, idarî, toplumsal ve malî gelişmeler ile dönemin şartları Osmanlı maliyesinde malikâne sistemine geçişin zeminini hazırlamıştı. Malikâne sistemine konu olan mukataa, genel ifade ile devlete ait bir gelir kaynağı veya hazineye gelir sağlayan bir vergi anlamına gelmekteydi. XVII. yüzyılın sonlarında Viyana Kuşatması (1683) ile başlayan ve Karlofça Antlaşması'na (1699) kadar devam eden süreç, Osmanlı Devleti'ni bilhassa malî anlamda büyük bir bunalıma sürüklemişti. 1695 yılı itibariyle devlet, bu ekonomik darboğazı aşmak ve artan nakit ihtiyacını karşılamak için, mukataaların üç yıllık dönemler halinde iltizama verilmesi uygulamasından vazgeçerek bu mukataaları kayd-ı hayat (ömür boyu) şartıyla satma yoluna gitmişti. Bu yolla merkezî idare, mukataaların satışından hem “muaccele” adıyla bir peşin bedel, hem de “mal” adıyla da taksitler halinde bir yıllık gelire sahip olmuştu.

XVIII. yüzyılın başlarında Osmanlı idarî taksimatı içerisinde Maraş Eyaleti'ne bağlı bir sancak olan Ayntab (Antep)'da mukataaların malikâne olarak satışının gerçekleştiği sancaklardan birisi idi. Osmanlı maliyesinde malikâne uygulamasına geçilmesiyle birlikte Ayntab (Antep) Sancağı'nda bulunan köy ve mezraalar da kayd-ı hayat şartıyla taliplilerine “*Dimosât-ı Ayntab*” veya “*Dimosât-ı Mukâta'â-i Ayntab*” ismini taşıyan ve bir emin tarafından idare olunan bir mukataat topluluğundan satışı yapılmıştır. Dimos tabiri, mahsulün onda biri (öşür) anlamına gelmekte olup genellikle Osmanlı vergi sisteminde Güneydoğu ve Suriye bölgesindeki meskûn yerlerden toplanacak vergi konusunda kullanılan bir tarh ve tahakkuk yöntemine verilen bir isimdir (ber-vech-i dimosiyet). Arşiv belgelerinden anlaşıldığına göre, “dimosât” içinde geçen köyler, yükümlü oldukları -bazen- aynî olan vergileri ölçülüp tartılmadan, önceden tayin edilen nakdî bir bedel karşılığında, götürü olarak te'diye ederlerdi. Malikâne olarak satışa çıkarılan köy ve mezraaların bir bölümü Dimosât-ı Ayntab'dan ifraz edilerek satılmıştır. Diğer bir bölümü ise, malî kontrolü dimos eminlerinde olmak üzere Dimosât-ı Ayntab içerisinde kalarak taliplilerine satılmıştır. Bunlardan ifraz edilen malikâne mukataaların senelik mallarının geliri doğrudan merkezî hazineye aktarılmıştır. İfraz

* Araş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, hdogan79@gmail.com

** Yrd. Doç. Dr., Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, ademir38@gmail.com

olunmayan malikâne mukataaların senelik mallarının geliri ise, Dimos emini tarafından tahsil edilecekti. Malikâne satışına konu olan köy ve mezraalardan ifraz olanlar, Dimos emininin iltizam sahası dışında kalmaktaydı.

Çalışmamızda, Ayntab (Antep) Sancağı'nda bulunan malikâne-mukataaların tespitinde, Divân-ı Hümâyûn Nişan Kalemi Defterlerinden Kamil Kepeci Tasnifi içerisinde yer alan “KK-0182-0185-0186-0187-0189” numaralı defterler kullanılmıştır. Bu defterlerde, XVIII. yüzyılın ilk yarısında Ayntab (Antep) Sancağı'nda bulunan mukataaların malikâne olarak satışına dair hükümler yer almaktadır. Söz konusu defterlerdeki verilerden hareketle, XVIII. yüzyılın ilk yarısında Ayntab (Antep) Sancağı'na bağlı köy ve mezralarda malikâne uygulamasına konu olan Dimos-ı Ayntab mukataasının satışından merkezî hazineye sağlanan katkılar, malikâne mukataaların vergi muhtevaları, muacceleleri ve malikâne sahiplerinin kimlikleri tespit edilmiştir. Çalışmamızda, XVII. yüzyılın sonlarında Osmanlı maliyesinde uygulamaya konulan vergi toplama usullerinden birisi olan malikâne sisteminin, Osmanlı taşra idaresi içerisinde yer alan Ayntab (Antep) Sancağı özelinde Osmanlı Devleti'nin siyasî, askerî, ekonomik ve toplumsal yapısına olan etkilerini açıklamak amaç edinilmiştir.

THE PROCEDURE OF MALİKÂNE SYSTEM IN AYNTAB (ANTEP) IN THE CASE OF DIMOSÂT-I AYNTAB MUKATAA IN THE FIRST HALF OF 18TH CENTURY (1712-1730)

The political, administrative, social and financial developments that took place during the 17th century and the conditions of the period prepared the ground for the transition to the malikane system (mansion system) in Ottoman fiscal structure. The mukataa (revenue), which is the subject of the malikane system, means a revenue source for the state or a tax on the treasury. The process which started with the Vienna Siege (1683) in the end of the 17th century and continued until the Treaty of Karlowitz (1699) dragged the Ottoman Empire in a great depression, especially in financial terms. By 1695, the Empire abandoned the old application of selling the mukataas for three-year periods and had gone to sell these mukataa for life-time of the owners, in order to overcome this economic bottleneck and to meet the increasing need for cash. In this way, the central administration had a yearly income in the form of installments in the name of “mal” (commodity) as well as an advance payment in the name of “muaccele” (deferment) from the sale of the mukataas.

At the beginning of the 18th century, in the Ottoman administrative division, Ayntab (Antep), a sanjak affiliated to Maraş Province, was one of the provinces in which mukataas sold as mansions. With the transition to the application of the malikane in the Ottoman fiscal system, the villages and hamlets in the Ayntab (Antep) Sanjak which were also called "Dimosât-ı Ayntab" or "Dimosât-ı Mukâta'â-i Ayntab" was sold in form a group of mukataat under the administration of a deputy. Dimos is a name given to the method of taxation (ber-vech-i dimosiyet) which is used for the tax that will be collected from places in the Southeast and Syrian regions in the Ottoman tax system. According to the archival documents, the villagers in "dimosât" taught the taxation of the same amount, which they were obliged to pay, to be preempted in advance for a cash price, before being weighed. Some of the villages and hamlets that were sold as mansions were exported from Dimosât-ı Ayntab and sold. In the other part, the financial control was kept in hand of the deputy of Dimos in Dimosât-ı Ayntab and sold to the claimers. The income of the yearly property of the mukata that have been exported from them has been transferred directly to the central treasury. The income of the annual property of the non-refunded mukata will be collected by the deputy of Dimos. Those who were exiled from the villages and hamlets, which were the subject of sale of the malikane, were out of the area of the deputy of Dimos.

In this study, books of the number "KK-0182-0185-0186-0187-0189" in the Kamil Kepeci collection of Divan-ı Hümâyûn Engagement Column Books were used in the determination of the malikanes in Ayntab (Antep) Sanjak. According to these books, in the first half of the 18th century, there are provisions for the sale of mukataas in the Ayntab (Antep) sanjak as malikanes. Acting on the data in the books, in the first half of the 18th century, the contributions to the central treasure from the sale of the mosque of Dimos-ı Ayntab, which is the subject of the malikane applied to the villages and hamlets of Ayntab (Antep) Sancağı, the tax amounts of the mukhata mukata and the identities of the malikane owners were determined. In our work, it was aimed to explain the effects of the malikane system, which is one of the tax collecting procedures put into practice at the end of the 17th century, on the political, military, economic and social structure of the both on the Ottoman Empire and the sanjak of Ayntab (Antep).

İSLAHİYE KAZASI VE SOSYO-KÜLTÜREL YAPISI

Halil AYGAN*

Özet

İslahiye ilçesi Gaziantep'in batıdaki ilçesidir. Torosların bir kolu olan Nurdağı'nın (Gavurdağı) eteklerin dedir. Stratejik açıdan önemli bir kavşak noktasıdır. İstanbul'dan başlayıp Medine ve Bagdat'a giden Hicaz Demir Yolu üzerindedir.

Araştırmalara göre İslahiye'ye ilk yerleşim Asurlar zamanına kadar uzanmaktadır. Dünyanın en eski açık hava müzesi olarak kabul edilen Yesemek'te bunun bir nişanesi olarak kabul edilir. İslami dönemde ise İslahiye'nin H.Z. Ömer döneminde fethedilen topraklar içerisindeydi. Daha sonra; Emevi, Abbasi, Selçuklu, Memluklu, Dulkadirli'nin Osmanlı hakimiyetine girmesinden itibaren Maraş Eyaletine bağlı bir Nahiyedir. 1879-1880 yıllarında yeni oluşturulan Cebel-i Bereket Sancağı'na bağlanır. 1925 den itibaren 1936 yılına kadar Adana vilayetine ardından Gaziantep 'e bağlı bir İlçe olarak zamanımıza kadar gelir.

1865'ten sonra Fırka-i İslahiye ordusunun yaptığı yeni idari yapılanma çerçevesinde Kaza merkezi yapılmıştır. İslahiye çevresindeki Konar-Göçer Aşiretler etme politikası gereğince bölgede göçebe halde bulunan Çelikanlı, Belikanlı ve Çerkez muhacirlerden oluşan üç mahalle teşkil edilmiştir. Ayrıca 68.Köy ve bu köylere bağlı Mezralardan meydana gelen İslahiye kazasına; 1918 yılında Batı Anadolu'dan Aydınli Aşireti'nin yerleşmesiyle İslahiye tam bir aşiretler merkezi halini aldı.

Milli mücadele sırasın da; Antep, Maraş, Adana ve çevresindeki İşgalci Fransızlara karşı oluşturulan direnişin İslahiye'de de Kaymakam Nazım Bey tarafından organize edildi. 1919 Kasım ayının ilk günlerinde Leçelik alanda Kaymakam Nazım Bey'in talimatıyla Küçük Musa'nın Karasu denilen yerde iki Fransız askerini öldürdüğünü ve ardından Fransızlara yakalanmamak için Kadirli'ye gittiğini biliyoruz.

* Öğr. Gör., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, haygan@ksu.edu.tr

ABSTRACT

The district of İslahiye is the westernmost district of Gaziantep. It is the skirts of Nurdağı (Gavurdağı), a tribe of the Taurus Mountains. It is an important intersection point from a strategic point of view. It is on the Hijaz Iron Road starting from Istanbul and going to Medina and Baghdad.

According to the research, the first settlement to İslahiye extends to the time of the Assyrians. It is considered a sightpiece of Yesemek, which is considered to be the world's oldest open air museum. In the Islamic period, İslahiye's Hz. It is in conquered lands in the Omer period. Later; Umayyad, Abbasi, Seljuk, Mamluk, Dulkadirli'nin entering the Ottoman domination of the province of Maraş province is bound to a town. It is connected to the newly formed Cebel-i Bereket Sanjak in 1879-1880. From 1925 to 1936 until the province of Adana and then as a district of Gaziantep till the time comes.

After 1865, an accident center was constructed within the framework of the new administrative structure of the Firk-i İslahiye army. In accordance with the Konar-Göçer Tribalism policy around İslahiye, three neighborhoods consisting of Çelikanlı, Belkanlı and Circassian refugees who are nomadic in the region have been constructed. In addition, the 68th Köy and the villagers connected to the mezralardan Meyhane, In 1918, with the settlement of Aydınlı Aşireti from Western Anatolia, İslahiye became a center of tribes.

During the national struggle; Resistance against Antep, Maraş, Adana and the Occupying French around him was organized by Governor Nazim Bey in İslahiye. In the first days of November 1919, in the instructions place of Leçelik governor Nazim Bey, we know that Küçük Musa killed two French soldiers in a place called Karasu and then went to Kadirli to get caught by the French.

BUGÜNKÜ TİYATRONUN YÜZYILLIK SENARYOSUNDAKİ USTA OYUNCULARINDAN GERTRUDE BELL'İN GAZİANTEP VE ÇEVRESİNDEKİ FAALİYETLERİ

Halil ERDEMİR*

Hatice PALAZ ERDEMİR**

Özet

Gertrude Margaret Lowthian Bell; “çölün taçsız kraliçesi”, “çölün kızı”, “Victoria Dönemi'nin âsi kızı”, “Ümm'ül Mü'minin”(Mü'minlerin Anası), ve “El sitte”(Hatun) gibi garip olduğu kadar birbiriyle tezat lâkaplarla adlandırılmış bir kadındır. Bell zarif, asil, gizemli ve etkileyici bir genç kadın imajıyla, çöllerden dağlara, Avrupa'dan Asya'ya uzanan hayatı ve faaliyetleri ile Doğu ve Batı dünyasını yaşadığı dönemde olduğu gibi günümüzde de etkilemiştir. Fevkalâde özel bir eğitimle, genç yaşına rağmen, Anglo-Siyonist çıkarlarını ön plana alarak, savaş meydanlarında kazanılamayacak kadar önemli başarıları siyasî alanda elde etmiştir. Bell'in en büyük başarısı, bağlı olduğu Anglo-Siyonist ülküsünün gerçekleşmesinde İngiltere'nin Doğu ve Güneybatı Asya'daki politikalarını zekası ve bilgisiyle “siyasî bir güçle” yönlendirebilmiş olmasıdır. Bölgeye savaşla girilmeden önce tarih merakı, arkeoloji, siyaset ve bölgede konuşulan farklı dillerle dühul ederek, günümüzde Irak ve Suriye olarak anılan ve Osmanlı Devleti'nden ayrılan toprakların kurulmasına öncülük etmiştir.

Birinci Büyük Savaş ve sonrasında Osmanlı Devleti aleyhine, dostane görünen yaklaşım ve tavırlarıyla, yaptığı çalışmalarla bölgenin siyasî ve kültürel yapısını çözerken, bölgeyi Anglo-Siyonist çıkarılara uygun bir şekilde tasarlamıştır ve gerçekleşmesine yardımcı olmuştur. Bell'in yaptıkları Anadolu'nun farklı yerlerinde ve güneydoğu Anadolu, Suriye ile Irak'ta zarif ve şık giyimli, süslü, her an kişisel bakımının derdinde olan bir kadından beklenmeyecek kadar kapsamlı, sinsice ve oldukça dikkatli bir şekilde hazırlanmış planlardır. Bell, yaşadığı dönemde de yaptığı çalışmalar sayesinde erkeklerin hâkim olduğu siyasî, askerî ve diplomatik arenada, önde gelen isimlerden biri olmuştur.

Bu çalışmada, üç kez dünya turuna çıkmış olan ve bu genel gezilerinin Karkamış'tan Halep'e, Cerablus'tan Kudüs'e, Urfa'dan Antep'e uzanan kısımlarında Gertrude Margaret Lowthian Bell'in, çektiği fotoğraflar, tuttuğu notlar, resmî ve gayri resmî yazışmaları ile ve elde

*Doç. Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Uluslararası İlişkiler ve Siyasi Tarih Öğretim Üyesi. uygula@yahoo.com

**Prof. Dr. Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı. haticeerdemir@yahoo.com.tr

edilebilen diğ er verilerle, Gaziantep ve çevresinde yapmış oldu ğ u gezilerin bir kadın olarak Birinci Büyük Savaş öncesi, savaş esnası ve sonrasındaki rolü ve ideolojisini gerçekleştirme şekli bugüne ışık tutacak şekilde ele alınacak, bölgedeki faaliyetleri Batı ve Do ğ u dünyası açısından de ğ erlendirilmeye çalı ş ılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Gaziantep, savaş, kadın, ajan, tarih, arkeoloji, istihbarat, diplomasi.

GERTRUDE BELL’S ACTIVITIES IN AND AROUND GAZIANTEP AS ONE OF THE ACTRESS OF MODERN THEATRE’S A HUNDRED YEARS SCENARIO

Gertrude Margaret Lowthian Bell is a woman who was named strangely and contrastingly as “uncrowned Queen of the Desert”, “the girl of the desert”, “the disobedient girl of the Victorian period”, “Ummü’l Mü’minin (mother of Muslims)”, and “wifie (El sitte)”. Bell has been influenced by the image of a graceful, noble, mysterious and impressive young woman, as it is in the period when she lived in the deserts to the mountains, from Europe to Asia through her life and activities in the Eastern and Western world. With an extraordinary private education, despite her young age, she has done considerable achievements comparable to those in battlefields, taking Anglo-Zionist interests in the forefront particularly in the political arena. Bell’s greatest accomplishment is that Britain’s policies in the East and the Southwestern Asia. Her achievement could be guided by a “political power” with her intelligence and knowledge at the realization of the country and her ideals to which she belongs. Prior to entering the war with the region, the curiosity of history, archaeology, politics and the different languages she was able to speak in the region by thinking, now called Iraq and Syria, the Osmanlı State separated from the land was pioneered.

It helped to design and implement the region in accordance with the Anglo-Zionist interests by resolving the political and cultural structures of the area. This took places with the works she has done with her approach and attitudes to the Osmanlı (Ottoman) State after the First Great War. Bell’s plans are insidiously sophisticated and carefully prepared in various places in Anatolia and in the Southeastern Anatolia, Syria and Iraq, who elegant and stylishly dressed, ornate, and always at the mercy of a personal care. Bell has been one of the leading names in the political, military and diplomatic arenas where men are dominant, thanks to the work she has done during her lifetime.

In this work, Gertrude Margaret Lowthian Bell, who has been on the world tour three times, has taken photographs, notes, official and non-official correspondence and other available data, as a woman has also travelled from Carcamish to Aleppo, Cerablus to Jerusalem, Urfa to Gaziantep; in and around Gaziantep and its surroundings as a woman before the First

Great War, and her subsequent role and ideology, and her activities in the region will be tried to be evaluated in terms of the West and the East.

Key Words: Gaziantep, war, women, agent, history, archaeology, intelligence, diplomacy.

GAZİANTEP'E DEĞER KATAN BİR ŞAHSİYET: I. DÖNEM TBMM ANTEP MİLLETVEKİLİ MEHMET YASİN SANİ KUTLUĞ BEY VE FAALİYETLERİ

Hande KONCA*

Osmanlı Devleti, I.Dünya Savaşı'ndan yenik çıkmış ve Mondros Ateşkesi ile uçurumun eşiğine gelmiştir. Bu tarihten kısa bir süre sonra Müttefik devletler Anadolu'nun dört bir yanında işgallere girişmiştir. Müttefik devletlerin yardımcıları olan Ermeniler de uzun süreden beri devam ettikleri faaliyetlerine hız vermişlerdir. Böylece hem dış hem de iç işgalcilerle mücadele edilmek zorunda kalınmıştır.

Kısa sürede hem içteki hem de dıştaki düşmanlarla edilen mücadelede yol alınmış ve milletin kurtuluşunun merkezi ve simgesi olan Türkiye Büyük Millet Meclisi 23 Nisan 1920'de açılmıştır. Her bölgeden, her kesimden, her düşünceden olan grupların varlığı ile oluşturulmuş Millet Meclisi'nde, Mondros'tan sonra işgal edilen Antep'e gelerek gönüllülerden oluşturduğu kuvvetleriyle beraber düşmanla çarpışan Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey, Birinci Dönem milletvekillerimiz arasına dâhil olmuş, vatan savaşına katılmaktan geri durmamıştır.

Yasin Kutluğ Bey, aslen Şanlıurfa-Halfeti ilçesinden olmasının yanında Güney Cephesinin savunmalarına katılmıştır. Bunların içinde Gaziantep Savunmasında Fransız kuvvetlerinin şehri kuşattığı sırada emrindeki 150 kişilik grupla bir çıkış taarruzu yaparak kuşatmayı yarmıştır. TBMM kurulunca aynı zamanda ülke savunmasının karar alma ve yürütme mekanizmasının içinde yer almıştır. Fakat milletvekilliğinin bazı dönemleri meclis dışında çalışmalarla geçmiştir. İlk olarak Yozgat ve çevresinde gericilerin çıkardığı ayaklanmayı bastırmak için görevlendirilmiştir. 1 Kasım 1922'de Saltanatın kaldırılması hakkındaki kanun teklifini veren milletvekilleri içinde de yer almıştır. Ayrıca 5 Şubat 1923'te Elcezire İstiklal Mahkemesi'nde de görev aldığı bilinmektedir. Milli Mücadele Dönemi boyunca Mecliste ve cephelelerde yaptığı başarılı faaliyetleri dolayısıyla kırmızı şeritli İstiklal madalyası ile onurlandırıldı.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde Birinci Dönem milletvekilleri içerisinde yer alan Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey, 14'ü gizli oturumda olmak üzere 86 konuşma yapmış; Eğitim, kültür, dil, ekonomi, sağlık, iç işleri, ulaşım, hukuki, askeri, dış ilişkiler gibi birçok konuda aktif faaliyetleri olmuştur. Bu çalışmayı yaparken dönemin en önemli kaynaklarından biri olan Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Cerideleri ile Gizli Celse Zabıtlarından ve Düsturlardan yararlandık. Ayrıca dönemi anlatan çeşitli başvuru eserlerini de kullandık.

* Bilim Uzmanı Dokuz Eylül Üniversitesi koncahande476@gmail.com.

Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey, Gaziantep ve Türkiye için büyük hizmetleri olan önemli bir şahsiyettir. Bu açıdan bakıldığında Gaziantep'in önemli şahsiyetleri arasında yer alması ve vurgulanması gerekmektedir. Bu çalışmayı yapmaktaki amacımız Gaziantep'in ilk milletvekillerinden olan Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey'i tanıtmak ve şehir tarihine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Kurtuluş Savaşı, Gaziantep, TBMM, Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey

ABSTRACT

The Ottoman Empire was defeated by the First World War and came to the brink of cliff with the Armistice of Mudros. After a little while, Allied Powers had invaded all over Anatolia. The Armenians, who are the supporters of the Allied Powers, have also accelerated their activities since long time ago. Thus, both external and internal occupations had to be struggled.

In a short period of time, both internal and external enemies took the lead in the struggle and the Grand National Assembly of Turkey, the center and symbol of the nation's liberation, was opened on 23 April 1920. Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey, who came to Antep, occupied after Mondros in the National Assembly, created with the voluntary of groups of every kind and every idea, from all walks of life, joined forces with the forces he created from the volunteers and was included among the parliamentarians of First period.

Yasin Kutluğ Bey was originally from Şanlıurfa-Halfeti district and participated in the defenses of the Southern Front. Inside of these, during the defeat of Gaziantep, the French forces defeated the siege by making an exit attack with a group of 150 people under the siege of the city. At the same time, the Parliament was involved in the decision-making and execution mechanism of the country's defense. But some of parts his deputyship have gone beyond parliament. Firstly, He was commissioned to suppress the rebellion of reactionaries in around Yozgat. On November 1, 1922, the deputies who gave the law on the abolition of the Sultanate were also included. He is also known that he took a position in the Independence Court of Elcezire on 5 February 1923. During the National Campaign Period, he was honored with the red lane Independence medal for his successful activities in the parliament and fronts.

Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey, who included among the parliamentarians of First period. in Grand National Assembly of Turkey, made 86 speeches, 14 of which were in a secret session; It has been active in many subjects such as education, culture, language, economy, health, internal affairs, transportation, legal, military, foreign relations. In doing this study, we have benefited from the Grand National Assembly of Turkey's Minutes of Session and Secret

Cessions, one of the most important resources of the period, and the Secret cession Memories and 'Düstur'. We also used various reference works describing the period.

He is an important person with great services for Gaziantep and Turkey. From this point of view, it is necessary to be placed and emphasized among the important personalities of Gaziantep. Our aim in doing this work is to introduce Mehmet Yasin Sani Kutluğ Bey, one of the first deputies of Gaziantep, to contribute to city history.

Key Words: Turkish War of Independence, Gaziantep, The Grand National Assembly of Turkey, Mehmet Yasin Sani Kutluğ.

OSMANLI DEVLETİ'NİN 17. YÜZYILDA AYNTÂB SANCAĞI'NDAN TALEP ETTİĞİ AVARIZ-I DİVANIYE TÜRÜ YÜKÜMLÜLÜKLERDEN AVARIZ AKÇESİ

Hasan ARSLAN*

Özet

Ayntâb (günümüzde Gaziantep), coğrafi konumu itibariyle önemli yolların kavşak noktasında bulunmaktadır. Tarih boyunca çeşitli kavimlerin ilgisini çekmiş ve onlar tarafından iskân edilmiştir. Şehir, Hazret-i Ömer Döneminde miladi 638 tarihinde Müslümanların eline geçmiştir. 11. yüzyılın ortalarından itibaren Türklerin akınlarına maruz kalmış ve yüzyılın sonlarına doğru kesin olarak Türk hâkimiyetine alınmıştır. Osmanlıların şehri ilhakı, Yavuz Sultan Selim'in Mısır seferi sırasında 20 Ağustos 1516 tarihinde savaşız bir surette gerçekleşmiştir. Sancak halinde teşkilatlandırılan Ayntâb, önce Arap Eyaleti'ne, 1531'de Dulkadir/Maraş eyaletinin kurulması üzerine de buraya bağlanmış ve bu durum 19. yüzyıla kadar devam etmiştir. Sancak, araştırmaya esas dönemde *Ayntâb ve Telbaşer* kazalarından meydana gelmekteydi.

Avarız-ı Divaniye, tekâlif-i örfiye adıyla Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinden itibaren, olağanüstü hallerde ve özellikle savaş masraflarına karşılık halktan zorunlu olarak talep ettiği her türlü hizmet, eşya ve para şeklindeki tekâliftir. Ancak, 16. yüzyılın sonlarından itibaren avarız/avarız akçesi, sürsat, nüzul, işтира, beldar bedeli gibi isimlerle avarızhane denilen itibari haneler üzerinden alınmaya başlanmıştır. Ayrıca bu tür talepler, malî, askerî ve ekonomik zaruretlere dolayı hem süreklilik kazanmış, hem de miktar olarak ağırlaşmıştır.

Daha çok Başbakanlık Osmanlı Arşivindeki avarızhane defterlerinde kayıtlı bilgilerin temel başvuru kaynağı olarak kullanıldığı bu çalışma, Osmanlı Devleti'nin, 17. yüzyılda, Ayntâb sancağında halktan talep ettiği olağanüstü vergilerden "avarız akçesi" vergisini sistematik bir şekilde incelemektedir. Ayrıca Sancağın toplam avarızhane sayılarındaki artma-eksilme durumlarını, ödenen vergi miktarını, sıklığını ve değişimini değerlendirmektedir. Böylece incelenen bölgenin sosyoekonomik durumu ile ilgili fikir edinmemize yardımcı olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Osmanlı Devleti, 17. yüzyıl, Ayntâb Sancağı, Avarız-ı Divaniye, Tekâlif-i örfiye, avarızhane, avarız akçesi.

* Yrd. Doç. Dr. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, hasanarslan@ksu.edu.tr

AKCHA OF AVARIZ FROM EXTRAORDINARY LEVIES DEMANDED BY OTTOMAN STATE FROM THE AINTÂB SANJAK IN THE 17TH CENTURY

Aintâb (in the present day Gaziantep) is at the crossroads of important roads due to its geographical location. Throughout history, various tribes paid attention for Aintab and settled city. The city conquered by Muslims in 638 during to Hazret-i-Umar period. It has been exposed to the influx of Turks since the middle of the 11th century and it was definitely taken to Turkish dominance towards the end of the century. Aintab was conquered by Ottoman Sultan Yavuz Sultan Selim on 20 August 1516 during his Egypt campaign without war. Aintâb was organized as a sanjak in Ottoman period. Firstly, it was connected to the Province of Arab, then it was connected to the Dulkadir / Marash Province in 1531. This situation continued until the 19th century. Sanjak had two kazas (jurisdictions) in the period of research, their names were Aintâb and Telbaşar.

Avâriz-i divaniye and the closely related tekâlîf-i örfiye was extraordinary levies in the form of all kinds of services, goods and money which were obligatory demanded by the Ottoman State in the extraordinary situations and particularly against the cost of war from the early periods of the Ottoman State. However, since the end of the 16th century, it has started to be bought through titular dwellings called avarizhane with names such as avariz / avariz akcha, sürsat, nüzul, purchasing, wages beldar. In addition, such requests were both continuous and worsened due to financial, military and economic necessities.

This study, which was mostly used as a basic reference source of information recorded in the *avârizhane defters* in the Ottoman Archives, systematically examines the tax of the avariz cash with the extraordinary taxations demanded by Ottoman State from tax-paying people in the Aintâb sanjak in the 17th century. It also assesses the increases and decreases of the total number of avarizhane in the Sanjak, the amount of tax paid, the frequency and the change. So, it helps to get an idea of the socio-economic status of the investigated region.

Key words: Ottoman State, 17th century, Aintâb Sanjak, Avâriz-i divaniye, tekâlîf-i örfiye, avarazhane, avâriz akcha.

ANTEP SAVUNMASI'NIN HALK DİLİNE YANSIMASI

Hasan KARACA*

Savaşlar, sadece sınırları ve siyasi yapıları değiştirmez, toplumların kültürel gelişiminde de köklü değişikliklere yol açar. Bu değişim ve dönüşümler, zamanla toplumların dilinde kavramlaşarak ifadesini bulur. Antep Savunması'nda Antep halkı, savaşı her boyutuyla kendisi yürüttü, dolayısıyla sonuçlarından da doğrudan etkilendi. Bu etkilenmenin ürünü olarak Antep Savunması'na dair birtakım kavram, alışkanlık ve inançlar ortaya çıktı. 'Fransız karası', 'açlık', 'kaçkaç senesi', 'havara taşı', 'acı zerdali çekirdeği' gibi kavramlar ile Savunma etrafında oluşan beddua ve inançlar, savaşın etkilerini dil ve kültür boyutuyla ortaya koymaktadır. Bu ifadelerin bazıları savaşla birlikte ilk defa ortaya çıkmış, bazıları standart anlamlarına yeni anlamlar katmış, bazıları da dinî ve millî hafızayı yeni bir şekle büründürmüştür.

Anahtar kelimeler: Antep Savunması, halk dili, halk bilim, dil bilim, savaş

REFLECTION OF ANTEP DEFENSE TO THE FOLK LANGUAGE

Wars change not only borders and political structures, but also drastic changes in the cultural development of societies. These changes and transformations eventually come to be conceptualized in the language of societies. In Antep's defense, the people of Antep, the war is carried out by itself in every dimension so it was also directly influenced by its results. A number of concepts, habits and beliefs about Antep Defenses emerged as products of this influence. Concepts such as 'The Frenc Black' (Fransız karası), 'hunger' (açlık), 'escape year'(kaçkaç senesi), 'Havara Stone' (havara taşı), 'Grieving Kernel' (acı zerdali çekirdeği) and the curses and beliefs that arise around the defense reveal the effects of war in terms of language and culture. Some of these expressions have emerged for the first time with war, some have given new meanings to their standard meanings, others have made a new pattern of religious and national memory.

Key Words: Antep Defense, popular language, folklorism, linguistics, war

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, karaca@gantep.edu.tr

AYINTAB ÖRNEĞİNDE İMPARATORLUĞUN SON DÖNEMİNDE ERMENİLERİN SOSYAL GELİŞMELERİNİN AYRILIKÇI EĞİLİMLERE ETKİLERİ

Hasip SAYGILI*

Özet

Ermeni meselesi çeşitli boyutlarıyla incelenirken Türk tarih yazımında Ermeni azınlığın toplum ortalamasının çok üzerinde bir gelişme ivmesi kazanması üzerinde hak ettiği kadar durulmadığını ileri sürebiliriz. Diplomatik baskılar, misyoner faaliyetleri, dünya kamuoyunun algı üretmedeki yetenekleri üzerinde haklı olarak durulurken fikrimizce Ermenilerin eğitim, kültür, sanat, iş hayatı ve bürokraside nüfuslarının çok üzerinde bir oranda nüfuz kazanmaları pek fazla dikkat çekici bulunmamış görünmektedir. Sosyal hayatta Ermeni ağırlığına daha ziyade Türklerin devlet ve millet olarak hoşgörüsü çerçevesinde yaklaşmıştır. Bu bakış açısı yanlış olmamakla beraber meselenin sağlıklı bir şekilde ele alınmasına yardımcı olamamaktadır.

Bu tebliğimizde Osmanlı İmparatorluğu için bir kırılma noktası olan 1877-1878 Harbinden itibaren Ayıntab sancağında Ermenilerin özellikle eğitim ve bürokrasideki ağırlıklarına işaret edilmiştir. Ermeni azınlığın eğitim gördüğü mekteplerdeki öğretmen ve öğrenci sayıları, eğitimin kalitesi rakamlarla ortaya konularak bunun mahalli bürokratik mekanizmalara yansımaları gösterilmeye çalışılmıştır. Bu ağırlığın zanaat ve ticaretteki Ermeni nüfuzu ile bir araya gelmesinin nüfusça küçük bir azınlık olan Ermenilerde ayrılıkçı eğilimleri körüklediğini değerlendiriyoruz. Seferberlik senelerinde Ayıntab Ermenilerinin “*Kahrolsun Âl-i Osman, Yaşasın Ermenistan*” sloganına evrilmelerinin arkasında da dış kışkırtmaların rolünü hafifsememekle beraber bu faktörün esas olduğunu düşünüyoruz.

Bu iddiamıza dayanak olacak verileri tebliğimizde Osmanlı resmi kaynakları, misyoner raporları, çeşitli diplomatik yazışmalar ile muhtelif hatıralardan aktarmaktayız. Dahası Ayıntab sancağı için ileri sürdüğümüz bu tezin, diğer şehir ve bölgelerdeki savunmasız sivil Müslüman halkı imhayı hedefleyen silahlı komitacılara kadar şiddetlenen ayrılıkçı eğilimlerde geniş ölçüde geçerli olduğunu sanıyoruz.

Anahtar Kelimeler: Antep Ermenileri, ayrılıkçı eğilimler, sosyal gelişme, aşırı temsil, terör

IN AINTAB CASE, THE EFFECTS OF ARMENIAN SOCIAL DEVELOPMENTS ON SUBVERSIVE TRENDS IN LATE PERIOD OF THE OTTOMAN

*Doç. Dr., FSMVÜ, hsaygili@fsm.edu.tr

While the Armenian question has been analysed with different dimensions, we could claim that Armenian minority's progression momentum over above social average has not been much emphasized in Turkish historiography, as much as it deserved. Keeping in mind, while diplomatic pressures, missionary activities, the capability of perception creating of the Western public opinion have been emphasized righteously, it seems that Armenian progression which was too high level respective of their population, in education. culture, art, working life and public service could not be attention-grabbing. The Armenian influence in social life has been rather considered in the context of tolerance of Turks as state and people. Besides this perspective's not being wrong, it is not helpful in consideration of the question conveniently.

In this paper, it has highlighted Armenian weight particularly in education and public service of Aintab sanjak since 1877-1878 Turco-Russo war, a turning point for Ottoman Empire. By illustrating the numbers of teacher and student and quality of education of Armenian schools, it has tried to put forward their reflections in local public service. We suggest that above mentioned Armenian progression considering their trade and business weight of city life, despite being a small minority, in Armenians subversive trends have been promoted. Aintab Armenians evolved "Down with Turkey, Long live Armenia" political discourse in the period of First World War. We believe, the decisive factor has been mentioned as a key aspect rather than foreign provocations which we could not ignore their role.

We present passages from Ottoman official resources, missionary reports, various diplomatic correspondences and the memories concerned in this paper as an evidence for mentioned claims.

Furthermore, the suggestion for Aintab sanjak which we claim is valid on a large scale in Armenian subversive transformation of other Ottoman provinces which escalated aiming to massacre defenseless civilian Muslim people.

Key Words: Aintab Armenians, subversive trends, social progression, over representation, terror

MÜMBİT HİLAL'İN YILDIZI KARKAMIŞ'TA ARKEOLOJİK KAZILAR VE YURTDIŞINA KAÇIRILAN KALINTILAR

Hatice PALAZ ERDEMİR*

Halil ERDEMİR**

Özet

Mevcut bulgulara göre *Karkamış*'ın tarihi Bakır Çağı'na kadar uzanmaktadır. Halen Türkiye-Suriye sınırında yer alan bu antik şehir Roma döneminde *Europus* adıyla maruf olup eski Dünya'nın en verimli tarım arazilerinden birini ihtiva eden Mezopotamya'da yer almıştır. Fırat Nehri'nin akış istikametine göre sol kıyısında kurulmuştur. Mısır ile Anadolu arasındaki geçiş güzergahında ve antik ticaret yollarına da yakındır. *Mümbit Hilâl* içinde bulunan Karkamış, Anadolu platosunun sona erdiği Suriye düzlüklerinin başladığı doğu-batı hattı üzerinde önemli bir coğrafi mekana sahiptir.

Hitit ve Asur Devletleri dönemlerinde de önemli bir şehir olan Karkamış, Roma döneminden sonra önemini kaybetmeye başlamıştır. Bu antik şehir sırasıyla Mitanni, Mısır, Hitit, Asur, Yeni Babil, Achaemenid, Macedon, Seleucos ve Roma idarleri altında bulunmuştur. En parlak dönemini Hititlerin son dönemlerinde yaşamış olan Karkamış Ortaçağ'dan sonra büyük bir terkedilmişlik yaşamıştır. 1699 yılı itibariyle keşfedilen antik şehrin kazıları İngilizler tarafından sahiplenilmiş ve elde edilen pek çok tarihî eser İngiltere'ye kaçırılarak başta British Museum olmak üzere farklı yerlerde sergilenmiştir/sergilenmektedir.

Bu çalışmada, günümüzde Gaziantep ili sınırları içerisinde bulunan eski yerleşim yeri Karkamış'ın önemi ve burada yapılmış olan arkeolojik kazılar ve bununla ilgili faaliyetler değerlendirmeye tabii tutularak, Türkiye'deki tarihî kültür varlıklarının korunmasının siyasî, içtimaî, kültürel ve ekonomik önemleri üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Karkamış, arkeoloji, tarihî eser.

ARCHEOLOGICAL EXCAVATIONS IN FERTILE CRESCENT'S STAR CARCHAMISHAND DEFALCATED REMAINS

*Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Eskiçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı. haticeerdemir@yahoo.com.tr

**Doç. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Uluslararası İlişkiler ve Siyasî Tarih Öğretim Üyesi. uygula@yahoo.com

According to present findings, *Karkamış* (Carchamish) dates back to the Copper Age. This ancient city, which is still on the border of Turkey and Syria, took place in Mesopotamia, which was one of the most fertile agricultural lands of the Ancient world as known in the name of *Europus* in the Roman period. It was founded on the left bank of the Euphrates River according to the flow direction. It is close to the transition and ancient trade routes between Egypt and Anatolia. Karkamış, located in the Fertile Crescent, has an important geographical location on the east-west line where the Anatolian plateau ends and the Syrian plains begin.

Karkamış, an important city in Hittite and Assyrian periods, began to lose importance after the Roman period. This ancient city was under the dominance of various administrative structures in turn, such as; Mitanni, Egypt, Hittite, Assyrian, New Babylonian, Achaemenid, Macedonian, Seleucid and Roman. Its most brilliant period of this city was the end of Hittite period, nevertheless it experienced a great abandonment during the the Middle Ages. The British teams excavated the ancient city which was began in 1699. Many historical findings were abducted and exhibited and are being exhibited in different places, apart from the British Museum.

In this study, the importance of Karkamış, the ancient settlement located within the provincial borders of Gaziantep, and the archaeological excavations and related activities carried out here will be evaluated and the political, social, cultural and economic importance of the preservation of historical cultural assets in Turkey will be evaluated and analysed.

Key Words: Gaziantep, Carchamish, archaeology, historical remains.

Sicil-i Ahval DEFTERLERİNE Göre Ayntablı Memurlar

Hilmi BAYRAKTAR*

Özet

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanıyla başlayan geniş çaplı reorganizasyon kapsamında bir çok alanda olduğu gibi kamu idaresinde de çok ciddi değişikliklere gidilmiştir. Osmanlı Devleti'nin merkezileşmesi kapsamında, bir taraftan kamu hizmet alanları genişletilirken, diğer taraftan hizmet şeklinde de değişikliğe gidilmiştir. Zira Tanzimat'tan önce kamu hizmetlerinin ifasında daha çok “*hizmet satın alma*” yöntemi uygulanırken, Tanzimat ile birlikte bu hizmetlerin doğrudan kamu görevlileri yani “*Devlet Memuru*” ile yürütülmesi yoluna gidilmiştir.

Memur sayısındaki artış; bunlarla ilgili yeni bir takım düzenlemeleri de zorunlu kılmıştır. Bu meyanda 1879 yılında “Sicill-i Ahvâl İdaresi” kurulmuştur. Bu kurum memurlara ait bilgileri kayıt altına alarak “Sicill-i Ahvâl Defterleri”ne kaydetmiştir. Dönemin Osmanlı bürokrasinin birincil kaynaklarından olan bu defterlerin nasıl tutulacağı, yayınlanan nizamnamelerle belirtilmiştir. Kayıt altına alınan memurların, adı, baba adı, doğum yeri, tahsil durumu, bildiği dilleri, nerelerde istihdam edildiği, maaşları, aldığı ödül ve cezalar gibi pek çok bilgi içeren biyografi niteliği taşıyan bu resmi evrak, sadece memurlar hakkında değil, dönemin insan kaynağı, sosyo- iktisadi durumu hakkında da ciddi bilgiler içermektedir.

Çalışmamızın ana kaynağını Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA) Dahiliye Nezareti (DH) Sicil-i Ahval İdaresi Defter (SAİD) Katalogları oluşturmaktadır. Bu defterlerde dokuz tanesi Gayrimüslim olmak üzere yetmiş iki tane Ayntablı memur tespit edilmiştir. Bu sicil verilerinin Türkçe, Arapça, Farsça, Ermenice, Fransızca, Almanca, İngilizce ve Rumca bilen, dönemin standartlarının çok üstünde eğitim, bilgi ve donanıma sahip, memuriyet serüvenleri, atanma, tayin ve terfileri baş döndürücü bir seyir takip eden, Başbakanlığa kadar yükselmiş, bir çok özel görevlerde bulunmuş müstesna Antepli memurların yanı sıra, irtikap ve rüşvetten hapse mahkum olmuş sıradan memurlara kadar çok geniş bir yelpaze çizdiği görülmektedir.

AYINTAB IN OFFICIALS BY SİCİL-İ AHVAL REGİSTRİES

(ABSTRACT)

In the Ottoman Empire, there have been many serious changes in the public administration as well as a lot of the suburbs in the context of the large-scale reorganization that started with the Tanzimat Fermanı. Within the framework of the centralization of the

* Prof.Dr., Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, hbayraktar27@hotmail.com,

Ottoman State, the public service areas are being expanded from one side and the service form has been changed from the other side. Because, before the Tanzimat, more and more "service procurement" method was applied in the public services, along with the Tanzimat, reforms in conjunction with these services directly to public officials that "Public Official" and were encouraged to be carried out.

The increase in the number of civil servants; new team arrangements related to these have also been obligatory. In 1879, the "Sicil-i Ahvâl Administration" was established. This institution records the information of the officers and records them in "Register-i Ahvâl registries.". How to keep these registries, which are the primary sources of the Ottoman bureaucracy, has been published. This official document bearing the character of biography, which contains many information such as name, father's name, birthplace, college status, language, where it is employed, salaries, rewards and punishments, is not only about civil servants but also about human resources, socio-economic situation.

The main source of our work is the Ottoman Archives of the Prime Ministry (BOA) and the Ministry of Internal Affairs (DH) Register of Registers (SAID). Nine of these registries were identified as seventy-two Ayntab officials that including non-Muslims. These registers have educational, knowledge and equipments of much higher than the standards of the period, who speak Turkish, Arabic, Farsi, Armenian, French, German, English and Greek, and whose civilization adventures, appointments, appointments and perspectives follow a dizzying course, Apart from the exceptionally well-trained officers who have risen up to the prime minister, who have been in a number of special positions, it is seen that they have drawn a wide spectrum from extortionists and ordinary civil servants convicted of bribery.

49 NUMARALI ANTEP ŞER'İYYE SİCİLİ(H. 1109/M. 1697-1698)

İbrahim SOLAK*

Betül ÇİFTÇİ**

Özet

Osmanlı Devleti'nde kadının tuttuğu defterlere kadı sicili, kadı divanı, mahkeme kaydı, sicilât-ı şer'iyye veya şer'iyye sicili denilmektedir. Şer'iyye sicilleri dönemlerine sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik açılardan ışık tutmaktadır. Bu siciller şehir tarihi hakkında bilgi veren birincil kaynaklardan olması bakımından da büyük önem taşımaktadır. Genel olarak iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde şehir hayatı ile alakalı belgeler, ikinci bölümde ise merkezden gelen, fermân, berât, buyuruldu gibi belgeler yer almaktadır.

Şer'iyye sicillerini dönem tarihi ve şehir tarihi için önemli kılan hususlar şunlardır: Merkezden gelen fermân, berât, buyuruldu gibi belgelerde, devletin sefer ve savaş dönemlerinde askeri ve lojistik ihtiyaçlarına, vergi miktarlarına, çeşitli atamalara yönelik bilgiler, Timar, iskan gibi belgelerde devletin düzeni ve devlet yönetiminin işleyişine, yerleşik hayata yönelik bilgiler, dönemin idari yapısı, şehir, köy, kasaba, mezra, mahalle, semt isimlerine yönelik bilgiler, cami, medrese, vakıf, hamam gibi sosyal kurumların isimlerine ve özelliklerine yönelik bilgiler, aile hayatına yönelik bilgiler, komşuluk ilişkilerine, müslim-gayrimüslim ilişkilerine yönelik bilgiler, toplumun örf-adetlerine, günlük yaşayış biçimlerine, yiyeceklerine, giyeceklerine, yaşadıkları mekanlara yönelik bilgiler, toplumda işlenen suçlara ve cezalarına yönelik bilgiler, alacak-verecek, arsa, ev, tarla, bağ, bahçe, bostan, değirmen, dükkân satışlarına yönelik bilgiler, esnaf gruplarına, esnaf gruplarının ilişkilerine ve vergilerine yönelik bilgiler, kıtlık, yangın ve doğal afetlere yönelik bilgiler yer almaktadır .

Antep Şer'iyye sicillerinin toplamı 176 adettir. Şer'iyye sicillerinin ilki 938 (1531), sonuncusu ise 1325 (1907) tarihine aittir. Tebliğe konu olan 49 Numaralı Antep Şer'iyye sicili Hicri 1109/Miladi 1697-1698 yıllarını kapsamaktadır. 49 Numaralı Antep Şer'iyye sicili 218 sayfa/109 varaktan oluşmaktadır. 492 belgeden oluşan sicilde 100 karye ve 62 mahalle ismi tespit edilmiştir. Bu tebliğde 49 numaralı Antep şer'iyye sicilinin tanıtımı yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Kadı, Sicil, Aile, Miras.

*Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

Eposta: isolak@ksu.edu.tr

** Uzman, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

49 NUMBERED ANTEP ŞER'İYYE (REGILION AFFAIRS) REGISTER (1109 H.C./1697-1698 A.D.)

In the Ottoman Empire, Registries that are held by the Kadi (Muslim Judge) are called Court Records, Kadis Divan, Sicillat-ı Şer'iyye or Şer'iyye Register. The Şer'iyye Registers keeps a light on social, political, cultural and economic aspects of the period. These registers are also of great importance as they are the primary sources of information about the city's history. It is generally composed of two parts. The first part of the Registers contains documents related to city life and the second part contains documents from the administration center such as Buyruldu, Ferman, Berat.

The reason why Şer'iyye Registers are important for the period and city history: Documents such as ferman, berat, and written from the center can be used to inform military and logistic needs of the state during wars and about tax amounts, various assignments. In addition, these registers contain information about the functioning of the state administration, the resident life, the administrative structure, the names of the settlement units, names and characteristics of social institutions such as mosque, madrasah, foundation, hamam (baths), family life, neighborhood relations, Muslim-nonmuslim associations, the traditions of the society, crimes and punishments committed in society, debts, land, house, field, vineyard, garden, garden, mill, shop sales prices, trades groups, associations and taxes of trades groups, famine, fire and natural disasters.

There are 176 units Şer'iyye Register of Antep. The oldest of these records belongs to the date of 938 H.C. (1531 A.D.), the latest is for the date of 1325 H.C. (1907 A.D.). 49 numbered Antep Şer'iyye Register covers years of 1109 H.C./ 1697-1698 A.D. It is made up of 218 pages / 109 varak (leaf). In the Register consisting of 492 documents, 100 villages and 62 district names were identified. In this study, 49 numbered Antep Şer'iyye Register will be introduced.

Keywords: Antep, Kadi, Şer'iyye Registers, Family, Heritage.

GAZİANTEP'E DEMİRYOLUNUN GELİŞİ

İhsan Seddar KAYNAR*

19.yy sonunda bölgeye yapılan demiryolları ile Gaziantep'in çevresi raylarla çevrilirken, imparatorluk döneminde de erken Cumhuriyet döneminde de şehre demiryolu gelmemiştir. 1950li yıllarda Demokrat Parti iktidarında yapılan sayılı demiryollarından biri olarak Gaziantep'e demiryolu gelmiş ve Gaziantep şehri ülkenin demiryolu ağına eklenmiştir.

İmparatorluk döneminde İstanbul'dan başlayarak Anadolu içlerine ilerleyip Bağdat'a doğru giden Bağdat Hattı, Gaziantep'in güney sınırlarını oluşturmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sırasında bu hattın eksik kısımları tamamlanmış ve kesintisiz bir hale getirilmiştir. İdari açıdan Gaziantep'e bağlı pek çok yerleşim birimine uğrayan bu hat Gaziantep'e uğramamaktadır. Erken Cumhuriyet döneminde Anadolu'nun güneyine yapılan Fevzipaşa-Diyarbakır Hattı da Gaziantep'in kuzeyinden geçmekte ve Gaziantep'e uğramamaktadır. Gaziantep'in sınırları içerisinde kalan pek çok ilçe demiryolu imkanlarından faydalanmış ancak bölgenin merkezinde olan Gaziantep için aynı durum söz konusu olmamıştır.

1950li yıllarda Gaziantep'i ülkenin demiryolu ağına bağlayan hat Narlı'dan başlamış, Gaziantep'e ulaştıktan sonra Nizip ve Karkamış'a devam etmiştir. Böylece 1960 yılına gelindiğinde Gaziantep, ülkenin demiryolu ağına bağlanmıştır. Ancak burada dikkat çekici olan önemli bir nokta bulunmaktadır. Gaziantep'e yapılan bu hat, 1948'den sonra Türkiye'nin karayolu yapımına önem verdiği bir süreçte Demokrat Parti iktidarında yapılmıştır.

Bu çalışmada 19.yy sonundan 20.yy'ın ortasına kadar Gaziantep'in çevresine çok önemli demiryolu hatları yapılırken, Gaziantep'in bu hatlarla olan ilişkisi ve hatların yapım süreci açığa çıkarılmaya çalışılacaktır. Bölgenin iktisadi kalkınmasında demiryolunun önemi iktisat tarihinin perspektifinden incelenirken; Demokrat Parti hükümetleri döneminde, 1950li yıllarda şehre demiryolunun geliş süreci de Osmanlı ve Cumhuriyet arşivlerinde yer alan birincil kaynaklar üzerinden değerlendirilecektir.

THE CONSTRUCTION of GAZİANTEP RAILWAY

Railways did not arrive to Gaziantep while the railways were constructed around the region during the Empire era and the early Republican era. However the railways came to Gaziantep in the 1950s and it was added to the railway network of the country during the Demokrat Parti rule.

* Yrd. Doç. Dr., Hakkari Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, seddar@gmail.com

The Baghdad Line which starting from Istanbul and going towards Anatolia to Baghdad forms the southern borders of Gaziantep in the Empire era. The missing parts of this line were completed and made uninterrupted during the First World War. This line accessed to many settlements connected to Gaziantep and its hinterlands, but it did not reach to Gaziantep. The Fevzipaşa-Diyarbakır Line which was built in the south of Anatolia during the early Republican era, also passed through the north of Gaziantep and did not reach Gaziantep. Many towns in the vicinity of Gaziantep benefited from railway facilities, but it was not the case for Gaziantep which was in the center of the region.

Gaziantep Railway which connecting to the railway network of the country in the 1950s, started from Narlı, after arriving in Gaziantep, continued to Nizip and Karkamış. Therefore Gaziantep was linked to the network of the country in 1960. However, there was an significant point here. This line constructed during the Demokrat Parti rule. Although Turkish transportation policy turned from railway to highway after 1948, Gaziantep railway opened in this period.

This study will explain that while important railway lines were building around Gaziantep from the end of the 19th century to the Mid-Twentieth century, Gaziantep's relation with these lines. It's examining the importance of the construction of the railway and the economic development of the region by using the perspective of the economic history; the process of arrival of the Gaziantep Railway in the 1950s during the Demokrat Parti rule, will be evaluated on the primary sources in the Ottoman and Republican archives.

BEDREDDIN MAHMUD EL- AYNÎ'NİN AYINTAPLA İLGİLİ NOTLARI

İlyas GÖKHAN*

Antepli bir kadının oğlu olan Bedreddin Mahmud el-Aynî 1361'de (H. 762) Antep'te doğmuş ve 1451'de (H. 855) Kahire'de vefat etmiştir. İlk eğitimini babasından almıştır. Daha sonra Besni'ye giden el- Aynî burada eğitimine devam etmiştir. Bir süre sonra Mısır'a giderek Memluk sultanlarının nezdinde büyük itibar kazanmıştır. Birçok eser veren el-Aynî'nin şüphesiz en önemli yazdığı kitap Igdu'l-Cum'an adlı kroniğidir. Aynî bu eserinde memleketi ile ilgili önemli bilgiler vermiştir. El- Aynî Mısır'da yaşadığı süre zarfında zaman zaman Antep'e gelip akrabalarını ve dostlarını ziyaret etmiştir. Aynî'nin yaşadığı dönemde Antep Memlukların hakimiyeti altındadır. Ancak Maraş'ta bulunan Dulkadir Beyliği zaman zaman Antep'i hakimiyet altına almıştır. Dulkadirlilerle Memluklar arasındaki çatışmalara sahne olan olaylara şahit olan el- Aynî bunları ayrıntılı olarak anlatmıştır. Kahire'de el- Bedriye adlı bir medrese kural el- Aynî Kahire'de vefat etmiş ve yaptırdığı medreseye defnedilmiştir. El- Aynî Memluk sultanlarına özel tarihçilik, Hanifi mezhebi baş kadılığı, muhtesiplik ve müderrislik gibi görevlerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Antep, el-Aynî, Igdu'l-Cumân, Memluklar, Dulkadirliler.

NOTES ON ANTEP OF BEDREDDIN MAHMUD AI-AYNI

Bedreddin Mahmud Al-Aynî, who is being son of a woman resident in Antep, was born same city in 1361 (H. 762) and died in Cairo in 1451 (H. 855). He took his first basic training from his father. Then Al-Aynî went to Besni and continued her education here. In the following periods he went to Egypt and earned a great reputation in the eyes of Mamluk sultans. The most precious book of Al-Aynî, who wrote plenty of work, certainly is chronic of Igdu'l-Cum'an. In this book, Al- Ayni give important information about his hometown.when he was living in the Egypt, he would occasionally visited his relatives and friends in the Antep. In the period of al- Ayni, Antep was under the sovereignty of Mamluks. But sometimes also the Dulkadirs in the Marsash took control Antep. Al-Ayni being an eyewitness to the events, express in details about conflicts between the Dulkadirs and the Mamluks. Al-Ayni who built a madrasah called al-Bedriye in cairo, died there and was buried to the madrasah made by his. He worked for special

*Prof. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, igokhan@nevsehir.edu.tr

historian of Mamluks sultans. Apart from serving to sultans, He also worked being chief of Hanifi qadi, muhtasib and mudarris.

Keywords: Antep, al-Ayni, Igdu'l-Cuman, The Mamluks, The Dulkadirs.

17. YÜZYILDA AYNTÂB'DA AİLE

İsmail KIVRIM*

Toplumun temel kurumu olan aile, Ayntâb'da İslam hukuku ve şehrin örf ve adetlerine göre oluşmuştur. Nişan evlenecek çiftlerin birbirlerini tanıma dönemidir. Nişanla ilgili tartışmalar ve nişanın bozulmasından sonra taraflar arasında ortaya çıkan anlaşmazlıklar mahkemeye yansımaktadır. Evlenecek çiftler nikâh akitlerini mahkemeden aldıkları evlenmelerinde bir sakınca olmadığını belirten iziname ile mahalle imamına akdettirmektedirler. Ayrıca aileleri evlenmelerine mâni olan kızlar ile yaşları küçük olup velileri olmayan kızların nikâhlarının da mahkemede akdedildiği görülmektedir. Nikâh akidi esnasında mihr miktarları tespit edilmekte ve bir gelenek olarak tespit edilen miktar iki eşit parçaya mihr-i mu'accel (peşin mihr) ve mihr-i mü'eccel (ertelenmiş mihr) olarak ayrılmaktadır. Çok eşliliğin görülmesine rağmen tek eşlilik daha yaygındır.

Ayntâb'da ailenin sona erişi yani boşanma kocanın tek taraflı iradesiyle herhangi bir sebep göstermeksizin ve kocanın karısının rızasını aramaksızın evliliğe son vermesi (talâk), kadının bazı haklarından feragat etmek suretiyle karşılıklı anlaşarak ayrılma (hul' veya muhâla'a) ve evlenmenin belli sebeplerle kâdı kararıyla sona erdirilmesi (tefrîk) olmak üzere üç şekilde gerçekleşir. Bunlardan talâk, tamamen kocanın talebiyle gerçekleşirken, muhâla'a ve tefrîk de boşanma isteği genellikle kadın tarafından gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ayntâb, aile, nişan, nikâh, mihr, talâk, hul', tefrîk.

FAMILY IN THE AYNTÂB OF 17th CENTURY

In city of Ayntâb, family, as being the fundamental unit of society, has been established on Islamic laws and the common law of the city. Engagement is the period of knowing each other for partners. The disputes on engagement and the disagreements between the sides of an ended engagement are reflected to the courts as litigation. The partners to be married, forwards an official document to the imam of the parish which indicates that there is no inconvenience of the marriage of partners. The girls, who are not permitted to be married by their parents or who are young and have not custodian, have been married on the approval of courts. During the wedding ceremony, a certain amount of asset is declared to be given in case of divorcing (mihr) as two equal parts: cash in advance-*mihr-i mu'accel*- and future payment-*mihr-i mü'eccel*.

* Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, ikivrim@gmail.com

Despite it is possible to see the polygamous marriages, monogamous marriages are widely viewed.

On the other side, Ayntâb termination of the familyi.e. divorce, is performed in three ways; with the will of the husband without asserting any reason or without getting consent of his wife (*talak*), mutual agreement to break up in which wife renounces some rights (*hul' or muhala'a*), termination of marriage by the muslim judge (kadı) because of some specific reasons (*tefrik*). From these methods of divorce, *talak* comes true because of husband's will while *muhala'a* and *tefrik* are the results of wife's.

Key Words: Ayntâb, family, wedding, engagement, mihr, talak, hul', tefrik.

ANTEP'İN İŞGALİ VE KURTLUŞUNA DAİR BAZI GAZETELERDE YAYINLANAN HABERLERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

İsmail ÖZÇELİK*

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya savaşıdan yenilmiş olarak çıkması ve Mondros Mütarekesini imzalaması üzerine Anadolu'da başlayan işgal hareketleri savaş sürerken imzalanan gizli paylaşma projelerine göre gerçekleşmeye başlamıştı. Bu bağlamda da Halep'e gelen itilaf devletlerinin öncüsü konumundaki İngilizler, Çukurova'nın doğusunda kalan Antep, Urfa ve Maraş ile ilgilenmeye başladılar. Bu ilgileri neticesinde de yaklaşık olarak 8-9 ay sürecek olan bir İngiliz işgal süreci başlamış oldu. Bu işgalin ardından anılan şehirlerle birlikte Antep şehri İngilizler tarafından Fransızlara devredildi. Bu işgallerin amacı bölgeyi sömürge olarak kullanmaya ve burada bu bağlamda bir idare oluşturmaya yönelikti. Halk buna izin vermek istememiş ve örgütlenerek, Kuvayı Milliye adı altında Müdafaa Hukuk fikriyle kendisini korumak üzere fiilen direnmiştir. Bu direnme faaliyetleri Erzurum ve Sivas Kongreleri ile daha etkin ve organize bir hal almıştır. Bu direnişin sonucunda Fransızlar Maraş ve Urfa'yı terke mecbur kalmış ve bütün ağırlığı Antep'e vermişlerdir. Güney illeri ve Antep'in direnişleri Fransızları milli mücadele ve Kuvayı milliyeyi tanımaya mecbur etmiştir. Fransızlar Mayıs-1920 ayında 20 günlük ateşkes antlaşması yapmayı kabul etmiş ve ardından Ankara itirafnamesini imzalayarak savaştan çekilmişlerdir. İşte bu gelişen olaylar zinciri ve halkın direnişi ile Antep'in işgalden kurtuluşu Anadolu'da birçok yerel basın organlarında yer bulmuş ve bu konuda haber ile yorumlar yapılmıştır. O yıllardaki Anadolu basını çok gelişmiş bir durumda değildi. Kâğıt, mürekkep ve dağıtım noktasında sıkıntılar yaşadığı gibi, haber alma ve dağıtım noktasında da zorluklar bulunuyordu. İstanbul basınından farklı olarak Anadolu basını daha özgür ve sansürden azade olması hasebiyle yayın yapma noktasında daha eahattı.

Bu araştırmanın amacı Milli Mücadele'de Güney Cephesi ve özellikle Antep'te girişilen işgal hareketlerinin İngilizler ve Fransızlarca Anadolu kamuoyunun verdiği tepki, duygu ve düşüncelerinin bilim metodolojisi çerçevesinde sunmaktır. Bu amaçla Erzurum'da yayınlanan Albayrak Gazetesi, Kastamonu'da yayınlanan Açıksöz Gazetesi, Sivas'ta yayınlanan İrade-i Milliye Gazetesi ve Ankara'da Milli Mücadelenin sesi olarak yayın yapan Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi sayfalarına yansıyan haber, makale ve yorumlar ele alınarak işlenecektir. Böylelikle bu şehrin kurtuluşunun nasıl gerçekleştiği ve hangi safahatı ihtiva ettiği ortaya konulacaktır. İşte bu tebliğimizde bu yayın organlarından bazılarındaki haber ve yorumlar değerlendirilecektir. Ankara, Kastamonu, Sivas ve Erzurum Kamuoyunun duygu ve

* Prof. Dr. Kırıkkale Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

düşüncelerini ve bu konuya ilişkin bakış açılarını ele alacağımız bu tebliğde, işgal ve kurtuluş sürecinin nasıl seyrettiği hakkında bilgiler sunulacak ve şehrin tarihine ilişkin katkılar sağlanmış olacaktır. Bu suretle özellikle Güney cephesinde Antep'in direnişinin Anadolu'dan nasıl görüldüğü ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Milli Mücadele, Anadolu Basını, Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi, İrade-i Milliye Gazetesi, Albayrak Gazetesi, Açıksöz Gazetesi

EVALUATIONS OF THE NEWS PUBLISHED IN SOME NEWSPAPER ON THE OCCUPATION AND LIBERATION OF ANTEP

The occupation movements had began in Anatolia according to the secret sharing projects signed during the war after the Ottoman Empire had defeated in the First World War and the signed the Mondros Armistice. In this context, the British invasion forces in Aleppo region, began to interest with Antep, Urfa and Maras, who were east of Cilicia. This was followed by a British occupation that lasted for about 8-9 months. After this occupation, Antep city was transferred to the French by the British. These occupations were aimed at using the target region as a colony and forming an administration in this context. The people did not want to allow it and organized a resistance to protect itself with the idea of Müdafaa Hukuk under the name of Kuvayı Milliye. These resistance activities became more effective and organized with Erzurum and Sivas congresses. As a result of this resistance, the French were obliged to leave Marash and Urfa, and they focus all of their power on Antep. The southern cities' and Antep's resistance forced the French to recognize the national struggle and the Kuvai Milliye. The French accepted the 20-day ceasefire agreement in May-1920, and then they withdrew from the war by signing the Ankara Agreement. local media in Anatolia interested with these events and he resistance of the people and the liberation of Antep's occupation. In these news comments have been made on this subject. The Anatolian press in those years was not very advanced. There were problems in paper, ink, and distribution, as well as difficulties in receiving and distributing information. Unlike the Istanbul press, the Anatolian press is more free, and it is more euthanasic to publish news about national struggle thanks to it is free of allied censorship.

The aim of this research is to present the reactions, emotions and thoughts of the Anatolian public towards the British and French occupation movements especially in Antep, together with the scientific methodology. For this purpose, Albayrak Newspaper published in Erzurum, Açıksöz Newspaper published in Kastamonu, İrade-i Milliye Newspaper published in Sivas

will be evaluated . In this way, it will be revealed how the liberation of this city is realized and which stages are included. Here we will evaluate the news and comments from some of these media organs in this paper. We will discuss the feelings and thoughts of Ankara, Kastamonu, Sivas and Erzurum public and their views on this issue. In this paper, information on how the occupation and liberation process is watched will be provided and contributions on the history of the city will be provided. It will be revealed how the resistance of Antep was seen from Anatolia, especially on the southern front.

Key words: Antep, National Struggle, Anatolian Press, Hashimiyet-i Milliye Newspaper, İrade-i Milliye Newspaper, Albayrak Newspaper, Açıksöz Newspaper

BİR KENT, İKİ SALGIN: ANTEP’TE 1848 ve 1890 KOLERA EPIDEMİLERİ

İsmail YAŞAYANLAR*

Osmanlı Devleti’nin Anadolu vilayetleri ile Ortadoğu toprakları arasında bir geçiş noktası teşkil eden Antep, tarih boyunca sosyal ve ekonomik hareketliliğin yoğun olduğu kentlerden birisi olmuştur. Bu hareketlilik, kentteki gündelik yaşama hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilerde bulunmuştur. Refah seviyesinin yüksek olduğu, özellikle Halep gibi bir merkeze yakınlığı sebebiyle ticaretin oldukça canlı olduğu Antep, aynı zamanda bu ticari hareketlilik sayesinde güneyden gelecek salgın tehditlerine de açıktı. Hindistan’da epidemik özellikte bir hastalık olan koleranın 1817’den itibaren arka arkaya gelen pandemilerle dünyaya yayılmasıyla, Asya, Afrika, Avrupa ve Amerika kıtaları hızlı ölüm getiren bu hastalıkla karşı karşıya geldi. Elbette Ortadoğu coğrafyası üzerindeki kentler de bu hastalıktan olumsuz etkilendi. Antep, üçüncü kolera pandemisinin uzantısı olarak 1848 yılında kolera hastalığı ile tanıştı. Bu durum, Osmanlı Devleti’nde karantina teşkilatının kurulmasından on sene sonra gerçekleşmişti ve karantina hususunda devletin önceliği payitahta yakın kentlerdi. Merkezden nispeten uzak olan Antep, karantina ile bu salgın sayesinde tanıştı. Etkisi uzun olmayan 1848 epidemisi, aynı yıl içinde söndü ve kentin göreceği ikinci epidemiye kadar sessiz kaldı. 1881’de patlak veren beşinci kolera pandemisi, Hicaz, Filistin ve Suriye cihetinden kuzeye ilerleyerek bir kez daha Antep’i vurdu. İkinci epidemi, birincisi kadar hafif geçmedi, kolera kenti bir yıl kadar meşgul etti.

Bu bildiri Antep kentinde yaşanan iki kolera epidemisi Başbakanlık Osmanlı Arşiv kayıtlarına dayanarak incelenecektir. Özellikle Sadaret, Cevdet, Dahiliye Nezareti ve Yıldız fonunda yoğunlaşan belgelerin yanı sıra, Sıhhiye Meclisi’ne ait mazbatalar da çalışmaya dahil edilecektir. Koleranın kenti nasıl etkilediği, karantina teşkilatının nasıl oluşturulduğu ve başarılı bir şekilde uygulanıp-uygulanmadığı, koleraya karşı kamu sağlığı hizmetlerinin yürütülüp yürütülmediği ve bu noktada özellikle American Board Misyonerlerinin kentin sıhhi ahvaline müdahil olup-olmadığı gibi konular, bildirinin temel başlıklarını oluşturacaktır.

A CITY, TWO PLAGUES: CHOLERA EPIDEMICS OF 1848 AND 1890 IN ANTEP

Antep which is a transit point between the Anatolian provinces of the Ottoman Empire and the Middle Eastern lands, has been one of the cities where social and economic activity has

* Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, ismailyasayanlar@gmail.com

been intense throughout history. This activity has influenced the daily life in the city both positively and negatively. Antep, which has a high level of prosperity and is particularly commercial activity due to its proximity to a center like Aleppo, is also vulnerable to southerly pandemic threats due to this trade activity. Asia, Africa, Europe, and the America have faced this disease, which has caused rapid death, with the epidemic disease in India spreading to the world through consecutive pandemics since 1817. As a matter of fact that the cities on the geographical region of the Middle East were also negatively affected by this disease. Antep met Cholera in 1848 as the third pandemic cholera extension. This event occurred ten years after The Ottoman Empire had established the quarantine organization and for this organization, the cities which were close to capital were far more important than the others. Antep, away from the capital, met the quarantine because of this epidemic. The epidemic which did not long for a long time, ended in the same year and nothing happened until the second epidemic which the city witnessed. Fifth pandemic cholera which happened in 1881, hit Antep once again going to North from Hijaz, Palestine and Syria. Second epidemic wasn't like the first one, it kept the city busy for a year.

In this paper, two pandemic Cholera which happened in Antep, will be examined with the Primeministiral Ottoman Archive. Besides the papers which were intensified especially on Sadaret, Cevdet, Dahiliye and Yıldız fund, the records belonging to Medic Council will be added to this work. Topics like how the cholera affected the city, how the quarantine organization established, if it applied successfully or not, if the public health services waged against the cholera and at that time, if, especially, American Board Missionary interfered the city's sanitary will form this paper's main headings.

BİR ANTEP SAVUNMASI MÜCAHİDİ PORTRESİ : LEBLEBİCİ BALLI ALİ

İsmet SARIBAL*

Özet

Bu çalışmada Antep Savunması mücahidi Leblebici Ballı Ali'nin Antep Savunması sırasındaki faaliyetleri ve sonrasındaki yaşamı hakkında değerlendirmelere yer verilecektir. Leblebici Ballı Ali Antep'in Şhreküstü Mahallesi ahalisindedir. Ballı Ali, Antep Savunması sırasında oluşturulan çetelere dâhil olmuş ve yirmili yaşlarının başında bilfiil Antep savunmasına katılmıştır. Antep savunmasına katılan mücahitlerin anılarıyla ilgili bilgiler nadiren rastlanmaktadır. Bu nedenle Leblebici Ballı Ali'nin çocuklarıyla yapılan mülakatlar ve bizatihi torunu olarak şahsımın derlediği bilgilerle Ballı Ali hakkında bir anı çalışması hazırlanmıştır. Bu çalışmada çok yönlü kişiliği ve kültürel kimliğiyle gerçek bir Antep'inin hayatı kaleme alınacaktır.

Anahtar Kelimeler : Antep, Şhreküstü, Mücahit.

A PORTRATE OF A MUJAHID IN ANTEP DEFENCE : LEBLEBİCİ BALLI ALİ

In this study, mujahid Leblebici Ballı Ali's services in Antep Defense and his later life is evaluated. Leblebici Ballı Ali was a local of Şhreküstü Neighborhood in Antep. Ballı Ali became a member of a gang that created during the Antep defense. Then, he participated in Antep Defense at the beginning of his twenties. Publishing about the memories of the mujahideen, in the Antep Defense is rarely encountered. For this reason, first the interviews held with Ballı Ali's children. Second the information collected by his own grandchild, myself. Then all information compiled as a memory of Ballı Ali. In this study a real native of Antep with his versatile personality and cultural identity is examined.

Key words :Antep, Şhreküstü, Mücahit.

* Yrd. Doç. Dr. , Çankırı Karatekin Üniversitesi, ismetsaribal@gmail.com

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE GAZİANTEP RUS TARİHÇİLİĞİNDE

Javid QASIMOV*

Bekir KOÇLAR*

Özet

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan Mondros Mütarekesi'yle Antep, İngilizler tarafından 15 Ocak 1919 yılında işgal edilmiştir. Fakat İngilizlerle anlaşma yapan Fransızlar 19 Ekim 1919'da Antep'e girdi. Fransızların, Ermenilerle birlikte sindirme hareketlerde bulunmaya başlaması Antep halkının mücadele için teşkilat kurmasına ve direnmesine yönelik tedbirler almasına sebep oldu. Antep ahalisinin işkâl kuvvetlerine karşı mücadelesi dönemin komşu devletlerin (özellikle Sovyet Rusya'nın) gazetelerine haber olmuştur. Antep ahalisinin emperyalist güçlere karşı mücadelesinin Sovyet Rusya'nın ilgi odağı olmasının iki temel nedeni vardı:

1. Çarlık Rusya'nın yıkılmasından sonra Rusya'da yönetimi ele alan Bolşeviklerin kendilerini emperyalist güçlere karşı mücadele veren bir devlet olarak ilan etmeleri ve bu yüzden Batı'lı emperyalist güçlere karşı mücadele veren tüm halkların yanında olduklarını ilan etmeleri;
2. Çarlık Rusya'nın yıkılmasından sonra Rusya'da yönetimi ele alan Bolşeviklerin Ankara TBMM ile siyasi, askeri ve ekonomik ilişkiler kurması;

25-27 Aralık 2017 tarihinde Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Gaziantep Üniversitesi işbirliğinde düzenlenecek olan Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumuna (Milli Mücadele Döneminde Gaziantep) sunmak istediğimiz bildiride Gaziantep ahalisinin Fransızlara karşı vermiş olduğu mücadele ile ilgili Rus tarihçileri tarafından yapılan akademik çalışmalarla(makale, monografi, kitap bölümleri, tezler) ilgili bilgi vermeyi amaçlıyoruz.

THE PERİOD OF NATION STRUGGLE'S GAZİANTEP İN THE RUSSİAN HİSTORY

After world war 1 with signed truce of Mondros Antep was occupied by British in 15 january 1919. But French who engaged in a deal with British entered to Gaziantep in 19 October 1919.French begin to engage in intimidation movements with the armen caused the Antep's people to organize for the struggle and to take precaution intended for resistance. The

*Doç. Dr. Azerbaijan National Academy Of SciencesInstitute Of Oriental Studies After Academician
Z.M.Buniyadov

*Doç. Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Tarih Bölümü

struggle of the Antep's people against imperialist forces was reported in the neighboring states of the period especially Soviet Union. There were two main reasons why soviet Russian was the focus of attention to struggle of Antep's people against imperialist forces.

1.The Bolsheviks who took power in Russia after the fall of the Tsarist Russian declared themselves as a state fighting against the imperialist forces and so they declare that they are in favor of all peoples who fight against the Western imperialist forces

2.The Bolsheviks who took over the administration in Russia after the tsarist russian collapse formed political military and economic relations with the Turkish Grand National Assembly.

We aim to present information to the international symposium of Gaziantep which will be held in cooperation with Gaziantep metropolitan municipality and Gaziantep University on 25-27 December 2017 with the academic studies (monograph,book chapters, thesises) made by the historians of Russia regarding the struggle of Gaziantep people against French.

TÜRKİSTAN'DAN GAZİANTEP'E YER ADLARININ GÖÇÜ

Kürşat YILDIRIM*

Yer adı, milletlerin hafızasıdır ve kadim köklerini yansıtır. Dünyanın çok uzak ve farklı coğrafyalarına yayılan Türk milleti, gittiği yerlere elbette ki daha önce yaşadığı coğrafyalardan adlar getirmiştir. Anadolu'ya yerleşen en eski Türk boylarının Gaziantep'te de kalabalık hâlde yaşadıkları bilinmektedir. Bildirimizde bölgedeki tarihî yer adları belli metotlarla incelenip Türkistan sahasındaki izleri sürülecektir. Böylece Gaziantep'i esas alarak, Türk milletinin çok geniş ve uzak coğrafyalarda nasıl bir birlik içinde olduğunu, geçmişini nasıl geleceğine taşıdığını yer adları vasıtasıyla göstermek istiyoruz.

Türkler Anadolu'ya çok eski devirlerde gelmişlerdir. Türkistan'dan göçen insanlar boy ve aşiret yapılarını korumuşlar, bunun yanında hafızaları olan yer adlarını da yanlarında getirmiş ve yerleştikleri topraklara vermişlerdir. Biz bu yer adlarının izini sürerek kadim tarihimize ulaşabiliriz.

ABSTRACT

The place name is the memory of the nations and they reflect deep roots. Turkic nation which has spread to the distant and different geographies of the world, has brought place names from places that have lived before. It is known that the oldest Turkish tribes who settled in Anatolia also lived in Gaziantep. In our report, historical place names in the region will be examined in certain methods and they will have been traced. Thus, based on Gaziantep, we want to show how the Turkic nation is in unity very wide and distant geographies and how it carries the past to future through place names. Turks came to Anatolia in very ancient times. People who emigrated from Turkistan saved their branch and tribe structure and besides that they carried place names which were the memory of the people and named new territories where they settled. We may reach our ancient history by tracing place names.

* Yrd. Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü, kursatyildirimtr@yahoo.com

GAZİANTEP FOLKLORUNUN ÖZELLİKLERİ VE TÜRK DÜNYASINDA ÖNEMİ

Leyla KERİMOVA *

Özet

Gaziantep bir tek Türkiye Cumhuriyeti'nin değil, tüm türk dünyasının kahraman şehirleri sırasında yer almaktadır. Karayılan efsanesinin yaşandığı Antep şehri Ankara Anlaşması sonucunda Gaziantep olarak tüm türk dünyasında bilinmektedir.

Zengin tarih ve kültüre sahip olan Gaziantep folkloru, mutfağı, müziği, edebiyatı, halk oyunları, türküleri benzersiz bir güzelliği ile seçilmektedir. Gaziantep yöresinin zengin tarih ve geleneğinin türk dünyasında ayrıca bir yeri vardır. Kahraman bir tarihi diyar olan Gaziantep zenginliğini koruyarak çağdaş döneme kadar yaşatmaktadır. Gaziantep'in kendine ait folklorunda tarihi türk sözlü edebiyatının zenginliklerini görmek mümkündür.

Gaziantep atasözleri ve diyimlerinde halkın zengin hayat geleneği, tecrübesi, düşünceleri, kanaatleri, geldiği sonuçlar yer almaktadır. Bu atasöz ve diyimleri net ve kısa, özgün, anlaşılabilir bir dildedir, ayrıca burada cimrilik, kötülük, kurnazlık kötülenmekle beraber, insanlara iyi fikirler, hayırlı işler yapmak gibi düşünceler aksettirilir. "Arsız adama söz neylesin, kokmuş ete tuz neylesin", "Yahşi yiğit yareninden belli olur" ve diğer örneklerde Gaziantep insanının değerli düşüncelerini göre biliriz.

Gaziantep bilmeceğine dikkat edilirse, burada kapalı bir diyim şeklinde herhangi bir eşya, ürün hakkında bilgi verilir ve karşı tarafın bunu bulması istenilir. Gaziantep bilmeceği de diğer arazilerin bilmeceği gibi insanların zihni olarak gelişimi için, onların zevkine, bilimine katkıda bulunmak için yaratılmıştır.

Altı gemik, üstü gemik,
İçinde bir mulla memik
Yahut, başka bir örneğe gözatalım:
Dağda taklar,
Suda çıpları
Arşın ayaklı,
Burma bıyıklı.

Eski dönemlerden şimdiye kadar Gaziantep bilmeceği özellikle çocuklar arasında popüler olmuş ve sonradan büyük insanların da dikkatini çekmiştir.

* Dr. Araştırma Görevlisi, Azerbaycan, Bakü, Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi, cool.kerimova@bk.ru

Gaziantep yöresinin dua ve bedduaları da eski dönemlerden bugüne kadar kendi değerini yaşatmaktadır. Bu dua ve beddualarda insanların iyilik ve ya kötülük niyeti abartılı şekilde belirtiliyor. İyilik namına dua, kötülük namına beddualar yaranmıştır. Gaziantep dualarına gözatalım: Toprak diye avuçladığın altın olsun. Allah hayırlı evlat, hayırlı devlet vere. Gaziantep bedduaları: Kapına kara kilit vurula. Başına him taşı düşe. Gaziantep dua ve beddualarının özelliği Gaziantep yöresine has şivede olmasıdır. Yöresel olmasına rağmen bazı dua ve beddualar benzer şekilde diğer yörelerde de kullanılmaktadır.

Gaziantep yöresinin kendine ait yeminleri de vardır. Burada yeminin inandırıcı bir şekilde olması, Gaziantep şivesinde seslenmesi dikkat çekiyor. Yalan söyleysem sabaha çıkmıyım. Aha su çay kimi ganim agsin kine.

Gaziantep türküleri çağdaş dönemde bile çok ünlüdür. Türküler türk dünyasında “bayatı”, “türkü”, “xoyirat”, “manı”, “aşule”, “çınık” ve diğer isimlerle bilinmektedir. Gaziantep türküleri aynı şekilde hece ölçüsünde ikilik, üçlük, dörtlük ve nakaratdan oluşmakla beraber çeşitli konulardadır. Çohu türkülerin yazarı belli değildir, yüzyıllarca söylenerek çağdaş döneme kadar yaşamıştır. Bazı türkülerin sonunda ismini belirten şair aynı türkü sözlerinin yazarı olarak bilinmektedir. Gaziantep yöresi türkülerinin ana teması çohu zaman aşk, dünya, felsefi düşüncelerdir. Acem kızı, Antep Müdafası Türküsü, Ezo Gelin, Duman Duman Üstüne, Gene Bahar Geldi Açıldı Güller, Genç Osman, Ala gözlerini Sevdiğim Dilber, Bahçalarda Zerdali, Benim Aşnam Kemer Bağlar ve diğer değerli türkülerde hasret, özlem, sevgi duygularının, hayat, insanlıkla alakalı fikirlerin yer alması ile beraber, söz yazarının ve bestecisinin iç dünyasını, duygu ve düşüncelerini göre biliriz.

Gaziantep masalları sözlü edebiyatın belli bir çeşididir ve eski çağlarda yaranmıştır. Efsane, günlük hayat, büyü ve hayvan kahramanlardan oluşan Gaziantep masallarında yörenin zengin tarihi, insanların zengin düşünceleri, iyilik yapmaya sesleniş canlandırılmaktadır.

Gaziantep arazisinin folkloru eski ve zengin olmakla beraber türk dünyasında belli bir değere sahiptir ve çağdaş dönemde de insanlar tarafından yaşatılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Gaziantep, türk, sözlü edebiyat, tarih, eski

CHARACTERISTICS OF GAZIANTEP'S FOLKLORE AND THEIR IMPORTANCE IN THE TURKIC WORLD

Gaziantep is not the only Turkish Republic but the hero cities of the whole Turkish world. The Antep city where the Karayılan myth is alive is known in the Turkish world as Gaziantep as a result of the Ankara Agreement.

Having a rich history and culture, Gaziantep's folklore is selected with its unique beauty of cuisine, music, literature, folk dances, and turkeys. The rich history and tradition of the Gaziantep region also has a place in the Turkish world. Gaziantep, a heroic historical land, keeps its richness and lived up to its modern turn. In Gaziantep's own folklore, it is possible to see the richness of historical Turkish oral literature.

In the proverbs and dialects of Gaziantep, the tradition of the rich life of the people, their experiences, their thoughts, their opinions, the conclusions they have come to light. These proverbs and dialects are clear, short, original, understandable, and there is a sense of jealousy, evil, cunning and evil, reflecting people's thoughts like good ideas and good works. We know the precious thoughts of the people of Gaziantep in other examples, "What is the promise to the bastard man, what is the salt of stinky meat", "It is evident from the good bogit".

If you pay attention to the Gaziantep riddle, you will be informed about any goods, products in the form of a closed dial and you are asked to find this. Gaziantep knowledge has been created to contribute to the development of people's minds as well as the knowledge of other lands, their taste and science.

Altı gemik, ustü gemik,

İçinde bir mulla memik

Or, browse another example:

Dagda taklar,

Suda çıplar

Arshın ayaklı,

Burma bıyıklı.

From old times until now, Gaziantep has become popular among children, especially with children, and has attracted the attention of great people.

The prayers and curses of the Gaziantep region have been lived up to the present day from the old times. In these prayers and curses people's goodness and intentions of evil are exaggerated. In the name of goodness, prayers have been made for the sake of evil. Gaziantep Caveat to the prayer: Let the gold that you grabbed the earth. God good boy, good state vere. Gaziantep curses: Black knocked on the door. He's got a stone on his head. Gaziantep prayer and beddings are characteristic of Gaziantep region. Despite being local, some prayers and curses are also used in other regions.

Gaziantep region also has its own oaths. It is noteworthy that the vow here is a convincing and vocal voice in Gaziantep. If I lie, I do not get sick. Aha, water, tea, some gods.

Gaziantep turkeys are very famous even in the contemporary era. Turkuler is known in turkish turkish world with "bayatı", "folk song", "xoyirat", "manı", "ashule", "chınık" and other names. Gaziantep turkeys are in the same form with syllabic dichotomy, triplet, quatrain and chorus. The writer of Çohu Turks is not certain, he lives for centuries until contemporary turn. The poet, who at the end of some of the songs tells the name, is known as the author of the same folk lyrics. The main theme of Gaziantep region is the time love, the world, philosophical thoughts. Acem kızı, Antep Mudafa Turkusu, Ezo Gelin, Duman Duman Ustune, Gene Bahar Geldi Achıldı Guller, Gench Osman, Ala gozlerini Sevdigim Dilber, Bahchalarda Zerdali, Benim Ashnam Kemer Baglar and other precious turks know the inner world of the lyricist and composer, their emotions and thoughts, as well as the longing, longing, love affairs, life, humanity related ideas.

The Gaziantep epic is a particular type of oral literature and has been used in ancient times. The history of Gaziantep, which is composed of myth, daily life, magic and animal heroes, revitalizes the rich history of people, rich thoughts of people, calling to do good.

The folklore of the Gaziantep land has a certain value in the turkish world together with being old and rich and it is kept alive by the people in the contemporary period.

Keywords: Gaziantep, turkish, verbal literature, history, old

GAZİANTEPLİ BİR OLAN BEDRÜDDİN EL-AYNÎ'NİN İTİKADÎ GÖRÜŞLERİ

Mahmut ÇINAR*

Özet

İslâm dünyasında en muteber hadis kaynağı olarak İmam Buharî'nin kalem aldığı el-Camiü's-sahih isimli hadis mecmuası kabul edilir. Bu esere yazılan birçok şerh olmakla beraber, Gaziantepli olan v el-Aynî nisbesiyle anılan Bedrüddîn el-Aynî'nin (ö. 855/1451) yazdığı *Umdetü'l-karî şerhu Sahihi'l-Buharî* isimli şerhi, İbn Hacer el-Askalanî'nin *Fethu'l-Bârî*'si ile birlikte en çok okunan ve kabul gören şerhtir. Tebliğimizde, Sahih-i Buharî'nin ana bölümlerinden biri olan “Kitabü'l-ıman” bağlamında, müellifin yaptığı şerhler dikkate alınarak, onun itikadî görüşleri ele alınacaktır. Kuşkusuz Aynî daha çok tarihçiliği ve hadisçiliğiyle meşhur olmuştur. Ancak İslâmî ilimlerin tamamına olan vukufiyeti, onun diğer alanlarda telif ettiği görüşlerini de önemli kılmaktadır. Ayrıca bir hadisçi olarak hadisçilerle kelamcılar arasında meydana gelen ve etkileri bugün hala sürmekte olan kadîm teolojik tartışmaların neresinde durduğuna projeksiyon tutulacaktır. Böylelikle İslam düşünce tarihinin ilk dönemlerinden itibaren, rivayet merkezli bir dinî düşünce oluşturma yöntemini benimseyen ve Ehlü'l-Hadis” olarak anılan hadisçiler, dinî düşüncenin akıl ve yorumun etkin bir şekilde kullanılmasıyla oluşturulmasını benimseyen “Ehlü'r-rey” arasındaki tartışmaların Anadolu'da, özellikle Gaziantep'te yaşayan ünlü bir alim tarafından nasıl dönüştürüldüğü tesbit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Bedrüddîn Aynî, İtikadî Görüşer, Hadisçilik

A PERSON FROM GAZİANTEP, BEDRÜDDİN EL-AYNÎ'S VIEWS ON AQİDAH (CREED)

Imam Bukhari's hadith corpus titled “el-Camiu's-sahih” is accepted as the most credible source of hadith in the Islamic world. Although there are many commentaries written on this work, a figure from Gaziantep who is also known as el-Aynî, Bedrüddîn el-Aynî's (death 855/1451) commentary titled *Umdetü'l-karîşerhuSahihi'l-Buharîs* the most commonly accepted and read commentary along with Ibn Hacer el-Askalanî's *Fethu'l-Bârî*. In this paper,

* Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, cinarmahmut02@gmail.com.

the author's views on aqidah will be dealt with in accordance with his commentaries on "Kitabü'l-iman", which is one of the main chapters of *Sahih-i Bukhari*. Without doubt, Aynî is best known for his studies in the fields of history and hadith. However, his having knowledge in all of the Islamic sciences make his views in the other fields important, as well. Also, as a muhaddith, his position within the old discussions, the effects of which are still present, ongoing between muhaddiths and kalamists will be determined. Thus, it will be tried to specify how the discussions between the Ehlu'l-Hadith, who adopt a narration-centered method to form a religious thought, and the Ehlu'r-rey, who favour the effective use of reason and interpretation to form a religious thought, have been transformed in Anatolia, especially by a scholar lived in Gaziantep.

Key Words: Gaziantep, Bedrüddîn Aynî, Views on Aqidah, Muhaddith

GAZİANTEP İLİ OĞUZELİ İLÇESİ ARKEOLOJİK YÜZEY ARAŞTIRMASI

Makbule EKİCİ*

Özet

Gaziantep ili, Oğuzeli ilçesi arkeolojik yüzey araştırması projesine 2016 yılında başlanmış ve 2017 yılında da devam edilmiştir. Yapımı tamamlanmak üzere olan Doğanpınar Barajı sebebiyle başlatılan arkeolojik kurtarma kazılarında bölgede yeterli belgelemenin yapılmadığı tespit edilmiş ve baraj çevresi öncelikli alan olarak Oğuzeli ilçesinde araştırmalar başlatılmıştır.

Oğuzeli kültür envanterinin güncellenmesi, tarihi eser niteliği olan taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının belirlenip tescillenerek koruma altına alınması, bölge arkeolojisi ve kültür turizmine katkı sağlaması çalışmamızın amaçları arasındadır. Bu bağlamda, Fırat'ın önemli kollarından biri olan Sacır Suyu'nun oluşturmuş olduğu vadideki yerleşim sistemlerinin tarihsel süreçteki değişimlerinin saptandığı araştırmamız sırasında Paleolitik Dönem'den günümüze değin kültür varlıkları da tespit edilmiştir. Arkeolojik kültürel mirasın tespit edildiği araştırmamızda ziyaret edilen köylerde, zeytinyağı üretimine yönelik bloklarla, mimari bloklar ve steller de kayıt altına alınmıştır.

İslami Dönemde yapıldığı düşünülen ve bölge turizmine katkı sağlayacak önemli bir mühendislik eseri olan Halep Arkı ise önemli bir kültür varlığıdır.

ARCHAEOLOGICAL SURVEY OF OĞUZELİ DISTRICT OF GAZİANTEP REGION

The Project of Archaeological Survey of Oğuzeli District of Gaziantep Province started in 2016 and continued in 2017. The archaeological salvage excavations initiated due to the Doğanpınar Dam, which is about to be completed, have not been adequately documented in region and investigations were started in the Oğuzeli province as the priority area of the dam periphery.

The updating of the Oğuzeli cultural inventory, identification of registered and immovable cultural asset which are historical works and protecting them by registration, contribution to regional archaeological and cultural tourism are aims of our study. In this

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, makbule.ekici@gmail.com

context, during our research which determined the changes in the historical process of the settlement systems formed by the Sacir Water which is one of the important branch of the Euphrates cultural assets were also identified from the Paleolithic Period. Archaeological cultural heritage has been identified in our research; in the villages visited, blocks for olive oil production, architectural blocks and stells were also recorded.

Aleppo Ark; an important engineering artifact that is believed to have been built during the Islamic period, contributes to tourism in the region, is an important cultural asset.

Keywords: Oğuzeli, Sacir Water, survey, Doğanpınar Dam, archaeological heritage

AMERİKAN MİSYONERLERİNİN ANTEP’TEKİ FAALİYETLERİ

Mehmet Bicik*

Özet

Osmanlı Devleti ile Amerika arasındaki ilk temaslar, Amerikalı tüccarlar ve misyonerler vasıtasıyla olmuştur. Daha sonra diplomatik ilişkilerin başlamasıyla Osmanlı ülkesinde değişik il ve ilçeler, Amerikalılar’ın ilgi duydukları yerler olmuştur.

Osmanlı’nın son yıllarında eğitim sisteminde aksaklıklar yaşanması, bazı bölgelerde eğitim kurumu bulunmaması, misyonerlerin bu alana yönelmesine yol açmıştır. Yine savaşlar ve salgın hastalıklar nedeniyle yaygınlaşan hastalıklara devletin müdahale edememesi, bu alanda da misyonerlerin harekete geçmesine neden olmuştur. Osmanlı Devleti’nin son dönemlerinde imparatorluğun farklı mezheplerden Hristyan tebaasına karşı Amerikalı Protestan misyonelerin yürüttüğü faaliyetler, ilkokul, lise ve hastane kurulmak suretiyle yürütülmüştür. Osmanlı ülkesinde değişik il ve ilçelerde faaliyete geçen Amerikalı misyoneler, bu kapsamda Antep’te de faaliyetler gerçekleştirmiştir. Özellikle Amerikan Board şirketi, Antep’te eğitim ve sağlık alanında yaptığı çalışmalarla yöre halkının sevgisini kazanmıştır.

Bu çalışmamızda Amerikan misyonerlerinin Antep’teki eğitim ve sağlık alanındaki faaliyetleri, misyonelerin açtıkları okulları ihtilal merkezi haline getirerek azınlıklar arasında milliyetçilik fikrinin yayılmasındaki etkileri, Amerikan misyonerlerinin eğitim ve sağlık alanında başlattığı faaliyetlerin Türk eğitim ve sağlık sisteminin gelişmesine etkileri farklı kaynaklar incelenerek ele alınacaktır. Bu çalışmayla Amerikan misyonerlerinin eğitim ve sağlık alanında Antep’te gerçekleştirdikleri faaliyetler incelenerek Antep’in ve Türk-Amerikan ilişkilerinin gelişimine etkileri açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Amerikan misyonerleri, Osmanlı İmparatorluğu, Türkiye Cumhuriyeti, Eğitim ve Sağlık.

THE ACTIVITIES OF AMERICAN MISSIONARIES IN ANTEP

Abstract

The first relations between Ottoman Empire and the United States were built by American merchants and missionaries. After the establishment of diplomatic relations with The United States, they started to become interested in several cities and towns in Ottoman Empire.

Because of the flaws in education system and absence of educational institution in some regions, missionaries placed a lot of importance to this field. That the government couldn’t cope

* Burhaniye Atatürk Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Balıkesir, mbicik@gmail.com

with widespread diseases because of the wars and epidemic diseases caused the missionaries to take action in health, too. In the last period of Ottoman Empire, American Protestant missionaries carried out some activities against the people from different Christian sect such as establishing primary schools, high schools and hospitals etc. For this purpose, American missionaries, who went into action in different parts of the Ottoman Empire, carried out several activities in Antep, too. The American Board especially was held in great affection by the local people through its health and education services in Antep.

In this study, the activities of American missionaries in education and health in Antep, the effects of dissemination of nationalism among minority groups by turning the educational institutions they established into a centre of insurrection and the effects of the activities carried out in education and health by American missionaries on the development of Turkish education and health system are going to be examined with the help of various sources. The effects of the American missionaries' activities on the development of Turkish and American relations are going to be explained through this study.

Keywords: American missionaries, Ottoman Empire, Turkish Republic, Education and Health.

GAZİANTEP ŞEHRİNİN GELİŞİM SÜRECİNDE SİYASET KURUMUNUN ETKİSİ

Mehmet BİÇİCİ*

Çalışmamızın konusu, 1920-2015 Dönemi Gaziantep Milletvekillerinin Faaliyetleri olarak belirlenmiştir. Bildirimizin konusu olarak Gaziantep şehrinin seçilmemizdeki en önemli etken; yaşadığımız şehirden hareketle başka şehirlerin kalkınmasına bir katkıda bulunma isteğimizdir. Tarih boyunca önemli bir yerleşim yeri olan Gaziantep şehrinin Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren sahip olduğu siyasi kültür ve bu alanda siyaset yapan kadroların araştırılması toplumsal dönüşüm açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çalışma ile Gaziantep şehrinin özellikle Cumhuriyetin ilanından itibaren siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel alanlardaki gelişim sürecini; milletvekillerinin yapmış oldukları çalışmalar çerçevesinde değerlendirmeye çalıştık. Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşunun ilk yıllarında birçok sorunla karşılaşmıştır. Bu sorunları çözebilmek için ülke yönetimine egemen olan siyasi kadroların, hem yerelde hem de ulusal düzeyde hangi siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel tabana dayandıklarının ortaya konulmasının önemli olduğunu düşünmekteyiz. Genel olarak ülkenin, yerel olarak temsil ettiği şehrin, planlanmış hedefler doğrultusunda ilerlemesi ve gelişmesini sürekli bir hale getirmesi siyaset kurumunu temsil eden milletvekillerinin becerileri ile de yakından alakalıdır. Bu itibarla çalışmada, bölgesel düzeydeki siyasi kadroların, özelde Gaziantep şehrine ve genelde Türkiye siyasetine kazandırdıklarını ortaya koymaya çalıştık.

1876 da başlayan Türkiye de ki parlamenter sistemin devamı olan TBMM 23 Nisan 1920 de Ankara da açılarak faaliyetlerine başlamıştır. Birinci TBMM 1920 den Kasım 2015 tarihine kadar kesintilere uğramakla beraber yirmi altı dönem halinde seçimler yapılarak meclisi oluşturmuştur. Söz konusu bu dönemlerde Gaziantep şehrinin temsil etmiş olan milletvekillerinin TBMM çatısı altında icra ettikleri çalışmalar çeşitli açılardan incelenmiştir. Şehirlerin kaderlerini etkilediğini düşündüğümüz bu temsilcilerin nitelik ve nicelikleri şehrin kalkınmasında yada geri kalmasında aktif rol oynamıştır. Ortaya koymaya çalıştığımız bu tespitlerin özelde Gaziantep şehrinin geleceği açısından, genelde geri kalmış yada gelişmekte olan şehirlere örnek olabileceği kanaatindeyiz.

* Yrd. Doç. Dr. Gaziantep Üniversitesi, biçici@gantep.edu.tr.

THE EFFECT OF POLITICS ON THE DEVELOPMENT PROCESS OF GAZIANTEP CITY

The topic of this study was determined as the activities of Gaziantep deputies between 1920 and 2015. The main reason why we chose Gaziantep city as our topic is that we would like to make contributions to the development of other cities with reference to the city where we live in. Because Gaziantep has been an important settlement throughout history and it has had political culture since the beginning of Republic, investigating political characters has great importance to understand social transformation. With this study, it was tried to evaluate the development processes in political, social, economic and cultural domains of Gaziantep city since the proclamation of the republic within the frame of deputies' works. In its early years, the Republic of Turkey had encountered a lot of problems. It is important to reveal which political, social, economic and cultural basis politicians, who hold the power in ruling the country, based on to solve those problems both locally and nationally. To make the development and progress of the city they represent, and the whole country in line with the planned objectives consistent and permanent is also closely related to the skills of deputies representing the institution of politics. For this reason, in this study, it was tried to reveal what political staff bring in the politics of Turkey in general and Gaziantep city in particular.

Turkish Grand National Assembly, a continuation of parliamentary regime that started in 1876 in Turkey, was opened in Ankara on April 23, 1920 and started its work. Although it has been interrupted many times from the first Turkish Grand National Assembly, assembly has been constituted twenty-six times by elections between 1920 and November 2015. The activities of Gaziantep deputies in Turkish Grand National Assembly during these mentioned periods were examined from various perspectives. The qualities and quantities of these deputies, who could affect the faith of the cities, have played active roles either in progress or decline of the city. It was thought that the findings of the present study would be good example for underdeveloped or developing cities in general, for the future of Gaziantep city in particular.

SERBEST CUMHURİYET FIRKASI GAZİANTEP TEŞKİLATI VE FAALİYETLERİ

Mehmet PINAR*

Fethi Bey (Okyar) başkanlığında 12 Ağustos 1930'da kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (SCF), Cumhuriyetçilik, Milliyetçilik ve Laiklik esaslarına bağlı, insan hakları ve özgürlüklerin herkese eşit uygulanmasını ve korunmasını savunan bir parti olduğunu belirtmişti. Bu da SCF'yi iktidarın hatalarını ve eksiklerini gösteren küçük bir parlamento içi parti değil, muhalif ve iktidardan hoşnutsuz kitleleri içinde barındırmaya başlayan, iktidarın kuvvetli bir adayı olduğunu gösteren bir parti haline dönüştürmüştü. Fethi Bey, ülkede yaşanan ekonomik sıkıntıların hükümetin 7 yıldır uyguladığı yanlış politikalarından kaynaklandığını, yüksek vergilerin yoksul kesimi çok etkilendiğini, vergisini ödeyemeyenlerin hapse atıldığını bunun tek çözümünün kendilerinin iktidara gelmesi olarak görmüştü. Vergilerin ağırlığına ve demiryolu siyasetinin halka gücünü aşan vergiler yüklediğine dikkati çekerek tekellerden alınan vergilerin hafifletileceğini, yabancı sermayenin ülkeye kolay girebilmesi için Türk parasının değerinin artırılacağını ve tarıma önem verileceğini vurgulamıştı.

SCF'nin kurucu kadroları, merkez teşkilatını kurduktan sonra taşra teşkilatlanmasına başlamışlardı. Anadolu'nun farklı bölgelerinde teşkilatlanan SCF'den halkın beklentileri, ekonomik durum, kültürel farklılık, etnik kimlik vb sebeplerden dolayı farklılık göstermişti. SCF'nin toplumsal tabanına ilişkin açıklamalar partinin kuruluşuna ilişkin yapısal yaklaşımlarla uyum içindeydi. İktidarın tabanını zengin eşraf oluştururken, ülkenin içerisinde bulunduğu siyasi, ekonomik ve sosyal görüntü aslında SCF'nin de toplumsal tabanını oluşturmuştu. Taşrada yer alan ve merkezin sağlıklı bir iletişim kuramadığı sistem ile problem yaşayan Tatarlar, Nusayriler, Giritliler, Çerkezler, yerleşke sıkıntısı çeken mübadiller ve Kürtlerin büyük bir kısmı; farklı bir arayış içerisinde girerek SCF'yi desteklemişlerdi. Tek parti yönetiminden hoşnut olmayan gruplar yanında cumhuriyet ve modernleşme karşıtları da partinin tabanını oluşturmaktaydı. Krizden etkilenen kitleler ve hükümetin mali ve ekonomik politikalarından rahatsız olan toplumsal gruplar tabanın en önemli ayağını oluşturmuştu. Ekonomi de liberal söylemlerin yanında inkılâp karşıtı kesimin de muhalefet çatısı altında toplanması istenmeyen olayları da beraberinde getirmişti. Bütün bu olumsuzluklara rağmen SCF ile birlikte problemlere merkezden bakmak yerine taşradaki aktörlerin de söz hakkının olduğu ve siyasetin şekillenmesinde onların da belirleyici olabileceği gerçekliğinin tartışmaya

* Doç. Dr. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, mmetpinar@gmail.com

açılmış olmasıydı. Bu belirleyiciliğin merkez üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğu gerçeği ise tartışılır bir konu olarak kalmıştı.

Ticari kapasitesi ve verimli tarım sahasına sahip olmasından dolayı muhalefet tarafından önemsenen kentlerin başında Gaziantep gelmişti. Bu dinamiklerden hareketle Fethi Bey, güçlü bir toplumsal taban oluşturmak için farklı argümanlarla partisine bir alan belirlemeye çalışmıştı. Fethi Beyin, girişimciliğin desteklenmesi fikrinde olması, ekonomide devlet müdahalesinin sınırlandırılmasını ortaya koyması ve yabancı sermayenin önemli olduğuna vurgu yapması Gaziantep'te bazı kesimlerde bir karşılık bulmuştu. Gaziantep SCF Teşkilatı, ticaret ile uğraşan Mennanzade Mustafa Efendi tarafından kurulmuştu. Üyelerin tamamına yakınının ticaret ile uğraşan zengin kesimden oluşması dikkat çekmişti. Gaziantep SCF Teşkilatı kurulduktan sonra iktidar, özellikle muhalefet teşkilatını oluşturanların Milli Mücadele döneminde Fransız işgalci kuvvetleriyle işbirliği yaptığını ve 150'likler denilen grup ile yakın ilişkide olduğu suçlamasını yöneltmişti. Ayrıca üyeler içerisinde Nusayrili ve Protestan olduğundan etnik ve dini kimlik vurgusu ön plana çıkmıştı.

Bu çalışmada Güney'de bulunan Gaziantep'te teşkilatlanan muhalefetin ortaya koyduğu siyaset anlayışının halkın beklentilerine karşılık verip vermediği araştırılacaktır. SCF'nin Gaziantep teşkilatlanmasını ve iktidarın yaklaşımlarını tahlil etmeye çabaladık. Ayrıca muhalefetin Gaziantep teşkilatlanmasında hangi referansların ön planda olduğunu, teşkilatı kuranların ve destekleyenlerin beklentilerinin hangi düzlemde olduğunu ortaya koymaya çalıştık.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Halk Partisi, Gaziantep, Serbest Cumhuriyet Fırkası,

Not: Kaynaklar Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi ,Cumhurbaşkanlığı Arşivleri ve dönemin gazetelerinden oluşmaktadır. Bu kaynaklardan hareketle 1930 Gaziantep'te meydana gelen siyasal olaylar ve değişkenliklerin toplum nezdindeki etkilerini ortaya koymayı hedefledik.

GAZIANTEP ORGANIZATION AND ACTIVITIES OF THE FREE REPUBLIC PARTY

Founded on 12 August 1930 under the presidency of Mr. Fethi (Okyar), the Free Republican Party (SCF) stated that it is a party that is based on the principles of republicanism, nationalism and secularism and advocates the equal application and protection of human rights and freedoms for all. This turned the SCF into a party that showed that it was a powerful candidate for power, beginning to embrace the opposition and power of disgruntled masses, not a small intra-parliamentary party that represented the deficiencies and shortcomings of power.

Mr. Fethi saw the economic troubles in the country as originating from the wrong politics that the government had implemented for the last 7 years and that the poor part of the high taxation was very influential and that those who could not pay the tax were imprisoned as their only solution to their power. He emphasized that the taxes taken from the monopoly will be alleviated by emphasizing the weight of the taxes and the railway politics over the public power and emphasizing that the value of Turkish money will be increased and the importance of agriculture will be given so that the foreign capital can easily enter the country.

The founding members of the SCF had begun to organize after the central organization was established. The expectations of the people from the SCF organized in different regions of Anatolia differed due to reasons such as economic situation, cultural difference, ethnic identity and so on. The statements on the social base of the SCF were in line with the structural approaches to the establishment of the party. The political, economic and social image in which the country was based, in fact, constituted the social base of SCF, while the base of power was rich. Tatars, Nusayris, Cretans, Circassians and the majority of the Kurds who are suffering from campus troubles and who have problems with the system that is located in the province and can not communicate with the center properly, they supported SCF by entering into a different search. In addition to groups that were dissatisfied with the single-party administration, republicans and anti-modernists also formed the base of the party. The masses affected by the crisis and the social groups, who were disturbed by the government's financial and economic policies, formed the most important foot of the base. The liberal rhetoric of economy as well as the opposition of the anti-revolutionary people to gather under the roof of the opposition, brought along with the unwanted events. In spite of all these negativities, with the Free Republican Party, it was the fact that instead of looking at the problems from the center, the actors in the provinces had the right to speak and the fact that they could also be decisive in the shaping of politics. The fact that this determination has an influence on the center remains a controversial issue.

Because of its commercial capacity and efficient farming area, Gaziantep was at the forefront of the cities, which was considered by the opposition. Acting on these dynamics, Mr. Fethi tried to set a party area with different arguments to form a strong social base. Gaziantep SCF organization was established by Mennanzade Mustafa Efendi who deals with trade. Attention was drawn to the fact that the members were close to the rich, who were dealing with trade. After the establishment of the Gaziantep SCF Organization, the ruling led to the accusation that especially those who constituted the opposition organization cooperated with the French invaders during the National Struggle and that they were closely related to the group

called the 150s. In addition, Nusayri and Protestant members of the ethnic and religious identity emphasis was the foreground.

In this study, it will be investigated whether or not the politics that the opposition organized in Gaziantep, located in the South, reflects the expectations of the people. We tried to analyze the SCF organization of Gaziantep and the approaches of power. We also sought to clarify which referrals the opposition had in the Gaziantep organization, on which level the expectations of the organizers and supporters were.

Key Words: Gaziantep, Republican People's Party, Free Republic Party

XVI. YÜZYILDAN XX. YÜZYILA GAZİANTEP’TEKİ YER ADLARINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞMELER

Mehmet Salih ERPOLAT*

Özet

Bu bildiri Gaziantep’e (Ayntab)ait tahrir defterlerinde yer alan mahalle, köy, mezra ve mevki adları tespit edilecek. Bunlardan hangilerinin günümüze ulaştıkları gün yüzüne çıkarılacaktır.

Bildiri için kaynak olarak Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı’nda 186 ve 373 numaralarda kayıtlı mufassal tahrir defterlerindeki veriler ile Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyud-ı Kadime Arşivi’nde 161 numarada kayıtlı mufassal tahrir defterindeki bilgiler mukayeseli olarak kullanılacaktır. Bunların yanında 1928’de yayımlanan Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları ile 1971’de yayımlanan Türkiye Mülki İdare Bölümleri ve Bunlara Bağlı Köylerimizin Adları adlı kitaplarda Gaziantep’e bağlı yerleşim adları ve bu adlarda meydana gelen değişmeler üzerinde durulacaktır.

Bu çalışma ile Gaziantep’in Osmanlı Devleti döneminden Cumhuriyet dönemine intikal eden yer adları tespit edilirken, Osmanlı döneminde yer adlarında meydana gelen değişmeler üzerinde de durulacaktır.

Ayntâb Sancağı dâhilinde tespit edilen yer adlarına kaynaklık eden unsurlar sınıflandırılarak okuyucunun istifadesine sunulacaktır.

Yer adlarındaki değişmelerin yanında XVI.yüzyılda varlığını tespit ettiğimiz yer adlarından daha sonraki dönemlerde resmi kayıtlarda adına rastlanılmayan köy ve mezra adlarına yer verilecektir.

XVI. yüzyılda köy iken mezra ya da mezra iken köy konumuna gelen yerleşim yerleri hakkında elde edilen bilgiler verilecektir.

Sonuç olarak bu bildiri ile Ayntab’dan Gaziantep’e yörenin tarihi coğrafyasında meydana gelen gelişme ve değişmelerin bir kısmı Osmanlı Devleti ile Türkiye Cumhuriyeti Devleti dönemlerinde tutulan resmî kayıtlara yansıyan kadarı ile değerlendirilmeye tabi tutulacaktır. Böylece Gaziantep’te Osmanlı döneminden günümüze intikal eden ve varlığını günümüzde de sürdüren yer adlarının hangileri olduğu ortaya çıkacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ayntâb Sancağı, yer adları, XVI. yüzyıl, Tahrir Defteri

* Yrd. Doç. Dr., Dicle Üniversitesi, msaliherpolat@hotmail.com

CHANGES IN THE LOCAL NAMES IN GAZIANTEP FROM XVI.CENTURY TO XX. CENTURY

In this presentation, the names of mahalles, villages, hamlets and positions in the Tahrir boks of Gaziantep (Ayntab) will be determined. Which part of those names have arrived to us will be brightened.

As a source for the presentation, the information in the mufassal tahrir books registered in 186 and 373, in the Offices of the Ottoman Archives of the Prime Ministry and the information in the muafassal tahrir book registered in the Kuyud-ı Kadime Archives of the General Directorate of Land Registry and Cadastre No. 161 will be used in a comparative manner. In addition to these, Son Teşkilat-ı Mülkiyede Köylerimizin Adları which were published in 1928 and Türkiye Mülki İdare Bölümleri ve Bunlara Bağlı Köylerimizin Adları published in 1971 will be focused on the names of settlements related to Gaziantep and the changes that took place in these names.

With this study, while the names of the places that were transferred to the Republican period of the Ottoman Empire of Gaziantep were determined, the changes that took place in the names of places in the Ottoman period will also be emphasized.

Elements originating in place names determined within Ayntâb Sanjak will be classified and presented to the readers.

Besides the changes in place names, in XVI. Century that we determined the existence of the names of the villages and hamlets that are not found in the official records during the later periods will also be included.

In XVI.century, the information obtained about the settlements that came to the villages while the village was a mezra or hamlet in the 20th century will be given.

As a result, with this presentation, some of the developments and changes that took place in the historical geography from Ayntab to Gaziantep will be assessed as much as reflected in the official records kept during the Ottoman State and the Republic of Turkey. Thus, it will be revealed that the names of the places in Gaziantep which were transferred from the Ottoman era to the day-to-day and whose existence continues today also.

Keywords: Ayıntâb Sanjak, name of places, XVIth century, Tax Register

1954 SEÇİMLERİ ÖNCESİNDE GAZİANTEP’TE MUHALİF BİR GAZETE: IŞIK

Mehmet Serkan ŞAHİN*

Özet

14 Mayıs 1950 seçimleri sonucunda Demokrat Parti’nin iktidara gelmesi ile birlikte 27 yıllık Cumhuriyet Halk Partisi yönetimi sona erdi ve Türkiye’de demokrasiye geçiş sürecinde devrim niteliğinde bir adım atıldı. Bu tarihten itibaren DP ile CHP arasında 27 Mayıs 1960 darbesine kadar sürecek olan gergin atmosfer özellikle seçimler öncesindeki propaganda dönemlerinde had safhaya ulaştı. Gerek DP gerekse ana muhalefet partisi CHP’nin taşrada seçim dönemlerinde kamuoyunu kendi yanlarına çekebilme noktasındaki en önemli propaganda araçları yerel basın idi. Kentlerde DP ve CHP yanlısı şeklinde ikiye bölünen yerel gazeteler seçim süreçlerinde sayfalarını tamamen destekledikleri partinin vilayet merkezi ve kazalarındaki faaliyetlerine ayırıyorlardı. DP’nin cumhuriyet tarihinin en yüksek oy oranına ulaştığı 1954 seçimleri öncesinde ana muhalefet partisi CHP’yi desteklemek için Gaziantep’te çıkarılan “Işık” gazetesi de Gaziantep halkını CHP’ye oy vermeye çağırırken iktidardaki DP’nin bütünüyle aleyhinde bir yayın politikası takip etti. Yazar kadrosunda eski bakanlardan Cemil Sait Barlas’ın da yer aldığı Işık gazetesi ilk olarak haftalık yayınlanırken, seçimlere kısa bir süre kala günlük yayın politikasına geçerek Gaziantep kamuoyunu CHP lehinde etkilemeye çalıştı. Bu çalışmada Işık gazetesinin 1954 seçimleri öncesindeki yayın politikası ve DP iktidarına yönelik bakış açısı incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, 1954 seçimleri, Işık gazetesi, CHP, DP, Cemil Sait Barlas.

A DISSIDENT NEWSPAPER IN GAZİANTEP BEFORE THE 1954 ELECTIONS:

IŞIK

As a result of the May 14, 1950 elections, the Democratic Party came to power and the 27 year Republican People's Party governance ended and a revolutionary step was taken in democracy transition process in Turkey. From this date, the tense atmosphere between the DP and the CHP, which will last until May 27, 1960, especially increased during propaganda periods before elections. Both the DP and the main opposition party CHP most important propaganda tools were local press in election periods. Local newspapers divided into DP and CHP in cities in the process of election and party activities in center and district was read this

* Dr., Dicle Üniversitesi, serkansahin44@gmail.com

newspapers' pages. DP is reached the highest rate of republican history in elections of 1954. Before these elections The "Işık" newspaper published in Gaziantep to support the main opposition party CHP also followed a broadcasting policy against the ruling DP whilst inviting the people of Gaziantep to vote for the CHP. Former minister Cemil Sait Barlas was the writer of the Işık newspaper. these newspaper was first published weekly. shifting to the daily publication policy before the elections and tried to influence the public in favor of the CHP. In this study the publication policy of the Işık newspaper before the elections in 1954 and the point of view of the newspaper towards the DP government will be examined.

Key Words: Gaziantep, 1954 elections, Işık newspaper, CHP, DP, Cemil Sait Barlas.

OSMANLI SON DÖNEMİNDE HALEP VİLAYETİNDEKİ ÖĞRETMEN OKULLARI: ANTEP ERKEK ÖĞRETMEN OKULUNUN DURUMU

Memet YETİŞGİN*

Sevim CEYLAN DUMANOĞLU*

Özet

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı ile başlayan yenileşme, modernleşme çalışmaları pek çok alanda olduğu gibi eğitim alanında da kendini göstermiştir. Örgün eğitim kurumları açılmış ve açılan okulların muallim muallime ihtiyacını karşılamak için 1848 yılında erkek öğretmen okulu Darümuallimin, 1870 yılında kız öğretmen okulu Darümuallimat açılmıştı. İlkleri İstanbul'da açılan bu mektepler zamanla vilayetlerde de açılarak yaygınlaştırılmıştır. Bunlardan biri Halep vilayet dâhilinde kurulmuştu.

1912 yılında Antep'te bir Darümuallimin açılmış öğrenci olarak eğitim öğretim faaliyetlerine başlamıştır. Fakat istikrarlı bir şekilde varlığını sürdüremeyen bu mektebin bir süre sonra kapatılmış olması muhtemeldir. Çünkü 1919 yılına gelindiğinde Maarif Nezaretine Antep'te nehari (gündüzlü) bir Darümuallimin ve Darümuallimat açılması istenmiştir. Maarif Nezareti muallim eksikliği ve diğer sebeplerden dolayı Antep'te Darümuallimin ve Darümuallimat açılmasına lüzum görmemiştir. Burada yaşayan öğrenciler yakın olan vilayetlerdeki öğretmen okullarında eğitim görmüşlerdir.

Bu çalışmada elde edilen belgeler, salnameler ve bilgiler ışığında Osmanlı Devleti'nin son döneminde Halep vilayeti içersinde bulunan öğretmen okulları hakkında genel bilgi verilerek Antep'teki Öğretmen Okulunun durumu, açılma çabaları açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Antep, Halep, Darümuallimin, Darümuallimat, Türkiye

TEACHER'S TRAINING SCHOOLS OF ALEPPO IN THE LATE OTTOMAN EMPIRE: THE STATE OF AYINTAP TEACHER'S SCHOOL

Reforms that started after the Tanzimat Degree of 1839 became important topics for various areas, especially for education. Full time regular schools were opened for both boys

* Prof. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, memyet@gmail.com

* Okutman, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, sevimceylan17@hotmail.com

and girls, which required training of man and woman teachers to appoint these school. For this, in 1848 a teacher's training school for boys, Darülmualimin, and in 1870 a teacher's training schools for girls, Darülmualimat, were founded. Firts of these schools were opened in Istanbul and enlarged into other cities of the empire in time. Some teachers' training school was opened in Aleppo.

In Ayintap, teachers' training schools seem to be opened in 1912, yet failed to continue their functions since an official demand list were asking the ministry of education to open teachers' training schools for both boys and girls in Ayintap in 1919. The ministry claiming that the lack of teachers for these schools, it could not give an approving answer to such demand. The students were asked to go nearby cities for education.

In this study, a general information about Aleppo teachers' training schools will be given, and some detail relating to such school in Ayintap will be provided.

Key Words: Ottoman State, Ayintap, Aleppo, Darülmualimin, Darülmualimat, Turkey.

GAZİANTEP'İN 1880'li YILLARINA AİT BAZI TESPİTLER

Mehmet Zahit YILDIRIM*

Özet

Gaziantep Osmanlı döneminde Ayıntab ismi ile anılan çoğu zaman kaza bazen de sancak merkezi olarak idari yapıda yerini almış bir beldedir. Buna bağlı olarak çok sayıda devlet ve hükûmet adamı yetiştirmiştir. Sosyal, ekonomik ve idari hayatına dair de arşivlerde çok sayıda belge bulunmaktadır. İşte bu belgelere dayanarak Gaziantep'in (Ayıntab)ın 1880'li yıllarına ait tespit ettiğimiz belgeleri analiz edip, şehrin idarecilerinin halk ve emri altındakilerle ilişkileri, yabancı devlet tabiiyetine giren bazı şahısların devlet işlerine karışması, Ayntab'a ve diğer bazı kazalara kaymakam tayinleri ve bunun gerekçeleri, Ayıntab'da bulunan vakıf arazilerinde devletin vergi almaya başlamasının bu vakıfların gelirlerinden istifade edenleri mağdur edeceği, Amerikan ve misyoner okullarında İslamiyet ve Osmanlı Devleti aleyhine faaliyetlerde bulunulup Osmanlıyı ve İslamiyeti kötüleyici yayınlar bulundurulduğu, bazı devlet adamlarının konargöçer aşiretlere tahsis edilen arazileri ele geçirmeye çalışmasının devletin iskân politikasına zarar verdiği, gibi hususlar ortaya konulacaktır. Böylece Ayıntab'ın 1880'li yıllarına bir ışık tutulacak ve belirtilen dönem aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı, Ayntab, İdare, Devlet Adamı, Misyoner Okulları

SOME DETERMINATIONS ABOUT GAZİANTEP IN 1880'S

Gaziantep is a town known as Ayıntab during the period of Ottoman State. It took its place in administrative structure sometimes as a sanjak center but mostly as township in the same period. Therefore, a large number of state and government men have been raised in this town. There are many documents about social, economic and administrative life of Gaziantep (Ayıntab) in the archives. This paper involves revealing of some factors such as the relations of the administrators of the city with the people and under orders, the involvement of some persons entered foreign state patronage into government affairs, the reasons of appointments of some governors to the Ayıntab and other districts, starting the taxation of Ayntab's foundation lands would cause difficulties for those who benefit from the income of these foundations, American and missionary schools' bad activities against Islam and the Ottoman State and their publications which defamed the Ottoman and Islamic beliefs, the efforts some of statesmen to seize the land

*Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü,
mzahit.yildirim@ksu.edu.tr

allocated to the tribal tribes harm the government's resettlement policy based on these documents determined for the years of 1880 in Gaziantep (Ayıntab). Thus, a projector will be kept in the 1880s of Ayıntab and the specified period will be tried to be illuminated.

Keywords: Ottoman, Ayıntab, Administration, State Man, Missionary Schools

CUMHURİYET DÖNEMİNDE GAZİANTEP' E YAPILAN YATIRIMLAR (1927-1950)

Metin KOPAR*

Özet

Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin yenik çıkması sonucu bölge tümüyle İngiliz ve Fransız birliklerinin işgaline girmiş, savaş nedeniyle iyice kötüleşen ticarî hayat tamamen sönmüştür. 1919 yılındaki Fransız işgali ve arkasından başlayan Kurtuluş Savaşı Gaziantep'in ekonomik hayatını daha da geri götürerek çok büyük para ve insan kayıpları meydana getirmiş, 83.000 olan kent nüfusu savaş sonrasında 20.000'inin altına inmiştir. Antep'in bugün ülkemizin önemli bir ticaret ve sanayi merkezi oluşu Cumhuriyetin ilanından sonra olmuştur. İlin iktisadının her alanda bir ilkelik hâkim olmasına rağmen, 1927-1950 döneminde şehrin tarım, ticaret ve sanayi alanındaki canlanması, cumhuriyet döneminde yapılan yatırım ve harcamalarla mümkün olmuştur. Devlet, yapmış olduğu kamu harcamalarından bir kısmını bu bölgeye aktarmıştır. Kamu harcamaları, devletin teşkilatlanma biçimine uygun olarak kamu kuruluşları tarafından yapılmaktadır. Diğer bir ifade ile merkeziyetçi devlet sistemini uygulayan bir ülkede kamu harcamalarının büyük bir kısmı merkezi devlet teşkilatı tarafından, bir kısmı mahallî, bir kısmı da diğer kamu kuruluşlarınca gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet döneminde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde gerçekleştirilen yatırımların hemen hemen tamamına yakın kısmı devlet eliyle yapılmıştır. Yapılan bu harcamalar şehirlerin gelişip kalkınmasında önemli rol oynamıştır. Bunun sonucu başlayan kalkınma hamlesi büyük bir başarıyla sürdürülürken Gaziantep'te bundan nasibini almış, bütün olumsuzluklara karşı ciddi adımlar atılmıştır.

Bu çalışmamdaki amaç bu dönemler itibarıyla Devletin Gaziantep'e yapılmış olan kamu harcamalarını ve yapılan yatırımları ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Kamu Harcaması, Ticaret, Sanayi, Yatırım, Tarım

THE INVESTMENTS AIMED AT GAZİANTEP DURING THE REPUBLICAN PERIOD

When the Ottoman Empire was defeated during the World War I, the region completely fell under the occupation of the British and French troops, and due to the war, the commercial life completely collapsed. The French occupation in 1919 and the Independence War that began soon caused serious financial and human losses by hindering the economic life of Gaziantep, and the population of the province decreased from 83.000 to less than 20.000. Gaziantep has

*Yrd. Doç. Dr., Adıyaman Üniv. Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü E- mail: m.kopar@hotmail.com

become the utmost commercial and industrial center of Turkey after the declaration of the Republic. Although primitiveness was widespread in every sphere of the province's economy, the investments and expenditures during the Republican period made it possible for the province to have a boom in agriculture, commerce and industry during the 1927-1950 period. The government canalized some of its public expenditures to this region. Public organizations made public expenditures in accordance with the organizational structure of the government. In other words, in a country that implemented a centralized state system, the major part of the public expenditures was made by the central government, while the remaining minor part was made by either the local or other public organizations. During the Republican era, almost all the investments in the Eastern and Southeastern Anatolia regions were made by the central government and these expenditures played a significant role in the development of the provinces in these regions. While the government was sustaining its development plan aimed at these regions successfully, Gaziantep also benefited from this plan and important steps for the development of the province were taken despite all the problems of those times.

This study aims to discuss the public expenditures and investments the government made in Gaziantep during these periods.

Keywords: Public Expenditure, Commerce, Industry, Investment, Agriculture

ANTEP'İN VERDÜN İLE MUKAYESESİNE DAİR BATILI BİR ESER

Muhittin ELİAÇIK*

Özet

Büyük Antep savunması dünyada yankı bulmuş ve birçok büyük savunma örneği arasına katılmıştır. Avrupa'da da Antep benzeri büyük savunma örnek bulunmakta olup bunlardan birisi de I. Dünya Savaşında Fransızların Şubat-Aralık 1916'da büyük bir Alman saldırısını püskürttükleri Verdun savaşıdır. Bu savaşla Antep savunması arasında benzerlik ve ilgi kurularak müstakil eserler de yazılmış ve bunlardan birisi de "Türk Verdün'ü GAZİAYINTÂB (Ayıntâb'ın dört muhâsarası)" adlı eser olmuştur. Muharriri (yazarı) Fransız erkânı harbiye kaymakamı Abadi olan bu eser, Osmanlı erkân-ı harbiye yüzbaşısı Necmeddin tarafından tercüme edilmiş ve Dersaadet askerî matbaasında 1339/1922 yılında basılmıştır. Eserde asıl metin dışında iki adet de kroki bulunmaktadır. Kitabın ilk sayfasına Antep savunması için: "Türk milletinin Mondros mütârekesinden sonra başlayan istiklâl mücâhedâtı safahâtından nr. 1" kaydı konulmuştur. Eser yedi bölümden oluşmakta olup bunlar şöyledir: 1.fasıl: ahvâl-i memleket, Ayıntâb sancağının seknesi, Ayıntâb şehri, teşkîlât-ı idâriyye, nüfûz-ı ecnebiye. 2.fasıl: Ayıntâbın mü'telifin tarafından işgâli, İngiliz işgâli (1919 Şubat), Fransız işgâli (1919 Teşrîn-i Evvel), Türklerin protestoları, Kemalislerin propagandası, Maraş vekâyii, Ayıntâbdaki muhâsamatı intâc eyleyen vekâyi. 3.fasıl: Ayıntâbın Türkler tarafından birinci muhâsarası (16 Nisan 1920), Ayıntâbın Türkler tarafından ikinci muhâsarası (30 Nisan-23 Mayıs 1920). 4.fasıl: 1920 senesi mütârekesi (30 Mayıs-Haziran 1920). 5.fasıl: Ayıntâbın Türkler tarafından üçüncü muhâsarası (29 Temmuz-10 Ağustos). 6.fasıl: Ayıntâbın Fransızlar tarafından muhâsarası (11 Ağustos 1920-9 Şubat 1921) Birinci safha (11 Ağustos-20 Teşrîn-i Sâni), ikinci safha (210 Teşrîn-i Sâni-18 Kânûn-ı Evvel), üçüncü safha (18 Kânûn-ı Evvel 1920-8 Şubat 1921) 7.fasıl: Ayıntâbın arz-ı teslîmiyyeti

Lâhika: Protestonâmeler, emirler, telgraflar. Türk topçu endâhtı hakkında mücmel cedvel. Mütâlaa

Krokiler: Ayıntâb sancağının 1/200000 m mikyâsında harîta-i umûmiyyesi. Ayıntâb şehrinin 1/10000 m mikyâsında planı. Daha sonra kitabın içeriği bir açıklama yapıp konulara girilmiştir. Antep savunmasının batılı bir kurmay askerce bütün yönleriyle ele alınıp tanıtıldığı, yorumlandığı ve Verdün ile ayrıntılı biçimde mukayese edildiği bu eser, bu bildiride analitik biçimde incelenecek ve mukayeseli olarak tanıtılacaktır.

Anahtar kelimeler: Antep, Verdün, Fransız, Abadi, Necmeddin

* Prof.Dr. Kırıkkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi

A WESTERN WORK ON ANTEP'S COMPARISON WITH VERDUN

The Great Antep defense has echoed in the world and has joined many great defense examples. There are also great advocates like Antep in Europe, and one of them is the war of Verdun, in which the French attacked a great German attack in February-December 1916 during the First World War. Independent works have also been written with interest in this war and antep defense; and one of them is "Türk Verdünü GAZİANTEP" (Antep's four muhasara). This work, which was written by French officer Abadi, was translated by the Ottoman captain Necmeddin and published in Dersaadet military print in 1339/1922. There are also two sketches. For the defense of Antep on the first page of the book: "The struggle of the Turkish people after the Mondros war, 1" is registered. The work consists of seven sections, which are: Chapter 1: the state of the country, Antep ahalisi, Antep city, administrative organization, the influence of foreigners. Chapter 2: Occupation of Antep, British invasion, French occupation, protests of the Turks, propaganda of the Kemalis, events of Maras, events that unleashed hostilities in Antep. 3 and 5: Antep's triple encirclement by the Turks. Chapter 4: 1920 year truce. Section 6: Antep's encirclement by the French and these three phases. Section 7: Antep's surrender.

Annex: Protesto letters, orders, telegraphs. Summary table about the Turkish artillery shot. Deliberation.

Sketches: General map of Antep's scale at 1/200000 m. Plan of Antep's 1/10000 m scale. Then an explanation of the contents of the book was made and entered into the topics.

This work, in which Antep's defense is handled, introduced, interpreted and compared in detail to all western members of the military, will be analyzed analytically in this statement and will be introduced in a comparative manner.

Key words: Antep, Verdun, French, Abadi, Necmeddin

GAZİANTEP'E İSTİKLAL MADALYASI VERİLMESİ VE TBMM'DE YAPILAN ÇALIŞMALAR

Mukaddes ARSLAN*

Özet

Gaziantep Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük kenti olup, zengin bir tarih ve kültüre sahiptir. İslahiye, Araban, Karkamış, Nizip, Oğuzeli, Nurdağı, Şahinbey, Şehitkamil, Yavuzeli olmak üzere dokuz ilçesi ve bir Büyükşehir Belediyesi bulunmaktadır. Medeniyetlerin doğuş yeri olan topraklarda ve tarihi İpek Yolu üzerindedir. Gaziantep'te tarih öncesi devirler, Hitit, Med, Asur, Pers, İskender, Roma, Bizans, Selçuklu, Memluklar, Dulkadiroğulları ve Osmanlı dönemleri yaşanmıştır. Gaziantep, Cumhuriyet dönemi öncesine dek Ayıntap-Ayıntab olarak anılmış, Bizans zamanında bir uç şehri olarak stratejik önemini korumuş, Abbasi Halifesi Harun Reşit tarafından 782'de alınmış, 1067'de Türklerin, daha sonra ise Anadolu Selçuklu Devleti ile Suriye Selçuklularının egemenliğine girmiş, 1098'de Haçlıların işgaline uğramış, 1150'de bu işgalden kurtarılmış ve Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlanmıştır. Gaziantep 1258'de Moğol istilasını yaşamış, 1260'da ise Memluklar bu istilaya son vermiş, 1516'da ise Osmanlı Padişahı Yavuz Sultan Selim'in Mercidabık ve Ridaniye seferleri sonrasında Osmanlı hakimiyetine girmiştir. 1531'de Dulkadir Beylerbeyliği'ne-Maraş Eyaletine-, 1830'da Halep Eyaletine bağlanmış, 1908'de sancak merkezi, 1918'de bağımsız sancak olmuş, Milli Mücadelede Fransız işgaline karşı kahramanca savunması nedeniyle 6 Şubat 1921'de TBMM tarafından gazilik unvanına layık görülmüş ve "Gaziayıntab" olarak anılmıştır. Gaziantep, 8 Şubat 1921'de, TBMM'nin 93 no'lu kanunuyla "Gazi" unvanını almış, 25 Aralık 1921'de düşman işgalinden kurtarılmış, 1924'de tüm sancaklar kaldırılınca il statüsüne kavuşmuş, 1928'de ise kent, Gaziantep olarak anılmıştır. 7 Şubat 2008'de çıkarılan 5734 sayılı kanunla Gaziantep'e "İstiklal Madalyası" verilmiştir.

TBMM'de 102 sıra sayılı Komisyon Raporunda, "Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin ve 9 Milletvekilinin, "Gaziantep'e İstiklal Madalyası Verilmesi Hakkında Kanun" Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/81) (S.102)" ele alınmıştır. Kanun teklifi metninin "genel gerekçe" kısmında gerekli açıklamalar yapılmıştır. TBMM İçişleri Komisyonu, kanun teklifini kabul etmiş, Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin, teklifle ilgili komisyona bilgi vererek, Gaziantep'in İstiklal Madalyasını hak ettiğini ifade etmiştir. (Fatma Şahin, 22. 23. ve 24. Dönem Gaziantep milletvekilliği ve 61. Hükümetin Aile ve Sosyal Politikalar Kurucu

*Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığı,
mukaddesarlan11@gmail.com

Bakan, 2014’de ise Türkiye’nin İlk Kadın Büyükşehir Belediye Başkanı-Gaziantep Büyükşehir Belediye Başkanı olmuştur.) TBMM’de 23. Dönem 2. Yasama Yılı 60. Birleşim 07/Şubat /2008 Perşembe günü yapılan oturumlarda, “Gaziantep Milletvekili Fatma Şahin ve 9 Milletvekilinin; Gaziantep'e İstiklal Madalyası Verilmesi Hakkında Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/81) (S. Sayısı: 102)” görüşülerek, 07.02.2008’de kabul edilmiştir. 5734 no’lu “Gaziantep'e İstiklal Madalyası Verilmesi Hakkında Kanun”da, “Kurtuluş Savaşı esnasında verdiği destansı mücadele ile büyük kahramanlık gösteren Gaziantep’e İstiklal Madalyası verilmiştir” denmektedir. İlgili kanun 08.02.2008 tarihli ve 26781 sayılı Resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunla ilgili olarak basın yayın organlarında çeşitli haberler yer almıştır.

“Cumhuriyet Döneminde Gaziantep” başlığı altında değerlendirilmek üzere, “Gaziantep’e İstiklal Madalyası Verilmesi” bildiri konumuzu teşkil etmektedir. Biz bu çalışmamızda; TBMM Arşivi, TBMM Tutanakları, Başbakanlık Kanunlar ve Kararlar Genel Müdürlüğü Arşivi, Resmi Gazete Arşivi, TBMM Komisyon Raporları bilgi ve belgeleri ile bu konuda basın haberlerinden faydalanarak ve sözlü kaynaklara başvurarak konumuzu bu bağlamda güncel ve birinci elden ana kaynaklardan sunmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, “Gaziantep’e İstiklal Madalyası Verilmesi Hakkında Kanun”, TBMM, 2008, 5734 Sayılı Kanun.

GAZİANTEP'S İSTİKLAL MEDALİASI AND PARTICIPATION IN THE TGNA

Gaziantep is the biggest city of Southeastern Anatolia Region and has a rich history and culture. Islahiye, Araban, Karkamış, Nizip, Oguzeli, Nurdağı, Şahinbey, Şehitkamil, Yavuzeli nine cities and a Metropolitan Municipality are located. It is on the land which is the birthplace of civilizations and on the historical Silk Road. In Gaziantep, prehistoric times, Hittite, Med, Assyrian, Persian, Alexander, Roman, Byzantine, Seljuk, Mamluks, Dulkadiroğlular and Ottoman periods were experienced. Gaziantep was known as Ayıntap-Ayıntab until the Republican era and was preserved as an extreme city in Byzantine times. It was taken by Abbas Caliphate Harun Reşit in 782, in 1067 the Turks were later dominated by the Anatolian Seljuks and Syrian Seljuks. the Crusaders had been occupied by the invaders, were liberated from this occupation in 1150 and connected to the Anatolian Seljuk State. Gaziantep experienced the Mongol invasion in 1258, the Mamluks ended this invasion in 1260, and in 1516 Ottoman Sultan Mehmed Yavuz Sultan Selim entered Ottoman rule after Mercidabik and Ridaniye expeditions. Dulkadir Beylerbeylik in 1531, Marash Province in 1830, the provincial center in 1908, the independent sanjak in 1918 and the heroic defense against the French occupation in

the National Struggle. has been seen and is known as "Gaziayltab". Gaziantep, on February 8, 1921, took the title of "Gazi" with Parliament No 93 and rescued from the enemy invasion on 25 December 1921. When all the banners were removed in 1924, the province became a city statue and in 1928 the city was called Gaziantep . "Statue of Independence" was given to Gaziantep with the law numbered 5734 issued on 7 February 2008.

In the Commission Report numbered 102 in the Turkish Grand National Assembly, "Gaziantep deputy Fatma Şahin and 9 deputies," Law on the granting of the Independence Medal to Gaziantep "Proposal and Internal Affairs Commission Report (2/81)" (p. Necessary explanations have been made in the "general justification" part of the text of the proposal. Parliamentary Interior Commission has accepted the law proposal, Fatma Şahin, deputy of Gaziantep, informed the commission about the proposal and stated that Gaziantep deserved the Independence Medal. (Fatma Şahin, 23rd and 24th Term Deputies of Gaziantep and Founding Minister of Family and Social Policies of 61st Government, and Mayor of Turkey's First Women Metropolitan Mayor-Gaziantep Metropolitan Mayor in 2014.) Semester 2 Legislative Yılı 60. Union 07 / February / 2008 in the sessions held on Thursday, "Gaziantep deputy Fatma Sahin and 9 deputies; Proposal for the Law on the Grant of Independence Medal to Gaziantep and Report of the Internal Affairs Commission (2/81) (No. of D: 102) "was accepted on 07.02.2008. "Law on the Granting of Independence Medal to Gaziantep" No. 5734 states that "The epic struggle given during the War of Independence gave the Grand Medal of Independence to Gaziantep, which shows great heroism". The related law has been put into effect by publishing in the Official Gazette dated 08.02.2008 and numbered 26781. Various news reports have been published in the media about the law.

In order to be evaluated under the heading "Gaziantep in the Republican Period", the declaration of "Issuing the Independence Medal to Gaziantep" constitutes the position of declaration. In this study; We will try to present our position from the current and first hand main sources in this context by making use of the archive of the TGNA, the records of the TGNA, the General Directorate of the Prime Ministry's Laws and Decrees Archive, the Official Gazette Archive, the TBMM Commission Reports and the press reports.

Key words: Gaziantep, "Law on the granting of the Medal of Independence to Gaziantep", TBMM, 2008, Law No. 5734.

1889-1920 ARASI ANTEP POLİS TEŞKİLATININ GENEL DURUMU

Mustafa ASLAN*

Özet

Tanzimat'a kadar Ayntâb'ın iç güvenliği sancak beyine bağlı tımar sahiplerince sağlanmaktaydı. Tanzimat ile birlikte bu görev mutasarrıflara bağlı kuvvetlere verilmiştir. Ancak Tanzimat'tan sonra hız kazanan yeniden yapılanmaya paralel olarak yeni iç güvenlik teşkilatları da oluşturulmaya başlanmıştır. Bu bağlamda ilga edilen tımarlı sipahiler, zaptiye teşkilatına dönüştürülmüştür. İnceleme dönemimizde Ayntâb kenti güvenliğini daha çok zaptiye/polis teşkilatı sağlarken, diğer askerî birlikler de bütün sancağın güvenliğinden sorumluydular. Ancak burada teşkilatların görev alanları ile ilgili net bir sınır çizmek mümkün değildir. Bugünkü yapıyla bir karşılaştırma yapacak olursak, jandarma ve polis teşkilatlarının görev ve sorumluluklarına benzetebiliriz. Bunlardan başka bazı aşiretlerin zaman zaman Ayntâb ahalisinin muhafazasıyla görevlendirildiğini görmekteyiz. Bu aşiretlerin reislerine hizmetleri karşılığında hazine tarafından maaş ödenmekteydi. Bu çalışmada DH.EUM.AYŞ.defterleri ve diğer kaynaklardan yararlanılarak, yıl yıl Antep'teki polis sayısı ve karakolların nitelikleriyle ilgili bilgi verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Antep polis, zaptiye

GENERAL STATUS OF ANTEP POLICE ORGANIZATION BETWEEN 1889-1920

Until the Tanzimat, Ayntâb's internal security was provided by landowners affiliated to the sanjak bey. Along with the Tanzimat, this duty was given to the forces connected to the municipalities. However, parallel to the restructuring which accelerated after the Tanzimat, new internal security organizations started to be established. In this context, the annihilated horsemen were transformed into the guards organization. In our review period, Ayntâb provided more security and police services, while other military units were responsible for the safety of the entire district. However, it is not possible to draw clear boundaries about the functions of the organizations here. If we make a comparison with the current structure, we can refer to the duties and responsibilities of the gendarmerie and police agencies. Apart from these, we can see that some tribes are occasionally charged with the protection of Ayntâb ahalis. The treasury paid salaries for the services of these tribes' chieftains. In this study DH.EUM.AYS. books and

* Arş.Gör.Mustafa ASLAN, Gaziantep Üniversitesi, aslnmstf88@yahoo.com.

other sources, information will be given about the number of police in Antep and the qualifications of police stations.

II. ABDÜLHAMİD DÖNEMİNDE ALMANYA’NIN YAPTIĞI ARKEOLOJİK KAZILAR: ISLAHIYE BÖLGESİ

Mustafa ASLAN*

Muzaffer ORHAN**

Özet

Ondokuzuncu yüzyılın ikinci yarısında siyasi birliğini tamamlayan Almanya, bu birliğin sağlanmasında büyük rol sahibi olan Bismark'ın 1890 yılında görevinden ayrılmasına kadar Avrupa'da barışın korunmasına dayalı bir dış politika yürütmüştü. Bu tarihten sonra Alman İmparatoru II. Wilhelm, Almanya'nın dış politikasında köklü bir değişikliğe gitmişti. Bu değişiklik ile Almanya, Avrupa'da denge politikasını terk etmiş ve dünya politikası gütmeye karar vermişti.Yani, Almanya dünya pazarındaki payını artırmak istiyordu.Fakat bu konuda biraz geç kalan Almanya için karşısında duran en önemli fırsat Osmanlı İmparatorluğu idi.Çünkü dünya pazarı Avrupalı devletler tarafından büyük oranda paylaşılmış ve Osmanlı İmparatorluğu sahip olduğu hinterland ile Almanya'ya geniş bir coğrafyada yeni politikalarını yürütme imkanı sunabilirdi.Bu nedenle Almanya, Osmanlı İmparatorluğu ile yakınlaşmaya başlamış ve başta siyasi, ekonomik ve askeri alanlarda olmak üzere birçok yönden uzun yıllar devam edecek ilişkilerin temelleri atılmıştı.Diğer taraftan, Avrupa’da Rönesans ile birlikte eski eserlere karşı ilgi artmıştı.Bununla birlikte 18.yüzyıla gelindiğinde milliyetçiliğin artması ile Avrupalı milletler kendilerine ait güçlü bir tarih oluşturmak amacıyla köken araştırmaları yapmaya başlamışlardı. Bu araştırmalarda karşılarında kökenlerini dayandırabilecekleri en önemli kültürler olarak başta Yunan ve Roma kültürlerini bulmuşlardı.Böylelikle arkeoloji, 19.yüzyılda emperyalist emellerin bir aracı haline gelmişti. Dünyadaki birçok medeniyete beşiklik etmiş olan Osmanlı coğrafyası ise, bu çalışmaların merkezi haline gelmişti. Bu çalışmada, Avrupalı birçok devletin arkeolojik çalışmalarının merkezi haline gelmiş olan Osmanlı coğrafyasında Almanya’nın Osmanlı ile yakınlaşma politikası neticesinde elde etmiş olduğu imtiyazlarla İslahiye bölgesinde yapmış olduğu arkeolojik çalışmalar anlatılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Karl Human, Alman Arkeolog, İslahiye, Arkeolojik kazı

II. ARCHEOLOGICAL INJURIES BY GERMANY IN ABDULHAMİD PERIOD: SURFACE REGION

* Arş.Gör.Mustafa ASLAN, Gaziantep Üniversitesi, aslnmstf88@yahoo.com.

** Muzaffer ORHAN, Selçuk Üniversitesi, morhan@gmail.com

Having completed its political unification in the second half of the nineteenth century, Germany had carried out a foreign policy based on the preservation of peace in Europe until Bismark, who had a great role in ensuring this union, left his post in 1890. After this date the German Emperor II. Wilhelm had a radical change in Germany's foreign policy. With this amendment, Germany abandoned its balance policy in Europe and decided to pursue world politics. So, Germany wanted to increase its share in the world market. However, the most important opportunity for Germany, which was a bit late in this regard, was the Ottoman Empire. Because the world market was widely shared by the European states, and the hinterland where the Ottoman Empire had possessed, and the wide geography to Germany could offer the opportunity to carry out new policies. Therefore, Germany began to draw closer to the Ottoman Empire and the foundations of relations that will last for many years, especially in political, economic and military fields. On the other hand, interest in ancient works has increased in Europe with the Renaissance. However, with the rise of nationalism in the 18th century, European nations began to investigate their origins in order to create a strong history of their own. In these surveys, they found Greek and Roman cultures as the most important cultures on which they could base their origins. Thus, archeology became an instrument of imperialist orders in the 19th century. The Ottoman geography, which has been the cradle of many civilizations in the world, has become the center of these studies. In this study, archaeological studies in the Islahiye region with the privileges that Germany had obtained in the context of the policy of rapprochement with the Ottomans in the Ottoman geography, which has become the center of archaeological studies of many European states, will be explained.

HASIRCIZÂDE MUSTAFA FEHİM EFENDİ’NİN RISÂLE-I FÎ TA’RİF- I KAZA-I AYNTÂB ADLI ESERİNE GÖRE AYNTÂB EKONOMİSİ

Mustafa CAN*

Özet

Hicri 1263 / Miladi 1846-1847 tarihinde Ayntâb’da dünyaya gelen Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi, Ayntâb eşrafından Hasırcızade Ahmed Muhlis Efendi’nin oğludur. Şeyh Fethullah, Nâkıb ve Çamurcu medreselerinde sarf, nahiv, mantık ve fıkıh gibi derslerin yanında sülüs ve nesih yazı eğitimleri alan Mustafa Fehim Efendi, Müftü Bahaeddin Efendi’den de tefsir dersi görmüştür. Hicri 1283 / Miladi 1866-1867 tarihinde Ayntâb Emlak Kalemî’ne mülazemetle girmiş ve Rumi 4 Nisan 1284 / Miladi 16 Nisan 1868 tarihinde de mübeyyizlik

* Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, mustafacan@gazi.edu.tr

görevine getirilmiştir. Ayntâb Emlak Kalemi'nde iki sene çalıştıktan sonra bu kalemin lağvedilmesi üzerine Rumi 1286 / Miladi 1870 yılından itibaren Evkaf vekili olan babası Ahmed Muhlis Efendi'nin yanında yedi sene maaş almadan kâtiplik görevinde bulunmuştur. Bu süreç içerisinde ayrıca Ayntâb Belediye Meclisi kâtipliği ve sandık eminliği görevlerinde bulunmuştur. Rumi 25 Teşrin-i Sani 1297 / Miladi 7 Aralık 1881 tarihinde Bidayet Mahkemesi Müstantik Muavinliğine atanmış burada iki yıl dört aylık görev yapmıştır. Altı ay açıkta kaldıktan sonra Rumi 11 Nisan 1300 / Miladi 23 Nisan 1884 tarihinde Ayntâb Tahrir-i Vergi Kâtipliği'ne getirilmiş ve kısa bir süre bu görevde bulunmuştur.

Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi, Ayntâb'ın kendi bağrından çıkan bir kalemiye erbâbı olmasının yanı sıra Ayntâb tarihi için de çok önemli bir yer teşkil etmektedir. Mustafa Fehim Efendi'yi Ayntâb tarihi için önemli kılan Risale-i fi Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb adıyla vücuda getirdiği benzersiz eseridir. Risale-i fi Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb, Rumi 16 Mayıs 1297 / Miladi 28 Mayıs 1881 tarihli olup 82 sayfadan oluşmaktadır. Eser genel olarak Ayntâb kazası ve Mustafa Fehim Efendi'nin şahsı ile ilgili bilgileri içeren iki kısımdan oluşmaktadır. Risale-i fi Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb kazasının tarihi, coğrafyası, ekonomisi vb. gibi konularda çok değerli ve ayrıntılı bilgiler vermektedir. Mustafa Fehim Efendi'nin eserinde verdiği bilgiler, bir taraftan Ayntâb eşrafından olan bir Ayntâblının kendi memleketi ile ilgili verdiği eşsiz görüş ve bilgileri içerirken, diğer taraftan da Mustafa Fehim Efendi'nin devlet memuru kimliği ile doğru orantılı olarak resmi devlet bilgilerini ihtiva etmektedir. Bu çerçevede Risale-i fi Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb adlı eserden Ayntâb ekonomisine dair hem resmi evraklara hem de bir Ayntâblının gözlemlerine dayanan bilgiler elde etmek mümkündür. Bu noktada Hasırcızâde Mustafa Fehim Efendi tarafından kaleme alınan Risale-i fi Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb küçük hacmine rağmen Gaziantep tarihi için eşsiz bir eser olma özelliği taşımaktadır.

Bu çalışmada Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi'nin, Risale-i fi Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb adlı eserinde XIX.yüzyılın sonlarındaki Ayntâb ekonomisine dair verdiği bilgiler ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi, Risale-i fi Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb, Ayntâb, Ekonomi.

THE ECONOMICS OF AYNTÂB ACCORDING TO HASIRCIZÂDE MUSTAFA FEHİM EFENDİ'S WORK NAMED RISÂLE-I FÎ TA'RIF-I KAZA-I AYNTÂB

Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi was born in Ayntâb in Hijri 1263 / Current Era 1846-1847, is the son of Hasırcızade Ahmed Muhlis Efendi from Ayntâb notables. Mustafa Fehim

Efendi took lessons on the writing form of sülüs and nesih as well as sarf, nahiv, logic and Islamic law in Şeyh Fethullah, Nâkıb and Çamurcu madrasahs. He also took tefsir lesson from Müfti Bahaeddin Efendi. He worked as trainee in Ayntâb property in Hijri 1283 / Current Era 1866-1867. He was appointed to copying clerk in Rumi 4th April 1284 / Current Era 16th April 1868. After working at Ayntâb property for two years, he worked as clerk for seven years in Rumi 1286 / Current Era 1870 without salary with his father Ahmed Muhlis Efendi who is foundation deputy. In this period he also worked as Ayntâb Municipality Council clerk and government tellership. He was assigned as an investigating judge deputy to the court of first instance, in Rumi 25 Teşrin-i Sani 1297 / Miladi 7 December 1881, and served for two years and four months there. After a break for six month, he was appointed to Ayntâb Tax Office Clerk in Rumi 11th April 1300 / Current Era 23th April 1884 and worked in that position for a while.

Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi was so important for the history of Ayntâb as well as the assignment of editorial office staff. The thing made Mustafa Fehim Efendi important for history is his work named *Risale-i fî Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb*. *Risale-i fî Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb* is 82 page with the date Rumi 16th May 1297 / Current Era 28th May 1881. The work was composed of two sections about generally Ayntâb county and Mustafa Fehim Efendi's personal information. *Risale-i fî Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb* presents valuable detailed information about Ayntâb county's history, geography, economy etc. The information presented in Mustafa Fehim Efendi's work includes both view and information about Ayntâb by a native from notables and formal state information directly based on Mustafa Fehim Efendi's officer identity. In this frame, it is possible to get information about Ayntâb economy based on the formal documents and a native of Ayntâb's view in the work named *Risale-i fî Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb*. At this point, *Risale-i fî Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb* written by Hasırcızâde Mustafa Fehim Efendi has the feature of unique work for Gaziantep history although its small volume.

In this study, the information based on Ayntâb economy in the last of XIX.century in Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi's work named *Risale-i fî Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb* is discussed.

Keywords: Hasırcızade Mustafa Fehim Efendi, *Risale-i fî Ta'rif-i Kaza-i Ayntâb*, Ayntâb, Economy.

I. DÜNYA SAVAŞI VE İŞGAL YILLARINDA ANTEP’TE AMERİKALI MİSYONERLERİN FAALİYETLERİ

Mustafa ÇABUK*

Özet

Bu çalışmada Birinci Dünya Savaşı ve işgal yıllarında Antep’te bulunan Amerikalı protestan misyonerlerin mektupları ve raporları incelenerek bu yıllardaki faaliyetleri ele alınacaktır.Çalışmada malum yılları kapsayan misyoner belgeleri taranacaktır.Bu konudaki temel kaynağımız Amerikan Board adlı misyoner örgütünün arşiv belgeleridir. Misyoner belgeleri, Antep şehrinde savaş ve işgal yıllarında yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik olayların aydınlatılmasında ve incelenmesinde yardımcı olacaktır.

Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşına girince İtilaf Devletlerine ait kurumların ve yine itilaf Devletleri mensubu misyonerlerin faaliyetlerine son verdi. Osmanlı topraklarında sadece Alman ve Amerikalı misyonerler faaliyetlerini devam ettirebildiler.Almanya Osmanlı Devletinin müttefiki olduğu için artık eskisinden daha rahat faaliyet gösterebiliyorlardı.ABD ise henüz savaşa girmediği için Osmanlı Hükümeti, Amerikalı misyonerlerin faaliyetlerine son vermedi.Hatta Amerikalı misyonerlere ait Kolejde çalışan İngiliz ve Fransız tebaası misyonerlere de dokunulmadı.

Misyonerler savaş, sel, felaket, deprem gibi olağanüstü durumları ve krizleri faaliyetleri için fırsat olarak görmekteydiler. Bu nedenle Amerikalı misyonerler, Merkezi Türkiye Misyonu’nun merkezi olarak kabul ettikleri Antep’te 1915’li yıllarda savaşın getirdiği sorunları, faaliyetlerini artırmak ve Gregoryenleri kendi Protestanlık kilisesine çekmek için kullandılar. Amerikalı misyonerler Almanlar üzerinden Osmanlı Hükümeti’nin bölge üzerinde aldığı kararları kendi faaliyetlerinin temelini oluşturan Ermeniler lehine değiştirmeye çalıştılar. Özellikle de 1915 yılında Ermenilerin Suriye’ye sevk edilmesin engellemeye çalıştılar.

Birinci Dünya savaşının sona ermesinin ardından Antep’in işgaliyle birlikte şehirdeki Ermeniler iyice şımardılar ve Müslümanlara zulmetmeye başladılar.Ermenilerin işgalle birlikte şehirde terör estirmesi misyoner raporlarında da yer almaktaydı.Misyonerler Ermenilerin dar ve ırkçı bir politika izlemeye başladığını yazıyorlardı.Misyoner raporlarında İşgalle birlikte Antep’te hayat pahalılığının iyice arttığını ve fiyatların savaş öncesine göre 4 kat daha fazla olduğunu bildiriyorlardı.

Savaştan sonra İşgalci güçler şehirdeki misyonerlere ait binalara yerleştiklerinden 1919 yılında Antep’teki Amerikan Koleji öğrenci alamadı.İşgal yıllarında misyonerler, özellikle de

* Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, cabukm@yahoo.com

sağlık alanındaki faaliyetlerini artırdılar.Sağlık alanındaki yetersizlikleri de kullanarak Müslümanlara yönelik faaliyetlerini de artırdılar. Bu dönemde Antep'te sıtma, parazitik gibi hastalıkların yaygın olduğu verem hastaları için Antep'te organize bir hastane çalışması olmadığını belirterek Amerika'dan doktor ve sağlık malzemesi talep ettiler.

ACTIVITIES OF AMERICAN MISSIONARIES IN AINTAB DURING TO WORLD WAR I AND OCCUPATION YEARS

In this study, letters and reports of American Protestant missionaries who were living in Aintab during the First World War and occupation years will be examined. Their activities in these years will be discussed. Missionary documents covering the known years will be screened. Our basic source in this regard is the archive documents of the American Board missionary organization. Missionary documents will help illuminate and examine political, social and economic events in the city of Aintab during the years of war and occupation.

When the Ottoman Empire entered World War I, the activities of the entities belonging to the Entente States and the missionaries of the Entente States ended. Only German and American missionaries could continue their activities in the Ottoman territories. German missionaries were able to operate more easily than the former because the Ottoman state was an ally with Germany. The Ottoman government did not put an end to the activities of the American missionaries because the US did not enter the war yet. Even British and French missionaries who were working in the College of American missionaries were not touched.

Missionaries saw extraordinary situations such as war, flood, disaster, earthquake, and crisis as opportunities for their activities. For this reason, American missionaries have used the problems of the World war First and occupation in Aintab which was the center of Central Turkey Mission, to increase their activities and to attract the Gregorians to their Protestant church.

American missionaries attempted to change the decisions taken by the Ottoman Government over the region, in favor of the Armenians who were the basis of their activities. For this aim they try to use Germans. Especially in 1915, they tried to prevent relocation of Armenians in Syria.

With the invasion of Aintab after the end of the First World War, the Armenians in the city were well offended and began to persecute Muslims. Armenian terrorist attacks in the city with occupation were also included in missionary reports. Missionaries wrote that Armenians began to pursue a narrow and racist policy. In the missionary reports, with the occupation, they

reported that the cost of living in Aintab was much higher and the prices were 4 times higher than before the war.

After the war, Occupying forces were stationed in the buildings belonging to the missionaries in the city. Thus, American College did not receive students in 1919 in Aintab. In the years of occupation missionaries increased their activities, especially in the field of health. They also increased their activities for Muslims by using inadequacies in the health field. Malaria and parasitic diseases are common in this period in Aintab. There was no organized hospital operation in Aintab for tuberculosis patients. Missionaries requested medical and health care materials from the United States

FRANSIZ BASININDA İŞGALDEN KURTULUŞA GÜNEY CEPHESİYLE İLGİLİ ALGI DEĞİŞİKLİĞİ

Mustafa KIRIŞMAN*

Özet

Osmanlı Devleti, I. Dünya Savaşı'nın sonunda yenilen devletlerin tarafında yer almış, bunun neticesinde, 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'ni imzalamıştır. İtilaf Devletleri, mütarekenin 7. maddesini öne sürerek Osmanlı topraklarında keyfi işgallere başlamıştı. Bu işgallerin yaşandığı bölgelerden biri de, Antep ve çevresiydi. Bölgeyi mütarekeden sonra İngilizler işgal etmişti. Ancak, 1916 yılında İngilizlerle Fransızlar arasında imzalanan Sykes-Picot Antlaşması bu bölgenin Fransa'ya verileceğini vaat ediyordu. Kasım 1919'da İngilizler Fransızların lehine Antep ve çevresinden çekildi.

Fransız Hükümeti bu bölgeyi, nispeten tanıdığı Suriye'nin bir parçasıymış gibi görüyor, yeraltı-yerüstü kaynaklarıyla ilgili raporlar hazırlatıyordu. Tüm bunlar yaşanırken, o dönemdeki siyasi görüş çeşitliliğiyle dikkat çeken Fransız basını, ülkelerinin konuyla ilgili siyasalarını işliyordu. Fransız işgali başladığında, Fransız basının adını Kilikya olarak sütunlara taşıdığı Antep ve çevresiyle ilgili haberler çıkmaya başlamıştı. Bölge insanının Fransız askerlerini sıcak şekilde karşıladığına dair misyoner haberler bir yana, Kilikya'nın Fransızlar için niçin önem arz ettiğine dair köşe yazıları yayınlanmaya başlamıştı. Kilikya'nın işgalinde Fransızların maddi ve manevi anlamda ciddi kayıplar vermeleri ve Ankara Hükümeti'yle ilişki kurmaya başlamaları sonucunda, Fransız basını Kilikya işgalinin meşruluğunu Türkler lehine sorgulamaya başlamıştı.

Bu bildiride, Fransız Milli Kütüphanesi süreli yayınlar koleksiyonundan edinilen on farklı gazeteden, bölgenin işgalinden kurtuluşuna kadar olan süreçte Fransız basınının, işgal propagandası aracı olmaktan, savaşın meşruluğunu sorgulayan noktaya gelmesinin nedenleri irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Fransa, Kilikya, Antep, Fransız Basını.

* Araş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, mustafa.kirisman@gmail.com.

VARYING PERCEPTION IN FRENCH PRESS REGARDING SOUTHERN FRONT FROM OCCUPATION TO LIBERATION

The Ottoman Empire took place on the side of states that were defeated at the end of the First World War and signed Mudros Armistice on 30th October 1918. The Entente Powers began arbitrary invasions in Ottoman territories, arguing 7th article of the armistice. One of regions where these invasions were experienced was Antep and its surrounding. The British had occupied the region following the armistice. However, the Sykes-Picot Treaty signed between the British and the French in 1916 promised that this region would be given to France. In November 1919, the British were drawn from Antep and its surrounding in favor of the French.

The French government regarded the region as a relatively well known part of Syria, preparing reports on underground and ground resources. While all this was happening, the French press, drawing attention with its diversity of political views at the time, was handling the politics of the countries on the issue. When the French occupation began, news about Antep and its surrounding, where the French press carried the name of Cilicia to columns, began to emerge. Aside from the missionary news that the people of the region are warmly welcomed by French soldiers, columns of Cilicia's importance for the French have begun to be published. The French press began to question the legitimacy of Cilicia occupation in favor of Turks as a result of the French suffering serious losses in material and moral sense in occupation of Cilicia and start to establish relations with the Ankara Government.

In this article, reasons for the French press to come to the point of questioning the legitimacy of the war, from being an instrument of invasion propaganda will be examined from ten journals of the French National Library's collection of periodicals until the liberation of the region's occupation.

Keywords: France, Cilicia, Antep, French Press.

18. YÜZYILDA ANTEP VE ÇEVRESİNDE EŞKİYALIK OLAYLARI

Mustafa ÖZTÜRK*

Özet

Dünya tarihinde 18.yüzyıl bir kırılma yüzyılıdır. Yüzlerce yıldan beri meydana gelen gelişmeler 18.Yüzyılda uygulamaya geçmiş, dünya sömürgeleştirilmeye başlanmış, feodalite sona ermiş, bunun yerine burjuva yükselmiş ve kapitalist ekonomi gelişmiştir.Böylece Avrupa'da büyük monarşilerin yerini liberal ekonomiye dayanan devlet modelleri almıştır.Özellikle Batı Avrupa devletlerinde, İngiltere, Fransa ve Hollanda'da dünya çapında büyük Kumpanyalar kurulmuş, bu kumpanyalar devletlerinin sömürgelerdeki temsilcisi haline gelmişlerdir.Böylece dünya ekonomisi ilk küresel özelliklerine kavuşmuş, ticaret hacmi oldukça genişlemiştir.Dünya ekonomisi para ekonomisine geçmiştir.

Bu gelişen dünya şartları karşısında Osmanlı Devleti halâ klasik düzeni ile hayatını idame ettirmeye çalışıyordu, ancak bu mümkün değildi. 17. yüzyılın son çeyreğinde devam eden Avusturya harplerinin getirdiği mali yükün baskısı ile nakit kaynağı bulmak amacıyla ilk olarak 1695 tarihinde mâlikâne sistemine geçti. Malikâne sistemine geçiş ile Anadolu ve Rumeli'de mîrî mukataaları ve çiftlikleri alan yerli eşraf, 18. yüzyılın başlarından itibaren zenginleştiler, giderek ayanlık iddialarında bulunmaya başladılar. Yeni dönem, taşrada bu sosyo-ekonomik değişimi getirmiştir.1716 yılında vilayetler de iltizama verilmeye başlandı ve bu dönemin valilerinin çoğu mahalline gitmeyerek vilayetlerini mütesellimler eliyle idare etmeye başladılar.Aynı şekilde Kadılar da görev yerlerine gitmeyip, yetkilerini naiblere havale ettiler.Böylece taşrada merkezî otorite zayıfladı, mütegalibe beyler, bölgelerine hâkim olmaya başladılar.Eskiden raiyyet hukukuna bağlı bir çeşit devlet görevlisi olan raiyyet, artık yeni sahiplerinin-ağalarının ırgatı haline geldiler.Onların önlerinde iki seçenek vardı, ya ağalarının kapılarında nöker olacaklar veya çifti çubuğu bırakıp dağ başlarına çekilip eşkıyalığa başlayacaklardı.Bu gelişmelerin bir sonucu olarak 18.yüzyıl ülke genelinde eşkıyalığın yaygınlaştığı bir dönem olmuştur.

Ülke genelindeki bu gelişmeler elbette Antep'te de etkili olacak ve eşkıyalık her yerde yaygınlaştığı gibi Antep ve çevresinde de yaygınlaşacaktır. Bu dönemde Antep ve çevresinde görülen eşkıyalıkları; a. Aşiret eşkıyalıkları, b. Resmi görevlilerin eşkıyalıkları, c. Yerli mütegalibelerin eşkıyalıkları, d. Ferdi eşkıyalık hareketleri olarak tasnif etmek mümkündür.

* Prof. Dr. Firat Üniversitesi İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi Tarih Bölümü mozturk@firat.edu.tr-ELAZIĞ

Tebliğimizin kaynağını birinci elden Antep Şer'iyeye Sicilleri oluşturmaktadır. Sicillerin bir kısmı tez çerçevesinde değerlendirilmiştir. Konumuzla ilgili sicillerin asıllarından ve elbette bu konuda yapılan tetkiklerden de faydalanılacaktır.

BANDITRY EVENTS IN ANTEP AND ITS SURROUNDING IN THE 18TH CENTURY

In the history of the world, the 18th century is a breaking century. The developments that have been happening for hundreds of years have been applied in the 18th century, the world has been started to be colonized, the feudalism has come to an end, the bourgeois has risen instead and the capitalist economy has developed. Thus, in Europe, large monarchs are replaced by state models based on liberal economics. In the Western European countries, especially in England, France and the Netherlands, large corporations have been established all over the world and these companies have become representatives of the colonies of the states. Thus, the world economy has attained its first global characteristics and the trade volume has expanded considerably. The world economy has gone into the money economy.

Against this evolving world conditions, the Ottoman State was still trying to steal its life with its classical scheme, but this was not possible. In the last quarter of the 17th century, the financial burden of the ongoing Austrian wars went to the tax system in 1695 for the first time in order to find a source of cash. With the transition to the tax system, the local lords of honor and ranches in Anatolia and Rumelia became enriched from the beginning of the 18th century and gradually began to claim their dismissal. The new period brought this socio-economic change in the provinces. In 1716 the provinces were also begun to be sanctified, and most of the governors of this period did not go to the districts and started to administer the provinces by municipalities. Likewise, the Qadies do not go to their places of duty but send their authorities as Naib. Thus, the central authority in the provinces has weakened, and beggars have begun to rule over their territories. In the past, raiyyet, a kind of state official attached to the law of raiyyat, has now become the grotesque of the new owners' networks. There were two choices in front of them, either they would be nails on the gates of their lords, or they would leave the couple bar and pull up to the mountain heads and start the bandit. As a result of these developments, the 18th century became a period of widespread bandits throughout the country.

These developments throughout the country will of course also be effective in Antep and the banditry will spread all over Antep and its surroundings as well. In this period Antep

and the surrounding bandits; a. Tribal bandits, b.The bandits of official officials, c.The bandits of the local patriarchs, d. It is possible to classify them as individual bullying movements.

The source of our communiqué is the Antep Şer'iye Registers from the first hand. Some of the registers have been evaluated within the scope of the thesis. It will also benefit from the originals of the positions related to positioning and of course the examinations made in this regard.

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE GAZİANTEP ve ÇEVRESİNDE HİLÂL-İ AHMER CEMİYETİ'NİN FAALİYETLERİ (1919-1923)

Mustafa SARI*

Özet

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, Salib-i Ahmer Cemiyeti'nin (Kızılhaç) benzeri olarak Osmanlı devlet adamlarının himayesinde 11 Haziran 1868'de kuruldu. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin ilk kurulma amacı savaş alanında yaralanan ya da hastalanan askerlere hiçbir ayırım gözetmeksizin yardım etmek olarak açıklanmıştı. Ancak, daha sonraları cemiyet sadece askerî alanda değil, bütün insanlara yardım etmeyi hedef edinmişti.

Hilâl-i Ahmer Cemiyeti kuruluşundan itibaren Osmanlı ülkesinin her tarafında şubelerin açılmasına gayret etmiştir. Özellikle Trablusgarp, Balkan I. Dünya Savaşları, bu şubelerin açılmasını hızlandırmıştır. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin bu şubelerinden birisi de 1914 yılında Gaziantep'te açılmıştır. Gaziantep'te Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin faaliyetleri ile alakalı sadece Mehmet Şanlı tarafından "Kızılay Arşiv Belgelerine Göre İşgal Döneminde Antep'te Sosyal ve Ekonomik Hayat" başlıklı bir çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışma gerek Kızılay Arşivi'ndeki belgelerin kullanılması, gerek Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından hazırlanan raporların kullanılması açısından oldukça yetersiz kalmıştır. Ayrıca mezkûr çalışmada Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivleri ile Genelkurmay ATASE Arşivi kullanılmamıştır. Bu nedenlerle adı geçen çalışma literatürdeki boşluğu doldurmamaktadır.

I. Dünya Savaşı sona erdiğinde bütün Türkiye'de olduğu gibi Gaziantep ve çevresinde de Hilâl-i Ahmer Cemiyeti, halkın sağlığı için hastane ve dispanserlerin yapımı için gerekli yardımlar yapmış, salgın hastalıkları önlemek için uğraşlar vermiştir. Bunun dışında savaş sırasında esir düşen Türk askerlerinin yurda dönüşlerinde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin ciddi faaliyetleri olmuştur. Ayrıca Gaziantep ve civarında İngiliz ve özellikle Fransız işgalleri sırasında yaşanan Milli Mücadele'de Hilâl-i Ahmer Cemiyeti yine faal olarak çalışmıştır. Hilâl-i Ahmer Cemiyeti bu yıllarda iki kez imdat heyeti göndererek bölgedeki halkın yaralarını sarmaya çalışmıştır.

* Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih
msari@sakarya.edu.tr

Bu bildiride başta Kızılay Arşivi olmak üzere Başbakanlık Cumhuriyet, Başbakanlık Osmanlı Arşivleri, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti tarafından hazırlanan raporlar, dönemin basını ve araştırma eserler incelenerek Milli Mücadele yıllarında Gaziantep ve çevresinde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin faaliyetleri ele alınacaktır.

ABSTRACT

The Hilâl-i Ahmer Society (Red Crescent), similar to the Salib-i Ahmer Society (Red Cross), was founded on June 11, 1868 under the patronage of Ottoman statesmen. At the beginning, the Hilâl-i Ahmer Society's first aim was to help soldiers who were injured or ill on the battlefield without any discrimination. However, the later society aimed to help not only on the military field but also all people.

Hilâl-i Ahmer Society has strived to open branches all around the Ottoman territory since its foundation. Especially the beginning of Tripoli, Balkan and First World Wars accelerated the opening of these branches. One of these branches of the Hilâl-i Ahmer Society opened in Gaziantep in 1914. There is a study by Mehmet Şanlı, entitled “Kızılay Arşiv Belgelerine Göre İşgal Döneminde Antep’te Sosyal ve Ekonomik Hayat”, which is related to the activities of the Hilâl-i Ahmer Society in Gaziantep. However, this study is inadequate in terms of the using of documents in the Red Crescent Archive and the using of the reports prepared by the Hilal-i Ahmer Society. In addition, the Prime Ministry Ottoman and Republic Archives and ATASE (Turkish General Staff) Archive are not used in this study. For these reasons, this study does not fill the gap in the literature.

At the end of World War I, as in all of Turkey, the Hilâl-i Ahmer Society made necessary contributions to the construction of hospitals and dispensaries for the health of the people and made efforts to prevent epidemics in Gaziantep and its surroundings. Apart from this, the Hilal-i Ahmer Society had serious activities during the return of the Turkish soldiers taken prisoner during the war. In addition, the Hilâl-i Ahmer Society also actively worked in the National Struggle, during the British and especially the French occupation in the Gaziantep and its surroundings. The Hilâl-i Ahmer Society has sent a relief delegation twice in these years and tried to relieve the sorrow of the people in the region.

In this paper, the activities of the Hilâl-i Ahmer Society in Gaziantep and its surroundings will be evaluated by the examining of firstly Red Crescent Archive, Prime Ministry Republic

and the Prime Ministry Ottoman Archives, the reports prepared by the Hilal-i Ahmer Society, the press of the period and the research works.

BATI VERSİYONU İÇERİSİNDE ANTEP VE MARAŞ AĞZI KÖROĞLU DESTANI

Naile ASKER*

Özet

Bugüne kadar Köroğlu destanı gibi bütün Türk dünyasına mal olmuş başka bir destanımız olmamıştır. Destan bugün Sibiry'a'dan Balkan'lara kadar Türkçe konuşulan bütün coğrafyaya yayılmış durumdadır. Türk, Türkmen, Özbek, Başkurt, Azerbaycan, Kazak, Karakalpak, Tatar, Uygur vs. sözlü edebiyatının ortak baş yapıtı olan Köroğlu destanı Doğu ve Batı versiyonlarına ayrılmıştır. Bu destan, Hazar Denizinden doğudaki Oğuzlar arasında yaygın olmuş, büyük ihtimalle Oğuz-İran savaşlarının kahramanlıklarından doğmuştur. Doğu versiyonları arasında Türkmen'lerin Köroğlu destanı daha eski ve en zengin varyantlardan birisi olduğu için her zaman bilim adamları için kaynak rolünü üstlenmiştir. Özbek'lerle Türkmen'lerin sıkı münasebette bulunduğu zamanlarda destanın Özbek'lere ve onlardan da Kazak'lara geçerek Merkezi Asya coğrafyasına ve oradan da daha uc noktalara yayılması ihtimal olunmaktadır. Bir çok özellikleri ile Batı versiyonundan farklılık gösteren Doğu versiyonu, doğal olarak daha eski zamanlara ait edilmektedir. Genel olarak bakılırsa, Doğu versiyonları daha çok mitoloji kökenli olması niteliğini taşımaktadır.

Türk destancılık geleneğinin çok kadim, aynı zamanda çok genç ürünü olan Köroğlu destanı, bir yandan da Anadolu'da, Azerbaycan'da, İran'da, Gagauzya'da, Kırım'da vs. yeni özellikler kazanarak yayılmıştır. Bu coğrafyada yayılmış Köroğlu destanının Batı versiyonu Anadolu ve Azerbaycan versiyonu hesap edilmektedir. Destan komşu Kafkas halkları arasında da yayılmış, özellikle Ermeni ve Gürcü folklorunda önemli yer tutmuştur. Bu da bölgeye hakim olan Türk dilinin ve kültürünün komşu halklar üzerinde büyük etkisinden haber vermektedir. Köroğlu destanının Batı versiyonu bugün Balkan'lara, Merkezi Avrupa'ya kadar yayılmıştır. Bu versiyonunun en önemli varyantlarından biri de Anadolu varyantlarıdır. Anadolu varyantı da kendi içerisinde İstanbul, Kars, Elazığ, Erzurum, Antep, Maraş, Bolu vb. bölgelerde farklılık göstermektedir.

Türk destancılık geleneğine damgasını vurmuş Köroğlu'dan bahsetmek 500'e yakın varyantın içerisinde ortak Köroğlu'yu bulmak demektir. Türk dünyasının geniş coğrafyasını, Türk halklarının dil, sosyo-kültürel vs. özelliklerini de düşünürsek versiyonlar ve varyantlar arasındaki farklar kaçınılmazdır. Bütün bu versiyonlara baktığımız zaman Köroğlu'nun büyük "Köroğlu" destanının baş kahramanı olduğunu görmekteyiz. Bütün folklor ürünlerinde olduğu gibi Köroğlu destanında da kahraman zaman zaman türler arası değişimlere maruz kalmış, bu

*Doç.Dr.,Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü, qaracantali@live.com

çekilde de bellklerde yaşadığı haliyle derlenmiş, yayınlanmıştır. Ele alacağımız Batı versiyonunun Anadolu varyantlarının bazı örneklerinde de Köroğlu doğüstü güçleri olan destan kahramanı, bazı örneklerde bir hikaye ve hatta masal kahramanıdır.

Bu bildiride Köroğlu destanının Türk destancılık geleneği içerisindeki yerinden, geçtiği tarihi süreçten bahsedilecek, en kadimden (Doğudan) en yeniye (Batıya) kadar ortak ve farklı yönleriyle ele alınacak, Batı versiyonu içerisinde Antep ve Maraş ağzı Köroğlu destanı araştırmaya tabi tutulacaktır.

Anahtar kelimeler:Köroğlu destanı, Türk destancılık geleneği, kahraman, Antep, Maraş, Anadolu, Türk, Doğu, Batı, destan

ANTEP AND MARASH DİALECT OF KOROGHLU EPİC ON THE SCOPE OF WESTERN VERSION

So far we do not have any other epic which has value on the scale of all Turkic world. Today, the epic spread over from Siberia to Balkans in all Turkic speaking countries. Koroghlu epic is the masterpiece work of Turks, Turkmens, Uzbeks, Bashkurts, Azerbaijanis, Kazaks, Karakalpaks, Tatars, Uygurs, etc. which is divided into two versions: Eastern and Western. This epic was very famous among inhabitants of Caspian Sea shore of Eastern Turks and most probably created as result of heroism samples of Oghuz-Iran wars. The Koroghlu epic of Turkmens is the oldest and richest in Eastern version that's why it always is the main source for scholars. The epic was passed to Uzbeks during the close relation periods of Turkmens and Uzbeks and then spread over Kazaks and Central Asia followed to far more places. The Eastern version has the differences in many features from Western one, so naturally it belongs to more ancient times. In general, the Eastern versions we have more mythological originated elements.

Koroghlu epic is ancient and at the same time the most young product of the Turk epic tradition as gaining and spreading new features over Anatolia, Azerbaijan, Iran, Gagauzia, Crimea, etc. The Western version of Koroghlu epic is considered Anatolian and Azerbaijani version in this region. The epic is known among neighboring nations and take an important part of Armenian and Georgian folklore either. That is the sign of great influence on neighboring nations of ruling Turkic language and culture. Today, the Western version of Koroghlu is spread over Balkans to Middle Europe. The important version of Western one is Anatolian version. The Anatolian version has differences among Istanbul, Kars, Elazığ, Erzurum, Antep, Marash, Bolu, etc. regions.

To discuss Koroghlu means to find common Koroghlu among approximately 500 samples which has a great impact on Turkic epic tradition. That is unescapable not to have differences among versions and options considering wide Turkic geography, Turkic nations language, social and cultural features. In all these versions, we see Koroghlu as main hero of great “Koroghlu” epopee. The hero in Koroghlu epopee typical to all other folklore products was changed among the types time by time and was collected and published as lived in memories in this way. The hero of epopee has supernatural powers in some samples of Koroghlu in Anatolian option of Western version, in some other samples he is only story or fiction hero which is subject of our research.

In this research, we have studied the role of Koroghlu epopee in Turkic epic tradition, the historical process, common and different aspects from ancient (East) to newest (West) one, also Antep and Marash dialect of Koroghlu epic as a part of Western version.

Key words: Koroghlu epic, Turkic epic tradition, hero, Antep, Marash, Anatolia, Turk, East, West, epopee.

GAZİANTEP TARİHİ KUTNU KUMAŞININ GELENEKSEL KULLANIMI

Nazan Avcıoğlu KALEBEK*

Şerife UZER**

Dilan OĞRAK***

Özet

Gaziantep kutnu kumaşı, Gaziantep bölgesinde yüzyıllardır üretilen ve kullanılan ekonomik ve kültürel yönde önem kazanmış kumaş çeşididir. Çözü sateni veya bezayağı örgü ile dokunan, boyuna çizgili desenlerden oluşan bir tür atlas kumaştır. Bu kumaşın atkı sıklığı ve çözgüsüne göre ‘kutnu, meydanîye kutnu ve alaca kutnu’ olmak üzere üç çeşidi bulunur. Bunların tümü Gaziantep kutnu kumaşı adı ile anılmaktadır. Çözgüsü ince ipek, atkısı pamuk ve ipek karışık atılmış bir kumaştır. Zamanla çözgüsü suni ipek (floş) iplik, atkısı pamuk iplik kullanılmaya başlanmıştır. Gaziantep kutnu kumaşı, ülkemizde sadece Gaziantep’te dokunmakta olup, kutnu dokuma sanatının 16. yüzyıla kadar uzandığı bilinmektedir. 18. yüzyılda saray için özellikle erkek entarisi ve yazlık kaftanlar yapılırken; halk için üç etek, entari ve şalvar üretilmiştir. Belirli bir dönem masa örtüsü, perde ve yastık türü mefruşatlar yapılmış ve çarşıda kutnu ticareti yapılmaya başlanmıştır.

Üstün teknik ve sanat ürünü olan bu dokuma türü, kendine has renkleri, dokunuşu ve desenlerin çeşitliliği ile günümüz ev ve giyim eşyalarında ana yardımcı malzeme olarak kullanılmaktadır. Kutnu dokumalarının günümüz giysi tasarımlarında kullanılması amacına yönelik olarak değerlendirmeler yapılmıştır. Modanın önemsendiği ve zaman zaman geleneğe dönüşün gerçekleştiği günümüzde kutnu dokumaların üretimine destek verilerek doğal, vücuda zarar vermeyen giysilerin üretiminin sağlanabileceği önerisi ile özgün tarzını yaratmak isteyen kişilere alternatifler sunulması gayesiyle dokumaların giysi tasarım detaylarında kullanılmaktadır. Tasarımcıların tarihi geçmişi olan malzemelere yönelme gerekçesinin; sanayinin gelişimi ve tüketim toplumunun taleplerinin artması ve sıradanlaşması olduğu söylenebilir. Bu noktada farklı kültürlerin dokuları evrensel tasarım anlayışı doğrultusunda modern çizgilerle sentezlenmeye başlanmıştır. Malzemedeki ortaya çıkan bu gelenekçi tavrın, özgün tarzını yaratmak isteyen, stil sahibi kişilere alternatifler sunması, kültürümüzün değerli öğelerini gelecek kuşaklara tanıtması bakımından önemlidir.

Kültürün devamlılığı, geleneksel değerlerin korunması amacıyla, bu değerleri geniş kitlelere ulaştırmak önem arz etmektedir. İnsanların tek tip hale gelme, aynılaşıma sorununa çözüm getirilebileceği, kültürel değerlere sahip çıkma konusunda alana katkı sağlanabileceği düşünülmüştür.

* Yrd.Doç.Dr., Gaziantep Üniversitesi, nkalebek@gantep.edu.tr

** Gaziantep Üniversitesi

*** Gaziantep Üniversitesi

Anahtar Kelimeler: Gaziantep El Sanatları, Kutnu Kumaşı, Geleneksel Değerler, Kültür

TRADITIONAL USAGE OF GAZIANTEP KUTNU FABRICS

Gaziantep kutnu fabrics have been produced and used as a cultural and economic ways for years. It is a kind of sateen plain woven or warp sateen fabrics with longitudinal directions. According to the weft and warp density, there are called as in three different sort “kutnu, meydaniye kutnu and alaca kutnu”. In general all of them are called Gaziantep kutnu fabrics. They are woven by silk for warp yarn and cotton for weft yarn. However, recent years, flush silk is used for warp yarns and cotton yarns for weft yarns. It is known that Gaziantep kutnu fabric is only produced in Gaziantep for than 16.century. In 18.century, they were designed for the palace especially menswear and summer caftan, for the public shalwar, dress and traditional skirt. They use also for table cloth, curtains, bedsheets and furnishing. They have been started doing kutnu trade.

It has impacted of daily life with technical and artificial design by different colours. In recent years, kutnu fabrics have been designed as a leisure cloth. Some fashion designers give more importance to turn natural and cultural usage in order to not give any harm to the body. The main purposes of returning to historical materials for designer are development of the industry and needs of consumer supply and demands. At this point, it has been started to synthesize different cultural texture to modern designs. It is important for the people who want to unique style with traditional fabrics, alternative for style person and introduce important cultural component to the rising generations. It is also important continuity of culture, purpose of presentation traditional worth and transmission of worth to wide mass. It is thought that people can contribute to the field of becoming mono typed, able to solve the problem of identity, and to possess cultural values.

Key Words: Gaziantep Hand Craft, Kutnu Fabric, Traditional Style, Culture.

RESMİ BELGELERE (1904-1905-1906 DOĞUMLULAR) VE ŞEHİTLİKLERDEKİ LEVHALARA GÖRE İSTİKLAL HARBİNDE ŞEHİT DÜŞEN ÇOCUKLAR(GAZİANTEP ÖRNEĞİNDE)

Necat ÇETİN*

Özet

İstiklal Harbimiz esnasında Türk çocuğu vatanın kurtarılması sırasında pek çok alanda önemli aktif rol almıştır.İstihbarat toplama, posta işleri, mermi yapımı ve en önemlisi gerek güney cephesinde ve gerekse batı cephesi savaşlarında çocuk yaşta olmalarına rağmen eline silah alarak vatanın savunulmasında olağanüstü gayret göstererek önemli görevleri yerine getirmişler ve bunlardan bazıları çatışmalarda şehit olmuşlardır.Konunun kaynakları iki yönlü incelenmiştir.Şehit düşenlerin askeri kayıtları Milli Savunma Bakanlığındadır. Askeri kaynaklara göre Türk İstiklal Harbinde bu günkü sınırlarımız içinde doğan ve çeşitli cephelerd eşehit olan toplam 14.682 kişi vardır. Bunlardan 18 tanesinin yaşları çocuk yaşta olanlara aittir.İllere göre dağılıma baktığımızda en çok yedi kişiyle Gaziantep ilindedir. Tespit edilen şehit çocukların adları: Faik Efendi kızı 1906 doğumlu Bedriye, Arif Hoca oğlu 1905 doğumlu Şükrü, Mehmet oğlu 1905 doğumlu Tahir, Ali Hoca kızı 1905 Zeynep, Büyük Ali oğlu 1905 doğumlu Mehmet, Mustafa oğlu 1905 doğumlu Halil, Hocaoğullarından Mustafa kızı 1904 doğumlu Zahide'dir. Bütün şehitlerimiz 1920 yılında Fransız işgali sırasında hanesinde veya mahallesinde şehit olmuşlardır.Bu çocukların 15 tanesi erkek üç tanesi ise kız çocuğudur. Yedisi 1904 doğumlu ,dokuzu 1905 doğumlu , ikisi ise 1906 doğumludur. Üç şehit çocuğumuzun aile nüfus kaydı tespit edilmiştir. Cephelere göre baktığımızda batı cephesinde beş, güney cephesinde yedi, iç isyanlar sırasında üç, belirsiz olan ise üç kişidir. Afyon ilinde incelediğimiz üç şehitlikteki şehit düşenlerin arasında çocuk isimlerine de rastlamaktayız.İncelediğimiz Büyük Taarruz, Dumlupınar veYüzbaşı Ağah Efendi Şehitlikleri'nde toplam 38 şehit çocuğun adı isimlikli levhalarda tespit edilmiştir. En fazla sayı 24 kişi ile Büyük Taarruz Şehitliğindedir. Şehit olan çocukların yaşları sekiz ile 17 yaş arasında değişmektedir.İllere göre dağılıma baktığımızda Konya ili dikkati çekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, İstiklal Harbi, Şehit, Fransız işgali, Konya. Gaziantep,

* Uzman öğretmen Torbalı - İzmir tarihci.ncetin@gmail.com

CHILDREN MARTYRS (BORN IN 1904-1905-1906) IN THE TURKISH WAR OF INDEPENDENCE ACCORDING TO TABLES IN MARTYRDOMS AND OFFICIAL DOCUMENTS (IN THE EXAMPLE OF GAZIANTEP)

During the Turkish War of Independence, Turkish children vigorously took part in the struggle of independence. They performed significant tasks by providing intelligence, gaining bullets, dealing with post and by joining the armed struggle despite being at young ages in both south and west campaigns. And some of them became martyrs in the conflicts. Sources of this issue was examined in two way. Military registers of martyrs are in Ministry of National Defense. According to these sources, there were 14682 martyrs, who were born in our today borders, in the Turkish War of Independence. 18 of them were children. When classified according to provinces, the most martyrs, 7 children, were in Gaziantep. Names of determined child martyrs were Bedriye-daughter of Faik Efendi- born in 1906, Şükrü-son of ArifHoca- born in 1905, Tahir-son of Mehmet- born in 1905, Zeynep-daughter of Ali Hoca- born in 1905, Mehmet-son of Büyük Ali- born in 1905, Halil-son of Mustafa- born in 1905, Zahide-daughter of Hocaogullarından Mustafa- born in 1904. These children became martyrs in their houses or neighbourhoods throughout French Occupation in 1920. They all were 15 boys and 3 girls. 7 of them were born in 1904, 9 of them were born in 1905, 2 of them were born in 1906. It was determined family registers of three children. When classified according to campaigns, 5 martyrs were in the west campaign, 7 in the south campaign, 3 in the rebellions, 3 in the unknown cases. We have encountered children names among martyrs in three martyrdoms in Afyon. It was determined there were names of 38 children on nameplate informations in BüyükTaarruz, Dumlupınar and YüzbaşıAğah Efendi martyrdoms. The most martyrs, 24 children, were in BüyükTaarruz martyrdom. Ages of them changed between 8 and 17. When classified according to provinces, Konya drew attention.

Key Words: child, the Turkish War of Independence, martyr, French Occupation, Gaziantep, Konya

İNGİLİZ SEYYAH MARK SYKES'İN GÖZÜYLE HALEP VE ÇEVRESİ

Doç. Dr. Nejla GÜNAY*

Özet

Osmanlı coğrafyası, her dönemde Batılı seyyahların ilgi odağı oldu. Ancak bu ilginin ulaşım imkânlarının artmasıyla XIX.yüzyılda daha da arttığı görülmektedir. İngiliz seyyahların XIX.yüzyıl sonu XX. yüzyıl başlarında Suriye, Mezopotamya ve Anadolu'ya yönelik geziler yaptıkları ve gezdikleri yerlerdeki izlenimlerini kitap hâlinde yayımladıkları görülmektedir. Bu kişilerin en önemlilerinden biri de Mark Sykes'tır. Sykes'in Osmanlı coğrafyasında yaptığı ilk önemli seyahati 1898 yılında Kudüs, Şam, Bağdat, Musul ve Van'da yaptığı ziyeydi. İngiltere Büyükelçiliği, onun bu gezi ve çalışmaları hakkında ilgili yerlerdeki konsoloslar tarafından sürekli bilgilendirildi. Sir Mark Sykes bu seyahatinden sonra "*Through Five Turkish Provinces*" adlı eserini yazdı. Sykes, bu seyahatinden sonra İngiliz ordusuna girdi ve askerken Osmanlı coğrafyasına çok daha kapsamlı bir gezi gerçekleştirdi. Yüzbaşı Mark Sykes bu geziden hemen sonra "Dar-ul-Islam" adını verdiği eserini kaleme aldı. Dar-ul-Islam, Sykes'in bir önceki eserinden çok farklı ve kapsamlıdır. Sykes tarafından çizilen haritalar ancak bir uzmanın elinden çıkabilecek kadar ayrıntılıdır.

Sykes'in gezdiği yerlerden biri de Halep Vilayetidir. Seyahatinin Halep bölümünde; Halep-Maraş-Zeytun-Elbistan-Darende güzergâhını kullanmıştır. Sykes, bu vilayette gördükleriyle ilgili izlenimlerini "Dar-ul-Islam" adlı eserinde yazdı. Sykes, Osmanlı halklarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler verdiği bu eserinde çok sayıda ve fotoğraf ve harita kullanmıştır.

Bu bildiriye; 1916 yılında Ortadoğu haritasını şekillendiren diplomatlar arasında olmasından dolayı Mark Sykes'in gezdiği bölgeleri değerlendirirken hangi ölçütlere dikkat ettiği ve hangi bilgileri okuyuculara aktardığı konusu ele alınacaktır. Bildiriye ayrıca Mark Sykes'in bölgeye istihbarat amacıyla mı geldiği sorusuna cevap aranacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Halep, Mark Sykes, Maraş, Zeytun

ALEPPO AND ITS SURROUDINGS THROUGH THE EYES OF BRITISH TRAVELER MARK SYKES

Ottoman geography has always been a hot spot for the western travelers. However, this interest has peaked in the 19th century due to the enabling of better means of travelling. It is seen that British travelers journeyed to Syria, Mesopotamia and Anatolia in the end of 19th century and the beginning of the 20th century and published books about their impressions on the areas they travelled to. Mark

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, ngunay@gazi.edu.tr

Sykes was one of the most important ones among these travelers. The first significant journey Sykes performed on Ottoman soil was to Jerusalem, Damascus, Baghdad, Mosul and Van in 1898. The British Embassy was constantly informed on his journeys and studies by the corresponding consulates in those areas. Sir Mark Sykes wrote his book called 'Through Five Turkish Provinces' after this journey. Sykes joined the British military after this journey and performed a much broader journey to the Ottoman geography when he was a soldier. Captain Sykes wrote his book 'Dar-ul Islam' right after this journey. This work is different and more detailed than his first book. The maps he drew are diligently detailed.

One of the places Sykes travelled to was Aleppo. During his time in the vilayet, he used the Aleppo-Marash-Zeitun-Elbistan-Darende route. Sykes wrote his impressions about this vilayet in his book Dar-ul Islam. He used many pictures and maps in this book in which he gave very detailed information about the Ottoman people.

In this study, the scales Sykes considered in analyzing the regions he travelled and the information he shared with the readers will be investigated since Mark Sykes was one of the diplomats who shaped the Middle Eastern map in 1916. Moreover, an answer to whether Mark Sykes was there for collecting intelligence will be sought.

Key Words: Aintab, Aleppo, Mark Sykes, Marash, Zeitun

EVLIYA ÇELEBİ SEYAHATNAMESİNE GÖRE AYINTAB'TA SOSYAL- KÜLTÜREL HAYAT

Nurettin GEMİCİ*

Özet

Evliya Çelebi'nin Seyahatnamesinde Antep şehrine dair anlatı kendisinin pek çok önemli tesbiti muhtevidir. Seyahatname'de ağırlıklı olarak Antep ve çevresi Evliya Çelebi'nin Hac yolculuğu esnasında yaşadıklarını kaleme aldığı IX. Ciltte geniş olarak yer almaktadır. Daha önceki seyahatlerinde buradan bir defa daha geçmiş olmakla birlikte 21 Mayıs 1671/12 Muharrem 1682 yılında çıktığı Hac yolculuğunda tekrar uğramak mümkün olmuştur. Ayıntab'da 10 gün kalmak suretiyle detaylı bilgi verebilmiştir. Evliya Çelebi, bu gelişinde şehir hakkında tarihi, idari, mali, demografik pek çok unsuru burada zikretmiştir. Ayrıca burada ilk izlenimlerini ikinci gelişindeki tespitlerle birlikte ele almıştır. Bu geliş ve gidişler nedeniyle ciddi anlamda gezemediği şehirlerden birisi de Ayıntab veya bugünkü söylenişleriyle Antep'tir. Fakat sunumumuzda yer alacak izlenimlerinin çoğunu biz Hac yolculuğu sırasında 1672 yılında aldığı notlardan faydalandık. Evliya Çelebi'nin gözlem gücü buradan birdenbire ortaya çıkar, 24 sene önce çok kısa kalıp yol üstünde geçerken gördüğü şehrin ikinci gelişinde gelişip büyümesini fark eder. Onun tespitlerine göre Ayıntab'daki mahalle sayısı 30'u geçmiştir. Şehrin değişik bölgelerindeki çarşılardaki yeni yapılmış hanlar, camiler ve dükkânlardan övgüyle söz eder. O günkü tahrir defterleriyle uyumlu bir şekilde verilen rakamlar oldukça şaşırtıcıdır. Tabii ki artan ticari hayatın en olumlu yansıması hiç şüphesiz şehir içinde meydana getirilen vakıf eserlerini sayısındaki artıştır. Özellikle iki geliş arasında artan mahalle sayısının ve ona bağlı olarak nüfus artışının artışı hakkında verdiği bilgiler gerçek verilere dayanmaktadır.

Özellikle Antep'in tarihinin yeni yazımında Seyahatnamedeki ilgili bölümler referans olarak ele alınmak zorunluluğu da bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Evliya Çelebi, Antep, Seyyah, Seyahat, Seyahatname, Antep Tarihi

ACCORDING TO EVLIYA CELEBI'S SEYAHATNAME SOCIAL AND CULTURAL LIFE IN AYINTAB

In Seyahatname the book of Evliya Çelebi, he made many important identifications in his narration about Antep . Antep and around of the city mainly mentioned in the 9th chapter which Evliya Çelebi tells us about his hajj journey. In his previous journeys, he had visited the city, with the hajj

* Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi, nurettinGemici@gmail.com

journey he began in 21 may 1671/ 12 Muharrem 1682 he had a chance to visit city again. He stayed ten days in city and gave detailed informations about it. Evliya Celebi narrated about a lot of facts like historical, managerial, economic, demographic elements of city. Also, he compare his first and second visits' impressions in his book. Because of these gelisler ve gidisler one of the city, he could not wander, is Ayintab or with todays saying Antep but most of his impressions which we will take part of our presentation, are from the notes, he write along his hajj journey. His skill of observing suddenly come to surface here. He realized the city, he came 24 years ago and spent very short time, enlarged. According to his identifications, number of the neighborhood was above the thirty. He narrated about new buildings like hostel, mosque, shops with praise. It 's surprising that the number he gave and the number record of that time(tahrir defter) have been consistent. Sure the best reflection of commercial increase cause the rising in number of foundation works. Particularly, between his two visit increasing number of neighborhood and consequently increasing number of population relied on actual datas.

Particularly new writing of Antep history, it is an obligation to refer related parts of Seyahatname.

Key Words: Ewliya Celebi, Antep, Traveller, Travelling. Travel book. History of Antep

1940-1951 YILLARI ARASINDA GAZIANTEPTE AÇILAN HALKODALARININ OKUMA-YAZMA FAALİYETLERİ

Nuri YAVUZ*

Abdullah KARA**

Özet

Atatürk tarafından 1932 yılında açılmış olan Halkevleri ve onun alt kolu olarak 1940 yılından itibaren hizmet veren halkodaları örgün eğitim dışında kalan veya örgün eğitimden faydalanamayan toplum kesimine hizmet veren önemli kuruluşlardır. İl merkezlerinde Halkevleri ile küçük yerleşim yerlerinde de halkodaları ile halka ulaşan bu kurumlar, toplumun büyük bir kesimine eğitim-öğretim faaliyetleri götürmüştür. Halkevleri bu faaliyetlerini dokuz kolda yürütmüştür. Bunlar; Dil, tarih ve edebiyat; güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, halk dersaneleri ve kursları, kütüphane ve yayın, köycülük, müze ve sergi kollarıdır.

Gaziantep halkevi 24 Haziran 1932 yılında açılmıştır. Halkevleri talimatnamesine göre; Gaziantep halkevi faaliyetlerini sürdürmek amacıyla kendi bünyesinde dokuz şube oluşturmuştur. Bu doğrultuda sosyal ve kültürel faaliyetlerde bulunmuş, yanı sıra halkı aydınlatmak amacıyla konferanslar düzenlemiş, meslek edindirme kursları ve örgün eğitim dışında kalan okuma-yazma bilmeyen insanlara okuma-yazma kursları açmıştır. Halkevleri şehir merkezleri ve kasabalarda faaliyet göstermiştir. Daha küçük köy ve kasabalarda halkevi açılması mümkün olmadığından dolayı 1940 yılında köy ve kasabalarda halkodaları açılmıştır. Tebliğimizde daha önce Gaziantep halkevleri ve halkodaları ile ilgili yapılan çalışmalarda bir takım eksikliklerin olduğu tespit edilmiştir. Bu eksikliğin giderilmesi için gerekli bilgiler sunulacaktır.

ABSTRACT

The Public's House which was opened by Atatürk in 1932 and the peoples who serve as its underpinnings since 1940 are the important organizations that serve the community that are outside the organized education or can not benefit from the organized education. The public institutions in the provincial centers and the public institutions in small settlements reach to the public and they have carried out educational activities to a large part of the society. The public houses conducted these activities in nine ways. These; Language, history and literature; Arts, representation, sports, social welfare, public lessons and courses, library and publishing, peasantry, museums and exhibitions.

*Prof. Dr. Gazi Üniversitesi, nyavuz@gazi.edu.tr /

** Gaziantep Üniversitesi, Abdullahkara01@gmail.com

The Gaziantep public housing was opened on June 24, 1932. According to the instructions of the People's Houses; Gaziantep has created nine branches in its own area in order to carry out its activities. In this direction, they have been involved in social and cultural activities, as well as organizing conferences in order to enlighten the public, providing vocational courses and reading and writing courses for illiterate people who are not in formal education. People's houses operated in city centers and towns. Since it was not possible to open public houses in smaller villages and towns, in 1940 the villages were opened in villages and towns. In our communiqué, it was determined that there were a number of deficiencies in the studies made about Gaziantep people houses and peoples before. The necessary information will be provided to correct this deficiency.

Key words: Gaziantep, Public Houses, Public Rooms, Literacy

KENT DİNAMİKLERİNİ SOSYAL MEDYA VERİLERİ İLE ANLAMAK: GAZİANTEP ÖRNEĞİ

Bayram Oğuz AYDIN*

İbrahim YILDIZ**

Özet

Kentin siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik dinamiklerini çözümlemek toplumsal yapıyı anlamak için önemlidir. Ancak bu çözümlene için gerekli verileri toplamak uzun süreli, zahmetli ve pahalıdır. Kent dinamiklerini anlamak açısından sosyal medyanın hızlı bir şekilde yükselişi, dönüşüm yaratıcı yeni ve büyük bir veri kaynağı sağlamaktadır. Bu çalışmada, sosyal medya verilerini kullanarak Gaziantep şehri örneğinde hangi aktörlerin, hangi dinamikler üzerinde hangi anlamları oluşturduğunu belirlemek amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için gerekli olan veri NodeXL yazılımı ile Twitter platformunda #Gaziantep etiketini kullanan hesapların etkileşim ağından elde edilmiştir. Veriler sosyal ağ analizi yöntemi ile incelenmiştir. Ayrıca elde edilen görseller dinamikler ve anlam ilişkisi bakımından yorumlanmıştır. Çalışma neticesinde çevrimiçi mecrada Gaziantep şehrine yönelik olarak medya, yerel yönetim ve yöneticileri, milletvekilleri ve bireysel kullanıcıların siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik dinamikler üzerinde önemli role sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca elde edilen görsellerin dinamikleri anlamlandırdığı ve görsel öğelerin bir durumu anlamada başat rol oynadığı ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Kent Dinamikleri, Sosyal Ağ Analizi, Gaziantep

UNDERSTANDING URBAN DYNAMICS WITH SOCIAL MEDIA DATA: SAMPLE OF GAZİANTEP

Analyzing the political, social, cultural and economic dynamics of the urban is important to understand social structure. However, it takes long time and is expensive and laborious to collect the required data for analysis. Rapid rise of social media in terms of understanding urban dynamics provides transforming new and a great data source. In this study, it is aimed to determine which actors

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi, b.oguzaydin@gmail.com

** Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi, ibrahimyildiz.art@gmail.com

form which meanings on which dynamics by using social media data. In order to carry out this aim, the required data were obtained from the interaction network of accounts using the #Gaziantep tag on the Twitter platform by NodeXL software. The data were analyzed by social network analysis method. Besides, the obtained images were interpreted in terms of dynamics and meaning. As a result of the study, it was determined that media, local administrations and administrators, deputies and individual users have important roles on the political, social, cultural and economic dynamics of the urban of Gaziantep on the online medium. In addition, the obtained images make sense of dynamics and the images have dominant role to understand a situation.

Keywords: Social Media, Urban Dynamics, Social Network Analysis, Gaziantep

ANTEP'İN FRANSIZLAR TARAFINDAN İŞGALİNE MUSTAFA KEMAL PAŞA VE HEYET-İ TEMSİLİYE'NİN TEPKİLERİ

Osman AKANDERE*

Özet

I. Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkan Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 tarihinde Mondros Mütarekesi'ni imzalamıştı. Savaş yıllarında Osmanlı Devleti'ni parçalamak için bir dizi gizli anlaşma yapan İngiltere, Fransa ve İtalya devletleri, savaş sonrası bu gizli anlaşmalara işlerlik kazandırmak istemişlerdir. Ülkenin birçok bölgesinde olduğu gibi, Antep, Maraş ve Urfa şehirlerinin dâhil olduğu Güney bölgeleri de işgallere maruz kalmıştır

Nitekim Antep önce İngilizler tarafından 15 Ocak 1919'da işgal edilmiştir. Yaklaşık bir yıl kadar devam eden bu işgalde İngilizler Ermenilerin de yardımıyla, şehrin Türk ve Müslüman halkı üzerinde büyük bir baskı kurmuşlar, halkın silahlarını toplamışlar, Ermenileri silahlandırmışlardı. Antep halkı maruz kaldığı haksızlıklara ve baskılara karşı tepki göstermiş ve işgali protesto için miting düzenlemişti. Musul bölgesindeki petrolere sahip olmak isteyen İngiltere Eylül 1919'da Fransızlar ile yaptıkları Suriye Antlaşması ile Antep, Urfa ve Maraş'ı Fransızlara bırakmışlardı. Bu nedenle Antep'teki İngiliz işgali sona ererken 29 Ekim 1919'da bu kez şehir Fransızların işgaline maruz kalmıştır.

Antep'i işgal eden Fransızlar her türlü devlet idaresi ve adalet işlerine müdahale ettikleri gibi, Ermeniler, silahlandırılıp, kışkırtılmış ve Türk ve Müslüman halkın üzerine adeta saldırtılmıştı. Fransızların himayesinde Ermenilerin her geçen gün artan ve çeşitlenen saldırıları karşısında halkta Fransız işgaline karşı bir tepki ve nefret oluşmuştur. Bu tepki ve nefret kısa bir süre sonra da işgallere karşı bir direniş hareketi başlatmıştır.

Antep, Urfa ve Maraş'ın Fransızlar tarafından işgali bütün ülkede derin bir tepki oluşturduğu gibi Milli Mücadele'nin bir karar ve icra organı olan Heyet-i Temsiliye ve onun seçilmiş reisi olan Mustafa Kemal Paşa'nın da tepki göstermesine neden olmuştur.

Bu çalışmada Mustafa Kemal Paşa'nın ve Heyet-i Temsiliye'nin Antep'in Fransızlar tarafından işgal edilmesine ve halka reva görülen kötü muamele ve haksızlıklara karşı gösterdikleri tepkiler ele alınacak ve bu amaçla yapılan yazışma ve yayınlanan beyannamelere yer verilecektir

Anahtar Kelimeler: Mustafa Kemal Paşa, Heyet-i Temsiliye, Antep'in İşgali, Fransız ve Ermeniler, Tepki.

* Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, oakandere@konya.edu.tr

REACTIONS OF MUSTAFA KEMAL PASHA AND REPRESENTATIVE COMMITTEE AGAINST THE OCCUPATION OF ANTEP BY THE FRENCH

Having been defeated in World War I, Ottoman Empire signed Mondros Ceasefire Agreement on October 30, 1918. Having made sets of secret agreements during the war to split Ottoman Empire, England, France and Italy desired to bring these collusive agreements into force in post-war period. As in several regions of the country, southern areas including Antep, Maraş and Urfa provinces were subjected to occupations.

Indeed, Antep was occupied by the English on January 15, 1919. In his occupation which continued approximately about a year, the English exercise great control over Turkish and Muslim folks of the city with the help of Armenians and collected the weapons of people and armed Armenians. People of Antep reacted against the injustices and pressures that they were subjected to and organized a meeting to protest the occupation. Having desired to possess petroleum in Mosul district, England left Antep, Urfa and Maraş to the France with Syrian agreement they made with the French in September 1919. Therefore, the city was subjected to the occupation of French on October 29, 1919 when English occupation in Antep ended.

As well as intervening in all kinds of justice and state administration in Antep, the French armed and provoked Armenians and set them against Turkish and Muslim people. Attacks of Armenians under the cover of French which was increasing day by day and became varied arouse reaction and hatred against French occupation. This reaction and hatred started a resistance movement against occupations after a short period of time.

As Antep, Urfa and Maraş's occupation by the French created intense reaction throughout the country, it resulted in reaction of Representative Committee which was the decision and execution body of National Struggle and Mustafa Kemal Pasha, being the selected president.

The reactions of Mustafa Kemal Pasha and Representative Committee concerning occupation of Antep by French and maltreatment and injustices deemed proper for people will be dealt in this study and correspondences made and declarations published will be included with this purpose.

Key Words: Mustafa Kemal Pasha, Representative Committee, Occupation of Antep, the French and Armenians, Reaction.

GAZİANTEP'İN UNESCO KAPSAMINDA YARATICI ŞEHİRLER AĞINA SEÇİLMESİNDE ETKİLİ OLAN GASTRONOMİ DEĞERLERİNİN İNCELENMESİ

Oya ÖZKANLI*

Gaziantep; günümüzden 7600 yıl öncesine uzanan ve Mezopotamya, Anadolu ve Mısır'ın geçiş yolları üzerinde bulunan bir kültür kavşağıdır. Yaratıcı Şehirler Ağı kabul sürecinde bu kültürel zenginliğin etkisi çok büyüktür. Yaratıcı Şehirler Ağı Gastronomi Şehirleri için belirlenen kriterler ve Gaziantep Gastronomisi'nin bu kriterleri ne kadar ve sahip olduğu hangi özellikleri ile karşıladığının incelenmesi bu çalışmanın amacıdır. Bu kriterlerin değerlendirilmesinde mevcut olan şehir varlıkları, yapılması gerekenler ele alınacak ve öneri olarak sunulacaktır.

Anahtar kelimeler: Gaziantep, Gastronomi, Yaratıcı Şehirler Ağı, Unesco

INVESTIGATION OF GASTRONOMY VALUES EFFECTIVE IN SELECTING GAZİANTEP IN THE SCOPE OF CREATIVE CITIES NETWORK IN UNESCO

Gaziantep; is a cultural intersection point located on the passage routes of Mesopotamia, Anatolia and Egypt, extending from the present day to 7600 years ago. In the process of accepting to the Creative Cities Network, the impact of this cultural richness is very effective. It is the aim of this study to examine the criteria for the Creative Cities Network Gastronomy Cities and the characteristics of Gaziantep Gastronomy with these criteria and which they have. The assessment of these criteria will give an overview of the city's existing assets, which needs to be done, and suggestions. The impact of this cultural wealth is enormous. The assessment of these criteria will direct the existing city assets, the necessities which should be realized certainly.

Key words: Gaziantep, Gastronomy, Creative Cities Network, Unesco

*Yrd.Doç.Dr.,Güzel Sanatlar Fakültesi Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü, ozbayram27@hotmail.com

ANTEP ve URFA’NIN KURTULUŞ MÜCADELESİNİN AKTARIMINDA TÜRKÜ VE AĞITLARIN YERİ

Ömer Faruk KADAN*

Bülent ARI**

Özet

Bildiriye anonim halk edebiyatı biçimlerinin tanıtılmasıyla başlanacak. Söz konusu biçimler kısaca açıklandıktan sonra türkü ve ağıt üzerinde durulacaktır. Daha sonra Antep mücadelesini konu alan Antep Müdafaa Türküsü, Şahin Bey için yakılan ağıt, Karayılan için söylenen 3 türkü ve Urfa mücadelesini konu alan 2 türkü incelenecek; onların tarihsel ve duygusal aktarımdaki rolleri üzerinde durulacaktır.

Son olarak elde edilen tespitlerin ortaya konulduğu, değerlendirildiği bir sonuç bölümü ve yararlanılan kaynakların soyadına göre sıralandığı bir kaynakça bölümü ile bildiri sonlandırılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Urfa, Milli Mücadele, Halk Edebiyatı, Türkü, Ağıt

IMPORTANCE OF BALLADS AND LAMENTS IN TRANSMISSION OF LIBERTY WAR OF ANTEP and URFA

Abstract

The paper will be started with introduction of anonymous folk literature types. Those types will be explained briefly, and ballads and laments will be highlighted. Then, Antep Liberty Ballad, which is about liberty fight of Antep, lament of Şahin Bey, 3 ballads sung for Karayılan, and 2 ballads about liberty fight of Urfa will be analysed. Afterwards, their roles in historical and emotional transmission will be focused.

The paper will be finalized with the section of conclusion in which the obtained findings are supposed to be revealed, and with the section of references where sources referred are sorted by their surnames.

Keywords: Antep, Urfa, National Liberty War, Folk Literature, Ballads, Laments

* Okutman, Mustafa Kemal Üniversitesi, farukkadan@hotmail.com

** Doç. Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi, bulentari01@gmail.com

ATATÜRK'ÜN GAZİANTEP ZİYARETİNİN BASINDAKİ YANSIMALARI

Özlem TAŞKIRAN*

Özet

Türk Kurtuluş Savaşı'nın önderi, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, savaştan yeni çıkmış bir milleti ayağa kaldırıp, modern bir devlet kurmak için çok çaba harcamıştır. Kazanılan zaferi de yapacağı inkılaplarla taçlandırmıştır. Bu süre zarfında kendisine en büyük destek yüce Türk Milleti'nden gelmiştir.

Atatürk 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkışından itibaren, vefatına kadar geçen zamanda hiç yurt dışı gezisine çıkmamıştır. Bununla birlikte sık sık yurt gezilerine çıkmıştır. Yurdun dört bir yanında köy, kasaba, ilçe ve illeri ziyaret eden Atatürk'ün bu gezilerinin amacı, Ankara'dan çıkıp, halkın içine karışmak, halkı yakından görüp, dertlerini dinlemek, yapılan ve yapılacak olan inkılapları halkın isteyip istemediğini öğrenmektir. Bu amaçla çıktığı yurt gezilerinde Türk Milleti'ni yakından tanıma fırsatı bulmuş, her konuda halkı aydınlatmıştır. Bu geziler hiçbir zaman sıradan bir gezi olmamıştır. O, bu gezilerinde siyasi, sosyal, ekonomik ve askeri durum tespitinde bulunmuştur. Bu nedenle yaptığı bu ziyaretlerin araştırılması ve gün yüzüne çıkartılması tarihi açıdan önemlidir. Hazırlanan bu çalışmada Gaziantep tarihi açısından önemli bir kaynak oluşturacaktır. Bunun yanı sıra çalışma Gaziantep'in tarihi açısından önem taşımakla birlikte, Mustafa Kemal Atatürk'ü "Fahri Hemşehri" olarak ilan eden değerli Gaziantep halkına karşı bir vefa borcudur.

Atatürk genellikle kısa süreli olarak kaldığı bu ziyaretlerin birini de Milli Mücadele'de canla başla mücadele eden Gaziantep'e yapmıştır. 1918 yılı Ekim ayı başlarında Kilis'e kadar gelen Atatürk bir gece orada konaklamış, ancak Gaziantep'e gelememiştir. Gaziantep halkının Atasıyla buluşması 26 Ocak 1933 tarihinde gerçekleşmiştir. Bu tarihte Gaziantep'e giden Atatürk, bu gezisinde büyük bir kalabalık tarafından karşılanmıştır. Yapılan samimi tezahürat kendisini çok mutlu etmiştir. Atatürk'e Gaziantep belediyesi tarafından "Fahri Hemşehrilik" verilmiştir. Gazi'nin bunu kabul etmesi tüm Gaziantep halkını gururlandırmış ve mutlu etmiştir. Atatürk, kendi adına düzenlenen yemek sonrasında, bir gece bu ilimizde konaklamış, ertesi gün Gaziantep'ten ayrılmıştır.

Atatürk'ün bu yurt gezisinde yaptıkları, konuşmaları, gezi programına dair bilgilerin de yer alacağı çalışma da özellikle basına ve anılara yer verilmiş olması birinci elden kaynak olması açısından, çalışmayı diğer çalışmalardan ayıran ve özgün kılan en önemli özelliğidir. Geziye ait resimler, gezi sırasında kullandığı birtakım eşyaların fotoğrafları çalışmanın bir başka ilginç boyutunu oluşturmaktadır.

* ozlem.taskiran88@hotmail.com

Kaynaklar açısından bakıldığında, yapılan çalışmada basın incelemesinde öncelikli olarak incelenen gazete 1930'lu yıllarda Gaziantep'te çıkarılan "Gaziantep" gazetesidir. Haftada sadece iki gün çıkarılan (Pazartesi ve Perşembe) bu gazete siyasi, ekonomik, ilmi ve edebi bir gazetedir. Çalışmanın da ana kaynağını oluşturmaktadır. Bununla birlikte basın incelemesinde Cumhuriyet döneminin üç büyük şehri olan İstanbul, Ankara ve İzmir basınına ait gazetelerde incelenmiştir. Bunlara örnek verecek olduğumuzda; "Hâkimiyet-i Milliye", "Cumhuriyet" gazeteleri bunlardan bazılarıdır. Basın incelemesinin yanında birinci elden kaynak olarak kullanılmış olan anılarda çalışmada göze çarpan kaynaklardan biridir. Kullanılan kaynaklarda Gaziantep tarihine emeğini vermiş isimlerin eserleri de önem taşımakla birlikte, Gaziantep tarihini yansıtan makaleler de araştırma da yer almıştır.

THE REFLECTIONS OF ATATURK' S VISIT TO GAZİANTEP ON PRESS

Mustafa Kemal Atatürk who was the leader of Turk Independence War and the founder of the Republic of Turkey. Struggled a lot to established a modern state. He awakened the nation which was newly out of the war. After victory many revolutions were accomplished by him. In this period of time the greatest support came from The Great Turkish Nation.

From visiting Samsun on 19 th May 1919, until he died, he had never travelled abroad. Along with that he often united the cities in Turkey. He made domestic tours all around the country. By leaving Ankara, he set off to visit the aim of visiting cities, towns, villages was to meet the public, to listen to their problems to find solutions to these problems, to learn the ideas about the revolutions, if they want them or not. Thanks to those domestic trips he could get to know Turkish Nation better, he gave information to the people. Those trips had never been ordinary trips. Through those trips, he made political, social, economic and military detections. So it was historical important that those trips were searched met clarified. This study which was prepared would be an important quelled for the history of duty of fidelity to the public of Gaziantep that declares Mustafa Kemal as a citizenship.

Ataturk made one of those visits in Gaziantep, which he usually stayed for a while, Ataturk stayed in Kilis at the beginning of October in 1919, but he couldn't come to Gaziantep. The public of Gaziantep met Ataturk on 26 th January 1933. In that, date Ataturk who went to Gaziantep was greatest by a very crowded people. The friendly cheer made him very happy. Ataturk was given Citizenship of the city by the municipality of Gaziantep. Accepting this by Mustafa Kemal made all the Antep public happy and honoured. After the dinner, which was organised for Ataturk, he stayed in Antep one night. The next day he left the city.

The most important feature of the study was what Ataturk did, his speeches and his visiting information's. They were the sources from the first had it gave place to the memories and the press.

The photographs of visiting, some of the good's photos which were used by Ataturk in the time of visiting created at interested extent of working.

From the point of view of resources on press review, first reviewed newspaper was "Gaziantep" newspaper which was printed in 1930's. This newspaper which was printed only in two days (Monday and Thursday) a week was about political, economic, scientific and literary newspaper. It was also the main source of working. At the same time, three major cities of Republican period like as Istanbul, Ankara, Izmir press newspaper was examined. If we had given examples, Hakimiyet-i Milliye and Cumhuriyet were some of these newspapers. Besides the press examine; They were one of the Main sources which used in memories Works. The names gave labour in Antep's history took place in the articles which reflectived Gaziantep history.

DR. FAHRI CAN VE ANTEP MILLI MÜCADELESİ'NDEKİ FAALİYETLERİ

Ramazan Erhan GÜLLÜ*

Özet

Milli Mücadele sırasında, önce Gebze-İzmit yöresinde daha sonra da Antep'te direnişte aktif rol almış kişilerden birisi olan Dr. Fahri (Can), mesleği itibarıyla verdiği sağlık hizmetleri yanında işgal karşıtı örgütlenmelere de önemli katkılarda bulunmuştu. İttihat ve Terakki mensubu olan Dr. Fahri (Can), İttihatçılar ve Kuva-yı Milliye içinde “Küçük Doktor” lakabıyla tanınmaktaydı. General Gouraud komutasındaki birliklerin Antep'i tamamen kuşattığı dönemde Antep'e gelmiş ve şehrin düşüşüne kadar mücadele içinde aktif olarak yer almıştı. Antep'in tesliminden sonra da bazı Kuva-yı Milliye mensuplarıyla birlikte şehirden ayrılarak Selahattin Adil Paşa'nın kolordusuna dâhil olmuş ve mücadeleye orada devam etmişti. Bu tebliğde Dr. Fahri Can'ın Antep'e gelmeden önceki faaliyetleri ile Antep'teki çalışmaları ve Antep Milli Mücadelesi ile ilgili görüşleri incelenecektir. Sonraki yıllarda yazdığı çeşitli yazılarla Milli Mücadele ile ilgili hatıralarını anlatan Fahri Bey'in kimi yetkililerle ilgili eleştirileri ve mücadeleye dâir yorumları Antep'te yaşananların anlaşılmasına ciddi katkılar sunacak mâhiyettedir.

DR. FAHRI CAN AND HIS SERVICES DURING THE NATIONAL STRUGGLE IN AINTAB

Dr. Fahri (Can) was one of the people who played an active role in resistance in Gebze-İzmit region and then Aintab in National Struggle. He has made important contributions to the anti-occupation organizations as well as the health services he gave as an honorary profession. Dr. Fahri (Can), a member of CUP, was known as “Little Doctor” among the Unionist and Kuvva-ı Milliye. He arrived when General Gouraud's encircled Aintab and actively took part in the struggle until the city fell. After the surrender of Aintab, he left the city together with some of the members of the National Army and joined the army of Selahattin Adil Pasha and continued there in battle. In this paper, the activities of Fahri Can before his arrival in Aintab will be examined with his service in Aintab and his views on the Aintab National Struggle. In the writings of Fahri Bey about the memories of the National Struggle in the following years, along with his various writings, criticism of some authorities and comments about the struggle are serious enough to contribute to the understanding of the chain of events in Aintab.

* Yrd. Doç. Dr. İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, r_erhangullu@yahoo.com.tr

CUMHURİYET'İN İLK ON BEŞ YILINDA GAZİANTEP'TE TRAHOM VE MÜCADELE FAALİYETLERİ

Sadet ALTAY*

Özet

Bulaşıcı ve ağır bir göz hastalığı olan trahom, görüldüğü yerlerde halkın yüzde yüzünü etkisi altına alabildiğinden ve tedavi edilmediğinde körlükle sonuçlanabildiğinden dolayı önemli bir toplumsal tehditir. Cumhuriyet ilan edildiğinde sıtma, verem ve frengi gibi ülke nüfusunu olumsuz etkileyen hastalıklardan biri de trahomdu ve bu hastalıktan muzdarip olan hasta sayısı 3 milyon olarak tahmin edilmekteydi. Yapılan taramalarda hastalığın özellikle Doğu, Güney ve Güneydoğu bölgelerinde yoğunluk arz ettiği anlaşıldı. Gaziantep de trahom hastalığının en çok görüldüğü vilayetlerden biriydi ve hastalığın görülme oranı yüzde 70'leri geçmekteydi. Ülkede trahom hastalığıyla mücadele çalışmalarına 1924 senesinde başlandı. Sabit ve seyyar olarak örgütlenen mücadele teşkilatı bütçe yetersizliği nedeniyle, 1928 senesine kadar sadece Adıyaman ve Malatya'da faaliyetlerini sürdürdü. Aynı yıl Kilis'te bir poliklinik ve Besni'de 10 yataklı bir trahom dispanseri açıldı. Trahomla savaşta asıl önemli gelişme 1930 senesinde yaşandı. Trahom mücadele çalışmalarının bir mütehassıs hekimin yönetiminde sürdürülmesi uygun görüldüğünden, Gaziantep'te bir "Trahom Mücadele Reisliği" kuruldu. Tüm sabit ve seyyar örgüt, bu reisliğe bağlandı. Reisliğin, trahom savaş örgütünün idarî, malî işleri ile bilimsel çalışmalarını denetlemek, mücadele ihtiyaçlarını belirlemek, ülkede trahomun yoğun olarak görüldüğü bölgeleri tetkik ederek trahom oranını tespit etmek gibi görevleri bulunmaktaydı. Yine 1930 senesinde Gaziantep ve Kilis mücadele örgütüne seyyar teşkilat ilave edilerek, aynı yerlerde onar yataklı trahom mücadele hastaneleri hizmet sunumuna başladı. 1936 yılı itibarıyla trahom mücadelesi 10'u sabit, 7'si seyyar olmak üzere toplam 17 kurum aracılığıyla sürdürülmekteydi. Bütün bu teşkilat, merkezi Gaziantep'te bulunan reisliğe bağlıydı ve toplam yatak sayısı 130 idi. Trahomlu çocukların kontrollerini düzenli bir şekilde yürütmek, diğer çocuklara hastalığın bulaşmasını önlemek ve tedavilerini sağlamak amacıyla 25 adet trahom mektebi açıldı. Bunlardan 6'sı da Gaziantep'teydi. Cumhuriyet'in ilk on beş yılında trahom mücadelesine gerekli önem verildi ve bu doğrultuda özveriyle çalışmalar gerçekleştirildi. Ancak bütçeden gerekli payın ayrılamaması, yeterli sağlık insangücü yokluğu ve bunların istihdam edilmesinde yaşanan sorunlar, çevre sağlığı hizmetlerindeki aksaklıklar, toplumun yaşam standartlarının düşüklüğü gibi nedenlerden ötürü diğer vilayetlerde olduğu gibi, Gaziantep'te de trahomla mücadele çalışmalarında istenilen hedefe ulaşılamadı. Lakin gerçekleştirilen faaliyetler, ilerleyen yıllarda devam ettirilen

* Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, altaysadet@gmail.com

çalışmalara model oluşturdu ve 1971 yılına gelindiğinde Gaziantep'te trahom endeksi yüzde 1'e geriledi. Bu başarının elde edilmesinde ilk yıllardaki mücadele çalışmalarının katkısı büyüktü.

Bu çalışmanın amacı Gaziantep halkının sağlığını önemli boyutlarda etkileyen trahom hastalığının ortadan kaldırılması amacıyla Cumhuriyet'in ilk on beş yılında gerçekleştirilen mücadele faaliyetlerini irdeleyerek, bahsi geçen vilayette ortaya konulan mesainin, trahomla savaşta ne kadar etkili olduğunu belirleyebilmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada "*betimsel inceleme*" metodu kullanılmıştır. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi belgeleri, TBMM Zabıt Cerideleri, Gaziantep'in Sıhhi ve İçtimai Coğrafyası, Gaziantep İl Yıllığı, telif ve tetkik eserler, verilerin elde edilmesinde kullanılan temel kaynaklar arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Trahom, Trahomla Mücadele, Gaziantep

TRACHOMA AND ACTIVITIES OF COMBATING SUCH DISEASE IN GAZİANTEP DURING THE FIRST FIFTEEN YEAR OF THE REPUBLIC

Trachoma, an infectious and severe eye disease, is an important social threat because it can affect 100 percent of the population of the area where it is spread and may result in blindness if it is left untreated. During the period of proclamation of Republic, trachoma was one of the diseases affecting the population of the country such as malaria, tuberculosis and syphilis and the number of patients suffering from this disease was estimated as 3 million. From the examination made in the country, it was understood that the disease was particularly concentrated in the Eastern, South and South East regions. Gaziantep was one of the provinces where trachoma disease was spread largely and the rate of spread of the disease was 70 percent. The activities of combating trachoma disease in the country began in 1924. The combating organization, composed of stationary and mobile structures, continued its activities in Adıyaman and Malatya until 1928 due to the lack of budget. At the same year, a policlinic in Kilis and a 10-bed trachoma dispenser in Besni were opened. The most important development in the war against Trachoma occurred in 1930. Since it was deemed appropriate to carry out the Trachoma combating activities under the supervision of a specialist physician, a "Trachoma Combating Headquarters" was established in Gaziantep. All the stationary and mobile organizations were connected hierarchically to this headquarters. It has the duty to supervise the administrative, financial and scientific works of the organization for the war against trachoma, to determine the struggle needs and to determine the trachoma ratios by examining the regions where trachoma was spread more intensively in the country. In 1930, a mobile organization was added to the combating

organization of Gaziantep and Kilis, and trachoma fighting hospitals with many beds started to serve in the same places. By 1936, the war against trachoma had been carried out through a total of 17 institutions, 10 of which were stationary and 7 of which were mobile. All this organization was operating under the headquarters in Gaziantep and the total number of beds was 130. The controls of children with trachoma were carried out on a regular basis and 25 trachoma schools were opened in order to prevent the contagion and to provide treatment against it. 6 of these schools were in Gaziantep. A big importance was given to the treatment and struggle against trachoma in the first fifteen years of the Republic and a devotional work was carried out in this direction. However the fight against trachoma in Gaziantep did not achieved the desired goal, as in other provinces of the country because of the lack of necessary share from the budget, the lack of sufficient health manpower and problems in their employment, the problems in environmental health services and the low living standards of the society. However the activities carried out at this period constituted a model for the work carried on in the following years, and by 1971, the trachoma index in Gaziantep was reduced to 1 percent. The struggle performed in the first years of the Republic gave a great contribution in the achievement of this success.

The aim of this study is to examine the activities carried out in the first fifteen years of the Republic in order to eliminate the trachoma disease that affected seriously the health of the people of Gaziantep and to determine the effectiveness of the efforts shown in this regard, in the mentioned province. For this purpose, the "descriptive examination" method was used in the study. Documents of the Republic Archives of the Prime Ministry, TBMM records, Gaziantep Sanitary and Interior Geography, Gaziantep Provincial Yearbook and copyright and examination works are among the basic sources used in obtaining the data used in the study.

Key words: Trachoma, Combating Against Trachoma, Gaziantep.

DARÜLEYTAMDAN ŞEHİR YATI MEKTEBİNE ANTEP'TE YETİM HANELER

Safiye KIRANLAR*

Özet

İlk örnekleri Balkan Savaşları sırasında kurulan, dönemin yetimhaneleri olarak tanımlanabilecek olan darüleytamlar Birinci Dünya Savaşı yıllarında neredeyse bütün vilayetlerde açıldı. Savaş bitince masrafları en aza indirme anlayışının ürünü olarak Maarif Nezareti'ne bağlı darüleytamlar kapatıldıysa da Antep'in de içinde yer aldığı bölgelerde yerel yönetimler ve hayırsever kişiler tarafından desteklenen benzer yapılanmalar varlığını devam ettirdi. TBMM Hükümeti'nin Anadolu'ya tam hakimiyet sağladığı dönemde darüleytamlar öksüz yurdu adıyla da anılmaya başladı. Resmi söylemde öksüz yurdu adını benimsetme yönünde bir eğilim görülmesine rağmen darüleytam ismi genel kabul gördü. Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti bu kurumlarla yakından ilgilendi ve konuyla ilgili ilk icraatı Tevhid-i Tedrisat Kanunu'yla öksüz yurtlarını Maarif Vekaleti'ne bağlamak oldu. Alınan karar yıllardır tartışılan bu kurumun bir barınma mı yoksa eğitim kurumu mu olduğu yönündeki sorunun da çözüldüğünü gösteriyordu. Öksüz yurtları bir eğitim kurumu olarak tanımlanmıştı ve bu bakış açısının bir sonucu olarak 1926 yılında alınan bir kararla yurtlar şehir yatı mekteplerine dönüştürülecekti.

Antep darüleytamları taşra darüleytamları içinde dikkat çeken şubelerdendi ve darüleytam öksüz yurdu ve şehir yatı mektebi üçlemesine uyan sıralamayı takip ederek varlığını sürdürmüştü. Birinci Dünya Savaşı sırasındaki tasfiye kararıyla kapatılan Antep Darüleytamı öğrencilerinden bir kısmı İstanbul'a getirilmişti. Antepli bir tüccar olan Nuri Bey'in darüleytamı 1919 yılında bile varlığını devam ettirmekteydi. Cumhuriyetin ilanı sonrasında Antep'te de bir öksüz yurdunun var olduğunu ve bu yurtda sadece erkeklerin eğitim gördükleri bilinmektedir. Daha sonra bu öksüz yurdu 1928 yılında şehir yatı mektebine dönüştürülmüş ve ömrü kısa süren bu okul daha sonra kapatılmış ve darüleytam geleneğinin de sonu olmuştu.

Bu tebliği kapsamında Birinci Dünya Savaşı yıllarında başlayan yetim ve öksüzlerin barındığı kurum olan darüleytamların öksüz yurdundan şehir yatı mektebine dönüşümü Antep'teki yapılanma merkeze alınarak incelenecektir. Değerlendirme kapsamında arşiv belgeleri ve gazete haberleri öncelikle olarak ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Darüleytam, Öksüz Yurdu, Yatılı Okul, Şehir Yatı Mektepleri

*Doç. Dr. Sakarya Üniversitesi, kiranlar@sakarya.edu.tr

ORPHANAGES IN ANTEP, FROM OTTOMAN ORPHANAGE (DARULEYTAM) TO CITY PENSION

Ottoman Orphanages (Daruleytam), the first examples of which were established during the Balkan Wars and could be described as orphanages of the period, were opened in almost all provinces during World War I. Although Ottoman Orphanages which were bound to the Ministry of Education were closed in order to reduce the expenditures when the war ended, other regions including Antep continued to have similar structures supported by local governments and philanthropists. In the period when the TBMM (Grand National Assembly of Turkey) government gained full control over Anatolia, ottoman orphanages (daruleytam) started to be called as orphanages. Despite the fact that there was a tendency to adopt the name of the orphanage officially, the name of ottoman orphanage (daruleytam) was generally accepted. The newly established Republic of Turkey closely dealt with these institutions and the first act on this issue was to connect the orphanages with the Ministry of Education through the Law on Unification of Education. This decision put an end to the discussions ongoing for years and solved the problems; whether this institution was a sheltering institution or an educational institution. Orphanages were defined as an educational institution and as a result of this point of view, these orphanages would be turned into city pensions with a decision taken in 1926.

Antep ottoman orphanage (daruleytam) were salient branches among rural orphanages and these institutions existed in order of ottoman orphanage (daruleytam), orphanage and city pension. Some of the students of Antep ottoman orphanage (daruleytam), which was closed with the resolution of liquidation during World War I, were brought to Istanbul. Nuri Bey's orphanage, who was a merchant from Antep, continued to exist even in 1919. It is known that there was an orphanage in Antep after the declaration of the Republic and only male students were educated in this orphanage. Later, this orphanage was transformed into a city pension in 1928 and the school was short-lived, and later it was closed and this was the end of the ottoman orphanage (daruleytam) tradition. Within this paper, the transformation of ottoman orphanages (daruleytam), which started during World War I, will be examined by taking Antep's orphanage structure as a center structure. Within the scope of the evaluation, archival documents and newspaper reports will be dealt with primarily.

Keywords: Antep, Ottoman Orphanage (Daruleytam), Orphanage, City Pension, Boarding School, Education

GAZIANTEPLİ BİR ERMENİ’NİN I. CİHAN SAVAŞI DÖNEMİ HATIRALARI

Salim CÖHCE*

Özet

Kısa süre önce ailesinin göç ettiği Kilis’te 17 Aralık 1897’de dünyaya gelen Hagop Sarkissian 1915’de Halep tren istasyonunda *operatör* olarak görev yapmaya başlar. Burada 1918 kadar geçen sürede pek çok gelişmeye şahit olur ve gördüklerini daha sonra bir kitap haline dönüştürerek 1964’te Michigan’da bastırır. O arada ABD’ne göç ederek 1926’da adını John K. Sutherland olarak değiştirir. Iowa’da yerleşen Sarkissian burada bir müddet *ilk yardım görevlisi* olarak çalıştıktan sonra tıp tahsili yapmaya başlar ve Kardiyoloji uzmanı olarak fakülteyi bitirir.

“*Bir Ermeni Oğlunun Maceraları: Osmanlı İmparatorluğu’nun Son Otuz Yılına Kapsayan bir Tarihi Anlatı ve Otobiyografi (The Adventures of an Armenian Boy: An Autobiography and Historical Narrative Encompassing the Last Thirty Years of The Ottoman Empire)*” başlığını taşıyan kitabını Birinci Dünya Savaşı’nın 50. yıldönümünde bastırması manidardır. Zira kitap, Yazar’ın büyük bir hayranlık duyduğu “babasına ve Ermeni Tehciri sırasında Türkler tarafından öldürülen/yok edilen bir milyon Ermeni erkek, kadın ve çocuğa” ithaf edilir. Esasen kitap giriş bölümünde ifade edildiği gibi bir aile tarihinden çok daha fazlasını kapsamaktadır. Kitabı öncelikle “kendi ailesinin geçmişi ve Türkiye’deki varlıkları sırasında Müslümanların kâfir olarak niteledikleri Ermeniler ile Hıristiyanların sıkıntılarını öğrenmek isteyenler için yazdığını belirtir. Bunun yanında Sarkissian Cemal Paşa’nın Suriye Ermenilerine karşı tavırlarıyla ilgili olarak çok nadir ve kıymetli değerlendirmeler de bulunmaktadır.

Ermenilere karşı çok merhametli davrandığını belirttiği Dördüncü Ordu komutanı Cemal Paşa’dan takdirle bahseden Sarkissian Onun, “kendisini kontrolü altındaki yarım milyon Ermeni’yi korumakla sorumlu tuttuğunu ve neticesinde bugün Suriye, Lübnan ve Filistin’de mukim olan büyük bir Ermeni nüfusun hayatta kalmasını sağlayan... büyük bir adam” olarak takdim etmektedir. Daha da ileriye giderek bu bölgelerden Avrupa ve Amerika’ya göç eden binlerce Ermeni’nin kendisine minnet duyduğunu ifadeyle Cemal Paşa’nın güç şartlarda koruyabildiği kadar Ermeni’yi koruduğunu belirterek “O günlerde Ermeniler kendisinden nefret ediyordu” dediği Cemal Paşa’nın “Eğer Ermeniler benim onlar için yaptıklarımı bilselerdi altından heykelimi yaptırır ve Ağrı Dağı’nın tepesine dikerlerdi” şeklinde sözler sarf ettiğini kaydeder. Sarkissian Cemal Paşa’yı icraatlarında haklı bulur. Ancak O’nun ironik bir şekilde Ermeniler tarafından katledildiğine de işaret eder.

* Prof. Dr. İnönü Üniversitesi, Salimcohce@hotmail.com

Söz konusu kitap iki bölüm ve bir son sözden oluşmaktadır. Birinci bölümünün ilk 7 kısmında Yazar dedesi, babası, annesi ve erkek kardeşi hakkında bilgiler verir. İkinci kısmında ise yazarın 17 Aralık 1897'den 11 Nisan 1920'ye kadar kendi hayat hikâyesi ve maceraları anlatılmaktadır. Son söz, Yazar'ın 1920 yılından 1964 yılına kadar olan faaliyetlerini özetlemektedir. Aynı zamanda Türk musikisi üzerine de kıymetli bilgiler veren bir kitap hazırlanmış bulunan Sarkissian'ın söz konusu eserdeki tespitleri daha sonra bu alanda çalışan pek çok araştırmacı tarafından kullanılmıştır. Bütün bu değerlendirmeler böyle bir tebliğin konusunu teşkil edecektir.

Anahtar kelimeler; **Sarkissian, Ermeni/Ermeniler, Cemal Paşa, Suriye Lübnan, Türkler.**

MEMORIES OF AN ARMANIAN FROM GAZİANTEP DURING WORLD WAR I

Hagop Sarkissian born in Kilis upon his family's migration on December 17, 1897 started to work as an operator at Aleppo's Train Station. At this place, he witnessed many events during the time he passed here until 1918 and later on he turned those events that he had seen, into a book and he had that book published in 1964 in Michigan. By the way he migrated to USA in 1926 and changed his name into John K. Sutherland. Sarkissian, settled in Iowa, started to study medicine at the university after working a while here as a first aid staff and he completed the faculty as a cardiologists.

It is meaningful that he had his book titled "*The Adventures of an Armenian Boy: An Autobiography and Historical Narrative Encompassing the Last Thirty Years of The Ottoman Empire*" published on the 50th anniversary of World War I. Because, the book has been dedicated to his father whom the author admired and one million men, women and children who were killed or eradicated by Turks during Armenian dispatchment and settlement. Substantially, the book encompasses more than a history of a family as indicated in introduction of the book. Sarkissian points out that he has written the book for those who want to learn their families' past and the troubles of the Armenians and Christians that were known as infidels by Turks during their presence in Türkiye. Additionally in the book, Sarkissian makes uncommon and precious evaluations regarding the behavior of Cemal Pasha against Syria Armenians.

Sarkissian, stating with appreciation about 4th Army Commander Cemal Pasha for behaving mercifully against Armenians, presents Cemal Pasha as great man in order that he kept himself responsible for protecting Armenians under his command and at the end enabled a big Armenian population today to survive in Syria, Lebanon and Palestine as residents. Going further, with a statement that thousands of Armenians migrating to Europe and USA from these regions were thankful to him, Cemal Pasha had protected as many Armenians as he could during tough times saying "Armenians used to hate him on those days" about Cemal Pasha and he wrote Cemal Pasha's saying

“If Armenians had known what I had done for them, they would have had my statue done out of gold and erected it on top of Ağrı Mountain. Sarkissian found Cemal Pasha legitimate on his performances. But He ironically points out that he was murdered by Armenians.

The subject book comprises two sections and an epilogue. In the first seven part of first section, the author gives information about his grand father, father, mother and brother. In the second part, the author’s life story and adventures from December 17,1897 to April 11, 1920. The epilogue summarizes the author’s activities from 1920 to 1964. At the same time, Sarkissian who prepared a book by himself in which he was giving precious information about Turkish Palace Music was used by many researchers. All these evaluations will constitute such a notification.

Key words: Sarkissian, Armenian/Armenians, Cemal Pasha, Syria, Lebanon, Turks.

MEMLÛKLULAR DEVRİNDE AYNTÂB ŞEHİRİ

Seher PARLAK*

Özet

Ayntâb şehri, tarihi süreç içerisinde pek çok medeniyetin yerleşimine konu olmuş yerleşim merkezleri arasındadır. Bu bağlamda Memlûklular Devleti de Anadolu'ya hâkim olmak ve Kuzey Suriye'de daha güvenli bir bölge oluşturmak amacıyla Ayntâb şehrini hakimiyeti altına almıştır. 1250-1517 yılları arasında Memlûkların kuzey sınırını teşkil eden Ayntâb şehri Kahire, Halep, Şam ve İskenderiye kadar popüler bir mekân olmamakla birlikte stratejik konumu göz önüne alındığında dikkat çeken şehirler arasındadır. Ayntâb şehrine 150 yılı aşkın bir süre hâkim olan Memlûk idaresi, şehrin gelişimi noktasında ciddi katkılar sağlamıştır. Özellikle şehrin fiziki yapılanması ve bayındırlık işleriyle meşgul olmuşlardır. Dönemin kaynakları ışığında Ayntâb Şehri'nin Memlûk Devleti içerisinde konumu ve önemi üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Ayntâb, Memlûklar, Halep

ABSTRACT

Ayntâb city is among the settlement centers that have been the subject of settlement of many civilizations in the historical process. In this context, the Memlûk state took the city of Ayntâb to dominate Anatolia and establish a more secure region in northern Syria. The city of Ayntâb, which forms the northern boundary of the Memlûks between 1250 and 1517, is not as popular as Cairo, Aleppo, Damascus, and Alexandria, but is among the most remarkable cities when its strategic location is taken into consideration. The Memlûk administration, which ruled the city of Ayntâb for over 150 years, made a significant contribution to the development of the city. Especially they were engaged in physical construction of the city and public works. In the light of the sources of the period, the position and the importance of Ayntâb city in the Memlûk State will be emphasized.

Key words: Ayntâb, Memluk, Aleppo

* Arş. Gör. Seher PARLAK, Gaziantep Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi-Tarih Bölümü, seherparlak61@gmail.com

ANKARA İTILAFNAMESİ'NİN TÜRK BASININDAKİ YANKILARI

Selim OSRAK*

Özet

Mondros mütarekesinden sonra Anadolu'da başlayan kurtuluş mücadelesi meyvelerini vermeye başlaması ve Fransa'nın Anadolu'nun güneyinde üst üste aldığı başarısızlıklar üzerine Fransa, Ankara Hükümeti ile anlaşma yoluna gitmeyi tercih etmiştir. Bunun üzerine Fransa Franklin Bouillon'u Ankara göndermiş ve anlaşma zemini aramaya başlamıştır. İlk etapta ağır işleyen müzakereler Sakarya zaferi ile hızlanmış ve 20 Ekim 1921 tarihinde Fransa ile Ankara İtilafnamesi imzalanmıştır. Ankara İtilafnamesi İtilaf devletlerinden biri olan Fransa ile imzalanması nedeniyle dünya basınında yankı bulmuştur. İngiltere ve Sovyet Rusya anlaşmaya tepki gösterirken Fransa basınında ise olumlu karşılanmıştır.

Ankara İtilafnamesi Dünya basınında olduğu gibi Türk basınında da büyük yankı uyandırmıştır. Bu dönemde yayımlanan Açıksöz, Hakimiyet-i Milliye, Anadolu Ajansı ve İkdam gazetelerinde sevinçle karşılanmıştır. Anadolu'da yayımlanan ulusal gazetelerde Ankara İtilafnamesinin içeriği ve kazançlar hakkında bilgiler veriyordu. Açıksöz Gazetesi, 23 Ekim 1921 tarihli "Fransa İtilafı" adlı başyazıda anlaşma ile ilgili kazançlardan bahsediyor ve Türk'ün temiz süngüsü'nün Sevres projesini parçaladığından bahsediyor. Aynı tarihlerde yayımlanan "Hakimiyet-i Milliye" Gazetesinde de Ankara anlaşması Sevres projesi ile karşılaştırmış ve daha çok toprak kazancı üzerinde durulmuştur. Gazete aynı zamanda Fransız basınında Ankara İtilafnamesi ile ilgili çıkan yazıları incelemiş yazılarında da yer vermiştir. İstanbul'da yayımlanan ve ciddi trajedi olan "İkdam Gazetesi" de anlaşmaya geniş yer ayırmış ve konuyu Osmanlı Devleti ve Yunanistan üzerinden değerlendirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hakimiyet-i Milliye, İkdam, Açıksöz, Ankara İtilafnamesi

THE EFFECT of ANKARA AGREEMENT IN TURK'S PRESS

After the Armistice of Mondros, liberation struggle that started in Anatolia begin to be successful and France begins to fail in Anatolia. Because of these failures, France preferred the way to the Agreement with the Government of Ankara. Then France sent Franklin Bouillon to Ankara and began to search for the settlement ground. In the early times, the slowly negotiated negotiations accelerated with the victory of Sakarya, and on October 20, 1921 France and the Ankara Agreement were signed. The Ankara Agreement echoed in the world press because it was signed with France that

* Araş. Gör., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, selim_osrak@hotmail.com

one of the entente states. While Britain and Soviet Russia reacted to the agreement, it was welcomed in the French press.

The Ankara Agreement has caused great repercussions in the Turkish press as well as in the world press. The Ankara Agreement, were welcomed by Açiksöz, Hakimiyet-i Milliye, Anadolu Ajansı and İkdám newspapers that with joy. The national newspapers were published in Anatolia gave informations about contents and earnings. Açiksöz Newspaper, in the editorial entitled "Fransa İtilafı" dated October 23, 1921, talks about the gains related to the deal and The Its talk about failed sevres project and İt said that Turk's clean sword severed the sevr project. At the "Hakimiyet-i Milliye" Gazette which was published on the same dates, the Ankara agreement was compared with the Sevres project and more emphasis was given to land gain. In the paper also talks about Ankara Agreement that in newspapers written in France. İkdám Newspaper which is published in Istanbul and has a serious edition, has gave wide space and based on the Ottoman Empire and Greece.

Key Words: Hakimiyet-i Milliye, İkdám, Açiksöz, Ankara Agreement

TARİHİ ROMAN PENCERESİNDEN GAZİANTEP TARİHİNE BAKMAK

Serap TAŞDEMİR*

Özet

Geçmişteki olay ve kişilerin bugünü etkilediği apaçık bir gerçektir. Tarih bilgisi ve onun ayrıntılardan kurtarılarak geçmiş bilgisini kronolojik biçimde kurgulayan tarih bilimi, bilince taşındığı ölçüde geleceğe bakış açısı sağlamlaşır. Tarih bilimi ve onun içinde önemli bir bölüm olan mahallî tarih araştırmalarında tarihe yardımcı alanlardan biri, edebiyat metinleri ile edebiyat bilimcilerinin tespit ve yorumlarıdır. Hikâye, roman, manzum veya mensur destanlar ile piyes ve senaryolar tarihî bir belge olmasa da, “arkada kalan hayat”ın kaybolmasını önleyici, yaşanan tecrübelerin bugüne aktarılmasını içselleştirilmesini sağlayıcı bir işleve sahip olduğu açıktır. Halkın tarihe ilgisinin artmasında, bilimsel tarih kitaplarına yönelmesinde tarih içerikli film ve TV dizileri ile tarihî romanların etkisi kolayca gözlemlenmektedir.

Tarihî roman aracılığı ile ilgili son yayınlanan romanlardan biri Dursun Kuveloğlu’nun “*Ben Hain*” romanıdır. Gaziantep tarihini tarihi roman aracılığı ile incelemek amacıyla bu bildiride, 1910-1947 yılları Antep’i “ilk planda bir roman olan ancak kendisi tarih olmayan” tarih konulu roman çerçevesinden ele alınacaktır. Hem tarihî roman yapısına hem de bazı özellikleriyle felsefi roman yapısı taşıyan *Ben Hain* romanı Antep’in çaresizliklerle savaşını işlemektedir. Romancının anlatma başarısı bilinenlere yaptığı kurguyla bezeli katkısının göz önüne taşınması bu bildirinin temelini oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep, Tarihi Roman

TAKING A LOOK AT THE HISTORY OF GAZİANTEP WITHIN THE PERSPECTIVE OF HISTORICAL NOVELS

It is a crystal clear fact that events and personas in the past affect today. The field of history, which fictionalizes/builds historical knowledge and the knowledge of the past stripped from its details in a chronological fashion, strengthens the view of the future, to the extent that it becomes conscious. One of the subsidiary fields of historical and local historical studies is the study of literary texts and, the comments and detections of literary researches. Even though stories, novels, poetic and prosaic sagas, stage plays and screen plays would not count as historical documents, it is very clear that these texts carry an important function in the sense that they enable past experiences to be interiorised and passed onto today as well as preventing “the life left behind” from disappearing. One can easily observe the

* Doç. Dr., İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü

effect of historical movies, tv serieses and novels in people's increasing interest in history and historical books in a scientific sense.

One of the currently published historical novels on this mediator function of historical literary texts is the novel "Ben Hain" by Dursun Kuyeloğlu. In this presentation/study, which aims to investigate the history of Gaziantep via historical novels, we will discuss the city of Antep during the years of 1910-1947 within the framework of historical novels which are "predominantly novels and not historical books themselves". The novel "Ben Hain", which demonstrates features of both historical and philosophical novels, is about the struggle of the people of Antep with desperation. The foundation of this presentation/study is based on taking into account the author's contribution to the expressional success of the novel.

Keywords: Gaziantep, Historical novel

AYNTÂB'DA XVIII. YÜZYIL SONUNDA MEYDANA GELEN SÂDÂT İSYANI

Seydi Vakkas TOPRAK*

Özet

XVIII. yüzyıl sonlarında, Osmanlı İmparatorluğu'nda seyyidlik iddiasıyla ortaya çıkanların sayısının oldukça arttığı bilinmektedir. Özellikle Arap memleketleri, Mısır ve Şam'da seyyidlerin sayısı bir hayli yüksek rakamlara ulaşmıştır. Yine Halep ve Ayntab'da da seyyidlik iddiasıyla ortaya çıkan çok sayıda insan ortaya çıkmıştır. Seyyid olmanın bu dönemlerde toplumsal statü, itibar ve vergi muafiyeti sağladığı anlaşılmaktadır. Bu sâdât taifesi ile yöneticiler ve yeniçeriler arasında çatışmalar da çıkmıştır. XVIII. yüzyıl sonlarında bir dizi ayaklanmayla çalkalanan Ayntab'da çok sayıda insan ölmüştür. Bu ayaklanmalarda sâdât ile mahalli yöneticilerin emrindeki yeniçerilerin karşıt taraflarda yer aldıkları görülmüştür. Bu ayaklanmayı bastırmak üzere Ayntâb'a gönderilen Maraş Beylerbeyi Zülkadirzâde Ömer Paşa yolda eşkıyalar tarafından öldürülmüştür.

Bu araştırmada, XVIII. yüzyıl sonunda Ayntab'da meydana gelen sâdât ayaklanmasının gelişimi tetkik edilecektir. Her iki taraf arasındaki çatışmalar, ayaklanma karşısında başkentin aldığı tedbirler ve isyanın bastırılması teferruatıyla incelenecektir. Çalışma dönemin vakanüvislerinin eserleri, arşiv kaynakları ve konuya ilgili literatür esas alınarak hazırlanacaktır. Bu çalışma ile Osmanlı Devleti'nde seyyidlere verilen ayrıcalıklar ve bu ayrıcalıklardan faydalanmak amacıyla seyyidlik iddiasında bulunan müteseyyid denilen kişilerin sebep olduğu karışıklıklar incelenecektir. Hazırlanacak olan bilimsel metin, bu alandaki başvuru kaynaklarından bir olarak önemli bir boşluğu dolduracaktır.

Anahtar Kelimeler: Ayntab, Seyyidlerin Ayaklanması, Sâdât Ayaklanması, Seyyidlik İddiası, Zülkadirzâde Ömer Paşa.

SÂDÂT UPRİSİNG WHICH OCCURED AT THE END OF 18TH CENTURY.

It is known that the number of people who showed up with the claim of being Sayid had increased a lot. Especially the number of Sayids in Arabic lands , Egypt and Damascus increased to a high number. And also in Aleppo and Ayntab many people showed up with the claim of being Sayid. It seems that at those times being Sayid was giving social status, reputation and tax exemption. Among these Sadat groups and rulers and Janissaries clashes broke out. In Ayntab ,where it was echoing around by a series of revolts, a big number of people died. In these clashes it has been seen that Sadat and Janissaries under the command of local rulers are on the opposite sides. The Beylerbeyi of Maraş

* Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, seyditoprak@gmail.com

Zulkadirzâde Ömer Pasha who was sent to quell the insurrection was killed by the bandits on the way. In this study the progress of the Sadat insurrection which occurred in Ayntab in the 18th century is searched. The mutual clashes and the precautions taken by the capital city and the quell of the insurrection are in detail searched.

This study is done by assessing the works of chroniclers of the time, archive sources and literature related to the topic. By this study the priorities given to the Sayids and chaos caused by the müteseyyids who claimed that they are Sayids to get benefit from the priorities are searched. This text is going to occupy an important place in this area as a referral source.

Key Words: Ayntab, Sayids **Uprising**, Sâdât **Uprising**, Claim of Being Sayid, Zülkadirzâde Ömer Pasha.

MEMLÛK HÂKİMİYETİ, GAZİANTEP'İN SOSYA EKONOMİSİNE ETKİSİ

Sinan DOĞAN*

Özet

Gaziantep 5600 yıllık tarihi ile dünyanın en eski şehri olarak kabul edilmektedir. İlk Çağ'dan beri birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Gaziantep, Medeniyetlerin kurulduğu Mezopotamya ve Akdeniz arasında yer almaktadır. Şehir, ilk olarak kale etrafında kurulmuş, daha sonra güney ve batıya doğru genişlemiştir. Gaziantep'in tarih devirleri, Kalkolitik, Paleolitik, Neolitik dönemler, Tunç Çağı, Hitit, Med, Asur, Pers, İskender, Selefkoslar, Roma ve Bizans, İslam-Arap ve İslam-Türk devirleri olarak sıralanır. Gaziantep, Anadolu ve Mezopotamya arasında ki ticari faaliyetlerde köprü görevi görmüştür. Doğudan gelen ticaret yollarının burada kesişmesi bölgenin zenginliğini arttırmıştır. Ayrıca Hindistan- Suriye arasındaki ticari transferlerde de aktif rol almıştır. Şehrin İpek Baharat yolu üzerinde yer alması, ekonomik kalkınmayı etkilemiş ve kentin sürekli canlılığını korumasını sağlamıştır. İslamiyet, bu şehir üzerinden Anadolu'ya yayılmıştır. Eyyubiler ve Memlûklular zamanında şehir büyük gelişme göstermiştir. Kent ticaretine dair bulunmuş en eski ticaret belgesi 14. yüzyıla aittir. Cami, medrese ve köşk ve tarihi yapılar, Gaziantep'i kısa bir sürede sanat ve kültür merkezi haline getirmiştir. Bu bağlamda; Memlûkların Gaziantep'te siyasi hâkimiyetin kurulması ve bu siyasi hâkimiyet döneminde Gaziantep'in sosya ekonomisine etkileri temellendirilmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Memlûklar, Gaziantep, Sosya ekonomi,

THE EFFECT OF GAZİANTEP ON SOHO ECONOMY

Gaziantep is considered as the world's oldest city with its 5600 years history. Since the First Age, many civilizations have hosted it. It is located between Mesopotamia and the Mediterranean where the civilizations are founded. The city was first built around the castle, Then expanded southward and westward. History of Gaziantep is listed as Chalcolithic, Palaeolithic, Neolithic, Bronze Age, Hittite, Med, Assyrian, Persian, İskender, Selefkos, Roman and Byzantine, Islamic-Arab and Islamic-Turkish eras. Gaziantep, Anatolia and Mesopotamia. The intersection of the trade routes from the east has increased the richness of the region. He also played an active role in trade transfers between India and Syria. The location of the city on the Silk Spice road has affected the economic development and protected the city's constant vitality. Islam spread over this city to Anatolia. The city showed great improvement during the Ayyubids and Mamluks. The oldest commercial document on urban trade

*MEB.Uzman.s.sinan1339@hotmail.com

belongs to the 14th century. The construction of mosque, madrasah and mansions made Gaziantep a short time to become an arts and culture center. In this context, the Mamluks will be tried to establish political dominance in Gaziantep and to be based on the effects of Gaziantep's sovereign economy during this period of political domination.

Key words: Mameluke, Gaziantep, Socia economy

GAZİANTEP VALİSİ AKİF İYİDOĞAN'IN 1934 YILINDA ANTAKYA ZİYARETİ

Süleyman HATİPOĞLU*

Özet

20 Ekim 1921 tarihinde imzalanan Ankara İtilafnamesi'ne göre Hatay ve Suriye Fransa mandater yönetimine bırakılmıştı. Bu durum Hatay Türk halkını olumsuz etkilemişti. Hatay Türkleri bir an önce Türkiye ile bütünleşmek istiyordu. Bu istek, Türkiye tarafından dikkate alınarak Atatürk'ün "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi gereği barışa dayalı bir çözüm politikası izlenmiştir.

Hatay halkı daima Türkiye'ye katılmak için sabırsız davranmış ve bunun gerçekleşmesi için büyük çabalar sarf etmiştir. Bu amaçla Atatürk'ün 1923 yılında Adana'ya gelişini iyi değerlendiren Hataylılar Adana'da, O'nu siyahlar giyerek karşılamışlar ve Paşam: "Bizi de kurtar" demişlerdir. Atatürk bunun üzerine: "Kırk Asırlık Türk Yurdu Düşman Elinde Esir Kalamaz" diyerek adeta Hatay Türk'üne söz vermiştir.

İşte Hatay halkı eline geçen fırsatları değerlendirme yoluna gitmiştir. Bu fırsatlardan biri de Gaziantep valisi Akif İyidoğan'ın Hatay ziyaretidir. Valinin, şehre gelişinde O'nu on binlerce Antakyalı karşılamıştır. Bu durumun Hatay halkının Fransa'ya vermiş olduğu bir gözdağı olarak değerlendirilmesi Fransa'yı rahatsız etmiştir. Biz bu bildirimizde Gaziantep valisinin Antakya ziyareti sırasında gelişen olayları, birinci el kaynaklara ve o günleri yaşayanların hatıralarına dayanarak anlatmaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Barış, Gaziantep Valisi, Hatay, Mandater

GAZİANTEP GOVERNOR AKİF İYİDOĞAN'S VISIT ANTIOCH IN 1934

According to the Ankara Agreement, which was signed on October 20, 1921, Hatay and Syria were left to mandatory of France. This situation negatively affected Turks of Hatay. They wanted to join with Turkey as soon as possible. This request was taken into consideration by Turkey and a peaceful solution policy was followed by Atatürk's principle namely, "Peace at home, Peace in the world".

Turks of Hatay were been impatient to join Turkey and have made great efforts to be there. For this purpose, Turks of Hatay, who were glad that Ataturk came to Adana in 1923, greeted him in Adana, they dressed in black and called out: "My pahsa save us too." Ataturk said that, "Turkish

* Yrd.Doç.Dr., Mustafa Kemal Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi shatip@mku.edu.tr
Antakya/HATAY

Homeland, forty centuries old, could not be a prisoner in the hands of the enemy" and nearly promised to the Turks of Hatay.

People of Hatay resort to the evaluate the opportunities. One of these opportunities is the visit of Akif Iyidogan who the governor of Gaziantep, to Hatay. When the governor came to town, a number of Antiochians greeted him. His visit was perceived intimidation and disturbed to France. In this paper, the visit of governor of Gaziantep will be explained through refering primary sources and narratives of local people who witnessed.

Key words: Ataturk, Peace, Gaziantep Governor, Hatay, Mandatory

AL KIZI VEYA ALKARISI - GAZİANTEP VE AZERBAJYCAN HALK İNANÇLARINDA

Şebnem HÜSEYNOVA*

Özet

Alkarısı eski Türk inançlarında yaygın mitolojik karakterdir. Bu imgeye Gaziantep folklorunda da geniş rastlanır. Gaziantep inançlarında Alkarısı Alkızı, Tepegöz adı ile de tanınır. Çok zaman Albastının Türk inançlarındaki diğer isimleri Alkarısı, Hal karısı, Hal anası, Albis, Almasdır. Anlam potansiyeli geniş olan bu mitolojik karakterler Ulu Anadan dönüşümler. Bundan dolayı bu karakterler Ulu Annenin esas simgelerini taşırlar.

Ulu Anadan dönüşüm olunan mitolojik karakterler ikili yöne sahiptirler. Onlar ne tamamen iyi, ne de ziyankardırlar. Örneğin, Altaylarda su iyisi olan, su ninesinin işlevini taşıyan Albastı hem kötü, hem de iyi ruh olarak kabul edilir.

Türk halklarında Aldan kaçınmanın yolları da farklıdır. Örneğin, Alkarısından korunmak için lohusanın yanına "Al bezi", "Kur'an-ı Kerim" ve ekmek parçası konur, Gaziantep'de lohusanın evinin damına koyun ciğeri atılır. Azerbaycan'da ise lohusa kadının başının altına bıçak koyar, üstüne sancak takıyorlar. Lohusanın kırkı çıkana kadar su kenarına gitmesine izin verilmez. Görüldüğü gibi Alkarısından kaçınmanın çeşitli yolları var. Başkırtların inançına göre, alkarısı ölüye de zarar verebilir. Bunun için ölünün göğsüne bıçak, makas, çekiç koyarlardı. Genel olarak, Türk halklarında Alkarısının demirden korkmasına ait inançlar fazladır.

Amacımız Gaziantepe ait günlük hayatla ilgili halk inançlarını incelemek, Gaziantep halk edebiyatına, mitolojisine katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Alkarısı, Azerbaycan, Gaziantep, inanç, mitoloji karakter, türk.

AL KIZI OR ALKARISI –IN GAZİANTEP AND AZERBAIJAN FOLK BELIEFS

Al karisi is widespread mythological image of an ancient Turkish beliefs. This image is also widely found in the folklore of Gaziantep. In Gaziantep beliefs Alkarisi is known as Al kizi too. Al karisi, Hal karisi, Hal anasi, Albis, Almas are other names of Albasti in Turkish beliefs. Mythological characters in a wide range of potentially great significance are transformed from Ulu Ana (Great Mother). Therefore, these characters carry the main symbol of the Ulu Ana.

* Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Folklor Enstitüsü, araş.görev. shebnem.vagif@mail.ru,

The mythological characters transformed from Ulu Ana have dual aspect. They are neither completely good nor wasteful. For example, in Altay the water spirit Albasti is evil spirit, and it is considered to be in good spirit.

There are different ways to protect from the “Al” in the Turkish folklore. For example, to prevent from Alkarisi people put a piece of bread, "Al diaper"and "Koran" to the aside of woman recently confined of a child. In Azerbaijan the woman recently confined of a child puts a knife under her head, wearing pins on. Woman recently confined of a child not allowed to go waterside in forty edge. As you can see there are various ways to protect from Alkarisi. For the beliefs of Bashkirs Alkarisi can be peril to dead too. For this, a knife, scissors, hammer are wored the deceased's ches. In general, in the beliefs of the Turkish people Alkarisi afraid of iron.

Our aim is to examine the public beliefs about the daily life of Gaziantep and to contribute to Gaziantep folk literature and mythology.

Key Words: Alkarisi, Azerbaijan, belief, Gaziantep, mythological image, Turkish.

GAZİANTEP’TE 19. YÜZYILDAN GÜNÜMÜZE GERÇEKLEŞTİRİLEN ARKEOLOJİK ÇALIŞMALAR

Timur DEMİR*

Özet

Gaziantep sahip olduğu doğal konumu sayesinde Anadolu, Mezopotamya ve Suriye gibi geniş kültürel coğrafyalar ile tarih boyunca etkileşim içinde olmuş, sıkı kültürel ve ticari ilişkiler geliştirmiş önemli bir bölgedir. İnsan yaşamına uygun coğrafi yapısı ile de sürekli ve büyük yerleşmelere ev sahipliği yapan Gaziantep bölgesi hakkında MÖ. 3. binyıldan itibaren yazılı belgelerde çeşitli bilgilere rastlanmasına karşın bölgenin geçmişi net olarak arkeolojik çalışmalar ile ortaya konabilmiştir. Bu küçük çalışmamız Gaziantep’te gerçekleştirilen arkeolojik yüzey araştırmalarının ve kazılarının kronolojik bir dökümünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında arkeolojik çalışmaların yoğun olduğu bölgelerin başında gelen Gaziantep’in sahip olduğu kültürel mirasın ortaya konmasında çeşitli sorunlar ve bu sorunlar için gelecekte neler yapılabileceğine dair çeşitli öneriler sunulmaya çalışılacaktır.

ARCHAEOLOGICAL STUDIES PERFORMED IN GAZİANTEP FROM THE NINETEENTH CENTURY ONWARDS

Thanks to its natural location Gaziantep, that has been interacting with historical and cultural geographies such as Anatolia, Mesopotamia and Syria throughout history, is an important region that has developed strict cultural and commercial relation. With its geographical structure suitable for human life, Gaziantep region is home to continuous and large settlements. Despite the fact that various documents were found in written form from the third millennium B.C., the history of Gaziantep region was clearly revealed by archaeological studies. This study aims to reveal a chronological cast of archaeological survey investigations and excavations in Gaziantep. Gaziantep’s cultural heritage where archaeological studies are more intense compared to whole Turkey and It will be studied in introducing the cultural heritage of Gaziantep, issues and suggestions on what to do in the future for these problems.

Keywords: Gaziantep, Archaeological Excavations, survey, cultural heritage, chronology

* Yrd.Doç.Dr. Timur DEMİR, Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Gaziantep.
timurdmr@gmail.com, tdemir@gantep.edu.tr.

MILLI MÜCADELE'DE ANTEP ETRAFINDAKİ MÜCADELENİN TARINI KÖKENLERİ ÜZERİNE

Tuncer Baykara*

Özet

Bildirimiz iki esasa dayanıyor: ilki Antep ve çevresinin Türk ve dünya coğrafyalarındaki isimi; ikincisi de Türk aydınlarının Türk ülkesinin geçmiş yüzyıllardaki adlarını yeterince bilmemeleri; Mondros şartlarına göre „Suriye“den Türk birlikleri çekilecekti. Antep batılalara göre Suriye’de .sayılıyordu; Oysa Türk münevverlerinin bu hususua kesin kanaiti yoktu. Antep yöresinin Türk nüfusunun etkin varlığını Dünya bilim insanı kabul etmekle birlikte, Türk’ü zayıf düşürmek isteyenler „ Suriye“ terimine dayanmayı uygun buldular. Tabii sonunda belalarını buldular.

ABSTRACT

This presentation is based on two facts: First, the name of Antep and the surrounding environs within Turkish and global geography; second, the fact that Turkish intellectuals do not know the nomenclature of the Turkish lands in the previous centuries. According to the Armistice of Mudros the Turkish armed forces were to be removed from „Syria“. Antep was considered within Syria according to the western forces. However there was no definite agreement about this issue within the Turkish side. While the academic world accepts the active presence of a Turkish population within Antep, the people that wanted to weaken the Turks relied on the term Syria. However they have failed.

*Prof. Dr. Türk Tarih Kurumu Şeref üyesi, baykaratuncer@hotmail.com

TÜRK MÜZİK DEVRİMİNİN DUAYENLERİNDEN ALAATTİN YAVAŞÇA’NIN SANAT YAŞAMI

Türkan BAŞYİĞİT*

Özet

1 Mart 1926'da Kilis'te doğdu. Babası Kilis'li Şair Yavaşça Zâda Sezâi Efendi'nin oğlu Hacı Cemil Efendi, annesi Kınoğlu Kadri Efendi'nin kızı Enver hanımdır. 1951 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. İstanbul Üniversitesi 1. Kadın Doğum Kliniğinde uzmanlığını 1955 yılında tamamlayarak Kadın-Doğum Uzmanı oldu. Mesleki yaşamında; Tıp Dünyası, Şişli Hastanesi Bülteni, Zeynep Kâmil Hastanesi Bülteni, Vakıf Gureba Bülteni, Haseki Tıp Bülteni, Sağlık Bakanlığı Bülteninde yayınlanmış 54 bilimsel çalışması vardır.

Bu bildirinin amacı Alaattin Yavaşça'nın Türkiye'nin müzik devrimindeki yerini incelemektir. Alaattin Yavaşça'nın müzikle tanışması Kilis'te yaşadığı dönemlerde daha 8 yaşındayken Zihni Çelikalp'ten keman dersleri almasıyla başladı. Kilis günlerinde temeli atılan müzik sevgisi İstanbul'da Saadeddin Kaynak, Münir Nureddin Selçuk, Dr. Subhi Ezgi, Hüseyin Sâdeddin Arel, Zeki Arif Ataergin, Nuri Halil Poyraz, Refik Fersan, Mes'ud Cemil, Ekrem Karadeniz, Süleyman Erguner, Dr. Selahâddin Tanur gibi üstadlardan dersler aldı. İstanbul Belediye Konservatuvarı, İleri Türk Mûsikisi Konservatuvarı, İstanbul Üniversitesi Korosu gibi kuruluşlarda icra kabiliyetini ve mûsiki bilgisini geliştirdikten sonra 1950 yılında açılan imtihanı kazanarak İstanbul Radyosunda solist oldu. Türkiye Radyolarında ve TRT Bünyesinde Danışma, Denetleme ve Repertuar Kurullarında önemli görevler aldı. 1967'den bu yana solistliği yanında Koro Yöneticiliği de yapmıştır. Ayrıca belirli zaman aralıklarıyla Türkiye Radyolarına alınan stajyerlerin hocalığını yapmış ve onların sanatçı olmalarını sağlamıştır. Halen Solist ve İstanbul Radyosu Klâsik Türk Mûsikisi Erkekler Korosu'nun şefi olarak icracılığa devam ederken, TRT Repertuar Kurulu Başkanlığını da sürdürmektedir. Bu faaliyetlerinin dışında Milli Eğitim Bakanlığının "Türk Mûsikisi İnceleme Kurulunda, ve Devlet Plânlama'nın 5. Beş yıllık Türk Musikisi Eğitimi Komisyonunda görev aldı. Dr. Alâeddin Yavaşça'nın icracılığı yanında 470 civarında Beste Simâi, Şarkı, Çeşitli Saz Eserleri (Peşrev, Saz Semai, Methal, Etüd), dini sahada da Mevlevi Ayini Çocuk Şarkısı Marş ve İlâhi formunda besteleri vardır. Bestelerinin birçoğu radyo repertuarında yer almış, plâk ve kasetlere okunmuştur.

Çalışmamızın temel kaynağını dönemin basını, hatıratlar, Cumhuriyet Arşivi, TBMM arşivi ve bilimsel eserler oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alaattin Yavaşça, Kilis, Türk Müziği, Konservatuar, Sanat Müziği

* Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, turkan.basyigit@deu.edu.tr

FROM THE UNIVERSITY TO THE PRISON LIFE STORY OF TURKEY'S FIRST WOMEN'S EARTHQUAKE EXPERT TO YASSIADA NURİYE PINAR (ERDEM)

Nuriye Erdem was born in Istanbul in 1924. He received a bachelor's degree from the State Scholarship at Bordeaux University in France. In 1937, he started his academic life at the Geology Institute of Istanbul University (IU) Science Faculty.

The first female geologist and earthquake experts from Turkey, who gave geology lessons in various universities, Dr. Erdem identified many fault lines in North Anatolia and the Aegean, and was also a member of the European Seismological Commission.

Erdem has also served in various non-governmental organizations. TBMM X. and XI.İzmir Deputy, World Parliamentary Union Turkish Group General Secretary.

He was arrested in the 1960 revolution and remained in prison for 2.5 years in Yassıada and Kayseri. In the process, she met with Mehmet Erdem and married with him.

After returning to his academic career with the amnesty law in 1967, Erdem left the retirement age in 1982 when he was the Head of ITU Construction Department.

KIBRIS'TAN ANTEP'E KURULAN ŞER VE İHANET KÖPRÜSÜ; FRANSIZ ÜNİFORMALI ERMENİLER

Ulvi KESER*

Özet

Birinci Dünya Savaşı sürecinde Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalama stratejileri planlayan ve Akdeniz'le birlikte Ortadoğu'yu arka bahçesi olarak gören Fransa ile İngiltere Kıbrıs adasında başlattıkları ortaklık çerçevesinde önce Çanakkale cephesinden getirilen Türk savaş esirleri ve hemen ardından da Fransa'nın dünyanın dört bir yanından çeşitli şekillerde toplayarak Mısır'ın Port Said kentinde topladığı Ermenileri askeri eğitimden geçirmek üzere Kıbrıs adasında açtıkları kamplar konusunda da işbirliği içerisine girerler. 30 Ekim 1918 sonrasında Anadolu'ya gönderilen ve özellikle Adana ve civarını kan gölüne çeviren Ermeniler artık askeri disiplinin tamamen dışında eli kanlı katiller olurlar ve kendilerine komuta eden Fransız subayları bile dinlemezler. Ankara Antlaşması sonrasında Çukurova bölgesinin tahliye edilmesinin ardından İngilizler de Kıbrıs'taki Ermeni kamplarını kapatmak zorunda kalırlar; ancak geride binlerce masum insanın kanı kalmıştır. Bu çalışma kapsamında Ermeni Doğu Lejyonu tarafından özellikle Antep ve havalisinde yürütülen faaliyetler ve Ankara Antlaşması'na kadar geçen süreç Fransa, İngiltere, ABD, Kıbrıs, Türkiye devlet arşivleri başta olmak üzere yurtiçi ve yurtdışı çeşitli arşiv belgeleri vasıtasıyla aktarılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fransa, Kıbrıs, İngiltere, Ermeni Doğu Lejyonu, Adana

EVIL AND BETRAYAL BRIDGE FROM CYPRUS TO ANTEP; FRENCH-UNIFORMED ARMENIANS

France and England having a great collaboration during WWI so as to collapse Ottoman Empire, and regarding Mediterranean and the Middle East Area as their backyards have firstly established POW camps for Turkish POWs captured and taken from Gallipoli Front, and then French Armenian legion D'Orient Camp in Cyprus for the Armenian people collected in so many different ways all around the world and taken firstly to Post Said and to Cyprus so as to train them as the military personnel. Armenians having trained in these camps are firstly taken to Adana Area just after 30th October 1918, being out of military discipline, and turning the area just the bloody scene, ignoring their French officers as well. As soon as Ankara Treaty is signed between Ankara Government and France, France evacuates the area and British authorities in Cyprus close down French camps leaving the blood of thousands of innocent people behind. This scientific research will mainly focus on

* Prof. Dr., Kıbrıs Amerikan Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesi Dekanı, ulvi.keser@gmail.com

Armenian Legion d'Orient and its bloody activities in Antep and in the vicinity up to Ankara Treaty, making mostly use of the French, British, American, Turkish Cypriot, Turkish and so on domestic/national archives as well as the ones abroad.

Key Words: French, Cyprus, England, Armenian Legion D'Orient, Adana

16. YÜZYILDA AYINTAB'DA TÜKETİLEN GIDA MADDELERİ

Ümit EKİN*

Özet

20. yüzyılın ilk yarısında Earl Hamilton'un başlattığı Fiyat Devrimi tartışmaları aynı yüzyılın ikinci yarısında Türkiye'de de ilgi görmüş, gıda, mal ve hizmet fiyatlarının belirlenmesi bağlamında araştırmalar yapılmıştır. Ömer Lütfi Barkan, Halil Sahillioğlu, Mübahat S. Kütükoğlu ve Şevket Pamuk gibi çok sayıda araştırmacı Osmanlı arşiv belgelerini kullanarak bu alana katkı sağlamıştır. Fiyat tarihi araştırmaları, Osmanlı seçkinlerinin ve toplumun hangi gıda maddelerini tükettiği, ne tür yemekler yediği gibi soruları da beraberinde getirmiş, Arif Bilgin gibi kimi araştırmacılar Osmanlı İmparatorluğu'nun kalbi olan saraydan başlayarak bahsi geçen sorulara yanıtlar aramaya başlamıştır.

Bu araştırma, aynı sorulara Ayıntab/Gaziantep ölçeğinde cevaplar aramak için tasarlanmıştır. Günümüz Türkiye'sinin gastronomi başkenti olan Gaziantep'te 16. yüzyılda hangi gıda maddelerinin pazarlarda yer aldığı ve halk tarafından tüketildiği belirlenmeye çalışılacaktır. Bu amaçla Gaziantep'e ait 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 46, 161, 162, 163, 164, 165, 166 ve 167 numaralı şer'iyye sicilleri kullanılacaktır. Şer'iyye sicillerinde yer alan narh defterleri ile tereke defterleri çalışmamızın temelini oluşturmaktadır. Bilindiği üzere narh, mal ve hizmet fiyatlarının esnaf örgütlerinin görüşü alınarak devlet tarafından belirlenen üst sınırı ifade etmektedir. Narh, mevsimlere göre olağan zamanlarda yapıldığı gibi, savaş, kıtlık, devalüasyon ve doğal afetler vuku bulduğunda da yapılırdı. Hangi ürüne narh veriliyorsa ilgili esnaf grubunun kethüda ve yiğitbaşlarına danışılır ve piyasa şartları da hesaba katılarak fiyat bu doğrultuda belirlenirdi. Narh listelerinden çeşitli gıda, mal ve eşya fiyatlarının öğrenilebilmesi mümkündür. Bu defterler aynı zamanda Osmanlı toplumunun beslenme kültürü hakkında da bilgi veren çok değerli kaynaklardır. Toplumun hangi dönemlerde hangi gıda maddelerini tükettiğini anlamanın yanı sıra ürün farklılıklarını gözleminin yolu da bu defterleri incelemekten geçmektedir. Tereke defterleri ise ölen kişilerin varislerine bıraktıkları her türlü mal, eşya ve diğer servet kalemlerinin ayrıntılı dökümünü içermektedir. Bu niteliğinden ötürü tereke defterlerinde rastlanan çeşitli gıda maddelerinin fiyatları ile narh defterlerini mukayese yapma olanağı vermekte, özellikle narh defterlerinin bulunmadığı dönemlerde aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır.

* Prof.Dr., Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Tarih Bölümü Serdivan/Sakarya, uekin@sakarya.edu.tr

FOODSTUFF CONSUMPTION IN AYINTAB IN THE 16th CENTURY

The Price Revolution debates, introduced by Earl Hamilton in the first half of the 20th century, were also attracted attention in Turkey in the second half of the same century and research was conducted in the context of determining food, goods and service prices. Many researchers like Ömer Lütfi Barkan, Halil Sahillioğlu, Mübahat S. Kütükoğlu and Şevket Pamuk contributed much to this area by using archival documents. Price history researches brought about questions such as which foods the Ottoman elite and the society consumed and what kind of food they had eaten. Some researchers, like Arif bilgin, have begun to search for answers to the mentioned questions starting with the Ottoman Palace which was the heart of the Empire.

This research is intended to look for answers to the same questions on the scale of Ayıntab / Gaziantep. It will be tried to determine which foodstuffs were involved in markets and consumed by public in the 16th century Gaziantep, the gastronomic capital of modern Turkey. For this aim, the şer'iyye (judicial) registers of Gaziantep numbered 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 46, 161, 162, 163, 164, 165, 166 and 167 will be used. Narh (official price) registers and tereke (estate) registers included in şer'iyye (judicial) registers are the basis of our research. As it is know, narh expresses the upper limit of the prices of goods and services determined by the state by taking the opinion of the trade organizations. It was determined both in usual times according to the seasons and in the times of wars, famines, devaluation and natural disasters. The price of the product is determined on consulting the chamberlain of the related artisan groups and regarding the market conditions. It is possible to find prices of various food, goods and stuff from the narh lists. These registers are also very valuable sources of information on the nutrition culture of the Ottoman society. In addition to understand what foods and in which period of the time, the society consumed, these registers make possible to observe differences of products. Tereke registers include a detailed statement of all kinds of goods, things and other wealth items left to the heirs of the deceased. This provides the opportunity to compare the prices of various foodstuffs in the tereke registers and narh registers and offers illuminating information especially for the periods when there was no narh registers.

1927 NÜFUS SAYIMINA GÖRE GAZİANTEP'İN NÜFUSU ve NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Ünal TAŞKIN*

Özet

Gaziantep ve çevresi ilkçağlardan beri uygun iklim ve coğrafi özelliklerinden dolayı yerleşime müsait bir saha olarak bilinmektedir. Ayrıca bütün kervan yollarının kavşak noktasında yer alması, şehrin fiziki ve beşeri olarak genişlemesine sebep olmuş gibi görünmektedir. Ortaçağ'da Küçük Buhara olarak da tesmiye edilen şehir, Timur'un bölgeyi tahrip etmesine kadar bir cazibe merkezi olmayı sürdürmüştür. Her ne kadar Timur'un şehirde yaptığı tahribat gerilemeye neden olmuşsa da, özellikle Dulkadirli ve Memlûklular döneminde şehir birkaç kez onarıldı. Bölgede Osmanlı idaresinin tesisinden sonra da şehir hem nüfus hem de fiziki olarak gelişimini sürdürmüştür. XVI. yüzyılın ikinci yarısında şehir merkezinde otuz bir mahalle ve yaklaşık 15.000 nüfus bulunuyordu.

XIX. yüzyılda kaza haline getirilerek Halep Vilayeti'ne bağlanan Antep, 1871 yılında yaklaşık 60.000 kişilik nüfusu barındırıyordu ve bu nüfusun yaklaşık 10.000 kişisini gayrimüslimler oluşturuyordu.

Antep, I.Dünya Savaşı'ndan sonra Fransızlar tarafından işgal edildi. 1921 yılında Fransız işgalinden kurtulunca hızlı bir gelişme göstermiş ve yine bir cazibe merkezi haline gelmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında şehir otuz dört mahalleden ibaretti. Türkiye Cumhuriyeti'nin 1927'de yapılan ilk nüfus sayımına göre merkez kazada yaklaşık 40.000 kişi yaşıyordu.

1927 yılında yapılan bu sayımın sonuçları pek çok şey hakkında fikir sahibi olmamızı kolaylaştırmaktadır. Medeni durum, okuryazarlık oranı, anadiller, tabiiyetler, inanç durumu gibi pek çok konu bu sayım neticesinde değerlendirilebilmektedir. 1927'de Merkez, Besni, Nizip ve Kilis kazalarından meydana gelen bir şehir olan Gaziantep'te toplam 213.499 kişi yaşamaktaydı.

Bu çalışmada Cumhuriyetin ilk yıllarında Gaziantep nüfusunun ve bu nüfusa bağlı özelliklerin (medeni hal, meslekler, anadiller, dinler, okuryazarlık) belirlenmesi amaçlanmaktadır. 1927 yılında yapılan sayım sonuçları merkeze alınarak değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: 1927, Gaziantep, Nüfus

*Doç. Dr., Adıyaman Üniversitesi, unaltaskin@hotmail.com

ABSTRACT

Gaziantep and its environs have been known since ancient times as a suitable settlement area due to their favorable climate and geographical features. Moreover, the fact that it is located at the crossroads of all caravan routes seems to have caused the city to expand physically and human. The city, which was also identified as the Small Buhara in the Middle Ages, continued to be a center of attraction until Tamerlane destroyed the region. Although Tamerlane's destruction had in the city caused regression in the city, especially the Dulkadirs and Mamluks, the city has been repaired several times. After the establishment of the Ottoman administration in the region, the city continued to develop both physically and in terms of population. XVI. In the second half of the century there were thirty neighborhoods in the city center and about 15,000 inhabitants.

The Antep, which was connected to the Aleppo province being turned into an kaza in the XIX century, had a population of about 60,000 people in 1871, and about 10,000 people of this population were non-Muslims.

Antep was occupied by the French after the I. World War. In 1921, when the French occupation was liberated, it quickly developed and became a center of attraction. In the first years of the Republic, the city consisted of thirty-four district. According to the first population census of the Republic of Turkey in 1927, about 40.000 people lived in the center.

The results of this census, made in 1927, make it easy for us to have an idea of many things. Many issues such as marital status, literacy rate, mother tongue, nationality, belief status can be evaluated as a result of this census. In 1927, a total of 213,499 people lived in Gaziantep, which is the center of the districts of Merkez, Besni, Nizip and Kilis.

In this study, it is aimed to determine Gaziantep population and its characteristics related to this population (marital status, professions, mother tongue, religions, literacy) in the first years of the Republic. The results of the census made in 1927 will be taken evaluated.

Keywords: 1927, Gaziantep, Population, Legion D'Orient, Adana

1919 YILINDA KUZEY AZERBAJYAN VE DOĞU ANADOLU'DA ERMENİ MEZALİMİ

Vidadi UMUDLU*

Özet

Makalenin amacı,1919 yılında Azerbaycan ve Doğu Anadolu'da Müslüman Türk nüfusuna karşı Ermeni haydutlarının ve Ermeni terör örgütlerinin faaliyetlerini araştırmaktır. Ermeni örgütlerinin komşu Türk uluslarını katledip yeni vatan ve devlet elde etmek için attığı adımlar makalede yer almaktadır.Makale için Azerbaycan Devlet Tarih Arşivi ve Başbakanlık Osmanlı Arşiv belgelerinden, aynı zamanda bu konuda araştırmalar yapan Türkiye ve Azerbaycan tarihçilerinin eserlerinden yararlanılmıştır.

Çarlık Rusyası'nın Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşı aynı zamanda Rus Çarı'nın ve bazı Rus makam sahiplerinin Ermeni örgütlerine karşı sıcak tutumu Osmanlı İmparatorluğu'nun doğusunu zorla ele geçirmeyi ve "Batı Ermenistan"ı adlanacak bir devlet kurmayı hayal eden Ermeni militanlarını bir hayli umutlandırmış ve kendi hayallarını hayata geçirmeye koyulmuşlardır.

Makale içerisinde ayrıca Rusya'nın Osmanlı Devleti ve İran ile sınırda yaşayan Ermeniler'e silah dağıttıkları, onların karışıklık çıkarmaları için kampanya yürüttükleri gösterilmektedir. Savaşın başında Ruslar tarafından organize edilen "Ermeni Gönüllü Birlikleri" tarafından işlenen soygunlar, tecavüz, cinayet ve toplu katliamlar, çok sayıda mahkemelerin kurulmasına neden olmuştur.

Hiçbir zaman Ermenistan'ın olmayan Kars, Nahçıvan, Şerur-Dereleyez, Sürmeli (İğdir) ve Erivan'ın bir kısmının idaresinin Ermenistan'a verilmesi ve müslüman nüfusun bunu protesto etmesi Azerbaycan Dış İşleri Bakanlığının 1919 yılının 30 nisanında Kafkaslar'daki Britaniya ordularının Baş Komutanına yazılan itiraz raporundan görülmektedir. Aynı zamanda bu işin durdurulması Britanya ordularının Baş Komutanından talep edilmektedir.

Ermeni ordusunun Nahçıvan'a saldırısı ve Ermenistan Hükümetinin Müttefik Devletlerin rızası ile Nahçıvanı ele geçirmesi, Ermenilerin Baküde yaptıkları mezalim ve katliamlarla ilgili ifade tutanakları, Ermeni ordusunun Nahçıvan, Şerur, Vedibasara, Cebail, Kars, İğdir, Zangezur, Ardahan'da yaptığı mezalim ve soykırım arşiv belgelerince tasdik olunmaktadır. Ermenilerin Nahçıvan ve Şerur havalisinde Müslüman kalmayınca kadar veya tamamını Aras nehrine dökceklerine karar verdikleri görülmektedir.

Sarıkamış tarafında Antranik Paşa kumandanlığında Ermeni çetelerinin onlarca köy ahalisini soykırıma tabi tuttıkları, katledilenlerin ise dere içlerine, hanelere ve ahırlara toplatılıp kurşunlanarak ya da süngü ile parçalanarak katledildikleri arşiv belgelerince kanıtlanmaktadır.Karahamza köyü

* Doç. Dr., Azerbaycan Milli Bilimler Akademisi, Tarih Enstitüsü, v.umudlu@yahoo.co.uk

ahalisi Ermeniler tarafından yok edilmiştir.Saatviran köyü ahalisinin yok edilmesi ile ilgili Sarıkamış Ermeni Müfreze Kumandanı Şimşekyan tarafından bir emir verildiği görülmektedir.

Iğdırın on iki köyüne taaruz eden Ermeni milisleri 450 hanenin Musun nahiyesine iltica etmesine neden olmuştur. Cebrailin Sirik köyüne saldıran Ermenilerin 10 haneni yaktığı, 11 erkek,10 bayan ve 14 çocuğu öldürdüğü Fevkalade Soruşturma Kurulu üyesi Mihaylovun raporundan görmekteyiz. Kafkasya cebhesinden gelen mühaciererin yollarda bir kaç dafa soyuldukları,bütün eşyalarının gasbedildiği bildirilmektedir

Soykırıma maruz kalan Müslüman halkının Osmanlı Hükümetinden yardım istemesi ve Ermeni çetelerini durdurmak için Kazım Karabekir'in harekete geçmesi de makalede yer almaktadır.Ermenilerin saldırısı üzerine Azerbaycan Alayı Ermeni sınırına yerleştirilmiş ve Nahçıvan'ın Ermenistan'a verilmesi önlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Azerbaycan, Doğu Anadolu, Ermeni Çeteleri, Nahçıvan, Kazım Karabekir, Müttefik Devletler, Çarlık Rusyası.

ARMENIAN PERSECUTION IN NORTHERN AZERBAIJAN AND EASTERN ANATOLIA IN 1919

The aim of the article is to investigate the activities of Armenian bandits and Armenian terrorist organizations against the Muslim Turkish population in Azerbaijan and Eastern Anatolia in 1919. The steps taken by the Armenian organizations to kill neighboring Turkish nations and to obtain a new homeland and state are taking place. For the article, we have benefited from Azerbaijan State Historical Archive and Prime Ministry Ottoman Archival documents, as well as the works of Turkish and Azerbaijani historians who have conducted research on this issue.

The struggle of Tsarist Russia against the Ottoman Empire, while at the same time, the warm attitude of the Russian Tsar and some Russian authorities against the Armenian organizations forced the Ottoman Empire to the east and Armenian militants who dreamed of establishing a state called "Western Armenia" they are hopeful and have set their dreams to pass on life.

The article also shows that Russia has deployed arms to the Armenians living on the border with the Ottoman Empire and Iran, and they have campaigned for confusion. At the beginning of the war, robbery, rape, murder and mass murders committed by the "Armenian Voluntary Unions" organized by Russians led to the establishment of numerous courts.

The administration of some of the non-Armenian provinces of Kars, Nakhichevan, Sharur-Dereleyez, Sürmeli (Iğdir) and Yerevan to Armenia and the protest of the Muslim population was based on the appeal report of the Ministry of Foreign Affairs of the Foreign Ministry of Azerbaijan to

the Commander of Britain's armies in the Caucasus on April 30, 1919 seen. At the same time it is requested by the Chief Commander of the British armies to stop this work.

The statement of the Armenian army to Nakhichevan and the Armenian government to seize Nakhichevan with the allied riots of the Armenian government and the statements of the Armenian massacres and massacres carried out in Baku are the same as those of the Armenian army in Nakhichevan, Sharur, Vedibasars, Gabriel, Kars, Igdir, Zangezur and Ardahan. It is seen that the Muslims decided to return to the Aras River in Nakhichevan and Sherr.

In the case of Sarikamis, in the Antranik Pasha command, the Armenian gangs have been proven by archival documents that they have subjected the village of Ahalis to genocide and the murdered ones have been massacred in the creeks, stalls and stables, or shattered with bayonets. Karahamza village was destroyed by the Armenian athletes. It is seen that an order was given by Şimşekyan, Commander of Sarıkamış Armenians Battalion, regarding the destruction of the village of Ayatviran village.

The Armenian militias who attacked the twelve villages of Igdir caused 450 dignitaries to refuge in the Musun province. Armenians who attacked Gabriel's Sirik village are killing 10 believers, 11 men, 10 women and 14 children. We see from the report of the Supreme Inquiry Board member Mihaillov. It has been reported that a few dhafa robs in the way of the interpreters coming from the Caucasus cigarettes, and all their goods are seized.

The Muslim people who were subjected to the genocide were asked for help from the Ottoman government and the action of Kazim Karabekir in order to stop the Armenian gangs. Upon the attack of the Armenians, the Azerbaijani Regiment was placed on the Armenian border and Nakhichevan was prevented from being given to Armenians.

Key Words: Northern Azerbaijan, Eastern Anatolia, Armenian Gangs, Nakhchivan, Kazim Karabekir, Allied States, Tsarist Russia.

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ GAZİANTEP’TE FRANSIZLAR NEZDİNDE BULUNAN ESİRLER VE ŞEHRE YAPILAN YARDIMLAR

Volkan AKSOY*

Özet

Milli Mücadele tarihimizin aydınlatılmayı bekleyen ve bu anlamda daha fazla çalışılmaya ihtiyaç duyulan cephelerinden birisi Güney Cephesi’dir. Zira düzenli birliklerin mücadelesinden ziyade halkın fedakârca işgalcilere göğüs gerdiği, bin bir güçlüklerle katlandığı tarihi sürecin ortaya konulması, Kuva-yı Milliye hareketinin aydınlatılmasına da katkı sağlayacaktır. Bu amaçla biz, söz konusu dönemde Gaziantep’te Fransızların elinde bulunan esirlerimizin içinde buldukları durumu, kendilerine yapılan muameleleri; ayrıca yine şehir insanının ihtiyacını (eşya, yiyecek vb) gidermeye yönelik ne gibi faaliyetlerin yapıldığını incelemeye çalışacağız.

Araştırmamıza kaynaklık etmesi bakımından Kızılay Arşivi’nde bulunan raporlardan, Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Cumhuriyet arşivinden ve dönemin basınına yansıyan gazete/dergi haberlerinden faydalanacağız. Böylece hem Gaziantep’in sosyal ve beşeri yapısına hem de Milli Mücadele tarihimizin yeterince irdelenmemiş esirler konusuna yönelik bir cephesini aydınlatmaya gayret göstereceğiz.

Anahtar Kelimeler: Antep, Milli Mücadele, Esir, Fransa, Yardım.

THE ISSUE OF PRISONERS OF WAR UNDER FRENCH CAPTIVITY AND THE RELIEF EFFORTS IN GAZİANTEP DURING THE PERIOD OF NATIONAL STRUGGLE

One of the relatively uncovered areas of the Turkish history of National Struggle (1918-1922) is the Southern Front. At the Southern Front during this period history witnessed the resistance of the ordinary people and the militia rather than the regular armies. Enlightening the foggy areas of this historical period will help understand both the National Forces Movement (Kuva-yı Milliye) and the nature of the self-sacrificing defense of a people in dire straits. In this respect, this paper intends to examine the situation of the Turkish prisoners of war in French captivity and the activities of the urban population in their survival efforts.

This study explored the reports in the archives of the Red Crescent Organization, Prime Ministry Archives, Republican Archives and the press of the period. Overall, it is of primary concern in this study to investigate a rather less studied facet of the history of National Struggle, the issue of the prisoners of war, and to contribute to the social and cultural history of Gaziantep during the National Struggle.

* Yrd. Doç. Dr., Karadeniz Teknik Üniversitesi, v_aksoy@ktu.edu.tr

Key Words: Antep, National Struggle, Prisoner, France, Relief.

1935 NÜFUS SAYIMINA GÖRE GAZİANTEP VİLAYET MERKEZİ'NİN DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ

Yalçın DOĞAN*

Özet

Nüfus bir coğrafyada yaşayan insan topluluğunun tümü olarak adlandırılır. Dünyadaki değişimle birlikte nüfus sayımlarına verilen önem artmış ve statüsü gelişmeye başlamıştır. 1831 tarihinde yapılan ilk nüfus sayımında sadece erkek nüfusu askerlik maksadıyla sayılırken bu durum modernleşme ile birlikte değişmiş ve nüfus özellikleri ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Cumhuriyetin ilanı sonrasında yeni devletin sahip olduğu insan kaynağını tespit etmek için yapılan ilk nüfus sayımı 1927 yılında detaylı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, Türkiye Cumhuriyeti'nin ikinci nüfus sayımı olan, 1935 nüfus sayımına göre Gaziantep Vilayet Merkezi'nin nüfusunun, dinsel, anadil özellikleri ve okuryazarlık oranları istatistiksel verilere dayandırılarak anlatılıp, 1935 nüfus sayımı sonuçlarına göre, Gaziantep Vilayet Merkezi'nin demografik yapısı ve özellikleri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: 1935, Genel Nüfus Sayımı, Gaziantep, Merkez Kaza.

THE DEMOGRAPHIC CHARACTERISTICS OF GAZİANTEP TOWN CENTER ACCORDING TO THE 1935 CENSUS

The population is called the whole of the human community living in a geographical area. With the change in the world, the importance given to the censuses has increased and the status has begun to develop. In the first population census carried out in 1831, only the male population was counted for the purpose of military service, which changed with the modernization and the population characteristics were examined in detail. The first census was carried out in 1927 in detail in order to identify potential of the human of the new state after Republican proclamation had established.

In this study, demographic structure and characteristics of the Gaziantep Town Center according to the results of the 1935 census, which is the second census of the Republic of Turkey, will be examined by describing the population, religious and native language characteristics and literacy rates of the Gaziantep Town Center according to 1935 census.

Key Words: 1935, Census of Population, Gaziantep, Central District.

* Okt., Dicle Üniversitesi, yalcinndogann@hotmail.com

GAZİANTEP SAVUNMASINDA KUVAY-I MİLLİYE’NİN NİZİP’TEKİ FAALİYETLERİ

Yaşar BÜYÜKOĞLU*
Selim OSRAK**

Özet

Osmanlı Devleti’nin I. Dünya Savaşı’ndan yenik çıkması sonucu 30 Ekim 1918 tarihinde imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması’ndan sonra diğer Anadolu toprakları gibi Antep, Urfa ve Maraş da İtilaf Devletleri’nin işgaline uğramıştır. İlk olarak İngilizler işgal etse de yapılan Suriye İtilafnamesi ile bu bölgeler, Fransız işgaline terk edilmiştir.

Fransız kuvvetlerinin bölgede yaşayan Ermenilerle iş birliği yapması hem Fransız kuvvetlerinin hem de Ermenilerin yıkıcı faaliyetleri, bölge halkını telaşlandırmış ve teşkilatlandırma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Tüm bunlar sonucunda yerel halk ile işgal kuvvetleri arasında kanlı çarpışmalar kaçınılmaz olmuştur. Söz konusu mücadeleler şehir merkezlerinde yoğunluk gösterse de bu merkezlere bağlı kaza, nahiye ve köylerde kendi imkân ve kabiliyetleri ölçüsünde bu mücadelelere destek vermiştir. Bugün Gaziantep’e bağlı oldukça büyük bir ilçe olan Nizip te kendi imkân ve kabiliyetleri ölçüsünde bu mücadeleyi desteklemiş ve sayısız şehit vermiştir.

Bu çalışmada, Nizip teşkilatının Antep savunmasına desteği ve Fransız kuvvetlerinin Nizip bölgesindeki faaliyetleri konu alınsa da Nizip’in coğrafi ve stratejik önemi göz önünde bulundurularak Nizip’in Antep Savunmasına katkıları izah edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nizip, Antep, Fransa, Teşkilatlanma, Ermeniler

ABSTRACT

After the Treaty of Mondros Armistice, signed by the Ottoman Empire on October 30, 1918 after the defeat of World War I, Antep, Urfa and Maraş, like the other Anatolian lands, were invaded by Entente States. Although the British occupied first, these territories after than occupied by French. French forces made destructive activities in the region and they Cooperated with the Armenians. This has made the people of the region worried and than the people of the region needed to organize. As all of this result, bloody conflicts between the local people and the occupation forces became inevitable. As a result, bloody conflicts between the local people and the occupation forces Although the severe struggles have been intensified in the city centers, the accidents connected to these centers have supported these conflicts in the extent of their possibilities and capabilities in the towns and villages.

* Yrd. Doç. Dr., buyukoglu@gantep.edu.tr

** Araştırma Görevlisi, Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, selim_osrak@hotmail.com

Today, Nizip, a large town connected to Gaziantep, has supported this struggle in the extent of its own possibilities and has given countless martyrs.

In this work, the Nizip organization's support for the Antep defense and the activities of the French forces in the Nizip region are taken into account and the contribution of Nizip to the Antep defense will be tried to be explained by considering the geographical and strategic importance of Nizip

Key Words: Antep, Nizip, Organizing, Ermenian

GİRİT SEFERİ'NİN AYNTAB SANCAĞI'NA YANSIMALARI (1645-1669)

Semiha Zehra ÖZHARAT*

Özet

Akdeniz'in Kıbrıs'tan sonraki en büyük adası olan Girit, XIV. yüzyıldan itibaren Venedik idaresi altına girmiş, o dönemlerde güçlenmekte olan Osmanlı Devleti ile Venedik arasındaki siyasî çekişmelerde önemli rol oynamıştı. Bu çekişmeler, Sultan İbrahim döneminde yaşanan Sümbül Ağa hadisesiyle savaşa dönüşmüş, aralıksız 24 yıl kuşatma altında kalan şehir 1669'da antlaşma yoluyla Venediklilerden alınabilmiştir.

Uzun süren bu süreçte Anadolu ve Rumeli'deki sancaklardan çeşitli taleplerde bulunulmuştur. Ayntab da Maraş Beylerbeyliği'ne tabi bir sancak olarak bu talepleri karşılamak durumunda kalmıştır. Bu çalışmada gerek askerî gerekse malî açıdan Ayntab Sancağı'nın Girit seferine katkıları ve bunun sancağa etkileri konusunda bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Venedik, Girit Seferi, Ayntab Sancağı

THE REFLECTIONS OF THE CRETE EXPEDITION TO THE AYNTAB SANJAK (1645-1669)

The largest island of the Mediterranean after Cyprus, Crete was under the administration of Venice from the beginning of the XIV. century and played an important role in the political controversies between Venice the Ottoman Empire which were strengthening at the time. These struggles turned into a war with the Sümbül Ağa incident, which took place during Sultan Ibrahim's period, and the city which was under siege for 24 consecutive years was taken from the Venetians through a treaty in 1669.

In this process, various requests were made from the sanjaks in Anatolia and Rumeli. Ayntab also had to meet these demands as a sanjak subject to Maraş Beylerbeyliği. In this study, information was given about the contribution of Ayntab Sanjak to the Crete expedition and its effects on both the military and financial aspects.

Keywords: Venice, Crete Expedition, Ayntab Sanjak.

* Arş. Gör. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, severoglu@gantep.edu.tr.

1849 TARİHLİ ANTEP İCMAL NÜFUS DEFTERİ VE ANTEP'İN NÜFUSU

Yılmaz KURT*

Özet

Bu tebliğde, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Nüfus Defterleri katalogunda 3727 numarada kayıtlı, 1265/1849 tarihli Antep kazasına ait icmal nüfus bilgileri değerlendirilecektir.

Antep sancağına ait 1831 nüfus defterleri arşivde yapılan araştırmalara rağmen bulunamamıştır. Öyle anlaşılıyor ki Antep'te 1831 nüfus sayımı yapılamamış veya bu defter kayıp olmuştur. Osmanlı tahrir geleneğine göre önce mufassal (ayrıntılı) defter tutulur ve sonra bu defterdeki bilgiler icmal defterde özetlenirdi. 1849 yılında yapılan nüfus sayımının icmal defteri bulunduğu halde mufassal defterin tutulmamış olması fizik olarak imkansızdır. Ancak açıklayamadığımız şekilde 1849 tarihli Antep Mufassal Nüfus Defteri'nin kayıp oluşu burada değerlendirdiğimiz 1849 tarihli Antep İcmal Defteri'nin önemini artırmıştır. Görebildiğimiz kadarıyla yapılan başlıca araştırmalarda bu icmalin kullanılmamış olması burada verilen bilgileri daha da önemli kılmaktadır.

3727 numaralı icmal defteri Halep eyaletine bağlı sancak ve nahiyeleri gösteren icmal defteridir. Bu defterin 38 ve 39. sayfaları Antep kazasına ait nüfus icmal kayıtlarını ihtiva etmekte olup 1849 yılının Temmuz ayında tutulmuştur.

Antep kazasına ait kayıtlara göre, 1849 yılında Antep kazasında 4134 hane Müslim, 1082 hane Hıristiyan, 67 hane Yahudi ve 22 hane Kıbtî Müslim olmak üzere toplam 5305 hanelik bir nüfus yaşamaktaydı.

Anahtar Kelimeler: Antep, Halep, Nüfus Defteri, Antep İcmal Defteri, Müslim, Hıristiyan, Yahudi, Kıpti.

ANTEP "İCMAL" POPULATION BOOK OF 1849 AND THE POPULATION OF ANTEP

In this paper, information about "icmal" population book, numbered as 3727 in the catalogue of population book series in Prime Ministry General Directorate of State Archives, of Antep district (kaza), will be evaluated.

Population books of Antep sanjak in 1831 could not have been found despite of researches. It is understood that either 1831 population census could not have been carried out in Antep or the book has been lost. According to the tradition of the Ottoman census (tahrir), a detailed (mufassal) book was

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Emekli Öğretim Üyesi,
yilmazkurt2002@yahoo.com

first kept and then the information in this book was summarized in the “icmal” book. Although the “icmal” book of population census in 1849 was kept, it is physically impossible to not be kept for detailed population book. However, as we can not explain, the loss of Antep detailed (mufassal) population book of 1849 has increased the significance of the Antep “icmal” population book of 1849, which we have evaluated here. As far as we can see, the fact that this population book is not used in the main researches makes important the informations given here.

The “icmal” book numbered 3727 is an “icmal” book showing sanjaks and districts of Halep province. The pages 38 and 39 of this book contains “icmal” population records of Antep district and was kept in July 1849.

According to records of Antep district, in 1849, 4134 Muslim households, 1082 Christian households, 67 Jewish households and 22 Qibti households as being the total population of 5305 households (hane) was living in Antep district.

Keywords: Antep, Halep, Population Book, Antep Icmal Book, Muslim, Christian, Jews, Qibti.

EYYUBİLER DÖNEMİNDE AYINTAB

Yunus Emre TANSÜ*
Özgür YÜCEL**

Özet

İlk defa Müslümanlar tarafından Hz Ömer döneminde fethedilen Ayıntab ve havalisi daha sonra avasım niteliği kazanmış ve bir uç noktası olarak Emevi daha sonra Abbasi Devleti ile Doğu Roma-Bizans İmparatorluğu arasında defalarca el değiştirmiştir. Harun El Reşid tarafından tekrar fethedilen bölge uçlarda konuşlanan Türk askerlerinin önemli garnizonlarından birisi olmuştur. Bizans imparatoru tarafından Ermeni Kralı II. Hetum'a temlik edilen bölge I. Kılıçaslan tarafından Ermeni prensi Bagramdan tekrar alınmıştır. En son olarak Nureddin Mahmud Zengi tarafından Urfa haçlı kontu Joscelin'den bir daha fethedilen bölge önce Zengilerin daha sonra Eyyubi hakimiyetinde altına girmiştir.

100 yıldan az süre Eyyübi egemenliğinde kalan Ayıntab'a Selahaddin Eyyubi'de 1183 yılında gelmiştir. Bu Devletin yıkılmasıyla Memlük Devleti egemenliğine geçmiştir. Ayıntab'ta Eyyübiler döneminden kalan en önemli eser Kazasker Eyyüboğlu Ahmet Efendi tarafından yaptırılan Eyyüboğlu Camiidir.

AYINTAB IN THE PERIOD OF AYYUBIDS

Ayıntab was conquered by Muslims for the first time in regnal years of Hz. Ömer and then the city becomes border town of the Abbasids and Umayyad and this frontier town changed hands several times between Abbasid Empire and the Eastern Roman-Byzantine Empire. The region, was conquered again by Aaron El Rashid, was one of the important garrisons of Turkish soldiers. The region where was assigned to Ermeni Kralı II. Hetum by the Byzantine emperor, I.Kılıçaslan get the region back from Bagramdan who is Armenian prince. The occupied zone was under control of the crusader count Joscelin, but first it was conquered by Nureddin Mahmud Zengi, second by Zengiler, then lastly fall under the hegemony of Ayyubids.

Ayıntab was under the domination of Ayyubids in less than 100 years, Selahattin Eyyubi took the chair in 1183. With the collapse of this government the Mameluke State was ruled. Eyyüboğlu Mosque, built by Kazasker Eyyüboğlu Ahmet Efendi, is the most important monument left from the Ayyubid period.

* Yrd. Doç. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, tansu@gantep.edu.tr

** Arş. Gör., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, tansu@gantep.edu.tr

ANTEP ve OSMANLI ŞEHİRLERİ ARASINDAKİ KONUMU (1516-1700): TOPLUMSAL-MEKANSAL BİR YAKLAŞIM

Yunus UĞUR*

Özet

Şehirlerin bizzat kendi tarihlerini yazmak kadar diğer şehirlere ve genel olarak içinde bulunduğu siyasi entite, medeniyet ve coğrafyaya göre konumunu tespit etmek de elzemdir. Bu bir bakış açısıdır ve şehirler arasındaki etkileşimi ve ilişki ağlarını dikkate alan bu bakış açısıyla bir şehrin gelişimini isabetle anlamak ve değerlendirmek çok daha mümkündür. Antep şehrinin hem kendi içerisindeki gelişimini hem de başka şehirlere göre konumunu ele alacak bu çalışmada, 1500-1700 yılları arasına yoğunlaşılacaktır. Ellişer yıllık dört dönemde incelenecek olan bu süreçte, şehrin tarihsel gelişimi ve diğer Osmanlı şehirlerine göre konumu üç ana başlıkta araştırılacaktır. Bu üç ana başlık, şehrin demografik (hane sayıları ve dini-etnik grupların dağılımı), yerleşim (mahalle sayıları ve yoğunlukları ile mimari eserleri) ve iktisadî (toprak ve mülkiyet dağılımı, üretim kapasitesi, vergiler ve avarızlar) verilerine dayanacaktır. Çalışmada, birincil kaynak olarak tahrir ve avarız defterlerinden istifade edilecek ilaveten mevcut literatür ve arşiv kaynaklarına müracaat edilecektir. Yöntem olarak bir veritabanı oluşturularak genel seyir tasvir edilecek, toplanan veriler istatistiki araçlarla (SPSS) analiz edilecek ve coğrafi bilgi sistemleri (CBS) ile sonuçlar haritalanacaktır. Haritalama dışında tablo ve grafikler kullanılarak elde edilen çıktılar görselleştirilecektir. Böyle bir bakış açısıyla hem Antep şehrinin 1516-1700 arasındaki tarihsel gelişimini diyakronik olarak görmek mümkün olacak hem de 200 yıllık bu dönemin her elli yıllık parçasında şehrin diğer Osmanlı şehirlerine göre konumunu senkronik olarak ortaya koyma ve tartışma fırsatı ortaya çıkacaktır. Antep'in bu tarihi süreçte hane, mahalle sayısında ya da etnik-dini grupların dağılımında ya da vergi miktarlarındaki çeşitlilik, artış ve azalışında kendine mahsus bir durumunu var yoksa Osmanlı şehirleri ile benzeri bir süreci mi takip ediyor değerlendirilecektir. Antep, hangi açılardan hangi Osmanlı şehirlerine benziyor ve hangi Osmanlı şehirlerinden farklılaşıyor tespit edilecektir. Özetle, TÜBİTAK desteği ile Osmanlı İmparatorluğu'nun farklı coğrafyalarındaki 50 kadar şehir örneklemini üzerinde yaptığımız çalışmadan yararlanılarak bu tebliğde Antep üzerine yoğunlaşılacak ve bulgularımız tartışmaya açılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Antep, Osmanlı şehirleri, şehir tarihi, Yeniçağ tarihi, Nüfus, Mahalle, Vergi, CBS, Arşiv, Tahrir, Avarız.

* Yrd. Doç. Dr., İstanbul Şehir Üniversitesi Tarih Bölümü ve Şehir Araştırmaları Merkezi, yunusugur@sehir.edu.tr

ANTEP and ITS POSITION AMONG THE OTTOMAN CITIES (1516-1700): A SOCIO-SPATIAL APPROACH

It is very significant to describe a city in relation to other cities and its political, civilizational, and geographical context as well as to write its monograph. This is an approach focusing on relations, interactions, encounters, and networks among the cities that provides better understanding for a city's historical development itself. This study examines both Antep's urban development itself and its position among the Ottoman cities concentrating on the period between 1500-1700. This huge period will be divided into four equal parts as fifty years and Antep's urban history will be analyzed both diachronically over these 200 years and synchronically with other cities in each fifty-year part. These analyses will be conducted under three main headings: 1) Demography (population figures, ethno-religious proportions), 2) topography and settlement (mahalles's numbers and densities and built environment), and 3) economy (land and land property rights, production capacity, taxes, and avarız taxes). In this study, the primary archives of *tahrir* and *avarız* registers as well as other archival and secondary sources will be used. As methodology, a database will be constructed to describe the general tendencies in cities' development through this huge period and the data will be analyzed by means of SPSS statistical tools and the outcomes will be mapped by GIS applications. Besides maps, the study will benefit from graphs and tables to visualize the outcomes. This study and the approach will provide us with understanding Antep's urban development within this period diachronically and with discussing Antep's position among the Ottoman cities within this 200-year period for each fifty-year part synchronically. At the end the paper will point out whether Antep was a unique city in up and downs of its number of households, ethno-religious proportions, kinds and amounts of taxes during this period or has some similarities and distinctiveness from other Ottoman cities. Which cities seemed to be formed a group with Antep in terms of their socio-economic attributes and which cities were differentiated from Antep will be clarified. In short, depending on my completed project supported by TUBITAK about fifty cities from different geographical regions of the Ottoman Empire this paper will focus on Antep and open its outcomes up for discussion.

Keywords: Antep, Ottoman cities, urban history, early modern history, demography, neighborhood, taxes, GIS, archives, Tahrirs, Avârız.

AYINTAB MEVLEVİHANESİ VE ŞEYHLERİ

Yüksel BAYIL*

Özet

Selçuklu devrinde Anadolu'da yayılmaya başlayan Mevlevîlik, Osmanlı devrinde ülke coğrafyasının her tarafına yayılmıştır. Bu çalışmada Mevlevî kültürünün yayılmasını sağlayan Ayıntab Mevlevihanesi ve şeyhleri hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ayıntab, Mevlevihane, Şeyh.

AYINTAB'S MAWLAVİ LODGE AND THEIR SHEIKHS

Mawlawi, which started to spread in Anatolia during the Seljuk period, spread all over the country's geography in the Ottoman period. In this study, it was tried to give information about Ayıntab's Mawlawi Lodge and sheikhs.

KeyWords: Ayıntab, Mawlawi Lodge, Sheikh

* Yrd. Doç. Dr. Yüksel BAYIL, Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, babaninoglu@gantep.edu.tr

MİLLİ MÜCADELE’DE ANTEP VE SAVUNMASI: I. TBMM AÇIK CELSELERİNDEN YANSIMALAR

Zeki ÇEVİK*

Yücel YİĞİT**

Özet

Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile ittifak yapan Almanya yenilmişti, Rusya ise Bolşevik İhtilali sonucu kendi iç karışıklıklarıyla uğraşıyordu. Bu durumda meydan İngiltere ve Fransa'ya kaldı. Rekabetin mücadele alanı Afrika, Mısır, Suriye ve Anadolu idi. Bu iki devlet ortak düşman Almanya'ya karşı birleşerek onu yenmişlerdi. Savaşın sonra bu tehlike geçtiği için, tekrar birbirleriyle rekabete başladılar. Bütün bunların yanında her iki devlet bölgedeki işgallerine gerekçe olarak Mondros Mütarekesi'nin 7. maddesini göstermişlerdir. Bunun sonucunda da İngiltere, 3 Kasım 1918'de Musul'u, 9 Kasım 1918'de İskenderun'u işgal etmiş ve askerî harekâtı Adana, Antep ve Maraş yönünde genişletmişti. Fransızlar ise 11 Aralık 1918'de Dörtyol'a asker sevk ettiler ve 17 Aralık 1918'de de Mersin'e çıkarma yaptılar. İngiliz ve Fransızların Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki bu işgal hareketleri 15 Eylül 1919'da yapılan Suriye Antlaşması ile yeni bir yola girdi. Buna göre Musul bölgesini elde eden İngiltere 1 Kasım 1919'dan itibaren Adana, Maraş, Antep ve Urfa'dan çekilerek yerini Fransızlara bırakmıştır.

Adana, Aralık 1918'de İngiliz-Fransız ortak işgaline uğradı. Antep 15 Ocak, Maraş 22 Şubat, Urfa ise 24 Mart 1919'da İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Bu tarihlerde Mustafa Kemal Paşa daha İstanbul'dadır ve Anadolu'ya geçme işleri ve müfettişlik aylar sonra ortaya çıkacaktır. Kaldı ki Mustafa Kemal Paşa 19 Mayıs 1919'da Samsun'a 9. Ordu Kıtaatı Müfettişi olarak ayak bastıktan sonra, 4–11 Eylül 1919'da Sivas'ta milli bir kongre toplanana kadarg geçen sürede çok çalkantılı ve sıkıntılı bir toparlanma ve önderliğini kabul ettirme süreci geçirecektir. Bu bakımdan Mustafa Kemal Paşa, neredeyse bir yıldır hiç ilgilenilememiş, üstelik işgale uğramış bir bölge olan Çukurova ve Güneydoğu Anadolu'yu da milli teşkilat kurmak üzere ancak Kasım 1919'da harekete geçecektir.

1 Nisan 1920–8 Şubat 1921 tarihleri arasında 10 ay 9 gün süren ve dünya tarihinde eşi, benzeri görülmemiş Antep Savunması ile ilgili en ufak haber veya konuşma I. Meclis'te büyük heyecan uyandırmıştır. Bu savunma bu Gazi Meclis tarafından Antep'e “Gazilik” unvanı ile ödüllendirilmiştir.

Bu bildiride 23 Nisan 1920 ile 3 Ağustos 1921 tarihleri arasındaki I. TBMM Zabıt Cerideleri taranarak (11 cilt) Antep Savunması, Antep şehri, Antep mebusları hakkında görüşmeler, tartışma

* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi

** Doç. Dr., Polis Akademisi

ve açıklamalar işlenerek tartışılacaktır. Antep halkının kendi imkanlarıyla dünyanın sayılı devletlerinden Fransa'nın askeri gücüne karşı yürüttüğü bu mücadelenin Ankara'da gazi meclisteki yankı ve yansımalarının bugüne kadar tam olarak işlenmemiştir. Bildirinin orijinalitesi bu bakımdan önemlidir. Nitekim bu mücadele Fransız kumandanları bile kendine hayran bırakmıştır.

Anahtar Kelimeler: I. Dünya Savaşı, Antep savunması, I. TBMM, Mustafa Kemal Paşa

ANTEP AND ANTEP DEFENCE AT NATIONAL STRUGGLE: REFLECTIONS FROM OPEN SESSIONS IN THE FIRST TURKISH GRAND NATIONAL ASSEMBLY

At the end of World War I, Germany, which was allied with the Ottoman State, was defeated. Russia, on the other hand, was struggling with its internal confusion after the Bolshevik Revolution. In this case, an opportunity arose for England and France. The fields of struggle of the competition were Africa, Egypt, Syria and Anatolia. These two states united against the common enemy Germany and defeated it. Since the danger passed after the war, they started to compete again with each other. Besides these, both states showed Article 7 of the Armistice of Moudros as a justification for their occupation in the region. As a result, Britain occupied Mosul on November 3, 1918, Iskenderun on 9 November 1918 and expanded military operations in the direction of Adana, Antep and Marash. The French deployed soldiers to Dortyol on December 11, 1918, and they invaded Mersin on December 17, 1918. The occupation movements of the British and French in the South-Eastern Anatolia Region entered a new way with the Syrian Treaty of 15 September 1919. According to this, Britain, who obtained the Mosul region, withdrew from Adana, Maras, Antep and Urfa from 1 November 1919 and left the place to the French.

Adana was exposed to a British-French joint occupation in December 1918. Antep was occupied by the British on January 15, Maras on February 22, and Urfa on March 24, 1919. Mustafa Kemal Pasha was still in Istanbul and attempts to reach to Anatolia and inspections would take place after months. Besides, Mustafa Kemal Pasha would pass through the process of making a very turbulent and distressing recovery and putting across his leadership in the period from 4-11 September 1919 until collecting a national congress in Sivas, after a foot clash as an Inspector of the 9th Ordinary Continent on May 19, 1919. In this regard, Mustafa Kemal Pasha would take action in November 1919 after the Sivas Congress to establish a National organization in Cukurova and South-Eastern Anatolia, a region that had not been interested for almost a year and had been occupied. At the meeting with the commanders in Sivas, it was decided to send officers who knew the region to organize the people and tribes in South East Anatolia against the French occupation.

Between April 1, 1920 and February 8, 1921, the slightest news or talk about the unprecedented Antep defence in the history of the world, which lasted for 10 months and 9 days, awakened great excitement in the First Assembly. This defence was awarded to Antep by the Gazi Parliament with the title "Gazi".

In this paper, the First TGNA Memorandum of Order between April 23, 1920 and August 3, 1921, was scanned and (11 volumes) Defence of Antep, city of Antep, negotiations, discussions and explanations about Antep deputies were discussed. The echoes and reflections of this struggle of Antep people against the military power of France, one of the worlds's leading states, on the veteran Parliament in Ankara have not fully been discussed so far. The originality of the paper is important in this regard. Indeed, French commanders were also amazed by this struggle.

Key Word: World War I, Antep defence, I. TGNA, Mustafa Kemal Pasha

CUMHURİYETİN İLK YILLARINDA GAZİANTEP’TE SOSYO-EKONOMİK DURUM

Zeynel ÖZLÜ*

Özet

Bağlık ve zeytinliklerle kurulu bir tepede Sacur ırmağıyla sulanan meyve bahçeleriyle bostanların ortasında kurulan Gaziantep (Gaziyıntab), etrafı bahçelerle çevrili güzel ve yeni tarzda inşa edilmiş evleri ile konumlanmış önemli bir sanayi kentidir. İskenderun Limanı ile doğrudan ulaşımına sahiptir. İlgili yıllarda ortalama olarak, kent merkezinde 47.930, köylerde ise 49.507 kişi yaşamaktadır. Şehirde kurulan pazarda her şey satılabılmış, hububat ürünleri timin (15-19-20 kg) adı verilen ölçekle, sebze türü yiyecekler ise batman ile ölçülmüştür. Kentte 6 sabun imalathanesi ve 3 adet motorla çalışan fabrika mevcuttur. Kentin ihracat ürünleri ve ihraç edildikleri yerler şu şekildedir: Fıstık, fıstık içi, ceviz, ceviz içi, üzüm, pekmez, bal, sadeyağ, zeytinyağı, incir, tatlı sucuk, kırmızı ve sarı sahtiyan, meşin ve kösele Avrupa’ya; Hasankeyf tütününü, sahtiyan, meşin ve kilim Suriye ile Mısır’a; sabun, alaca, dokuma şal ve kuşak Maraş, Elbistan, Urfa, Birecik, Behisni (Besni), Hısnımansur (Adıyaman), Malatya, Harput ve Diyarbakır’a ihraç edilmiştir. Transit olarak keçi ve kuzu derileri, koyun, cehri, mazı, kozak dişlice palamut, “kitre”, afyon, haşhaş, elma ve armut kısmen kasabadan kısmen de civar bölgelerden gelerek Suriye ve Avrupa’ya ihraç edilmiştir. Kentin ithalat ürünleri ise; petrol, çay, şeker, kahve, karabiber, işlenmiş deri, iplik, Mençistır ipi, boya, hırdavat, attariye, cam, demir, bakır ve kalaydan meydana gelmiştir. İlgili yıllarda kentın ticari hayatında etkin olan ailelerin bazıları ise kaynaklara şu şekilde yansımıştır: Hocazade, Bozbaşızade, Kannecizade, Ukkaşzade (Ökkeşzade), Kebkebzade, İncozade, Söylemezzade, Batbatzade, Samanlızade, Kadızade, Daizade, Bazarbaşızade, Kapıcızade, Karanlı Hacı Ömerzade vs. Kentin ticari hayatında öne çıkan bu aileler çoğunlukla Müslüman ve Türk ailelerden meydana gelmiştir. Bu durum gerek İttihat ve Terakki partisinin gerekse de Atatürk’ün hedeflediği milli tüccar oluşturma refleksinin önemli ölçüde Gaziantep’te başarılı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep tarihi, Gaziantep’te ticaret, cumhuriyet döneminde Antep fıstığı ihracatı, Gaziantep aile tarihi, milli tüccar, Gaziantep’te sabunculuk, Gaziantep nüfusu, Gaziantep ticaret tarihi.

*Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, zeynelozlu@hotmail.com, zozlu@gantep.edu.tr

THE SOCIO-ECONOMIC SITUATION IN GAZIANTEP IN THE EARLY YEARS OF THE TURKISH REPUBLIC

Gaziantep (Gaziayıntab), established in the center of the fruit gardens and truck garden that are watered with Sacur rivers on a hill covered with vineyards and olive trees, is an important industrial city located with houses built in beautiful and new style, surrounded by gardens. It has direct access to Iskenderun Harbor. Normally, in the related years, 47,930 people live in the city center and 49,507 people live in the villages. Everything can be sold in a market built in the city, cereal products are measured with a scale called “timin” (15-19-20 kg), and vegetable foods are measured with a measure called “batman”. There are 6 soap manufacturing factories and 3 motoring factories in the city. The export products of the city and the places where they are exported are as follows: Pistachios, inside of pistachios, walnuts, inside of walnuts, grapes, boiled grape juices, honey, butters, olive oil, figs, grape sausages, red and yellow types of leather are exported to Europe. Hasankeyf tobacco, various leather types and rugs were exported to Syria and Egypt. Soap, woolen shawls and belts were exported to Maraş, Elbistan, Urfa, Birecik, Behisni (today Besni), Hısnımansur (Adıyaman), Malatya, Harput and Diyarbakır. As a transit, goat and lamb skin, sheep, buckthorn, gallnut, bonito (kozak dişlice palamut), tragacanth (kitre), opium, poppy, apple and pear were exported to Syria and Europe, partly from town and partly from neighboring areas. Import products of the city include: petroleum, tea, sugar, coffee, black pepper, processed leather, yarn, Manchester rope, paint, hardware, Spices products, glass, iron, copper and tin etc. Some of the families that have been active in the commercial life of the city in the years concerned are as follows: Hodjazade, Bozbashizade, Kannevizade, Ukkashzade (Ökkeshzade), Kebkebzade, İncozade, Söylemezzade, Batbatzade, Samanlızade, Kadızade, Daizade, Bazarbashizade, Kapıcızade, Karşlı Hacı Ömerzade etc. These families, which stand out in the commercial life of the city, have mostly consist Muslim and Turkish families. This shows that both the Party of Union and Progress Party (İttihat and Terakki Party) and Atatürk's goal of creating a national merchant have been importantly achieved in Gaziantep.

Keywords: History of Gaziantep, trade in Gaziantep, export of Antep peanuts in republican period, family history of Gaziantep, national trader, soap in Gaziantep, Gaziantep population, Gaziantep trade history.

GAZİANTEP'İN ARABAN-BEYDİLLİ KÖYÜ'NDE YAŞAYAN AİLELER (19. YÜZYIL ORTALARINDA)

Zeynel ÖZLÜ*

Özet

Bu araştırmada 1843-1844 yıllarında yapılan iki nüfus sayımı çerçevesinde, bugün Gaziantep'e bağlı Araban- Beydilli köyünde yaşayan aileler üzerinde durulacaktır. Beydililer Oğuz boyuna bağlı bir Türkmen aşiretidir. Bugün Anadolu'da muhtelif yerlerde "Sıraç", bazı yerlerde ise Hoca Ahmet Yesevi'nin lakabı olan "Hubyar" isminden ilhamen "Hubyarlı" olarak da adlandırılmışlardır. Beydilliler, tarihten günümüze tevarüs eden isimleriyle Anadolu'da, muhtelif yerlerde, yeni yerleşim yerleri oluşturmuşlar ve gittikleri yerleri sosyo-kültürel açıdan etkileyip değiştirmişlerdir. Araştırma konumuza temel teşkil eden Araban Beydilli köyü, sakinleri de zamanla göçerek Beydilli adını kent merkezine taşımıştır. Şahinbey ilçesinde bulunan Düztepe Beydilli Mahallesi bunun en bariz örneğidir. Bununla beraber kentin Nurdağı Sakçagözü Beydilli Mahallesi de Beydilli'ye dair tarihten günümüze kadar intikal eden önemli bir donedir. 19. yüzyıl ortalarında Araban Beydilli köyünde yaşayan Beydilli Türkmenleri, geçmişten tevarüs ettikleri bazı Türkçe isimleri muhafaza etmekle beraber İslamiyet'in etkisiyle muhtelif İslami kökenli isimleri de hem kişi adı hem de aile adı olarak kullanmışlardır. 19. yüzyıl ortalarında Araban Beydilli köyü bir timar toprağı olup Besni ahalisinden İbiş Ağanın torunu Mehmed Ağa'nın uhdesine verilmiştir. İlgili tarihte köyde toplam 43 aile yaşamakta olup, bunlardan erkek olarak toplam 87 kişi bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türk aşiretleri, Gaziantep'te aşiretler, Beydilli Aşireti, Araban-Beydilli Köyü, Sıraç Türkmenleri, Osmanlı nüfus defterleri, aile tarihi, aile monografisi, onomastik, ad bilimi, aile adları.

FAMILIES LIVING IN THE ARABAN-BEYDILLI VILLAGE OF GAZİANTEP (IN THE MID- 19th CENTURY)

This survey will focus on the families living in the Araban-Beydilli village of Gaziantep today, within the framework of two population censuses carried out in 1843-1844. Beydillis is a Turkmen tribe connected to the Oghuz clan. This tribe was named as "Sırac" in various places in Anatolia today. This tribe is also called " from Hubyar", inspired by the name "Hubyar" which is the patronymic of Hodja Ahmet Yesevi. Beydillis, with their names coming up to date from the history, have formed

*Prof. Dr., Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, zeynelozlu@hotmail.com, zozlu@gantep.edu.tr

new settlements in various places in Anatolia and they influenced and altered the places they settled socio-cultural terms. The residents of the Araban Beydilli village, which is the basis of the research, moved to the city center in time and moved the name of Beydilli to the city center. Düztepe Beydilli Neighborhood, located in Şahinbey district, is the most obvious example of this situation. Beydilli Neighborhood, located in Nurdagı-Sakçagözü, is an important example that has reached today from history. Beydilli Turkmens who lived in the Araban Beydilli village in the mid-19th century kept some Turkish names which they used to call in the past, but they also used various names of Islamic origin as both their names and family names under the influence of Islam. In the mid-19th century, the Araban Beydilli village was a timar land and was given to Mehmed Agha, the grandson of İbîsh Agha, who lived in Besni (today a district of Adıyaman). In the related years, there are a total of 43 families living in the village and there are totally 87 men in the population.

Keywords: Turkish tribes, Tribes in Gaziantep, Beydilli Tribe, Araban-Beydilli Village, Sıraç Turkmens, Ottoman population books, Family history, family monograph, onomastic, name knowledge, family names.

MİSYONER PENCERESİNDEN ANTEP'E BAKMAK: AMERİKAN BOARD VE MISSIONARY HERALD DERGİSİ

Zeynep İSKEFİYELİ*

Özet

American Board of Commissioners for Foreign Missions kısaca American Board veya ABCFM olarak bilinen teşkilat, Amerika dışındaki misyonerlik faaliyetlerini yürütmek amacıyla 1810 yılında Boston'da kurulmuştu. Dönemin iki büyük dini uyanışının da merkezi olan New England bölgesi aynı zamanda bu teşkilatın ve üyelerinin de memleketiydi. XIX. Yüzyıl başlarında ABD genelindeki misyonerler dünyanın dört bir yanında oluşturdukları misyon alanlarında faaliyetlerine başladılar. American Board'ın en önemli faaliyet alanı ise önce Hindistan, sonra Ortadoğu, Anadolu ve Balkanlar yani dönemin Osmanlı coğrafyası oldu. Misyonerler kendilerine verilen talimatlar gereği görev yaptıkları bölgelerin coğrafi, jeolojik, meteorolojik özellikleri, yeraltı yer üstü zenginlikleri, nüfus çeşitliliği ile tarım ve zanaatların durumuna, eğitim, sağlık, ulaşım ve yönetim birimlerinin her türlü faaliyet ve özelliklerinden, ülkedeki siyasi bütünlüğe, yöre halkının dini bağlılıklarından komşuluk ve akrabalık ilişkilerine varıncaya kadar her alanda topladıkları bilgileri aylık/yıllık raporlar ve mektuplar halinde Boston'a bildiriyorlardı. *The Missionary Herald* American Board'ın bu misyoner haberlerini ve raporlarını yayınladığı aylık bir dergiydi. 1810 yılından 1938'e kadar aralıksız devam etti. Raporlardaki her türlü bilgi, istatistik ve haberler, misyon bölgelerindeki her türlü faaliyet ve etkinlikler, görev yapan misyonerler, eşleri ve yerli yardımcılar, bağış yapanlar ve bağış miktarlarının listesi, misyonların ihtiyaçları ile yeni projeleri, çeşitli makaleler, resim, gravür ve fotoğraflar bu bültende yer aldı. Bu bildiri American Board'ın en önemli yayın organı olan *The Missionary Herald*'da Antep ile ilgili olarak yer alan haber, rapor, makale ve mektuplar incelenerek misyonerlerin bu şehir ve çevresine bakış açıları, bölgedeki faaliyetleri, çalışmaları ve projeleri izah edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Misyonerlik, American Board, The Missionary Herald, Antep, Merkezi Türkiye Koleji

LOOKING AT ANTEP FROM THE MISSIONARY PERSPECTIVE: THE AMERICAN BOARD AND MISSIONARY HERALD

The organization of the American Board of Commissioners for Foreign Missions, known as the American Board or ABCFM, was established in Boston in 1810 to carry out missionary activities outside the United States. As the centre of two great religious awakening, the New England was also

* Yrd. Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Öğretim Üyesi. E-mail: zcumhur@sakarya.edu.tr

the home of this organization and its members. At the beginning of the nineteenth century missionaries in the United States began their activities in their mission fields, they formed all over the world. The most important field of activity of the American Board was first in India, then in the Middle East, in Anatolia and the Balkans, namely the Ottoman geography. As ordered, missionaries sent information to Boston with monthly / annually reports and letters on their field of activity about its geographical, geological, meteorological characteristics, under and over ground sources, population diversity and the status of agriculture and crafts, all activities and features of education, health, transportation and management units, political integrity in the country, religious affiliations of local people neighbourhoods and kinship relations to each other. The Missionary Herald was a monthly magazine published by the American Board for this missionary news and reports. From 1810 to 1938, its publication continued uninterruptedly. The journal included all the information of statistics and news in the reports, all the activities in the mission fields, missionaries, their wives and local assistants, donors and donor quantities, mission needs and new projects, various articles, paintings, engravings and photographs. In this paper, it is aimed to explain the missionaries' perspectives on Antep and its surroundings, their activities, works and projects in the region by examining the news, reports, articles and letters related to Antep appeared in the Missionary Herald, the most important publication of the American Board.

Key Words: Missionary, American Board, The Missionary Herald, Antep, Central Turkey College

ULUSLARARASI GAZİANTEP TARİHİ SEMPOZYUMU MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİNDE GAZİANTEP

2017

*Gaziantep
Aşkuyla!*

